

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

61 metai

2018 m. liepos 25 d.

Turinys

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

534-oji EESRK plenarinė sesija, 2018 4 18–2018 4 19

2018/C 262/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos socialinių teisių ramsčio finansavimo (nuomonė savo iniciatyva)	1
2018/C 262/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Strategija „LeaderSHIP 2020“ – jūrų technologijų pramonės vizija: siekiant novatoriškos, tvrios ir konkurencingos jūrų pramonės 2020 m.“ (nuomonė savo iniciatyva)	8
2018/C 262/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Vakarų Balkanų ekonominė ir socialinė sanglauda ir europinė integracija. Uždaviniai ir prioritetai“ (tiriamoji nuomonė)	15
2018/C 262/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Baigiant įgyvendinti geresnio reglamentavimo darbotvarkę: geresni sprendimai duoda geresnių rezultatų“ [COM(2017) 651 final] (nuomonė savo iniciatyva)	22

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

534-oji EESRK plenarinė sesija, 2018 4 18–2018 4 19

2018/C 262/05	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyriaus nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai ir Europos Centriniam Bankui „Baigiama kurti Europos ekonominė ir pinigų sąjunga. Veiksmų planas“ [COM(2017) 821 final], Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai ir Europos Centriniam Bankui „Naujos biudžeto priemonės sąjungos sistemoje euro zonos stabilumui užtikrinti“ [COM(2017) 822 final], Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai ir Europos Centriniam Bankui „Europos ekonomikos ir finansų ministras“ [COM(2017) 823 final], Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomos fiskalinės atsakomybės ir biudžeto orientavimo į vidutinį laikotarpį didinimo valstybėse narėse nuostatos [COM(2017) 824 final – 2017/0335 (CNS)], Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl Europos valiutos fondo įsteigimo [COM(2017) 827 final – 2017/0333 (APP)]	28
2018/C 262/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl prudenčių reikalavimų investicinėms įmonėms, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 575/2013/ES, (ES) Nr. 600/2014 ir (ES) Nr. 1093/2010 [COM(2017) 790 final – 2017/0359 (COD)], Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos dėl investicinių įmonių prudenčių priežiūros, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2013/36/ES ir 2014/65/ES [COM(2017) 791 final – 2017/0358 (COD)]	35
2018/C 262/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos dėl kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos [COM(2017) 563 final – 2017/0244 (NLE)]	41
2018/C 262/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1073/2009 dėl bendrųjų patekimo į tarptautinę keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką taisyklių [COM(2017) 647 final – 2017/0288 (COD)]	47
2018/C 262/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 92/106/EEB dėl tam tikrų kombinuoto krovinių vežimo tarp valstybių narių tipų bendrųjų taisyklių nustatymo [COM(2017) 648 final – 2017/0290 (COD)]	52
2018/C 262/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/33/ES dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones (COM(2017) 653 final – 2017/0291 (COD))	58
2018/C 262/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (COM(2017) 660 final – 2017/0294 (COD))	64
2018/C 262/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Alternatyviųjų degalų naudojimo didinimas. Pagal Direktyvos 2014/94/ES 10 straipsnio 6 dalį priimtas alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimo veiksmų planas, kuriame pagal Direktyvos 2014/94/ES 10 straipsnio 2 dalį pateikiamas nacionalinių politikos sistemų įvertinimas“ (COM(2017) 652 final)	69

2018/C 262/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Mažataršio judumo įgyvendinimas. Planetą sauganti, vartotojams galių suteikianti ir pramonę bei darbuotojus ginanti Europos Sąjunga“ [COM(2017) 675 final]	75
2018/C 262/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos energetikos tinklų stiprinimas“ (COM(2017) 718 final)	80
2018/C 262/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Trečioji energetikos sąjungos būklės ataskaita“ (COM(2017) 688 final) . .	86
2018/C 262/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma tiesioginių užsienio investicijų į Europos Sąjungą tikrinimo sistema (COM(2017) 487 final – 2017/0224 (COD))	94
2018/C 262/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „2017–2019 m. ES veiksmų planas. Kovoti su vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumu“ (COM(2017) 678 final)	101

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

534-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, 2018 4 18–2018 4 19

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos socialinių teisių ramsčio finansavimo

(nuomonė savo iniciatyva)

(2018/C 262/01)

Pranešėja: **Anne DEMELENNE**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2018 2 15
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2018 3 26
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	155/3/4
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Derantis dėl kitos ES daugiametės finansinės programos laikotarpiui po 2020 m. turėtų būti remiamasi Europos socialinių teisių ramsčio (toliau – socialinis ramstis) principais ir jo įgyvendinimo būtinumu, taip pat Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimu.

1.2. Norint socialinių ramstį įgyvendinti praktikoje, reikės gerinti padėtį valstybėse narėse. Socialinių rodiklių suvestinė, parengta kartu su socialiniu ramsčiu, atskleidžia trūkumus ir skirtumus tarp ES šalių. Šių trūkumų šalinimas pareikalaus ryžtingų visų lygmenų, įskaitant valstybes nares, socialinius partnerius ir pilietinės visuomenės veikėjus, veiksmų. Tam taip pat reikės tvirtos biudžetinės bazės, investicijų ir einamųjų išlaidų. Reikia apsvarstyti, kaip visa tai bus finansuojama.

1.3. Ypač didelės išlaidos būtinos mažesnes pajamas gaunančiose šalyse ir tose šalyse, kuriose pastaraisiais metais pajamos mažėjo. Visi patiria vienokių ar kitokių suvaržymų dėl ES biudžetinės drausmės ir skolos dydžio taisyklių. Galimybės didesnėms išlaidoms gali būti sudarytos pačiose valstybėse narėse ir pasitelkus įvairias ES lygmens programas.

1.4. Privačiojo sektoriaus investicijos galėtų įnešti savo indėlį į kai kurias sritis, pavyzdžiui, plečiant skaitmeninę prieigą, jei bus sukurtos deramos reguliavimo sąlygos. Tačiau privačiojo sektoriaus investicijų nepakaks ir jos negali užtikrinti, kad blogiausioje socialinėje padėtyje esantys asmenys nepatirtų atskirties, kuri socialinio ramsčio kontekste laikoma didele problema.

Norint įgyvendinti Europos socialinių teisių ramsčio tikslus, valstybėms narėms gali būti sudarytos palankesnės sąlygos didinti viešąsias investicijas pasitelkiant subalansuoto biudžeto taisyklę socialiniam tikslui skirtoms viešosioms investicijoms, kuri užtikrintų lankstesnes biudžeto taisykles ⁽¹⁾.

1.5. Viešąsias investicijas taip pat galima padidinti pasinaudojus esamais ES instrumentais, ypač Europos struktūriniais ir investicijų fondais (ESI fondais), kuriuos būtų galima tikslingiau nukreipti socialinio ramsčio tikslams įgyvendinti. Viešąsias investicijas taip pat gali remti Europos investicijų bankas, kuris pastaraisiais metais su Europos strateginių investicijų fondo (ESIF) parama galėjo išlaikyti savo kreditavimo lygį. Pagal banko įgaliojimus, ši parama turėtų būti aiškiai susieta su socialinio ramsčio tikslais.

1.6. Tinkama mokesčių politika, be kita ko, veiksminga kova su mokestiniu sukčiavimu, mokesčių vengimu ir agresyviu mokesčių planavimu, turėtų sudaryti galimybes valstybėms narėms ir ES sukaupti papildomų lėšų, kurios būtų panaudotos socialiniam ramsčiui finansuoti. Norint užtikrinti efektyvų papildomo finansavimo panaudojimą, reikia, kad veiksmų programų įgyvendinimas ir socialinio ramsčio įgyvendinimo veiksmų planai taptų neatsiejama Europos semestro ir visų pirma nacionalinių reformų programų ir konvergencijos programų rengimo dalimi. Atsižvelgiant į tai, ES taip pat turėtų ieškoti naujų savo nuosavų išteklių didinimo būdų.

1.7. Norint įgyvendinti socialinį ramstį būtina visų lygmenų suinteresuotųjų subjektų: Europos institucijų, valstybių narių, vietos ir regionų valdžios institucijų, taip pat socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės suinteresuotųjų subjektų atsakomybė ir aktyvus dalyvavimas.

2. Aplinkybės

2.1. Europos socialinių teisių ramstis, apie kurį 2017 m. lapkričio 17 d. paskelbė ir savo parašais patvirtino ES Taryba, Europos Parlamentas ir Europos Komisija, yra numatytas kaip priemonė stiprinti socialines teises ir pagerinti žmonių gyvenimą artimiausiu metu ir vidutinės trukmės laikotarpiu. Socialinio ramsčio įgyvendinimas – bendras ES, jos valstybių narių ir socialinių partnerių įsipareigojimas ir atsakomybė.

2.2. Jis atspindi 27 valstybių narių vadovų pripažinimą, jog ekonominio ir socialinio nestabilumo problemą reikia spręsti pirmumo tvarka ⁽²⁾. Priežastys, dėl kurių reikia nedelsiant įgyvendinti socialinį ramstį, apima prastus ekonominės veiklos ir socialinius rezultatus daugelyje šalių nuo 2008 m., globalizacijos, klimato kaitos, didelio masto migracijos, skaitmeninimo ir gyventojų senėjimo suteikiamas naujas galimybes ir naujus iššūkius; padidėjusį ekonominio ir socialinio lygio skirtumą ES viduje pasibaigus finansų ir ekonomikos krizei; politinius pokyčius daugelyje šalių, kurie kelia grėsmę būsimei Europos vienybei ir sanglaudai. Kalbėdamas Europos Parlamente 2014 m. spalį ⁽³⁾, išrinktasis Europos Komisijos pirmininkas pasakė, jog norėtų, kad Europa įgytų socialinį AAA reitingą, kuris „yra toks pat svarbus kaip ekonominis ir finansinis AAA reitingas“. Norint pasiekti šį tikslą akivaizdu, jog reikia, kad Europos Sąjungoje atsakomybė būtų prisiimta visais lygmenimis. Šio tikslo įgyvendinimas, tikėtina, padidintų sanglaudą, politinį ir socialinį stabilumą ir pagerintų ekonominės veiklos rezultatus, tačiau nepamirštant, kad automatinės stabilizavimo priemonės yra svarbios ekonominių sukrėtimų atveju.

2.3. Kaip pripažįsta EESRK ⁽⁴⁾, socialinis ramstis yra tik politinė ketinimų deklaracija, kadangi iki šiol nėra aiškaus jo įgyvendinimo plano. Atsižvelgiant į tai, socialinis ramstis vis dar nėra išbaigtas, nėra pripažintos naujos teisės ir pareigos. Kalbant apie stiprią ekonomiką ir sąžiningą apmokestinimą, remiant Europos Sąjungai valstybėms narėms turi būti prieinami adekvatūs finansiniai ištekliai. Tai bus esminis socialinio ramsčio įgyvendinimo aspektas.

⁽¹⁾ Patirtis, įgyta siekiant išvengti griežtos ES taupymo politikos, 1.6 punktą, dar nepaskelbta; 2018 m. euro zonos ekonominė politika, 1.8 ir 3.6 punktai, dar nepaskelbta; OL C 327, 2013 11 12, p. 11; 2018 m. metinė augimo apžvalga, 1.4 punktą, dar nepaskelbta; OL C 226, 2014 7 16, p. 21.

⁽²⁾ Europos socialinių teisių ramstis, bukletas, p. 6 (ISBN 978-92-79-74092-3).

⁽³⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-1525_lt.htm

⁽⁴⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 145.

2.4. Europos Komisija savo pasiūlymus dėl kitos daugiametės finansinės programos (DFP) turi pateikti 2018 m. gegužę. Rengiant ilgalaikį ES biudžetą, kuris bus taikomas nuo 2020 m., labai svarbu, kad Europos institucijos ir valstybės narės vadovautųsi socialiniu ramsčiu ir JT darnaus vystymosi tikslais.

2.5. Tinkamas socialinio ramsčio įgyvendinimas priklausys nuo tinkamų politikos reformų valstybėse narėse, pavyzdžiui, nuo tinkamų mechanizmų, skirtų kurti kokybiškas darbo vietas, ugdyti įgūdžius ir užtikrinti efektyvų viešųjų išteklių naudojimą, įdiegimo. Vadovaudamasis savo ankstesnėmis nuomonėmis, EESRK remia struktūrines reformas, kuriomis siekiama socialinės ir ekonominės pažangos: daugiau ir geresnių darbo vietų, tvaraus augimo, administracinės ir institucinės kokybės ir aplinkos tvarumo⁽⁵⁾. Šios reformos, kad didintų gerovę, turėtų būti pritaikytos konkrečiai šaliai, atitikt nacionalines reformų programas ir demokratiškai remiamos, o ne vadovaujamosi požiūriu, kad vienas sprendimas tinka visoms valstybėms narėms⁽⁶⁾.

2.6. Norint tinkamai įgyvendinti socialinį ramstį, taip pat reikės stiprinti turimus finansinius išteklius⁽⁷⁾. Dabartiniu metu ES išlaidos socialiniams klausimams spręsti sudaro tik 0,3 proc. visų viešųjų socialinių išlaidų ES, o didžioji dalis išlaidų skiriama iš valstybių narių biudžetų⁽⁸⁾. Jungtinės Karalystės išstojimas iš ES turės svarbių padarinių ES biudžetui. EESRK pabrėžia, kad socialinės politikos įgyvendinimui būtina skirti pakankamai išteklių. Jis pritaria Europos Parlamento reikalavimui dabartinę ES išlaidų 1 proc. viršutinę ribą padidinti iki 1,3 proc. bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP)⁽⁹⁾, ir mano, kad ES nuosavų išteklių didinimas, pavyzdžiui, pakeliant PVM, būtų ypač nesąžininga socialiniu požiūriu. EESRK taip pat pabrėžia, kad būtina skirti daugiau išteklių sanglaudos politikai ir apskritai dirbantiems žmonėms ir piliečiams remti. Ypatingas dėmesys bus skiriamas darbuotojų įgūdžių įgijimui, kaip ekonomikos stiprinimo šaltiniui. Be to, EESRK sutinka, kad didesnis finansavimas turėtų būti skiriamas ne tik saugumui, gynybai ir išorės sienų kontrolei. Europos socialinis fondas yra svarbus didesnės konvergencijos veiksnys, ir EESRK pakartoja savo reikalavimą jo nemažinti, jei norime įveikti ateities uždavinius atsižvelgiant į kitą ES daugiametę finansinę programą⁽¹⁰⁾.

2.7. Socialinių rodiklių suvestinės, kuri pridedama prie Europos Komisijos socialinių teisių ramsčio pristatymo⁽¹¹⁾ paskirtis stebėti pažangą siekiant sukurti teisingesnę Europą su tvirtesne socialine dimensija. Suvestinė buvo kritikuojama už kai kurių rodiklių pasirinkimą, palyginimui naudotus laikotarpius ir kai kuriais atvejais, už pridėtus aiškinimus⁽¹²⁾. EESRK jau anksčiau yra raginęs ją tobulinti⁽¹³⁾.

2.8. Kai kuriais atvejais buvo naudojami akivaizdžiai netinkami rodikliai. Tai pasakytina apie pažangos, padarytos, mažinant darbo užmokesčio ir užimtumo skirtumus tarp vyrų ir moterų, vertinimą. Dėl darbo valandų mažinimo nukentėjo tiek vyrai, tiek moterys, tačiau vyrų dalis didesnė nei moterų, taigi mažesnis skirtumas (šioje suvestinėje naudojamas rodiklis) neatspindi akivaizdaus padėties pagerėjimo. Be to, pažangai vertinti naudojami laikotarpiai skiriasi, kartais pasirenkamas vienerių metų laikotarpis, o kartais ilgesnis laikotarpis, apimantis laikotarpį iki krizės, prasidėjusios 2008 m. Norint nustatyti ilgesnio laikotarpio tendencijas, labiau tiktų remtis ilgesniu laikotarpiu. Be to, rodikliai turi būti

⁽⁵⁾ Pavyzdžiui, verslo aplinkos gerinimo, bendrovių bei mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros išlaidų finansavimo, bendrovių, sektorių ir ekonomikos našumo didinimo, geros kokybės darbo vietų su didesniu atlyginimu kūrimo skatinimo, tuo pačiu metu laikinų ir nestabilių darbo vietų su žemu darbo užmokesčiu mažinimo, kolektyvinių derybų ir socialinių partnerių jose savarankiškumo stiprinimo bei socialinio dialogo vietos, regionų, nacionaliniu ir Europos lygmenimis stiprinimo, viešojo administravimo institucijų, kad jos taptų veiksmingesnės ekonominės ir socialinės plėtros požiūriu ir skaidresnės visuomenei, pertvarkymo, darbuotojų švietimo ir mokymo sistemų kokybės, siekiant užtikrinti lygias galimybes ir rezultatus visoms socialinėms grupėms, skatinimo.

⁽⁶⁾ Parama struktūrinėms reformoms valstybėse narėse, 3.9 punktas, dar nepaskelbta.

⁽⁷⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 145.

⁽⁸⁾ Diskusijoms skirtas dokumentas dėl socialinio Europos aspekto, p. 24.

⁽⁹⁾ 2018 m. kovo 14 d. Europos Parlamento rezoliucija „Būsima DFP: Parlamento pozicijos dėl DFP po 2020 m. rengimas“ (2017/2052 (INI)), bendrapranešėjai: Jan Olbrycht, Isabelle Thomas, 14 punktas.

⁽¹⁰⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 145, OL C 81, 2018 3 2, p. 131.

⁽¹¹⁾ <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/#>

⁽¹²⁾ B. Galgoczi et al. „Social Scoreboard Revisited“, Europos profesinių sąjungų institutas (ETUI), 2017 m.

⁽¹³⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 145.

aiškinami lanksčiai ir ilgainiui koreguojami remiantis įgyta patirtimi ir tokių šaltinių, kaip Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas, duomenimis. Rodikliai turėtų būti peržiūrėti ir atnaujinami po atviros diskusijos su socialiniais partneriais ir kitais pilietinės visuomenės subjektais.

2.9. Nepaisant išlygų, pagal rezultatų suvestinę galima spręsti apie užduoties, kurią reikės atlikti, norint pasiekti užsibrėžtus tikslus, mastą. Ji atskleidžia trūkumus visose valstybėse narėse ir nemažus lygių skirtumus tarp valstybių narių, dėl kurių gali padidėti socialinė nelygybė. Akivaizdu, kad ne visose valstybėse narėse yra pasiektas priimtinas pajamų, gyvenimo kokybės, socialinės apsaugos, gerovės, išsilavinimo ir skaitmeninės prieigos lygis.

2.10. Duomenys apie užimtumą ir nedarbą parodo šių skirtumų mastą. Užimtumo lygis Graikijoje buvo 56 proc., o Švedijoje jis pasiekė 81 proc. Nedarbo lygis Graikijoje buvo 23 proc., palyginti su 4 proc. Vokietijoje, pačiu mažiausiu ES. Šie suvestinės duomenys rodo, kad labai skiriasi socialinės sąlygos ES, vienose šalyse neišnaudotas potencialas yra kur kas didesnis nei kitose.

2.11. Daugelis kitų rodiklių rodo tą patį. Taigi, pavyzdžiui, mokyklos nebaigusių asmenų dalis 18–24 m. amžiaus grupėje siekia 20 proc. Ispanijoje, bet mažiau kaip 3 proc. Kroatijoje. Šis rodiklis taip pat apgaulingas bendros jaunų žmonių padėties požiūriu: pagal jaunimo nedarbo lygio rodiklį Kroatijoje padėtis yra viena blogiausių ES. Gyventojų, kuriems gresia skurdas, dalis siekia 40 proc. Bulgarijoje, palyginti su 23 proc. ES vidurkiu.

2.12. Nesimokančio ir nedirbančio jaunimo ⁽¹⁴⁾ (15–24 m. amžiaus asmenų, kurie nedirba, nesimoko ir nedalyvauja mokymuose) dalis svyruoja nuo 20 proc. Italijoje iki mažiau kaip 5 proc. Nyderlanduose. Paramą aktyvinimui (įskaitant mokymo, užimtumo skatinimo ir panašias priemones) priima 54 proc. visų norinčiųjų dirbti Danijoje, tačiau mažiau nei 3 proc. norinčiųjų dirbti Bulgarijoje.

2.13. 0–3 metų amžiaus vaikų, praleidžiančių vaikų priežiūros įstaigose visą dieną, dalis svyruoja nuo 1,1 proc. Slovakijoje iki 77 proc. Danijoje. Asmenys, teigiantys, kad turi nepatenkintų sveikatos priežiūros reikmių, dažniausiai dėl finansinių suvaržymų, sudaro daugiau nei 12 proc. Estijoje ir Graikijoje, tačiau Austrijoje tokių yra labai mažai.

2.14. Visos ES mastu, 44 proc. neturi pakankamų skaitmeninių įgūdžių – nuo 74 proc. Bulgarijoje iki 14 proc. Liuksemburge.

2.15. Jei socialinis ramstis taptų realybe, būtų pagerintos socialinės ir darbo rinkos sąlygos daugeliui piliečių ir tokiu būdu taip pat padidėtų ES ekonominis potencialas. Šalims, kurios šiuo metu atsilieka, tai reikštų didesnę konvergenciją su labiau išsivysčiusiomis šalimis. Kai kurie rodikliai rodo pagerėjimą per pastaruosius keletą metų, tačiau ne visi, ir net tose šalyse, kur padėtis pagerėjo, dar yra didelių skirtumų.

2.16. Paversti socialinį ramstį realybe bus milžiniškas iššūkis, kuriam reikės valstybių narių, remiamų Europos Sąjungos, įsipareigojimo. Taip pat reikės visapusiško socialinių partnerių dalyvavimo ir jų bendrų veiksmų skatinimo, visų pirma sudarant kolektyvines sutartis ir gerinant jomis suteikiamą apsaugą, ypač kalbant apie užimtumą, darbo vietų kokybę, darbo sąlygas ir darbuotojų saugą bei sveikatą. Turėdamos patirties ir žinodamos problemas, pilietinės visuomenės organizacijos taip pat gali įnešti esminį indėlį. Sudarant viešojo ir privataus sektorių partnerystes, privatus verslas taip pat gali svariai prisidėti investuodamas į gebėjimų ugdymą ir kvalifikacijos kėlimą įmonių viduje.

3. Politikos sritys

3.1. Veiksmai, skatinantys socialinio ramsčio įgyvendinimą gali apimti naujas teisėkūros ir neteisėkūros priemones, be kita ko, užtikrinant, kad politika, dėl kurios jau priimtas sprendimas, būtų iš tikrųjų įgyvendinama valstybėse narėse, Europos semestro ir konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų, pateiktų pagal šį procesą, panaudojimą ⁽¹⁵⁾. Siekiant sėkmingai įgyvendinti šias iniciatyvas būtinas socialinių partnerių dalyvavimas visais lygmenimis.

⁽¹⁴⁾ NEET – nesimokantys ir nedirbantys asmenys.

⁽¹⁵⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 145.

3.2. 2015 m. ir (arba) 2016 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose buvo paminėtos socialinio ramsčio sritys, pirmiausia susijusios su pensijomis, viešosiomis paslaugomis, socialine rūpyba, sveikatos priežiūra, vaikų priežiūra, parama būstui, įgūdžių tobulinimu, aktyvia darbo rinkos politika ir švietimu.

3.3. Tačiau, kad šios rekomendacijos būtų prasmingos, jos turi būti pagrįstos prielaida, kad bus galima gauti būtiną finansavimą. Čia teigiamą vaidmenį gali atlikti ES per įvairias savo programas ir lanksčiomis valstybės biudžeto ir valstybės skolos taisyklėmis.

3.4. Investavimo ir finansavimo klausimai kyla įvairiais aspektais visose srityse, kurias apima socialinis ramstis. Socialinių rodiklių suvestinė taip pat padeda atskleisti, kokiose konkrečiose srityse būtinos investicijos visose, ypač mažesnes pajamas gaunančiose valstybėse narėse. Todėl Europos socialinių teisių ramsčio finansavimas susijęs su makroekonomikos politikos klausimais, ekonomikos valdymo politika, orientuota į socialinę konvergenciją, o ne į socialinę divergenciją, diskusijomis dėl euro zonos valdymo ir su investicijų, įskaitant socialines investicijas, skatinimo politika.

3.5. EESRK jau yra nurodęs teigiamą gerai suplanuotų, veiksmingų ir efektyvių, į ateitį orientuotų socialinių investicijų poveikį, kurios, kaip tai pripažįstama Europos Komisijos socialinių investicijų srities dokumentų rinkinyje, turėtų būti laikomos ne išlaidomis, o investicijomis į Europos augimą ir užimtumo didinimo potencialą. EESRK apgailestavo, kad siekiant veiksmingai įgyvendinti šiuos tikslus nenuveikta daugiau. Socialinės investicijos ilgai duoda ekonominę ir socialinę grąžą, pasireiškiančia didesniu užimtumo lygiu arba didesnėmis darbo pajamomis, pagerėjusia sveikata, sumažėjusiu nedarbu, geresniu švietimu, mažesniu skurdu ir socialine atskirtimi ir pan. Jos taip pat didina žmonių klestėjimą ir gerovę, kartu skatina ekonomikos augimą, nes užtikrina aukštesnę darbo jėgos kvalifikaciją, našumą ir užimtumą. Tokios investicijos, ypač, kai jos skatina tvarų augimą, taip pat prisidėtų prie įgūdžių ir kvalifikacijos gerinimo, suteiktų daugiau galimybių visuomenėje ir darbo rinkoje, taip pat stimuliuotų ekonomiką, padėdamos ES išbristi iš krizės stipresnei. Be to, tokios investicijos turėtų užtikrinti veiksmingesnę ir efektyvesnę viešųjų lėšų panaudojimą ir galiausiai vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu padėtų sutaupyti lėšų valstybių biudžetuose⁽¹⁶⁾. EESRK taip pat pabrėžė ilgalaikę neveikimo ir neinvestavimo į socialinę sritį kainą. Šiuo požiūriu EESRK taip pat pabrėžė investicijų į tvirtas socialinės apsaugos sistemas svarbą, taip pat atsizvelgiant į tai, kad jos veikia kaip automatinė stabilizavimo priemonė⁽¹⁷⁾.

3.6. Socialiniame ramstyje išvardytos sritys, kuriose būtinos didesnės investicijos ar dabartinės išlaidos, yra šios: teisė į kokybišką ir įtraukų švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą; parama ieškant darbo; lyčių lygybės didinimas ir vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo mažinimas; dirbančiųjų skurdo prevencija; galimybės gauti priežiūros paslaugas; įperkamas ikimokyklinis ugdymas; tinkama socialinė apsauga; tinkamo dydžio bedarbio pašalpos; pensijos, užtikrinančios tinkamo dydžio pajamas; ori senatvė; įperkamos ir kokybiškos prevencinės ir gydomosios sveikatos priežiūros paslaugos; įperkamos ir kokybiškos ilgalaikės priežiūros paslaugos; kokybiškas socialinis būstas arba parama apsirūpinant būstu; ir galimybė naudotis vandeniu, sanitarijos paslaugomis, energija, transportu, finansinėmis paslaugomis ir skaitmeniniais ryšiais.

3.7. Pagrindiniai ES ekonomikos augimui ir socialiniams reikalams skirti fondai yra Europos struktūriniai ir investicijų fondai (ESI fondai), Jaunimo užimtumo iniciatyva (JUI), konkurencingumo programos ir Europos strateginių investicijų fondas (ESIF). Investuojama taip pat gali būti iš valstybių narių biudžetų ir privačių šaltinių.

3.8. Pats reikšmingiausias šaltinis yra Europos struktūriniai ir investicijų fondai, kuriems taikomi sudėtingi investicijų priežiūros ir vertinimo procesai, išdėstyti ankstesnėje EESRK nuomonėje, kaip priemonė pritraukti daugiau investicijų į realiąją ekonomiką. Šie fondai lėmė didesnes viešojo sektoriaus investicijas mažesnes pajamas gaunančiose šalyse, tačiau jų nepakako mažėjančioms investicijoms iš kitų šaltinių kompensuoti arba užtikrinti sparčią ekonominio ir socialinio išsivystymo lygio konvergenciją. Svarbu užtikrinti, kad šie fondai būtų stiprinami ir didinami siekiant paremti pastangas įgyvendinti socialinį ramstį. EESRK pakartoja, jog pritaria ESI fondams taikomų reglamentų peržiūrai ir geresniam jų panaudojimo veiksmingumo ir efektyvumo vertinimui⁽¹⁸⁾.

3.9. Įmanoma užtikrinti, kad lėšos būtų tikslingai investuojamos atsizvelgiant į socialinio ramsčio tikslus, tiek vykdomos veiklos, tiek sąlygų, kuriomis siekiant užtikrinti sąžiningą įdarbinimo praktiką ir paramą asmenų grupėms, kurios antraip patirtų atskirtį, požiūriu.

⁽¹⁶⁾ OL C 125, 2017 4 21, p. 10.

⁽¹⁷⁾ OL C 226, 2014 7 16, p. 21.

⁽¹⁸⁾ OL C 303, 2016 8 19, p. 94.

3.10. Europos strateginių investicijų fondas suteikia garantiją Europos investicijų bankui, tokiu būdu sudarydamas jam galimybę išlaikyti kreditavimo lygį, kurį priešingu atveju tektų sumažinti. Šis fondas, kaip ir EIB projektai apskritai, gali remti socialinio ramsčio nuostatas atitinkančius projektus. Kai kuriais atvejais jis tai ir daro (remia socialiai atsakingą verslą ir tam tikrą sveikatos ir socialinę priežiūrą). Šis fondas buvo linkęs investuoti į labiau tipinius komercinius projektus, kuriuose socialinė nauda yra veikiau šalutinis produktas, o ne tikslas.

3.11. EESRK ragina sutvirtinti ESIF panaudojimo socialinį aspektą, pavyzdžiui, švietimo, mokymo ir profesinio mokymo srityse, siekiant lavinti įgūdžius ir skatinti mokytis visą gyvenimą, vystant kūrybinę ir kultūros pramonę, inovacijas sveikatos priežiūros ir medicinos srityse ir socialines paslaugas, socialinį būstą ir vaikų priežiūrą, turizmą ir aplinkos apsaugos infrastruktūrą. Investicijų plane Europai turėtų būti aiškiai remiami COP 21 prisiimti išsipareigojimai⁽¹⁹⁾.

3.12. Taip pat mažai akcentuojamas projektų, susijusių su įdarbinimo sąlygomis, nepalankioje padėtyje esančių grupių įtraukimi ir investicijomis į socialinių paslaugų fizinę infrastruktūrą, vertinimas ir kontrolė.

3.13. Skirstant ESIF lėšas iš pradžių buvo išpareigota vengti remtis bet kokiomis geografinėmis aplinkybėmis, ir nepaisant akivaizdžiai didelio poreikio, keletas mažesnes pajamas gaunančių šalių gauna labai mažą paramą. Deramai pakeitus taisykles galima būtų užtikrinti, kad antrame veiksmų etape pirmenybė būtų teikiama mažiau išsivysčiusiems šalims.

3.14. Socialinio ramsčio finansavimo įgyvendinimas taip pat labai priklausys nuo turimų išteklių valstybių narių lygmeniu. Investicijas, taip pat einamąsias veiklos išlaidas artimiausiais metais teks finansuoti iš valstybių biudžetų. Tai gali varžyti ES biudžeto ir skolos taisyklės⁽²⁰⁾. Kaip jau ne kartą yra pabrėžęs EESRK⁽²¹⁾, norint įgyvendinti Europos socialinių teisių ramsčio tikslus, visų pirma didinant pajamas, stiprinant socialinę sanglaudą ir užkertant kelią nepalankioje padėtyje esančių grupių atskirčiai, kurios kitu atveju negalėtų būti visavertėmis visuomenės narėmis ir prisidėti prie tvaraus ekonomikos augimo, reikėtų svarstyti, kaip padidinti šių taisyklių lankstumą, kad, pavyzdžiui, taikant subalansuoto biudžeto taisyklę, būtų sudaryta galimybė investuoti viešąsias lėšas socialiniais tikslais.

3.15. Verslo ir įmonių socialinė atsakomybė taip pat svarbi finansuojant socialinius tikslus. Vien privačiomis investicijomis socialinio ramsčio tikslų neįgyvendinsim, tačiau sudarius palankias sąlygas privačioms investicijoms, jomis būtų galima papildyti valstybės išsipareigojimą įnešti savo indėlį į daugelį susijusių sričių (įskaitant, pavyzdžiui, užimtumą, skaitmeninimo įgūdžių gerinimą ir socialinę rūpybą), ypač sukūrus tinkamas reguliavimo sistemas ir teikiant finansinę paramą iš viešųjų šaltinių, pavyzdžiui, Europos struktūrinių ir investicijų fondų ir (arba) EIB.

3.16. Reikėtų pripažinti, kad socialinio ramsčio tikslams įgyvendinti reikia finansinių išteklių ir tai reikėtų planuoti. Jau egzistuoja atitinkamos institucinės struktūros. Reikėtų aiškiai nustatyti Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESI fondai) ir Europos strateginių investicijų fondo (ESIF) įgaliojimus, kad būtų aiškiai nurodytas socialinis ramstis, o ES biudžete ir valstybių narių biudžetuose reikėtų numatyti su socialinio ramsčio tikslų įgyvendinimu susijusias išlaidas.

3.17. Galiausia, kiek tai susiję su kova su mokesčiniu sukčiavimu, mokesčių rojais ir agresyviu mokesčių planavimu, taip pat siekiant sumažinti neteisingą mokesčių konkurenciją tarp valstybių narių⁽²²⁾, reikėtų stiprinti su sąžiningu apmokestinimu (tarptautinėms bendrovėms ir pavieniams asmenims) susijusias priemones, kurių ėmėsi Europos Komisija⁽²³⁾, taip pat priemones, skirtas kovoti su neteisėtu ES biudžeto lėšų pasisavinimu ir su tuo susijusiu sukčiavimu. Ieškant naujų mokesčių pajamų šaltinių socialiniam ramsčiui finansuoti, visapusiškai laikantis subsidiarumo principo, būtų tikslinga skatinti taikyti tokias apmokestinimo rūšis, kurios atsižvelgia į kiekvieno asmens galimybes prisidėti, kartu išsaugant tvaraus ekonomikos augimo paskatas.

⁽¹⁹⁾ OL C 75, 2017 3 10, p. 57.

⁽²⁰⁾ OL C 177, 2016 5 18, p. 35.

⁽²¹⁾ Patirtis, įgyta siekiant išvengti griežtos ES taupymo politikos, 1.6 punktą, dar nepaskelbta; 2018 m. euro zonos ekonominė politika, 1.8 ir 3.6 punktai, dar nepaskelbta; OL C 327, 2013 11 12, p. 11; 2018 m. metinė augimo apžvalga, 1.4 punktą, dar nepaskelbta; OL C 226, 2014 7 16, p. 21.

⁽²²⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 131.

⁽²³⁾ 2018 m. metinė augimo apžvalga, pt. 3.3.4 punktą, dar nepaskelbta

3.18. Kalbant apie ES biudžeto finansavimą, EESRK pritaria Aukšto lygio darbo grupės nuosavų išteklių klausimais parengtoje ataskaitoje „ES finansavimas ateityje“ pateiktai analizei, kaip formuoti ES biudžetą, kurį iš esmės sudarytų savarankiškai renkami, skaidrūs ir teisingi nuosavi ištekliai ⁽²⁴⁾. Be to, EESRK laikosi nuomonės, kad reikėtų sudaryti didesnę biudžetą.

Briuselis, 2018 m. balandžio 19 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽²⁴⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 131.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Strategija „LeaderSHIP 2020“ – jūrų technologijų pramonės vizija: siekiant novatoriškos, tvarios ir konkurencingos jūrų pramonės 2020 m.“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2018/C 262/02)

Pranešėjas: **Marian KRZAKLEWSKI**

Bendrapranešėjis: **Patrizio PESCI**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2017 6 1
Reglamentavimo pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI)
Priimta CCMI	2018 4 4
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	197/1/2
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK rekomenduoja visoms Komisijos tarnyboms dėti daugiau pastangų siekiant priiimti atsakomybę už strategijos „LeaderSHIP“ įgyvendinimą ir už kitos šiam sektoriui skirtos strategijos parengimą bei įgyvendinimą („LeaderSHIP 2030“) bendradarbiaujant su suinteresuotaisiais subjektais.

1.2. Kadangi ji buvo priimta 2013 m., strategijos „LeaderSHIP 2020“ išvadas ir rekomendacijas nulėmė 2008 m. ekonomikos krizė. Tačiau pastaraisiais metais daug kas pasikeitė, jūrų pramonei Europoje iškilo rimtų iššūkių ir naujų galimybių. Todėl EESRK rekomenduoja Komisijai teikti didesnę paramą jūrų pramonei, kad ji galėtų atremti iššūkius ir pasinaudoti galimybėmis.

1.3. Paskelbus strategiją „LeaderSHIP 2020“, Komisija ir suinteresuotieji subjektai susitarė dėl 19 rekomendacijų, skirtų strategijai įgyvendinti praktikoje. Klausymo metu sektoriaus suinteresuotieji subjektai dalyvavo apklausoje, skirtoje įvertinti, kokių mastu šios rekomendacijos buvo įgyvendintos. Apklausos rezultatai aptariami 3 skirsnyje.

1.3.1. EESRK nurodo, kad praėjus ketveriems metams po strategijos paskelbimo, visų rekomendacijų įgyvendinimo srityje padaryta pažanga buvo netolygi – vidutinis įgyvendinimo lygis yra tik 25 proc. Su MTTP ramsčiu susijusios rekomendacijos įgyvendintos palyginti gerai. „Užimtumo ir įgūdžių“ ramsčio rekomendacijos, išskyrus savaiminį mokymąsi, įgyvendintos ne taip sėkmingai, tačiau vis dėlto veiksmingai. Toliau nurodomas priemonių, susijusių su patekimo į rinką gerinimu ir sąžiningos konkurencijos didinimu, įgyvendinimas. Pažanga šių priemonių srityje yra vertinama tik 20 proc. Ramstis, kurio įgyvendinimo lygis yra žemiausias (vidutiniškai 15 proc.) yra „galimybės gauti finansavimą“, išskyrus priemonės EIB finansavimui skatinti. EESRK ragina Europos Komisiją ir suinteresuotuosius subjektus paspartinti strategijos įgyvendinimą ir įdiegti svarbias, neįgyvendintas suinteresuotųjų subjektų pasiūlytas rekomendacijas naujai šio sektoriaus strategijai („LeaderSHIP 2030“).

1.4. Klausymo metu pabrėžta, kad nepaisant daugelio sunkumų, su kuriais teko susidurti šiam sektoriui, visų pirma po ekonomikos krizės, Europos jūrų technologijų sektorius yra svarbus strateginis sektorius ir jo padėtis yra palyginti gera. Priešingai, Azijos laivų statyklų padėtis yra labai sunki, be kita ko, dėl griežtos valstybės pagalbos politikos. Tačiau dėl savo

dabartinių problemų Azijos konkurentai, ypač Kinija, didins spaudimą Europai. EESRK rekomenduoja Europos Komisijai sukurti sistemą, kuri leistų Europos jūrų technologijų sektoriui vydyti veiklą vienodomis sąlygomis pasaulio mastu.

1.5. Kinijos vyriausybė ir bankai teiks visą finansinę pagalbą savo valstybinėms įmonėms, kad įgyvendintų neseniai paskelbtą strategiją perimti Europos lyderystę aukštos klasės laivų statybos, pavyzdžiui, kruizinių laivų, ir aukštųjų technologijų laivybos įrangos gamybos srityse. Atsižvelgdamas į tai, EESRK rekomenduoja Europos Komisijai taikyti tvirtą pramonės ir gamybos politiką, pagrįstą abipusiškumo principu, kuri sudarytų sąlygas Europos jūrų technologijų pramonei atremti konkurenciją.

1.6. Jūrų pramonė šiuo metu patiria reguliavimo ir socialinį spaudimą. Reguliavimo požiūriu šiam sektoriui daromas spaudimas gerinti savo ekologinį, saugos ir saugumo efektyvumą. Socialiniu požiūriu, skaitmeninimas, automatizavimas, kibernetinis saugumas arba daiktų internetas yra galimai proveržio technologijos, kurios gali iš esmės pakeisti jūrų sektoriaus ateitį. Tuo pačiu metu šie iššūkiai sukuria įdomių galimybių Europos jūrų technologijų sektoriui. Todėl siekiant patenkinti sektoriaus poreikius EESRK rekomenduoja Europos Komisijai skatinti Europos jūrų technologijų sektoriaus investicijas į mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas, pavyzdžiui, kuriant viešojo ir privataus sektorių partnerystes. MTPI yra itin svarbūs Europos jūrų technologijų sektoriui norint išlikti pasaulinių konkurentų priešakyje.

1.7. Europos jūrų technologijų sektorius yra vis labiau suinteresuotas tvariai išnaudoti jūrų ir vandenynų ekonominį potencialą. Jūros vėjo, vandenyno energija arba akvakultūra yra tik keletas pavyzdžių. Siekiant visiškai išnaudoti šį potencialą ir atverti naujų galimybių (pvz., energijos saugojimas jūroje), EESRK rekomenduoja Europos Komisijai remti Europos jūrų technologijų sektorių pasitelkiant mėlynąją viešojo ir privataus sektorių partnerystę.

1.8. Kitaip nei konkurentams iš Azijos, galimybės gauti finansavimą Europos laivų statykloms ir Europos laivybos įrangos gamintojams yra rimta problema. Dabartinės Europos finansinės priemonės yra arba nepakankamai žinomos, arba apskritai netinkamos tokiam kapitalui imliam sektoriui. Todėl EESRK ragina Europos Komisiją parengti specialią finansinę priemonę, kuri sustiprintų investicijas į padidintos rizikos kapitalo sektorių, koks ir yra Europos jūrų technologijų pramonė.

1.9. EESRK mano, kad laivyno pasektorius turi atlikti labai svarbų vaidmenį palaikant kritinę masę visame Europos laivų statybos sektoriuje; be to, jis yra mokslinių tyrimų ir inovacijų varomoji jėga jūrų technologijų ir kt. sektoriuose. Todėl EESRK ragina Komisiją užtikrinti, kad jūrų gynybos pramonė taptų vienu iš tolesnės veiklos, susijusios su strategija „LeaderSHIP“, ramsčiais.

1.10. Kad Europos jūrų technologijų sektorius išliktų konkurencingas ir inovatyvus, jam reikalingos naujos technologijos ir tinkamų įgūdžių turintys bei kvalifikuoti darbuotojai. EESRK rekomenduoja Komisijai teikti tvirtą paramą Europos laivų statybos sektoriaus socialiniams partneriams, kad jie galėtų tęsti darbą Europos įgūdžių taryboje, skirtoje jūrų technologijų sektoriui. EESRK atkreipia EK dėmesį į būtinybę viešinti šio pramonės sektoriaus iniciatyvas ir ekspertines žinias, susijusias su įgūdžių paklausos ir pasiūlos neatitikties problemų šiame sektoriuje sprendimu.

1.11. EESRK atsižvelgė į pranešimo „Naujos laivų statybos ir jūrų tiekimo pramonės tendencijos“⁽¹⁾ išvadas ir ragina Komisiją bendradarbiauti su „SEA Europe“ ir „IndustriAll“ ir visais kitais suinteresuotaisiais subjektais įgyvendinant šio pranešimo rekomendacijas.

2. Nuomonės aplinkybės

Dabartinė Europos jūrų technologijų pramonės padėtis

2.1. Europos jūrų technologijų pramonė apima visas įmones, kurios dalyvauja rengiant, statant, prižiūrint ir remontuojant laivus ir kitas jūrų struktūras, įskaitant visą sistemų, įrangos tiekimo ir paslaugų teikimo grandinę, remiamą mokslinių tyrimų ir švietimo institucijų. Europos įmonės yra inovacijų lyderės ir kasmet pagamina apie pusę viso pasaulio laivų įrengimų.

⁽¹⁾ „Naujos laivų statybos ir jūrų tiekimo pramonės tendencijos“.

2.2. Europos laivų statyklos sėkmingai stato, remontuoja, prižiūri ir keičia labai sudėtingus ir technologiškai pažangius civilinius ir karinius laivus, pavyzdžiui, kruizinius laivus, keltus, atviros jūros laivus ir įrenginius, fregatas, povandeninius laivus ir kt. Jos taip pat kuria ir diegia technologijas, susijusias su „mėlynojo augimo“ plėtra (atviros jūros energija, akvakultūra, jūros dugno kasyba ir kt.) Jų metinė apyvarta apytiksliai yra 31 mlrd. eurų, jose tiesiogiai dirba daugiau nei 200 000 žmonių, o Europoje šiuo metu veikia apie 300 laivų statyklų⁽²⁾.

2.3. ES laivų įrengimų gamintojai ir tiekėjai pirmąją pasaulinėje rinkoje. Tai apie 22 000 didelių, mažų ir vidutinio dydžio įmonių, kurios tiekia įvairias medžiagas, sistemas, technologijas ir įrangą arba teikia inžinerijos ir konsultavimo paslaugas. Jų metinė apyvarta – apie 60 mlrd. eurų ir jie tiesiogiai įdarbina daugiau kaip 350 000 žmonių. Jiems priklausanti pasaulinės rinkos dalis sudaro apie 50 proc.

2.4. Europos jūrų technologijų sektorius 9 proc. savo pelno iš pardavimų investuoja į mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas – tai aukščiausias investicijų lygis Europoje.

2.5. Pasaulinę laivų statybos pramonę yra ištikusi viena rimčiausių krizių per daugelį metų, o 2016 m. iki šiol buvo patys sudėtingiausi metai, tačiau numatoma, kad dar blogesnė padėtis bus artimiausius dvejus–trejus metus. Dėl sumažėjusios Azijos prekių vežimo paklausos drastiškai sumažėjo užsakymų portfelis. Europa yra unikali tuo, kad be finansinės paramos arba dotacijų ji sugebėjo pasiekti, kad nuo 2012 m. daugėtų naujų užsakymų. Tuo pat metu Europos laivybos įrangos gamintojai susiduria su neigiamomis drastiško užsakymų portfelio sumažėjimo Azijoje pasekmėmis.

2.6. 2016 m. Europos laivų statyklų nauji užsakymai buvo verti daugiau nei jau pristatyti vienetai. Europos sutarčių dėl naujų laivų vertė buvo 14,7 mlrd. JAV dolerių; tai sudaro 55 proc. naujų užsakymų vertės pasaulyje.

2.7. Rytų Azijos šalių konkurencija yra didžiaja dalimi pagrįsta nacionaline protekcionistine politika, įskaitant dotacijas, kitą finansinę paramą, vietos turinio reikalavimus ir kt. Be to, kitaip nei Europa, naujus statinius šios šalys nuolat užsisako savo laivų statyklose. Europos laivų savininkai, priešingai, krovinius laivus ir atviros jūros pagalbinus laivus užsisako nebe Europos, o Azijos laivų statyklose. Todėl per pastarąjį dešimtmetį pasikeitė Europos užsakymų portfelis; buvo pereita prie technologiškai pažangių laivų, turinčių didesnę pridėtinę vertę, laivų statybos. Įdomu yra tai, kad šie pokyčiai prasidėjo tuo metu, kai pati Europos laivybos pramonė pasinaudojo finansinės ar fiskalinės paramos programomis.

Strategijos „LeaderSHIP 2020“ kontekstas

2.8. Strategijos „LeaderSHIP 2020“⁽³⁾ pirmtakė yra 2003 m. pradėta įgyvendinti iniciatyva „LeaderSHIP 2015“, kurios tikslas buvo užtikrinti suderintą atsaką į Europos laivų statybos sektoriaus iššūkius. Daugiausiai dėmesio buvo skiriama žiniomis pagrįstai veiklai ir geresnės investicijų į laivų statyklas grąžos poreikiui mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų požiūriu.

2.9. 2008 m. Europos laivų statybos sektorių palietė pasaulinė ekonomikos krizė. Šis sektorius vis dar jaučia jos poveikį. Todėl reikėjo tvirto atsako – naujos strategijos „LeaderSHIP 2020“.

2.10. 2013 m. dokumentą, kuriame išsamiai apibūdinama strategija „LeaderSHIP 2020“, parengė plati suinteresuotųjų subjektų grupė, kuriai vadovavo pramonės, Europos Komisijos, Parlamento ir socialinių partnerių („SEA Europe“ ir „IndustriALL“) atstovai.

⁽²⁾ Sea Europe – The Voice of Maritime Civil & Naval Industries in Europe, 2017 m. informacinis biuletėnis.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/growth/sectors/maritime/shipbuilding/ec-support_en.

2.11. Strategijoje nurodomi šios pramonės ypatumai: inovatyvi, „žalia“, specializuojasi aukštųjų technologijų rinkose, efektyviai naudoja energiją ir gali plėstis į naujas rinkas.

2.12. Strategiją „LeaderSHIP 2020“ pristatančioje ataskaitoje nurodomi keturi ramsčiai:

- užimtumas ir įgūdžiai,
- galimybių patekti į rinką gerinimas ir sąžiningos rinkos sąlygos,
- galimybės gauti finansavimą,
- Moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir inovacijos (MTTPI).

3. Strategijos „LeaderSHIP“ rekomendacijų įgyvendinimo pažangos vertinimas

3.1. Vertinimas, koku mastu įgyvendintos strategijos „LeaderSHIP 2020“ rekomendacijos, buvo atliktas remiantis šios strategijos įgyvendinime dalyvaujančių subjektų apklausa. Apklausos rezultatai pateikiami toliau.

3.2. Strategijos „LeaderSHIP“ užimtumo ir įgūdžių ramsčio priemonių srityje padaryta nedidelė pažanga. Veiksmingiausiai įgyvendintos rekomendacijos buvo sukurti jūrų technologijų pogrupį ESCO sistemoje ir skatinti jūrų technologijų sektorių – jos įgyvendintos 30 proc. Planai atlikti tyrimą dėl savaiminio mokymosi buvo įvertinti prastai – 0. Likusios šios grupės rekomendacijos įgyvendintos 15–20 proc.

3.3. Antrojo ramsčio rekomendacijų dėl patekimo į rinką gerinimo ir sąžiningos konkurencijos didinimo įgyvendinimas laikomas gana ribotu. Rengiamos trys priemonės: EBPO darbo grupė dėl laivų statybos; glaudesnis pramonės ir EK bendradarbiavimas klausimais, susijusiais su intelektinės nuosavybės apsauga ir atitiktimi TDO taisyklėms, ir naudojimas įvairiomis prekybos politikos priemonėmis ir remiamos pastangos sudaryti laisvosios prekybos susitarimus. Apie 20 proc. šių priemonių laikomos įgyvendintomis. Kitų šios grupės priemonių įgyvendinimas yra nereikšmingas.

3.4. Kalbant apie galimybių gauti finansavimą ramstį, suinteresuotieji subjektai pastebėjo pažangą tik vienoje srityje – išnagrinėti ir propaguoti EIB finansavimo galimybes ir galimybes išplėsti jo teikiamo skolinimo ribas; įgyvendinimas įvertintas 20–30 proc. Rekomendacijos išnagrinėti melyniosios viešojo ir privataus sektorių partnerystės galimybę įgyvendinimas įvertintas 15 proc., o rekomendacija dėl Komisijos ilgalaikio finansavimo galimybių beveik nebuvo pritaikyta praktikoje (5 proc.).

3.5. Rekomendacijos dėl MTTPI nenuteikia labai optimistiškai. Trijų rekomendacijų įgyvendinimas jau įpusėjo arba pažengė dar toliau. Šios rekomendacijų grupės įgyvendinimas vertinamas taip:

- įvertinti viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų jūrų technologijų sektoriuje įgyvendinamumą – 50 proc.,
- Komisijos į ES reglamentus įtrauktos nuostatos dėl MTTPI atsižvelgiant į valstybės pagalbos laivų statybai sistemos galiojimo pabaigą – 60 proc.,
- išnagrinėti galimybę skirti struktūrinių fondų lėšų siekiant įvairinti jūrų technologijų sektorių, visų pirma atsižvelgiant į regionines pažangiosios specializacijos strategijas – 45 proc.,
- jūrų technologijų pramonės plėtojama nuosekli viešojo ir privataus sektorių partnerystė ES lygiu siekiant jūrų mokslinius tyrimus orientuoti į, be kita ko, netaršius ir efektyviai energiją naudojančius laivus – 30 proc.

4. Bendrosios ir konkrečios pastabos dėl strategijos „LeaderSHIP 2020“ prioritetų įgyvendinimo

Užimtumas ir įgūdžiai

4.1. Būtina pašalinti įgūdžių trūkumą, kelti darbuotojų kvalifikaciją ir rengti reikiamus mokymus ir perkvalifikavimą siekiant išlaikyti kritinę ekspertinių žinių ir praktinės patirties masę Europos jūrų technologijų pramonės srityje. Todėl svarbu remti socialinių partnerių įgūdžių tarybos projekto ⁽⁴⁾ srityje pradėtą darbą ir jį tęsti. Be to, labai svarbu, kad Europos institucijos įtrauktų socialinius partnerius į politikos formavimo procesą ir su jais konsultuotųsi dėl su sektoriumi susijusių ES iniciatyvų ir kad profesinės organizacijos, atstovaujančios darbdaviams ir darbuotojams, toliau dalyvautų dialoge su Europos institucijomis, įskaitant socialinio dialogo kontekste.

4.2. Darbuotojai privalo turėti tinkamą pasirengimą, kad galėtų susidoroti su Pramonė 4.0 iššūkiais ir būsimais technologiniais pokyčiais (pvz., skaitmeninimu). Būsiamiems jūrų technologijų pramonės darbuotojams reikės įgūdžių, kad jie galėtų pasinaudoti mėlynosios ekonomikos galimybėmis ir atremti jos iššūkius.

4.3. Reikia dėti daugiau pastangų didinant sektoriaus patrauklumą. Reikia įvardyti ir sutelkti karjeros galimybes šio sektoriaus darbuotojams ir didinti besimokančių asmenų judumą (pvz., programa „Erasmus“ jūrų technologijų sektoriui). Europos Komisija turėtų toliau visapusiškai remti „SEA Europe“ ir „IndustriALL“ veiklą Europos lygiu socialinio dialogo komiteto struktūroje.

Galimybių patekti į rinką gerinimas ir sąžiningos konkurencijos sąlygos

4.4. Europos pramonė vis dar susiduria su nesąžininga trečiųjų šalių konkurencija, tiek laivų statybos pramonėje, tiek vis dažniau laivų įrangos sektoriuje. Krizė Azijoje, kilusi dėl perteklinių gamybos pajėgumų, susidariusių iš esmės dėl didelių valstybės subsidijų, reiškia, kad šių šalių valdžios institucijos ketina remti vietos laivų statyklas ir vietos laivų įrangos gamintojus, o tai reiškia augantį eksportą. Tai padidins konkurencinį spaudimą Europos laivų statykloms ir laivų įrangos gamintojams.

4.5. Azijos laivų statyklos šiuo metu dėmesį sutelkia į sėkmingas Europos pažangesnių laivų tipų, pavyzdžiui, kruizinių ir keleivinių laivų, rinkas. Be to, neseniai paskelbtuose oficialiuose dokumentuose „Pagaminta Kinijoje 2025 m.“ ir „Kinijos gamyba 2025 m. Kinija paskelbė, kad ji siekia tapti pirmąja pasaulio aukštos klasės laivų gamintoja, įskaitant kruizinius laivus ir aukštųjų technologijų laivybos įrangą, vadinasi ji tiesiogiai konkuruos su sėkmingomis Europos rinkomis. Šią politiką visiškai remia vyriausybė teikdama valstybės pagalbą. Ji taip pat kelia grėsmę Europos jūrų technologijų pramonei.

4.6. JAV rinka išlieka uždara dėl Jones įstatymo. Jei šis įstatymas būtų sušvelnintas ir JAV rinka atsivertų, Europos laivų statybos pramonei atsirastų įdomių galimybių. ES sieks šio tikslo nepaisydama fakto, kad dabartinis politinis klimatas Jungtinėse Amerikos Valstijose yra labiau palankus protekcionizmui.

4.7. Kaip ir Kinijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Japonijos ir Pietų Korėjos, Europos ir valstybių narių sprendimus priimančias asmenys turėtų suvokti, kad Europos laivų statybos pramonė ir laivų įrangos gamybos sektorius yra strateginės svarbos sektoriai Europos ekonomikai, kuriems reikia skirti ypatingą dėmesį ir taikyti specialų požiūrį tiek prekybos, tiek laivybos tikslais.

4.8. Europos Komisija turėtų siekti pasirašyti visuotinį EBPO susitarimą (įskaitant Kiniją), nustatantį subsidijų kontrolės taisykles ir, galbūt, kainodaros tvarką ir turėtų remti šioje srityje dedamas pastangas.

4.9. Europos ir trečiųjų šalių abipusisškumas yra labai svarbus, todėl jis turėtų būti dvišalių ir daugiašalių prekybos derybų ir patekimo į rinką klausimų pagrindinis principas. Itin svarbu, kad Europos pramonė, įskaitant jūrų technologijų sektorių, taptų konkurencingesnė savo pasaulinių konkurentų atžvilgiu. Taigi, jei Europos įmonės trečiojoje šalyje susiduria su protekcionistinėmis priemonėmis, ES turėtų taikyti tokius pat veiksmus tų šalių įmonėms, pageidaujantioms prekiauti su Europa. Tik tokiu būdu galima užtikrinti sąžiningesnę konkurenciją Europos laivų statykloms ir Europos laivų įrangos pramonei.

⁽⁴⁾ Įgūdžių sektoriaus taryba

Galimybės gauti finansavimą

4.10. Komisija dažnai nurodo ESIF, J. C. Junckerio plane numatytą (finansinę) priemonę, kaip šiai pramonei skirtą finansinę priemonę, tačiau jos taikymo sritis ir nauda nėra žinomi iki galo (ji iš esmės yra orientuota į MVĮ). Reikėtų geriau paaiškinti ir viešinti šią priemonę ir jos naudą jūrų technologijų pramonei.

4.11. Laivų statybos pramonei reikia didelio kiekio kapitalo, tačiau Europos laivų statykloms pastaruoju metu vis sudėtingiau gauti finansavimą. O užsienio laivų statyklos naudojami didelėmis finansinėmis paskatomis, įskaitant valstybės pagalbą. Todėl Komisija turėtų apsvarstyti galimybę sukurti konkrečią sistemą, kad kapitalui imliai Europos laivų statybos pramonei būtų lengviau gauti finansavimą.

4.12. Reikėtų naudotis finansinėmis paskatomis (pvz., laivų savininkams, siekiant skatinti juos investuoti į aplinkos neteršiančius laivus, įrangą ar technologijas, pagal tokias Europos finansavimo programas kaip Europos infrastruktūros tinklų priemonė) su investicijų grąža Europoje.

4.13. Reikėtų išnagrinėti galimybę sukurti specialią sektoriui skirtą režimą, kuris suteiktų paskatų, padidinsiančių Europos jūrų technologijų sektoriaus konkurencingumą pasaulio mastu, kartu išvengiant įtampą keliančių situacijų tarp ES valstybių narių. Šiuo požiūriu tam tikru mastu įkvėpimo šaltinis galėtų būti kitų sektorių, visų pirma laivybos sektoriaus, geriausios praktikos pavyzdžiai.

4.14. Pasitelkdamas Europos laivų statybos pramonę ir laivų įrangos sektorių, ES kartu su Norvegija turėtų apsvarstyti galimybę sukurti konkrečią programą siekiant skatinti aplinkos neteršiančią ir efektyviai energiją naudojančią trumpųjų nuotolių laivybą. EESRK ragina pasinaudoti Komiteto tiriamąja nuomone „Laivybos ir jūrų turizmo įvairinimo strategijos“⁽⁵⁾, parengta ES Tarybai pirmininkavusios Maltos prašymu.

4.15. Taip pat reikėtų apsvarstyti galimybę sukurti finansavimo programą, kuri sudarytų sąlygas Europos laivų perdirbimo įmonėms perdirbti į metalo laužą didesnius laivus.

4.16. Kalbant apie aukštųjų jūrų technologijų sektorių ES, finansinės priemonės laivyno viešiesiems pirkimams remti yra galinga varomoji jėga ir labai prisideda prie gamybos kritinės masės išsaugojimo visame ES laivų statybos sektoriuje kartu skatinant mokslinius tyrimus ir inovacijas sektoriuje ir su juo susijusiose srityse. Šiame kontekste EESRK palankiai vertina teigiamą neseniai Komisijos parengto Europos gynybos veiksmų plano vaidmenį.

Moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir inovacijos

4.17. Europos Komisija jūrų pramonei turėtų sukurti sutartimi pagrįstą viešojo ir privataus sektorių partnerystę, kad šis sektorius galėtų toliau investuoti į laivybos pramonės reguliavimo, socialinių uždavinių sprendimą ir mėlynojo augimo veiklos potencialo išnaudojimą. Europos inovacijas turėtų remti speciali (Europos) paramos inovacijoms programa.

4.18. Europa turėtų teikti finansinę paramą Europos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai. Be to, reikėtų deramai apsaugoti Europos investicijas intelektinės nuosavybės teisių požiūriu. Europos patentų tarnyba turėtų veiksmingai stebėti Europos patentus, taip pat ir Europos jūrų technologijų sektoriuje, o pažeidimų atveju – taikyti sankcijas.

4.19. Būsima (9-oji) bendroji programa turėtų teikti pakankamą (finansinę) paramą jūrų pramonei, kad ji galėtų atremti svarbiausius būsimus (tarptautinius ir europinius) reguliavimo arba socialinius iššūkius, pavyzdžiui, laivybos žalinimą⁽⁶⁾, skaitmeninimą, pažangiąsias technologijas, susietuosius ar automatizuotus laivus.

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę (OL C 209, 2017 6 30, p. 1).

⁽⁶⁾ Kaip pasauliniu lygiu konkuruojanti tarptautinė pramonė, laivybos ir jūrų technologijų pramonė laivų žalinimo srityje pirmenybę teikia tarptautiniams sprendimams pasinaudojant Tarptautine jūrų organizacija Londone.

4.20. EESRK mano, kad į būsimąją 9-ąją bendrąją programą taip pat reikėtų įtraukti skyrių dėl finansinės paramos Europos pramonei, kad ji galėtų visiškai išnaudoti mėlynosios ekonomikos ekonominį potencialą Europoje.

2018 m. balandžio 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Vakarų Balkanų ekonominė ir socialinė sanglauda ir europinė integracija. Uždaviniai ir prioritetai“**(tiriamoji nuomonė)**

(2018/C 262/03)

Pranešėjas: **Andrej ZORKO**Bendrapranešėjis: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konsultavimasis	ES Tarybai pirmininkaujanti Bulgarija, 2017 9 5
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis EESRK Darbo tvarkos taisyklių 30 straipsnis
Atsakingas skyrius	REX
Priimta skyriuje	2018 3 28
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	189/2/1
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina tai, kad Vakarų Balkanų šalių integracija į ES bei jų ekonominė ir socialinė sanglauda yra vienas iš pirmininkaujančios Bulgarijos prioritetų.

1.2. EESRK įsitikinęs, kad ir Vakarų Balkanų šalims, ir ES rūpi Europos Sąjungos plėtra, ypač jos demokratiškos vertybių ir teisės normų sklaida Vakarų Balkanų regione. Plėtros politika yra viena svarbiausių visuotinės ES strategijos sudedamųjų dalių ir Europos stabilumo bei gerovės pagrindas. Todėl EESRK rekomenduoja Vakarų Balkanų šalių integraciją ateityje laikyti vienu svarbiausių ES prioritetų, jei šios šalys ir toliau sieks įgyvendinti būtinas stojimo į ES sąlygas⁽¹⁾.

1.3. EESRK palankiai vertina tai, kad gegužės 17 d. Sofijoje vyks ES ir Vakarų Balkanų valstybių ir vyriausybės vadovų aukščiausio lygio susitikimas. Prieš aukščiausio lygio susitikimą EESRK, bendradarbiaudamas su partneriais, gegužės 15 d. Sofijoje surengs Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės konferenciją. EESRK yra išipareigojęs prieš kiekvieną tokį aukščiausio lygio susitikimą organizuoti bendrą renginį su pilietinės visuomenės organizacijų atstovais⁽²⁾ iš Vakarų Balkanų ir ES. EESRK ragina ES institucijas ir ES valstybes nares nuolat įtraukti Vakarų Balkanų šalių vadovus į ES aukščiausio lygio susitikimus kaip įrodymą, kad ES mano, jog šis regionas turi savo ateitį Europos Sąjungoje.

1.4. EESRK tikisi, kad aukščiausio lygio susitikimas Sofijoje suteiks naują postūmį ES išipareigojimams šiame regione ir paskatins kitas pirmininkausiančias valstybes nares Vakarų Balkanų šalių integraciją toliau laikyti vienu pagrindinių prioritetų. Plečiant ES į Vakarų Balkanų šalis kartu reikėtų sustiprinti ES politinį projektą ir jos institucijas.

⁽¹⁾ Pagrindiniai ES strategijos dėl Vakarų Balkanų principai buvo išdėstyti 2018 m. vasario 6 d. Komisijos komunikate „Ištinama plėtros perspektyva ir didesnis ES išipareigojimas Vakarų Balkanų šalims“, COM(2018) 65 final.

⁽²⁾ Pagal EESRK nustatytą terminologiją, šioje nuomonėje vartojamos sąvokos „pilietinė visuomenė“ ir „pilietinės visuomenės organizacijos“ apima ir socialinius partnerius (t. y. darbdavius ir profesines sąjungas), ir kitus nevalstybinius subjektus.

1.5. EESRK ragina valstybių vadovus aukščiausio lygio susitikime Sofijoje aiškiai išpareigoti teikti nuoseklesnę ir tiesioginę paramą pilietinės visuomenės organizacijoms visais lygmenimis. Susitikime taip pat turėtų būti skatinama betarpiškesnė viešoji parama nepriklausomai žiniasklaidai.

1.6. EESRK ragina valstybių vadovus ES aukščiausio lygio susitikime Sofijoje imtis iniciatyvaus vaidmens sprendžiant dvišalius ginčus skatinant tikslingą bendradarbiavimą ir su ESBO, ir su Europos Taryba ir remiant pilietinės visuomenės vaidmenį sprendžiant tokius dvišalius ginčus.

1.7. EESRK taip pat yra įsitikinęs, kad veiksminga Europos Sąjungos plėtra ir jos vertybių propagavimu Vakarų Balkanų šalyse užtikrinamas saugumas ir stabilumas, skatinama socialinė ir ekonominė plėtra ir didinama gerovė, stiprinama demokratija ir teisinė valstybė, sudaromos palankesnės sąlygos laisvam asmenų ir prekių judėjimui, skatinama investicijų politika ir judumas.

1.8. EESRK mano, kad siekiant užtikrinti Vakarų Balkanų šalių demokratinį, ekonominį ir socialinį vystymąsi itin svarbu laikytis teisinės valstybės principo ir gerbti mažumų teises.

1.9. Be to, EESRK laikosi nuomonės, kad norint išspręsti praeities nesutarimus ir sustiprinti demokratines vertybes labai svarbus vaidmuo tenka švietimui ir laisvai bei nepriklausomai žiniasklaidai.

1.10. EESRK pažymi, kad stojimo į ES procesas tebėra viena svarbiausių paskatų vykdyti reformas Vakarų Balkanų šalyse. EESRK pabrėžia, kad įgyvendintų reformų ekonominiam ir socialiniam poveikiui skiriama per mažai dėmesio, atsižvelgiant į tai, kad ES valstybių narių ir šalių kandidačių gyventojų ekonominės ir socialinės apsaugos lygis labai skiriasi. Todėl, vertinant atitiktį narystės Europos Sąjungoje kriterijams, EESRK rekomenduoja įvertinti socialinę, ekonominę ir teritorinę sanglaudą.

1.11. EESRK mano, kad derybose su Vakarų Balkanų šalimis aukštas prioritetas turi būti skiriamas infrastruktūros, transporto ir energetikos klausimams. EESRK taip pat mano, kad skaitmeninės visuomenės kūrimas ir skaitmeninių įgūdžių ugdymas visose Vakarų Balkanų šalyse turėtų būti naudingas ir viešajam, ir privačiajam sektoriui. ES gali ir turėtų padėti šiose šalyse gerinti infrastruktūrą ir diegti plačiajuosčio ryšio tinklą, nes jis tam tikrais atvejais yra gerokai mažiau išplėtotas nei vidutiniškai ES.

1.12. EESRK rekomenduoja, kad ES institucijos apsvarstytų galimybę surengti veiksmingą socialinį ir pilietinį dialogą nacionaliniu lygmeniu, kuris būtų vienas iš ES narystės kriterijų.

1.13. ES turėtų parengti specialų derybų su Vakarų Balkanų šalimis veiksmų planą, kuriame būtų numatyti tikslai tvarkaraštis ir konkretūs kiekvienos Vakarų Balkanų šalies išsipareigojimai. Be to, reikėtų parengti ES valstybėms narėms skirtą komunikacijos strategiją, kurioje būtų pabrėžta ES plėtros politikos nauda Vakarų Balkanų šalims. Visų pirma pabrėžtinas taikos, stabilumo, gerovės bei ekonominio ir socialinio vystymosi užtikrinimas.

1.14. EESRK ragina Komisiją tarp aukščiausių prioritetų stojimo į ES derybose su Vakarų Balkanų šalimis įtraukti pagarbą mažumų teisėms ir lyčių lygybę.

1.15. EESRK palankiai vertina naują Komisijos Vakarų Balkanų strategiją „Įtikinama plėtros perspektyva ir didesnis ES išsipareigojimas Vakarų Balkanų šalims“⁽³⁾, kuri buvo paskelbta 2018 m. vasario 6 d., ir jos šešias pavyzdines iniciatyvas – stiprinti teisinę valstybę, siekti glaudesnio bendradarbiavimo saugumo ir migracijos srityse pasitelkiant jungtines tyrimų grupes, Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgas, plėsti ES energetikos sąjungą į Vakarų Balkanų šalis, mažinti tarptinklinio ryšio mokesčius ir diegti plačiajuosčių ryšių regione.

1.16. EESRK pareiškia, kad yra pasirengęs bendradarbiauti su Vakarų Balkanų pilietine visuomene siekiant imtis konkrečių veiksmų tokiose srityse kaip teisinė valstybė, saugumas ir migracija, socialinis ir ekonominis vystymasis, sujungiamumas, skaitmeninė darbotvarkė, susitaikymas ir geri kaimyniniai santykiai, kaip nurodyta veiksmų plane pokyčiams Vakarų Balkanuose remti 2018–2020 m.

⁽³⁾ COM(2018) 65 final, 2018 2 6.

1.17. EESRK yra įsitikinęs, kad Komisija galėtų parengti specialias programas, kurios sudarytų sąlygas Vakarų Balkanų šalims greičiau pasiekti socialinę konvergenciją. Akivaizdu, kad nevienoda ir lėta pažanga sprendžiant šias problemas yra svarbus veiksnys, lėtinantis jų pažangą ES integracijos link. Europinimui skubiai reikia suteikti naują postūmį.

1.18. Visame Vakarų Balkanų šalių integracijos į ES procese privalo prasmingai dalyvauti socialiniai partneriai ir kitos pilietinės visuomenės organizacijos tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu. Būtina stiprinti pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimus teikiant joms techninę ir ekonominę paramą, sudarant palankesnes sąlygas naudotis Europos finansavimo šaltiniais (Komisijos, Europos investicijų banko, ERPB ir pan.) ir laiku bei išsamiai jas informuojant apie stojimo derybų procesą.

1.19. EESRK ragina socialinius partnerius ir kitas pilietinės visuomenės organizacijas Vakarų Balkanų šalyse vykstant integracijos į ES procesui glaudžiai bendradarbiauti ir nacionaliniu, ir regioniniu lygmeniu.

2. Politinė padėtis

2.1. Vakarų Balkanuose vis dar vyrauja politinis nestabilumas, tačiau kartu tai – augantis regionas, turintis didelį potencialą.

2.2. EESRK rekomenduoja, kad Komisija, Taryba ir Europos Parlamentas aktyviau bendrautų ir išaiškintų Europos Sąjungos piliečiams plėtros politikos teikiamą naudą ir su ja susijusius uždavinius, o pilietinės visuomenės organizacijos šiame procese veiktų kaip aktyvios partnerės ir žinių sklaidėjos⁽⁴⁾.

2.3. Itin svarbu, kad Vakarų Balkanų integracija išliktų ES prioritetu ir ateityje, o ne tik per Bulgarijos pirmininkavimo laikotarpį, ir kad ES aktyviai prisidėtų prie stabilumo ir taikos Vakarų Balkanuose ir suteiktų stojimo į ES ir į euroatlantines organizacijas perspektyvą. Tokia narystė taip pat gali padėti didinti stabilumą regione užtikrinant jo saugumą ir gerovę ir suteikti galimybę susiskaldžiusioms tautoms susivienyti Europoje be sienų.

2.4. EESRK palankiai vertina pranešimą apie Sofijoje vykstantį ES aukščiausiojo lygio susitikimą, kuriame dalyvaus Vakarų Balkanų valstybių vadovai, tačiau mano, kad aukščiausiojo lygio susitikime taip pat turėtų būti suteiktas aktyvesnis vaidmuo pilietinės visuomenės organizacijų atstovams ES lygmeniu.

2.5. EESRK palankiai vertina neseniai paskelbtą darbotvarkę „Berlyno procesas plius“⁽⁵⁾, kurioje numatytos specialios lėšos įmonių plėtrai, profesiniam mokymui, infrastruktūrai ir technologijoms, taip pat projektams, susijusiems su transporto jungtimis tose regiono šalyse, kuriose jungtys išplėtos mažiausiai. Tikimasi, kad šiuo „Maršalo planu“ bus paspartintas muitų sąjungos ir bendrosios rinkos Balkanuose kūrimas. Nepaisant to, toks regioninis bendradarbiavimas neturėtų nei sukelti vėlavimų įgyvendinant plėtros procesą, nei būti laikomas jo pakaitalu.

2.6. EESRK pažymi, kad Vakarų Balkanų šalys nori ir yra pasirengusios įgyvendinti reformas, kuriomis būtų skatinama integracija į Europos Sąjungą, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad sėkmė ir toliau priklauso nuo to, kaip veiksmingai valstybės institucijos gali įgyvendinti šias reformas ir užtikrinti jų vykdymą, taip pat nuo pilietinės visuomenės organizacijų ir apskritai gyventojų pasiekto atsakomybės už procesus lygio. Specialus stojimo į ES derybų planas su tikslu tvarkaraščiu ir konkrečiais kiekvienos Vakarų Balkanų šalies išipareigojimais galėtų paskatinti šias šalis būtinas reformas įgyvendinti sparčiau.

2.7. EESRK pažymi, kad palaiko labai gerus ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis Vakarų Balkanuose ir kad labai gerai žino padėti šiose šalyse. EESRK yra įsitikinęs, kad pilietinės visuomenės jungtiniai konsultaciniai komitetai (JKK) turėtų stengtis užpildyti „tuščias nišas“, kurių per derybų procesą neužpildo kiti organai, ir sutelkti dėmesį į keletą pasirinktų sričių. Šiuo požiūriu EESRK prašo užtikrinti, kad JKK, Komisija, Taryba ir Europos Parlamentas geriau keistųsi informacija. EESRK ragina stiprinti šių JKK atliekamą vaidmenį⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ OL C 133, 2016 4 14, p. 31

⁽⁵⁾ <http://shtetiweb.org/berlin-process/>

⁽⁶⁾ OL C 133, 2016 4 14, p. 31

2.8. Skatinant dalyvavimą ir integraciją didelių sunkumų ir toliau kelia korupcija, organizuoto nusikalstamumo poveikis, bendrieji valstybės institucijų ir teisinės valstybės trūkumai, dvišaliai ginčai bei mažumų grupių diskriminacija.

2.9. Kopenhagos kriterijai – tai taisyklės, pagal kurias apibrėžiama, ar šalis atitinka sąlygas prisijungti prie Europos Sąjungos, ar ne⁽⁷⁾. Pagal šiuos kriterijus reikalaujama, kad valstybėje veiktų institucijos, kurios užtikrintų demokratinį valdymą, teisinę valstybę ir žmogaus teisių laikymąsi, veiktų rinkos ekonomika ir būtų pritarta ES įpareigojimams ir misijai.

2.10. Visos Vakarų Balkanų šalys negalės įstoti į ES tuo pat metu. EESRK palankiai vertina tai, kad Serbija ir Juodkalnija šiuo metu pirmąją integracijos procese. Jis taip pat tikisi, kad buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija ir Albanija kuo skubiau pradės derybas su ES. EESRK palankiai vertina tai, kad Bosnija ir Hercegovina pateikė atsakymus į Komisijos klausimą ir kad Komisija šiuo metu svarsto galimybę suteikti jai šalies kandidatės statusą.

2.11. Vakarų Balkanų šalys vis dar kenčia nuo karų ir konfliktų, etninės neapykantos, iredentistinių projektų ir išaldytų konfliktų, kurie dar gali išpliekti, sukeltų padarinių. Būtina primygtinai skatinti šias šalis nedelsiant spręsti skubiausius dvišalius klausimus iki jų įstojimo į ES, tačiau taip pat reikia pabrėžti, kad visi likę neišspręsti klausimai gali sulėtinti šį procesą.

2.12. EESRK taip pat mano, kad svarbų vaidmenį gali atlikti pilietinė visuomenė, suburdama skirtingų šalių jaunesniąsias kartas ir pradėdama viešą dialogą esminės svarbos regionui klausimais. Ekonominė plėtra, gyvenimo lygio gerinimas, užimtumas ir socialinė apsauga padeda užtikrinti taikų regionų sambūvį.

2.13. Vakarų Balkanų šalys turėtų įsteigti nacionalines Europos integracijos tarybas, kuriose, siekdami didinti ES integracijos proceso skaidrumą ir apie jį plačiau informuoti visuomenę⁽⁸⁾, nuolat rinktųsi aukšto lygio politinių institucijų ir pagrindinių pilietinės visuomenės organizacijų atstovai.

2.14. EESRK jau nustatė pilietinės visuomenės vaidmenį vykstant stojimo procesui ir labai aiškiai nurodė, kad pilietinės visuomenės dalyvavimą stojimo procese sudaro šie etapai: 1) tiesioginis dalyvavimas pačiose derybose (t. y. atranka, nacionalinės pozicijos rengimas, pažangos stebėseną), 2) socialinis ir pilietinis dialogas, susijęs su politikos rengimu ir teisės aktų suderinimu su *acquis*, 3) dalyvavimas rengiant pasirengimo narystei finansavimo programas, 4) nepriklausoma pažangos ir reformų procesų socialinių padarinių stebėseną. Norint atlikti šias funkcijas, reikalinga pakankama finansinė parama nacionalinės vyriausybės ir pasirengimo narystei ES lėšomis⁽⁹⁾.

2.15. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad ES suinteresuotumas greitai ir veiksmingai integruoti Vakarų Balkanų šalis į ES sumažėjo, nes atsirado kitų politinių prioritetų ir nėra Europos plėtros strategijos, taip pat dėl to, kad valstybės narės laikosi skirtingo požiūrio į šią politiką. Pastaraisiais metais dėl nepatenkintų lūkesčių Vakarų Balkanų šalyse išaugo euroskepticizmas. Tai susilpnino stojimo kriterijų poveikį ir sulėtino reformas. Tai ypač akivaizdu kalbant apie teisinės valstybės, žiniasklaidos laisvės ir korupcijos prevencijos užtikrinimą.

2.16. Vakarų Balkanų šalyse reformos įgyvendinamos labai nevienodu tempu. Reikėtų dar daug nuveikti kovojant su nesuvaldoma korupcija, organizuotu nusikalstamumu ir pinigų plovimu. Teismų nepriklausomumas taip pat itin svarbi sveikos demokratijos sąlyga.

2.17. EESRK mano, kad būtina stiprinti kovą su terorizmu Vakarų Balkanų šalyse ir tvirtai remia Vakarų Balkanų kovos su terorizmu iniciatyvą (WBCTi)⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en

⁽⁸⁾ OL C 133, 2016 4 14, p. 31

⁽⁹⁾ OL C 133, 2016 4 14, p. 31

⁽¹⁰⁾ <http://wbcti.wb-iig.com/>, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/ipa_ii_2016_039-858.13_mc_pcve.pdf

2.18. EESRK mano, kad siekiant paspartinti plėtros procesą reikia toliau plėsti Vakarų Balkanų šalių ir ES bei jos atitinkamų agentūrų (pvz., Europolo) bendradarbiavimą. Šią priemonę itin sparčiai reikėtų taikyti saugumo, migracijos ir panašiose srityse.

3. Ekonominis stabilumas ir gerovė

3.1. Ekonomika Vakarų Balkanuose ir toliau auga. Tikimasi, kad 2017 m. realusis BVP regione padidės 2,6 proc. 2018 m. jis turėtų pasiekti 3 proc. augant privačiam vartojimui ir investicijoms, taip pat pamažu atsigauvant kreditavimui, pinigų perlaidoms ir dideliems infrastruktūros projektams. Palyginti su 1995 m. padėtimi, gyvenimo lygis visose šešiose Vakarų Balkanų valstybėse smarkiai pagerėjo. Nepaisant to, šios šešios šalys tebėra vienos skurdžiausių Europoje. Be to, prasidėjus krizei, Vakarų Balkanų valstybių ekonominė konvergencija sulėtėjo ir yra mažesnė už naujų Vidurio ir Rytų ir Pietryčių Europos valstybių narių konvergenciją.

3.2. Ekonominės konvergencijos procesas Vakarų Balkanuose yra itin ilgas. Todėl būtina sukurti tokią aplinką, kurioje būtų sudarytos palankios sąlygos pritraukti ir paspartinti užsienio investicijas ir patvirtinti tinkamas ekonomines reformas, stiprinti konkurencingumą ir kurti kokybiškas darbo vietas.

3.3. EESRK palankiai vertina pažangą, padarytą Vakarų Balkanų ekonominės integracijos srityje, nes regiono vadovai pasižadėjo stiprinti ryšius ir dirbti kartu siekdami įstoti į Europos Sąjungą, ir ragina labiau įtraukti socialinius partnerius ir kitas pilietinės visuomenės organizacijas rengiant ekonominių reformų programas (ERP), taip pat bendras išvadas su konkrečiomis rekomendacijomis kiekvienai regiono šaliai⁽¹⁾.

3.4. EESRK yra įsitikinęs, kad šalims kandidatėms reikia tvirtesnių paskatų reformoms įgyvendinti. Visų pirma, būtina skatinti glaudesnę regioninę bendradarbiavimą, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas atitikti narystės ES kriterijus.

3.5. EESRK mano, kad būtina maksimaliai išnaudoti tiesioginių užsienio investicijų srautus į gamybos sektorius, remiant vietas tiekimo grandines ir stiprinant MVĮ gebėjimus ir technologinius pajėgumus.

3.6. Energetika ir transportas turėtų būti regiono vystymosi ir junglumo veiksnys. Tai padėtų užtikrinti, kad Vakarų Balkanų šalių piliečiams būtų aiškiai išdėstyti socialiniai, ekonominiai ir aplinkosauginiai įstojimo į ES privalumai. Pavyzdžiui, energijos vartojimo efektyvumas ir energijos taupymas yra pagrindiniai veiksniai, skatinantys įmonių veiklą ir leidžiantys kurti ne tik žaliąsias, bet ir tradicines darbo vietas.

3.7. EESRK pritaria Transporto bendrijos sutarčiai, kurią 2017 m. liepos 12 d. pasirašė ES ir Vakarų Balkanų šalys, ir ragina sutarties šalis toliau ją plėtoti. Atsižvelgdami į tai, Europos Komisija, Europos investicijų bankas ir Vakarų Balkanų šalys turėtų sutelkti savo investicijas, siekdami sujungti ES transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) pagrindinį tinklą ir Vakarų Balkanų infrastruktūrą. Todėl dabar būtina bendra programa, kurioje būtų nustatytos turimos lėšos ir apibrėžtas bendras tvarkaraštis.

3.8. Pagerinus infrastruktūrą sumažės transporto ir energijos išlaidos ir bus sudarytos palankesnės sąlygos didelėms investicijoms regione. Be to, Vakarų Balkanų skaitmeninio modernizavimo skatinimas padės plėsti verslą, didinti produktyvumą ir gerinti gyvenimo kokybę.

3.9. EESRK taip pat mano, kad investicijos į tradicinę ekonominę politiką papildančias sritis (žiedinę ekonomiką, socialinę ekonomiką, darnaus vystymosi tikslų (DVT) integravimą) gali užtikrinti bendrą ekonomikos augimą ir užimtumą.

3.10. EESRK mano, kad visose Vakarų Balkanų šalyse valstybei ir toliau tenka pernelyg svarbus vaidmuo, o privatusis sektorius yra mažesnis nei Europos septyniuose nedidelėse pereinamosios ekonomikos šalyse⁽²⁾.

⁽¹⁾ 6-ojo Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės forumo baigiamoji deklaracija

⁽²⁾ Pasaulio banko grupė „Vakarų Balkanai: augimo ir gerovės didinimas“ (angl. *The Western Balkans: Revving up the Engines of Growth and Prosperity*), 2017 m.

3.11. EESRK mano, kad valstybė turi tapti veiksmingesne ir patikimesne viešųjų paslaugų teikėja ir taip užtikrinti privačioms įmonėms palankią aplinką.

3.12. EESRK laikosi nuomonės, kad mažosios ir vidutinės įmonės, kurios sudaro didžiąją dalį visų įmonių, galėtų tapti ekonomikos augimą visose šešiose Vakarų Balkanų šalyse skatinančiu veiksmu. Siekiant įgyvendinti šį tikslą reikia mažinti biurokratizmą, užtikrinti skaidresnį viešąjį administravimą, kovoti su korupcija ir sukurti visiškai nepriklausomą teismų sistemą.

3.13. EESRK pritaria 6-ojo Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės forumo išvadoms ir reiškia didelį susirūpinimą dėl vis didesniame skaičiuje Vakarų Balkanų šalių mažėjančių galimybių dalyvauti pilietinei visuomenei. Jis pažymi, kad ES ir jos valstybės narės yra išipareigojusios propaguoti pilietinės visuomenės veiklos galimybes ir suteikti didesnę paramą pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimams stiprinti, kad vystymosi procese būtų labiau girdimas pastarųjų balsas ir būtų skatinamas dialogas politiniais, socialiniais ir ekonominiais klausimais.

3.14. EESRK nurodo, kad pilietinės visuomenės organizacijos privalo būti prasmingai įtrauktos į ekonominių, socialinių, viešųjų ir teisėkūros reformų procesą visose Vakarų Balkanų šalyse. Būtina stiprinti jų gebėjimus teikiant techninę ir finansinę paramą, sudarant palankesnes sąlygas naudotis Europos finansavimo šaltiniais ir laiku bei išsamiai jas informuojant apie stojimo procesą.

4. Socialinis stabilumas. Nedarbas. Emigracija

4.1. Dėl ekonomikos krizės pajamos ir ypač socialinė konvergencija tarp skurdesnių ir turtingesnių ES šalių lėtėjo, o tam tikrais atvejais padėtis kardinaliai pasikeitė. Todėl pačios ES užmojai mažėja ir kyla abejonių dėl jos patrauklumo būsimoms narėms. Visoms Vakarų Balkanų šalims būdingas skurdas, didelis nedarbas, neoficiali ekonomika, mažas darbo užmokestis, korupcija, klastojimas, kvalifikuotų darbuotojų emigracija, mažumų diskriminacija ir protų nutekėjimas.

4.2. Nors konvergencija Vakarų Balkanų šalyse beveik prilygsta ES 28 lygiui, pažanga jose vyksta gana lėtai ir šios šalys atsilieka nuo ES regiono. Duomenys rodo, kad visiškai ES gyvenimo lygio konvergencijai pasiekti gali prireikti iki 40 metų.

4.3. Darbo užmokesčio konvergencijos nebuvo nustatyta Vakarų Balkanų šalyse. Kai kuriose šalyse darbo užmokesčio skirtumas, palyginti su ES, net padidėjo, o tai turi įtakos Vakarų Balkanų šalių gyventojų ekonominiam ir socialiniam saugumui. Daugelyje Vakarų Balkanų šalių, pasibaigus krizei, realusis darbo užmokestis nepadidėjo. Nors visose Vakarų Balkanų valstybėse minimalus darbo užmokestis nustatytas įstatymu, daugeliu atvejų šio užmokesčio nepakanka minimaliam šeimų pragyvenimo lygiui užtikrinti.

4.4. EESRK taip pat pažymi, kad dėl didelio nedarbo darbuotojų migracija iš visų šešių Vakarų Balkanų šalių tebėra svarbiausia problema. Nustatyta, kad ketvirtadalis visų šešių Vakarų Balkanų valstybių gyventojų persikėlė gyventi į užsienį. Net jei darbuotojų migrantų perlaidos yra svarbus pajamų šaltinis ir trumpuoju laikotarpiu prisideda prie šalies ekonomikos, masinė migracija ir gyventojų skaičiaus mažėjimas turi rimtų ilgalaikių padarinių šių šalių ekonominio vystymosi potencialui⁽¹³⁾.

4.5. Vakarų Balkanų regione, išskyrus Juodkalniją, užimtumo lygio mažėjimas daugiausia įtakos turėjo žemos kvalifikacijos jaunuoliams ir moterims. Itin svarbu ir tai, kad, 2015 m. duomenimis, daugiau kaip 70 proc. bedarbių visose šešiose Vakarų Balkanų šalyse vidutiniškai darbo neranda ilgiau kaip metus⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Nedarbas Vakarų Balkanų regione yra gerokai didesnis už ES 28 vidurkį, nors per pastaruosius kelerius metus padėtis šiek tiek pagerėjo. Visų pirma, Bosnijoje ir Hercegovinoje, BJR ir Juodkalnijoje nedarbo lygis visada buvo labai aukštas, tačiau net nedarbo lygis Serbijoje, kuris šiuo metu siekia 13,5 proc. ir yra laikomas geriausiu rezultatu regione po neseniai pasiektos pažangos, yra gerokai per didelis, palyginti su ES valstybėmis narėmis. Nepaisant stulbinamai didelio nedarbo, per 12 mėnesių iki 2017 m. birželio mėn. imtinai regione buvo sukurta apie 230 000 darbo vietų (3,8 proc. padidėjimas), daugiau nei pusė – privačiame sektoriuje. Todėl užimtumo lygis (kalbant apie darbo vietų skaičių, o ne išdirbtas valandas) visose Vakarų Balkanų šalyse, išskyrus Bosniją ir Hercegoviną, vėl pasiekė iki 2008 m. buvusį lygį (Pasaulio banko grupė, „Vakarų Balkanų reguliari ekonomikos ataskaita“ Nr. 12, 2017 m. rudenį).

⁽¹⁴⁾ Pasaulio banko grupė, „2017 m. Vakarų Balkanų darbo rinkos tendencijos“ (angl. *Western Balkans Labor Market Trends 2017*).

4.6. EESRK yra įsitikinęs, kad ES ir Vakarų Balkanų šalys turėtų daugiau dėmesio skirti šių valstybių piliečių gyvenimo kokybei ir socialinei apsaugai. EESRK mano, kad reikėtų apsvarstyti galimybę taikyti Europos socialinių teisių ramsčio principus vertinant, kaip įgyvendinamos ES narystės sąlygos. Komisija taip pat galėtų parengti specialias programas, kurios sudarytų sąlygas Vakarų Balkanų šalims greičiau pasiekti socialinę konvergenciją.

4.7. EESRK taip pat tikisi, kad visose šešiose Vakarų Balkanų šalyse, siekiant sustiprinti darbo rinką ir sumažinti emigraciją, toliau bus didinamas konkurencingumas ir stiprinamos struktūrinės reformos. Rengiant šias struktūrines reformas⁽¹⁵⁾ turėtų būti iš tikrųjų konsultuojamasi su pilietinės visuomenės organizacijomis.

4.8. EESRK pabrėžia, kad regiono darbo rinkos tendencijos atskleidžia didelį moterų neveiklumą ir ragina vyriausybes teikti paramą, kad būtų pasiektas didesnis moterų užimtumo lygis. EESRK taip pat ragina Komisiją tarp aukščiausių prioritetų stojimo į ES derybose su Vakarų Balkanų šalimis įtraukti lyčių lygybę.

4.9. EESRK yra įsitikinęs, kad kuriant demokratinę pilietinę visuomenę visose Vakarų Balkanų šalyse absoliučiai būtina gerbti mažumų teises ir jų kultūrą.

4.10. EESRK mano, kad propaguojant Europos vertybes, puoselėjant toleranciją mažumų atžvilgiu, kovojant su išankstinėmis nuostatomis ir stiprinant socialinę sanglaudą visose Vakarų Balkanų šalyse lemiamas vaidmuo tenka švietimui, įskaitant vienodas galimybes naudotis švietimo sistema.

4.11. Be to, EESRK mano, kad pagal „socialinės sanglaudos darbotvarkę“ būtina išspręsti įgūdžių trūkumo ir jų paklausos ir pasiūlos neatitikties problemą, padidinant švietimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą. Didesnė finansinė parama profesinio rengimo programoms padėtų spręsti gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitikties problemą darbo rinkoje ir sumažinti aukštą nedarbo lygį.

4.12. EESRK palankiai vertina iniciatyvas, kurias įgyvendina valstybės švietimo ir kultūros institucijos, akademinė bendruomenė ar pilietinės visuomenės organizacijos, siekdamos susitaikymo, gerų kaimyninių santykių ir kritiško požiūrio į praeitį.

2018 m. balandžio 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽¹⁵⁾ Kaip nurodyta EESRK nuomonėje dėl ES plėtros strategijos (OL C 133, 2016 4 14, p. 31) ir 2017 m. liepos 10–11 d. Sarajeve vykusio 6-ojo EESRK Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės forumo baigiamojoje deklaracijoje.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Baigiant įgyvendinti geresnio reglamentavimo darbotvarkę: geresni sprendimai duoda geresnių rezultatų“

[COM(2017) 651 final]

(nuomonė savo iniciatyva)

(2018/C 262/04)

Pranešėjas: **Bernd DITTMANN**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2018 2 15
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalis
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Priimta skyriuje	2018 3 9
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	185/0/0
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK mano, kad geresnio reglamentavimo darbotvarkė turėtų tapti nuolatine programa, kuria, nepakenkiant pagrindiniams politiniams tikslams ir nesukuriant spaudimo mažinti reglamentavimą, rengiami kokybiški Sąjungos teisės aktai. Po 2019 m. Komisija turėtų tęsti, toliau tobulinti ir gerinti šią darbotvarkę.

1.2. EESRK ragina Komisiją pateikti išsamų būsimo geresnio reglamentavimo vertinimo veiksmų planą ir paaiškinti, kokia yra numatyta EESRK ir suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo forma.

2. Komisijos komunikatas dėl geresnio reglamentavimo

2.1. 2017 m. spalio 24 d. Komisija paskelbė komunikatą *Baigiant įgyvendinti geresnio reglamentavimo darbotvarkę: geresni sprendimai duoda geresnių rezultatų* ⁽¹⁾ (toliau – komunikatas).

2.2. Šiame komunikate Komisija įvertina geresnio reglamentavimo darbotvarkės (toliau – darbotvarkė) įgyvendinimo pažangą nuo 2015 m. gegužės mėn., kai ji buvo priimta.

2.3. 2018 m. Komisija atliks geresnio reglamentavimo sistemos vertinimą *en bloc*. Ši nuomonė – tai atsakas į komunikatą, taip pat indėlis rengiantis būsimam vertinimui.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK teigiamai vertina Komisijos nuolatinį įsipareigojimą geresnio reglamentavimo srityje ir nuolatinės pastangas įgyvendinti 2015 m. gegužės mėn. darbotvarkėje nustatytus uždavinius, kaip nurodyta komunikate. Geresnis reglamentavimas – tai nuolat tobulinamas procesas, kuriame visi dalyvaujantys subjektai turi atlikti savo vaidmenį ir įnešti savo indėlį.

⁽¹⁾ COM(2017) 651 final.

3.2. Geresnis reglamentavimas turėtų padėti sukurti atskaitomybę ir dalyvavimu pagrįstus skaidrius politikos formavimo procesus, per kuriuos sukuriamos paprastos, aiškios, nuoseklios, paskirtį atitinkančios ir lengvai įgyvendinamos taisyklės. Tai yra esminė būtinoji sąlyga siekiant užtikrinti visuomenės pasitikėjimą ES ir jos institucijomis. Tai turėtų padėti sukurti veiksmingas ir nuoseklias reglamentavimo sistemas, kurios sudarytų sąlygas inovacijoms ir tvariam augimui ir padėtų sukurti tinkamai veikiančią bendrąją rinką.

3.3. Geresnis reglamentavimas neturėtų reikšti pernelyg didelio ES politikos formavimo biurokratizavimo. Politinių sprendimų neturėtų pakeisti techninės procedūros.

3.4. Ankstesnėje nuomonėje⁽²⁾ EESRK pabrėžė, kad geresnis reglamentavimas „nereiškia, jog ES teisynas turi būti didesnis ar mažesnis arba kad tam tikras politikos sritis reikia mažiau reglamentuoti ar išbraukti iš prioritetų sąrašo ir taip išsižadėti mums brangių vertybių – socialinės ir aplinkos apsaugos ir pagrindinių teisių⁽³⁾. Geresnis reglamentavimas pirmiausia yra pagalbinė priemonė, kuria siekiama užtikrinti, kad politiniai tikslai būtų įgyvendinti veiksmingai, remiantis įrodymais ir gerbiant pirmiau išvardytas vertybes, tačiau nesumažinant aplinkosaugos ar vartotojų teisių arba socialinių standartų ir neperkeliant kompetencijos institucinėje struktūroje steigiant organus. Geresnis reglamentavimas negali ir neturi pakeisti politinių sprendimų.“

3.5. EESRK pripažįsta iki šiol padarytą darbotvarkės įgyvendinimo pažangą. Visų pirma jis teigiamai vertina labiau metodišką poveikio vertinimų ir *ex post* vertinimų taikymą, sistemingesnes konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais, peržiūrėtas geresnio reglamentavimo gaires ir priemonių rinkinį, REFIT programą ir REFIT platformą ir Reglamentavimo patikros valdybos (angl. RSB) paskyrimą.

3.6. EESRK aktyviai dalyvauja geresnio reglamentavimo srityje, visų pirma dalyvaudamas REFIT platformoje ir rengdamas *ex post* vertinimų projektus. Šiomis aplinkybėmis EESRK pateikia nuorodas į daugelį savo nuomonių⁽⁴⁾. Vis dėlto Komiteto atsakomybė neaptarta darbotvarkėje arba komunikate. Komitetas taip pat nėra Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros šalis. Tai rodo, kad Komisija ir teisėkūros institucijos vis dar nepakankamai atsižvelgia į Komiteto vaidmenį ir funkcijas, įtvirtintas Sutartyse, ir jo narių bei pilietinės visuomenės, kuriai jie atstovauja, žinias ir kompetenciją.

3.7. Dalyvavimas geresnio reglamentavimo programoje ir pagal ją parengtose atitinkamose priemonėse ir procedūrose reikalauja finansinių ir žmogiškųjų išteklių, kuriuos turi ne visos pilietinės visuomenės organizacijos (pvz., duomenų gavimas, dalyvavimas viešose konsultacijose ir pan.). Tą patį galima pasakyti apie mažąsias įmones. EESRK ragina Komisiją užtikrinti, kad geresnio reglamentavimo programa išliktų atvira ir prieinama visoms organizacijoms ir suinteresuotiems subjektams, nepaisant jų dydžio ir turimų finansinių ir žmogiškųjų išteklių.

4. Konkrečios pastabos

4.1. EESRK yra organizuotos Europos pilietinės visuomenės atstovas institucijų lygmeniu ir ES teisės aktų leidėjų ir pilietinės visuomenės organizacijų bei socialinių partnerių tarpininkas. EESRK įgijo nemažai patirties ir kompetencijos, susijusios su visais geresnio reglamentavimo srityje kylančiais klausimais. Šiuo atveju Komitetas nori priminti Komisijai keletą savo konkrečių rekomendacijų, susijusių su komunikate aptartais aspektais, taip pat kitais aspektais, į kuriuos, jo manymu, reikia atkreipti dėmesį.

4.2. EESRK mano, kad komunikate pateikiama tinkama bendra darbotvarkės įgyvendinimo atitinkamose geresnio reglamentavimo srityse pažangos apžvalga. Tačiau tikslios priemonės, kurias Komisija numato siekdama toliau tobulinti geresnio reglamentavimo programą, išlieka pernelyg neaiškios. Be to, komunikate nepateikiama nuoroda į būsimą geresnio reglamentavimo programos vertinimą 2018 m. ir veiksmus, nenurodomos pagrindinės vertinimo sritys, ir kokia planuojama EESRK ir suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo užtikrinimo forma.

⁽²⁾ OL C 13, 2016 1 15, p. 192.

⁽³⁾ COM(2015) 215 *final*.

⁽⁴⁾ Plg. *inter alia*: ES teisės aktų taikymo ad hoc stebėsenos grupė; OL C 487, 2016 12 28, p. 51; OL C 303, 2016 8 19, p. 45; OL C 13, 2016 1 15, p. 192; OL C 345, 2017 10 13, p. 67; OL C 13, 2016 1 15, p. 145; OL C 434, 2017 12 15, p. 11; OL C 291, 2015 9 4, p. 29; OL C 230, 2015 7 14, p. 66; OL C 43, 2012 2 15, p. 14; OL C 248, 2011 8 25, p. 87; OL C 18, 2011 1 19, p. 95; OL C 128, 2010 5 18, p. 103; OL C 277, 2009 11 17, p. 6; OL C 100, 2009 4 30, p. 28; OL C 204, 2008 8 9, p. 9.

4.3. Proporcingumas ir subsidarumas

4.3.1. EESRK teigiamai vertina ne tik Komisijos dėmesį pagrindiniams prioritetams, bet ir tai, kad ji „daugiausia dėmesio skiria svarbiems dalykams“. Komitetas pakartoja, kad Sąjunga turėtų veikti tik kai paisoma subsidarumo ir proporcingumo principų ir kai bendrais veiksmais pridėtinė vertė sukuriama visiems.

4.3.2. Kaip nurodė savo nuomonėje ⁽⁵⁾, EESRK „ragina patikslinti subsidarumo ir proporcingumo principus, kuriais kartais naudojasi teisėkūros iniciatyvų priešininkai, remdamiesi nepakankamai pagrįstais argumentais“.

4.3.3. EESRK atkreipia dėmesį į paskirtą **Subsidiarumo ir proporcingumo darbo grupę** ⁽⁶⁾. Jis ragina darbo grupę tinkamai atsižvelgti į Komiteto nuomones ir rekomendacijas šiuo klausimu.

4.3.4. EESRK ragina užtikrinti geresnę subsidarumo ir proporcingumo stebėseną ir aktyvesnę valstybių narių ir jų parlamentų dalyvavimą atliekant *ex post* vertinimus.

4.3.5. EESRK ragina Komisiją savo tarnybose (horizontaliai ir vertikalčiai) geriau remti geresnio reglamentavimo priemonių rinkinio priemonę Nr. 5 („teisinis pagrindas, proporcingumas ir subsidarumas“), siekiant užtikrinti didesnę šios priemonės atitiktį rengiant poveikio vertinimų projektus.

4.4. Poveikio vertinimai (PV)

4.4.1. EESRK remiasi pasiūlymais, kuriuos jis pateikė savo nuomonėje ⁽⁷⁾, kaip pagerinti Europos poveikio vertinimo ekosistemą.

4.4.2. PV turėtų būti standartinė procedūra, atliekama dėl bet kurio naujo pasiūlymo dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, įskaitant deleguotuosius ir įgyvendinimo aktus. Tais atvejais, kai pasiūlymai pateikiami be PV, Komisija turi išsamiai paaiškinti priežastis ir pateikti visus duomenis bei įrodymus, dėl kurių ji priėmė ir (arba) remia pasiūlymą.

4.4.3. Geresnio reglamentavimo gairėse pateikiama aiški nuoroda į faktą, kad poveikio vertinimai gali ir turi būti atliekami dėl teisėkūros iniciatyvų, taip pat dėl deleguotųjų ir įgyvendinimo aktų. Todėl raginame Komisiją išsamiau ir skaidriau įvertinti suinteresuotuosius subjektus ir EESRK būtinybę atlikti šių teisės aktų PV. Faktas, kad buvo atliktas teisės akto tekstas, kuris sudaro deleguotųjų arba įgyvendinimo aktų pagrindą, PV negali pakakti pagrįsti, kodėl nebuvo atliktas išvestinių aktų PV. Kiekvienas atskiras aktas turi būti vertinamas atsižvelgiant į jo privalumus, visų pirmą todėl, kad deleguotieji ir įgyvendinimo aktai gali turėti esminių pasekmių suinteresuotiesiems subjektams ir apskritai pilietinei visuomenei.

4.4.4. **Geresnio reglamentavimo gairės ir priemonių rinkinys** ⁽⁸⁾ yra pagrindiniai vadovai, kuriais Komisijos tarnybos turi vadovautis atlikdamos PV. Tačiau EESRK nurodo, kad gairių ir priemonių rinkinio pirminė paskirtis yra ta, kad jas konkrečiai naudotų ES tarnybos, o jų specifikacijos yra pernelyg sudėtingos, kad suinteresuotieji subjektai suprastų, kaip tinkamai naudoti priemones, reikalingas poveikio vertinimui atlikti. Todėl EESRK prašo Komisijos užtikrinti galimybę platesnei visuomenės daliai naudotis šiomis priemonėmis, šiuo tikslu parengiant funkcionalią jų versiją.

4.4.5. Tačiau EESRK pastebi, kad šių gairių laikomasi per retai ir dėl šios priežasties trūksta PV. Šis faktas patvirtinamas ir pagrindžiamas **Reglamentavimo patikros valdybos** ⁽⁹⁾ 2016 m. metinėje ataskaitoje. Todėl EESRK ragina Komisiją aktyviau skatinti geresnio reglamentavimo principus savo tarnybose, pvz., parengiant privalomas reguliarias personalo mokymo programas.

⁽⁵⁾ OL C 487, 2016 12 28, p. 51.

⁽⁶⁾ C(2017) 7810.

⁽⁷⁾ OL C 434, 2017 12 15, p. 11.

⁽⁸⁾ SWD(2017) 350 ir https://ec.europa.eu/info/better-regulation-toolbox_lt.

⁽⁹⁾ Reglamentavimo patikros valdyba, 2016 m. metinė ataskaita, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2016-rsb-report_en.pdf. Visų pirma, p.lg. p. 13 ir 15.

4.4.6. Iš Reglamentavimo patikros valdybos 2016 m. metinės ataskaitos matyti, kad Komisijos tarnybos, gavusios pradinę neigiamą nuomonę, tik iš dalies įgyvendino valdybos rekomendacijas. Todėl EESRK siūlo Reglamentavimo patikros valdybai suteikti **atidedamojo veto** teisę, kuri būtų naudojama tais atvejais, kai Reglamentavimo patikros valdyba du kartus paskelbia neigiamą nuomonę, kuria Komisijos tarnyba priverčiama peržiūrėti savo PV, kol bus įvykdyti būtini kokybės reikalavimai. Reglamentavimo patikros valdyba neturėtų turėti jokios veto teisės dėl politinių sprendimų.

4.4.7. EESRK pritaria **principui „visų pirma galvokime apie mažuosius“** ir ragina Komisiją savo atliekamuose poveikio vertinimuose daugiau dėmesio skirti MVĮ, įskaitant labai mažas ir mažąsias įmones.

4.5. Skaidrumas, pagrįstumas ir atskaitomybė

4.5.1. Kalbant apie **skaidrumo registrą**, EESRK teigiamai vertina 2016 m. Komisijos pasiūlymą dėl teisiškai privalomo tarpinstitucinio susitarimo dėl privalomo skaidrumo registro, kuris, be Komisijos ir Parlamento, apimtų ir Tarybą.

4.5.2. EESRK teigiamai vertina faktą, kad viešos konsultacijos dėl svarbių iniciatyvų dabar bus rengiamos visomis oficialiosiomis kalbomis, o visos kitos konsultacijos bus rengiamos bent jau prancūzų, vokiečių ir anglų kalbomis. EESRK primena Komisijai apie būtinybę pateikti poveikio vertinimo santraukų vertimus į visas oficialiąsias kalbas⁽¹⁰⁾.

4.5.3. **Dėl suinteresuotųjų subjektų** dalyvavimo, EESRK pateikia nuorodą į savo nuomonę⁽¹¹⁾ ir nuomonę dėl REFIT platformos⁽¹²⁾, kurią padėjo rengti REFIT platformoje dalyvaujantys EESRK atstovai. EESRK teigiamai vertina Komisijos pastangas gerinti savo konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais mechanizmą, tačiau mano, kad, siekiant aktyvesnio dalyvavimo, atvirumo ir atskaitomybės, taip pat didesnio tokių konsultacijų veiksmingumo ir nuoseklumo, būtina įdėti papildomų pastangų. Šiuo tikslu EESRK ragina Komisiją išnagrinėti ir visapusiškai įgyvendinti pirmiau minėtose dviejose nuomonėse pateiktus pasiūlymus.

4.5.4. Atsižvelgdamas į savo atstovavimo funkciją, EESRK turi visas galimybes padėti nustatyti suinteresuotuosius subjektus, kuriems siūloma politikos priemonė daro didžiausią poveikį, ir padėti įgyti su jau galiojančiais teisės aktais susijusias patirties. Rengdama konsultacijų strategijas ir nustatydamas susijusias tikslines grupes, Komisija turėtų glaudžiau konsultuotis su EESRK *ex ante* ir *ex post*.

4.6. Teisės aktų paprastinimas ir nereikalingų išlaidų mažinimas

4.6.1. Savo nuomonėje⁽¹³⁾ EESRK nurodė, kad „Europinis reglamentavimas yra esminis integracijos veiksnys ir neužkrauna naštos ar sąnaudų, kurias reikėtų mažinti. Priešingai, proporcingas reglamentavimas užtikrina didelę apsaugą, paramą ir teisinį tikrumą visiems Europos subjektams ir piliečiams.“

4.6.2. Kartu EESRK savo nuomonėje nurodo⁽¹⁴⁾, kad „būtina vengti nereikalingų reglamentavimo sąnaudų. Reglamentavimo sąnaudos turi būti proporcingos jo teikiamai naudai.“

4.6.3. EESRK tvirtai remia **principą „pirmiausia įvertinti“**. Kaip nurodė savo nuomonėje⁽¹⁵⁾, EESRK „gali atlikti naudingą tarpininko tarp ES teisės aktų leidėjų ir naudotojų vaidmenį. EESRK <...> nuolat peržiūri savo darbo metodus, kad padėtų įvertinti Bendrijos teisės taikymo kokybę. Pavyzdžiui, Komitetas neseniai nusprendė aktyviai dalyvauti teisėkūros ciklo vertinime atlikdamas savo *Bendrijos acquis ex post* vertinimą.“

⁽¹⁰⁾ OL C 434, 2017 12 15, p. 11, 4.3.1 punktas.

⁽¹¹⁾ OL C 383, 2015 11 17, p. 57.

⁽¹²⁾ REFIT platformos nuomonė dėl DIHK klausimų XXII.4.a ir piliečio klausimo XXII.4.b dėl suinteresuotųjų subjektų konsultavimo mechanizmų. Priimta 2017 m. birželio 7 d.

⁽¹³⁾ OL C 303, 2016 8 19, p. 45.

⁽¹⁴⁾ OL C 487, 2016 12 28, p. 51.

⁽¹⁵⁾ AHG, Europos Audito Rūmai „ES teisės praktinio taikymo apžvalga“. Ad hoc grupė „ES teisės aktų įgyvendinimo stebėseną“, OL C 81, 2018 3 2, p. 81

4.6.4. Kaip nurodė savo nuomonėje ⁽¹⁶⁾, Komitetas „pasisako už **kokybinę analizę**, kuri būtų atliekama lygiagrečiai su kiekybine analize ir kurią atliekant būtų atsižvelgiama į naudą, kurios tikimasi iš teisės aktų“. Be reglamentavimo sąnaudų, kai tinkama, taip pat reikėtų kiekybiškai įvertinti reglamentavimo **naudą**, įskaitant grynąją naudą, be to, Komisijos poveikio vertinimuose į ją reikėtų atsižvelgti sistemingiau.

4.6.5. EESRK laikosi nuomonės, kad tam tikros sąnaudos yra neišvengiamos politiniams tikslams pasiekti. Sąnaudos turėtų būti mažinamos tik kai įrodoma, kad jos nėra būtinos politiniam tikslui pasiekti. EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad nereikalingos sąnaudos turėtų būti mažinamos remiantis atskiro atvejo vertinimo įrodymais, o ne paprasčiausiai kiekybiniais tikslais, kad toliau būtų visapusiškai siekiama teisės aktuose nustatytų tikslų.

4.6.6. Dėl **REFIT** EESRK pateikia nuorodas į susijusias savo nuomones ⁽¹⁷⁾. EESRK REFIT programoje dalyvauja per savo narius **REFIT platformoje**, t. y. trys nariai iš trijų Komiteto grupių, kurie rotacijos tvarka dalyvauja platformos posėdžiuose. Nariai glaudžiai bendradarbiauja, kad nustatytų politinius EESRK prioritetus ir, remdamiesi ankstesnėse nuomonėse išdėstytomis suderintomis pozicijomis, parengtų bendras pozicijas platformos posėdžiams.

4.6.7. EESRK pakartoja, kad REFIT platformos veikla yra *ex post* pobūdžio. Platformai pavesta išnagrinėti svetainėje „Palengvinkite našta“ pateiktus pasiūlymus ir parengti pasiūlymus, kaip supaprastinti jau galiojančius ES teisės aktus. Platforma neturėtų būti skirta pasiūlymams dėl naujų teisės aktų teikti.

4.6.8. EESRK pažymi, kad REFIT platformoje nėra aiškiai atstovaujama konkreitiems MVĮ interesams. Todėl Komitetas ragina Komisiją pakviesti tinkamą atstovą, kad jis dalyvautų REFIT platformos suinteresuotųjų subjektų grupės veikloje.

4.7. Alternatyvių būdų paprastinti teisės aktus ir mažinti išlaidas vertinimas

4.7.1. Dėl reglamentavimo **naštos mažinimo tikslų** nustatymo geresnio reglamentavimo srityje EESRK laikosi nuomonės, kad reglamentavimo mažinimo tikslai turėtų būti nustatomi *ex post*, atsižvelgiant į REFIT programą ir remiantis išsamiu vertinimu, įskaitant pilietinės visuomenės ir suinteresuotųjų subjektų dialogą.

4.7.2. Atsižvelgdamas į tai, kad sunku gauti duomenų, reikalingų norint atlikti mokslškai patikimus pradinės padėties vertinimus, kuriais remiantis būtų galima nustatyti *ex ante* reglamentavimo mažinimo tikslus, EESRK **nepritaria**, kad tokie tikslai būtų nustatomi pavieniems sektoriams arba visai ekonomikai. Tą patį galima pasakyti apie politiškai nustatytus skaitinius tikslinius rodiklius, pvz., principą *vienas vietoj kito*.

4.8. Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas

4.8.1. Dėl Sąjungos teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo EESRK pateikia nuorodas į įvairias savo nuomones ⁽¹⁸⁾.

4.8.2. Sąjungos teisės aktų **taikymą** reikia įvertinti politikos formavimo proceso pradžioje, atliekant poveikio vertinimą. EESRK primygtinai ragina Komisijos tarnybas griežtai laikytis Geresnio reglamentavimo priemonių rinkinio IV skyriuje („įgyvendinimas, perkėlimas ir pasiūlymų rengimas“) pateiktų poveikio vertinimo gairių. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti įvairių nacionalinių politinių ir teisinių sistemų ypatumams ir skirtingiems valstybių narių turimiems ištekliams ir gebėjimams perkelti ir taikyti Europos teisę.

⁽¹⁶⁾ OL C 434, 2017 12 15, p. 11.

⁽¹⁷⁾ OL C 230, 2015 7 14, p. 66; OL C 303, 2016 8 19, p. 45.

⁽¹⁸⁾ Ad hoc grupė; OL C 303, 2016 8 19, p. 45; OL C 291, 2015 9 4, p. 29; OL C 18, 2011 1 19, p. 95; OL C 175, 2009 7 28, p. 26; OL C 204, 2008 8 9, p. 9; OL C 325, 2006 12 30, p. 3; OL C 24, 2006 1 31, p. 52; OL C 24, 2006 1 31, p. 39.

4.8.3. Reglamentavimo našta iš esmės atsiranda nacionaliniu lygmeniu dėl valstybių narių valdžios institucijų atliekamo Sąjungos teisės aktų perkėlimo į nacionalinę teisę ir jų taikymo (perteklinis reglamentavimas). Savo nuomonėse⁽¹⁹⁾ EESRK nurodo, kad dažniausiai Sąjungos teisės aktai nėra taikomi arba įgyvendinami tinkamai dėl nesugebėjimo perkelti direktyvų į nacionalinę teisę. Todėl EESRK pasisako už tai, kad, siekiant išvengti nenuoseklių reglamentavimo sistemų ES, reikia remtis reglamentais, o ne direktyvomis⁽²⁰⁾. Tačiau dabartinis piliečių, vartotojų, darbuotojų ir aplinkos apsaugos lygis neturi būti sumažintas nė vienoje valstybėje narėje.

4.8.4. EESRK mano, kad tinkamas ES teisės aktų įgyvendinimas yra **bendros ir koordinuotos pastangos**, kurių imasi pagrindiniai dalyviai, t. y. Komisija, Europos Parlamentas, Taryba ir valstybės narės, ir užtikrinant kuo platesnio masto dalyvavimą regioniniu ir vietos lygmeniu, taip pat pilietinės visuomenės ir suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą. EESRK mano, kad Komisija turi būti pagrindinis šias pastangas koordinuojantis dalyvis ir, kaip nurodyta jo nuomonėje⁽²¹⁾, „skatinant pasitikėjimą tarp teisėsaugos institucijų, remiant valdžios institucijų bendradarbiavimą, nuolat vertinant jų veiklą ir nustatant bei skleidžiant geriausią praktiką“.

4.8.5. Savo komunikate Komisija siūlo keletą priemonių, kaip pagerinti Sąjungos teisės aktų įgyvendinimą. Šios priemonės apima sistemingesnio požiūrio į teisės aktų įgyvendinimo veiksmingumo stebėseną ir vertinimą, atsižvelgiant į Tarpinstitucinį susitarimą dėl geresnės teisėkūros, nustatymą, paramą valstybėms narėms įgyvendinant planus ir šalių ataskaitų, kuriose aptariami su įgyvendinimu susiję privalumai ir trūkumai, rengimą. EESRK teigiamai vertina ypatingą Komisijos konkretų dėmesį šiam klausimui ir siūlomoms priemonėms, tačiau apgailestauja, kad nė vienoje iš priemonių, atrodo, nenumatytas EESRK dalyvavimas.

4.8.6. Kaip paragino savo nuomonėje⁽²²⁾, „perkelti kai kurias direktyvas į nacionalinę teisę, Komitetas norėtų konkrečiai prisidėti prie Europos Parlamento pranešimo savo iniciatyva dėl to, kaip ES valstybės narės įgyvendina ES teisės aktus, atsižvelgiant į valstybių narių perkėlimo metu atliktus pildymus“.

4.8.7. Galiausiai EESRK teigiamai vertina strateginį Komisijos požiūrį į **pažeidimų politiką**, kuri ji išdėstė savo komunikate *ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai*⁽²³⁾. Komitetas ragina Komisiją **greičiau ir ryžtingiau** nagrinėti atvejus, kai valstybės narės neteisingai perkelia ES teisės aktus į nacionalinę teisę arba apskritai to nepadaro.

4.9. Darbas su kitomis institucijomis

4.9.1. EESRK atstovauja organizuotiems galutiniams Sąjungos teisės naudotojams, todėl Taryba, Europos Parlamentas ir Komisija turėtų Komitetą laikyti vertingu partneriu, padedančiu įvertinti teisėkūros projektų įgyvendinamumą atsižvelgiant į praktinius ir empirinius aspektus.

4.9.2. Atsižvelgdamas į aktyvų vaidmenį, kurį EESRK atlieka geresnio reglamentavimo ir geresnės teisėkūros srityje, kaip nurodyta pirmiau, Komitetas primygtinai ragina Komisiją, Europos Parlamentą ir Tarybą oficialiai įtraukti Komitetą į Tarpinstitucinį susitarimą dėl geresnės teisėkūros.

Bruselis, 2018 m. balandžio 19 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

⁽¹⁹⁾ Ad hoc grupė; OL C 13, 2016 1 15, p. 192.

⁽²⁰⁾ OL C 18, 2011 1 19, p. 95.

⁽²¹⁾ OL C 24, 2006 1 31, p. 52.

⁽²²⁾ OL C 303, 2016 8 19, p. 45.

⁽²³⁾ C(2016) 8600 (OL C 18, 2017 1 19, p. 10).

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

534-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, 2018 4 18–2018 4 19

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyriaus nuomonė dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai ir Europos Centriniam Bankui „Baigiama kurti Europos ekonominė ir pinigų sąjunga. Veiksmų planas“

[COM(2017) 821 final]

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai ir Europos Centriniam Bankui „Naujos biudžeto priemonės sąjungos sistemoje euro zonos stabilumui užtikrinti“

[COM(2017) 822 final]

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai ir Europos Centriniam Bankui „Europos ekonomikos ir finansų ministras“

[COM(2017) 823 final]

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomos fiskalinės atsakomybės ir biudžeto orientavimo į vidutinį laikotarpį didinimo valstybėse narėse nuostatos

[COM(2017) 824 final – 2017/0335 (CNS)]

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl Europos valiutos fondo įsteigimo

[COM(2017) 827 final – 2017/0333 (APP)]

(2018/C 262/05)

Pranešėjas: **Mihai IVAȘCU**

Bendrapranešėjis: **Stefano PALMIERI**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2018 2 12 ir 2018 2 28
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2018 3 26
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534

Balsavimo rezultatai

152/3/2

(už / prieš / susilaikė)

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina siūlomas veiksmų gaires siekiant užbaigti kurti Europos ekonominę ir pinigų sąjungą (EPS), tačiau pritaria joms tik iš dalies ir be entuziazmo, nes jose neatsižvelgta į daugelį socialinių, politinių ir ekonominių problemų, į kurias buvo atkreiptas dėmesys ankstesnėse Komiteto nuomonėse. Siekiant užbaigti kurti EPS visų pirma reikia tvirtu politinio išsipareigojimo, veiksmingo valdymo ir geresnio turimų finansų panaudojimo, kad būtų galima iš tikrųjų sumažinti riziką ir ją pasidalyti su valstybėmis narėmis. Dėl šių priežasčių EESRK pabrėžia, kad neatsiejami turėtų būti atsakomybės ir solidarumo ES lygmeniu principai.

1.2. EESRK yra labai nusivylęs, kad du ES instituciniai konsultaciniai komitetai, t. y. EESRK ir RK, komunikate nėra paminėti, o Europos Parlamento vaidmuo tebėra gana ribotas. Be to, nepamirėta, kad socialiniai partneriai ir organizuota pilietinė visuomenė turi aktyviau dalyvauti Europos semestro vertinime.

1.3. EESRK ne kartą tvirtino, kad akivaizdžiai trūksta strateginės ateities vizijos ir gebėjimų tinkamai reaguoti į kitas ekonomikos ir finansų krizes. EPS dokumentų rinkinį reikėtų vertinti ir įgyvendinti atsižvelgiant į tai, kad europiečiams reikia daugiau ir geresnės Europos.

1.4. Kaip nurodė EESRK, socialinė sąjunga nėra įtraukta į EPS sudarančių sąjungų sąrašą ir nesimato jokio išsipareigojimo įtraukti Europos socialinių teisių ramstį.

1.5. EESRK privalo dar kartą įspėti, kad kuo ilgiau truks dabartinė taupymo politika nenumatant veiksmingo investicijų plano, tuo didesnė grėsmė kils Europos suklestėjimui.

1.6. Nepaprastai svarbu vadovautis patarle „taisyk ratus žiemą, o roges vasarą“ ir nedelsiant imtis atitinkamų veiksmų, naujai įvertinus priežastis, kodėl tie „ratai sugedę“ ir kas už tai atsakingas. EESRK pabrėžia, kad reikia kurti naujas finansines priemones, skirtas krizių prevencijai užtikrinti ir prociklinėms priemonėms atsverti.

1.7. Siekis užbaigti kurti bankų sąjungą ir kapitalo rinkų sąjungą turėtų išlikti svarbiausiu darbotvarkės prioritetu. Šiuo metu pateiktame pasiūlyme visiškai nekalbama apie Europos indėlių garantijų sistemą, nors EESRK šiuo klausimu jau yra pateikęs nuomonę⁽¹⁾. Be to, reikia imtis veiksmų siekiant nedelsiant ir veiksmingai spręsti neveiksnių paskolų problemą.

1.8. Europos valiutos fondas

1.8.1. Siūlomas naujojo Europos valiutos fondo (EVF) uždavinys – užtikrinti Bendram pertvarkymo fondui bendrą fiskalinio stabilumo stiprinimo priemonę – yra labai svarbus ir jam visiškai pritariama. Tačiau EESRK atkreipia dėmesį į tai, jog reikia užtikrinti, kad ši priemonė nebūtų taikoma kaip „auksinis parašutas“ ir kad bankai nebūtų skatinami prisiimti nereikalingos ir pavojingos rizikos.

1.8.2. Nepaprastai svarbu, kad EVF Europos Sąjungoje atliktų aktyvesnį vaidmenį, pavyzdžiui, kaip tarptautiniu mastu veikia Tarptautinis valiutos fondas: remtų ekonominę plėtrą ir padėtų įveikti sukrėtimus, o ne tik užkirstų kelią bankų krizėms.

⁽¹⁾ Europos indėlių garantijų sistema, OL C 177, 2016 5 18, p. 21.

1.9. Sutartis dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje

1.9.1. Sutartis dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje (SSKV) turėtų būti įtraukta į ES teisę, o Europos stabilumo mechanizmas (ESM) – pertvarkytas į EVF, nesuteikiant valstybėms narėms galimybės išsirinkti vien to, kas joms palanku.

1.9.2. Nors EESRK pripažįsta, kad Stabilumo ir augimo paktas yra lanksčiai aiškinamas, jis mano, jog to nepakanka, ir rekomenduoja ES lygmeniu pradėti diskusijas dėl pasiūlymo į Stabilumo ir augimo pakto taikymo sritį neįtraukti pridėtinės vertės teikiančių strateginių viešųjų investicijų. Šios investicijos, atsižvelgiant į ankstesnėse EESRK nuomonėse ⁽²⁾ išsakytus raginimus ir Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus ⁽³⁾, turėtų būti laikomos ne išlaidomis, o būsimų pajamų šaltiniu, padedančiu sukurti sklandų verslo ciklą ir užtikrinti kokybiškų darbo vietų kūrimą bei nelygybės mažinimą.

1.9.3. Viešosiomis investicijomis, įskaitant socialines investicijas, iš tiesų būtų užtikrinama didesnė paklausa artimiausiu laikotarpiu, o ilginaui būtų didinamas augimo potencialas, taip kartu sprendžiamas valstybės skolos tvarumo klausimas.

1.10. Naujos biudžeto priemonės

1.10.1. EESRK visiškai pritaria pasiūlymui nustatyti specialiąją konvergencijos priemonę valstybėms narėms, kurios rengiasi įsivesti eurą, remti. Techninė parama turi būti nukreipta tikrai konvergencijai pasiekti.

1.10.2. Norint sumažinti esamus ES valstybių ekonomikos skirtumus, labai svarbi makroekonominio stabilizavimo funkcija, nes valstybės narės dėl EPS suvaržymų turi vis mažiau galimybių veikti nepriklausomai.

1.11. Ekonomikos ir finansų ministras

1.11.1. EESRK pritaria tam, kad būtų įsteigta EPS ekonomikos ir finansų ministro pareigybė, nes tai pirmas žingsnis siekiant suderinti šiuo metu suskaidytą politiką. Toks asmuo turėtų atstovauti euro zonai tarptautinėse institucijose, visiškai skaidriai valdyti siūlomą specialų euro zonos biudžetą ir apibrėžti pageidaujamą bendrą euro zonos fiskalinę kryptį ir kaip reikėtų ją įgyvendinti.

1.11.2. Tačiau Komisijos pasiūlymas kelia pavojų, kad į vieno asmens rankas bus sutelkta pernelyg daug įstatymų vykdomosios valdžios. Todėl EESRK ragina išsamiau apsvarstyti siūlomo ministro demokratinės atskaitomybės ir jos didinimo klausimus.

2. Įžanga ir bendrosios pastabos

2.1. Praėjus ne vieneriems krizių valdymo metams, kai tarpvyriausybiniam metodui buvo teikiama pirmenybė siekiant pašalinti institucinius nebaigtos kurti ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) trūkumus, EESRK palankiai vertina šį atnaujintą požiūrį taikyti Bendrijos metodą, nes tik jis gali padėti ES lygmeniu užtikrinti demokratinį sprendimų priėmimo proceso legitimumą ir pagilinti ES integraciją. Pagal šią sistemą siekiant užbaigti kurti EPS reikia tvirto politinio įsipareigojimo, veiksmingo valdymo ir geresnio turimų finansinių išteklių panaudojimo.

2.2. EESRK palankiai vertina tai, kad siūlomos veiksmų gairės taikymo srities ir laiko atžvilgiu yra plataus užmojo ir nukreiptos tinkama linkme, kaip nurodyta ankstesnėse Komiteto nuomonėse ⁽⁴⁾. Vis dėlto Komitetas joms pritaria tik iš dalies ir be entuziazmo, nes šiame dokumentų rinkinyje neatsižvelgta į daugelį socialinių, politinių ir ekonominių problemų, į kurias buvo atkreiptas dėmesys ir ankstesnėse nuomonėse.

⁽²⁾ Euro zonos ekonominė politika (2016 m.) (OL C 177, 2016 5 18, p. 41); Euro zonos ekonominė politika (2017 m.) (OL C 173, 2017 5 31, p. 33); Euro zonos ekonominė politika (2017 m.) (papildomoji nuomonė) (OL C 81 2018 3 2, p. 216).

⁽³⁾ Darnaus vystymosi tikslai.

⁽⁴⁾ Konvergencijos ir konkurencingumo priemonė / Pagrindinės ekonominės politikos reformos (OL C 271, 2013 9 19, p. 45); Ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimas. Būsimas ES teisėkūros laikotarpis (OL C 451, 2014 12 16, p. 10) ir Europos ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimas. Politinis ramstis (OL C 332, 2015 10 8, p. 8).

2.3. Visų pirma, Europos Parlamento (EP) vaidmuo tebėra pernelyg ribotas, o du ES instituciniai konsultaciniai komitetai, t. y. EESRK ir RK, nėra paminėti. Visiškai nekalbama apie galimybę stiprinti socialinį ir pilietinį dialogą dėl Europos semestro, aktyviau dalyvaujant socialiniams partneriams ir pilietinei visuomenei. EESRK ankstesnėje savo nuomonėje teigė, kad „siekiant demokratinės atskaitomybės ir atsakomybės, į Europos semestro procesą reikėtų įtraukti Europos Parlamentą, nacionalinius parlamentus, socialinius partnerius ir pilietinę visuomenę. Į socialinį aspektą būtina atsižvelgti tokiu pat mastu, kaip ir į ekonominį aspektą“⁽⁵⁾.

2.4. Siekiant užtikrinti konkurencingą Europos verslo aplinką ir sukurti tikrą bendrą Europos valiutą nepaprastai svarbu sparčiai ir veiksmingai užbaigti kurti bankų sąjungą.

2.5. Be to socialinė sąjunga, kurią propaguoja EESRK, nėra įtraukta į EPS sudarančių sąjungų sąrašą. Nėra nustatyto įpareigojimo į euro zonos valdymo sistemą įtraukti Europos socialinių teisių ramstį, paskelbtą 2017 m. lapkričio mėn. Geteborge⁽⁶⁾. Siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendinta Sutartyje įtvirtinta sąvoka „socialinė rinkos ekonomika“, socialinės teisės turėtų būti laikomos tiek pat svarbiomis kaip ir ekonominės laisvės.

2.6. Be to, atrodo, kad Komisija nenori vartoti termino „politinė sąjunga“ arba bijo tai daryti, todėl pakeičia šį terminą silpnesniais ir ne tokiais aiškiais terminais, pavyzdžiui, „demokratinė atskaitomybė“ ir „sustiprintas valdymas“. Tai nepateisinama, jei yra aiškiai nurodyta, jog „politinė sąjunga“ nebūtinai reiškia vieną politinį darinį, o veikiau keletą nedidelių etapų, kuriais pripažįstama, kad tam tikrose srityse ES lygmeniu reikia užtikrinti bendrą politinį valdymą. Šią sąvoką EESRK savo nuomonėse⁽⁷⁾ labai aiškiai paaiškino.

2.7. Ekonominės ir pinigų sąjungos dokumentų rinkinį reikėtų vertinti ir įgyvendinti atsižvelgiant į tai, kad europiečiams reikia daugiau ir geresnės Europos. EESRK ne kartą tvirtino, kad trūksta strateginės ateities vizijos ir gebėjimų tinkamai reaguoti į ekonomikos ir finansų krizę. Pagrindinis ES ekonomikos valdymo principas turėtų būti užtikrinti didesnę pridėtinę vertę veikiant ES lygmeniu, o ne valstybėms narėms veikiant atskirai⁽⁸⁾.

2.8. Nors šiuo metu vyksta ekonomikos atsigavimo procesas, ekonomikos krizės padariniai vis dar jaučiami kasdiniame mūsų gyvenime ir valstybių narių vykdomoje politikoje. EESRK išpėjo, kad kuo ilgiau truks dabartinė į taupymą orientuota politika, kuria pirmiausia siekiama sumažinti išlaidas, nenumatant veiksmingo investicijų plano, skirto kurti pajamas skatinant augimą ir užtikrinant socialinę sanglaudą ir solidarumą, tuo darosi aiškiau, kad dėl didėjančios socialinės nelygybės kyla grėsmė Europos ekonominei integracijai ir gerovei⁽⁹⁾.

2.9. Be to, kapitalo rinkos dar toli gražu nėra integruotos ir dar negali atlaikyti simetrinių ir asimetrinių sukrėtimų, kaip buvo įmanoma Jungtinėse Amerikos Valstijose. Atsižvelgiant į derybų dėl „Brexito“ raidą ir būsimą vienos didžiausių kapitalo rinkų pasaulyje pasitraukimą iš Europos bendrosios rinkos, numatomas dar didesnis susiskaidymas. Turi būti imamasi priemonių, kad taip neatsitiktų.

3. Europos valiutos fondo steigimas

3.1. EESRK palankiai vertina Europos stabilumo mechanizmo (ESM) pertvarkymą į Europos valiutos fondą (EVF), manydamas, kad siūlomas institucinis įtvirtinimas padės dar labiau padidinti pasitikėjimą ES gebėjimu reaguoti į būsimas finansų ir ekonomikos krizes.

3.2. EESRK pabrėžia, kad reikia kurti naujas finansines priemones krizių prevencijai ir skatinti anticiklines priemones. Šiuo atveju reikia vadovautis patarle „taisyk ratus žiemą, o roges vasarą“, ji taip pat taikytina ir visam dokumentų rinkiniui. Kadangi EVF pakeis ESM, kartu su jo dabartine finansų ir institucine struktūra, labai svarbu plėtoti fondo gebėjimus ir

⁽⁵⁾ EPS stiprinimas iki 2025 m., 1.5 punktas (OL C 81, 2018 3 2, p. 124).

⁽⁶⁾ Europos socialinių teisių ramstis

⁽⁷⁾ Ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) sukūrimas. Politinis ramstis (OL C 332, 2015 10 8, p. 8) ir EPS stiprinimas iki 2025 m. (OL C 81, 2018 3 2, p. 124).

⁽⁸⁾ ES finansai iki 2025 m., 1.2 ir 1.3 punktai (OL C 81, 2018 3 2, p. 131).

⁽⁹⁾ Demokratinė ir socialinė EPS taikant Bendrijos metodą, 1.2 punktas (OL C 13, 2016 1 15, p. 33).

pajėgumus, tiesiogiai prižiūrint Komisijai, Tarybai ir Europos Parlamentui ir glaudžiai bendradarbiaujant su Europos Centrinio Banku.

3.3. Labai svarbus naujas Komisijos pasiūlymo aspektas yra EVF gebėjimas Bendram pertvarkymo fondui užtikrinti bendrą fiskalinio stabilumo priemonę, kuriai 2013 m. pritarė valstybės narės. Pripažindamas, jog fiskalinio stabilumo stiprinimo priemonė padės didinti pasitikėjimą bankų sektoriumi, EESRK atkreipia dėmesį į būtinybę užtikrinti, kad siūloma priemonė nebūtų taikoma kaip „auksinis parašutas“ ir kad bankai nebūtų skatinami priimti nereikalingos ir pavojingos rizikos.

3.4. ES nebūtina griežtinti valstybių narių finansinės kontrolės, ji verčiau turėtų siekti, kad taikomos finansinės priemonės būtų veiksmingesnės ir tvaresnės. Naujasis EVF turėtų atlikti aktyvesni vaidmenį Europos Sąjungoje, pavyzdžiui, kaip tarptautiniu mastu veikia Tarptautinis valiutos fondas, remdamas ekonominę plėtrą Europos Sąjungoje ir padėdamas įveikti simetrinius ir asimetrinius sukrėtimus, o ne tik užkirsdamas kelią bankų krizėms.

3.5. Konkrečiai, EVF turėtų turėti galimybę sparčiai įsikišti ir imtis priemonių prieš bet kokius asimetrinius sukrėtimus, kurių negalima įveikti valstybių narių lygmeniu ir kurie gali išplisti į kitas ES šalis, todėl kiltų grėsmė euro zonos ir bendrosios rinkos vientisumui. Valstybės narės, kurių valiuta nėra euras, tačiau kurios yra bankų sąjungos narės, taip pat turėtų galėti gauti naudos iš EVF, jeigu jos pasirašo išpareigojimą mokėti įnašus į įstatinį kapitalą ir juos moka.

3.6. Didėjantis neveiksnių paskolų skaičius toliau daro neigiamą poveikį bankų balansams ir yra didelė našta finansuojant ES ekonomiką. Dėl tokių paskolų mažėja kredito pasiūla, iškreipiamas kredito paskirstymas, mažėja pasitikėjimas rinka ir lėtėja ekonomikos augimas. Reikia nedelsiant imtis priemonių neveiksnių paskolų skaičiui mažinti ir šios priemonės turėtų išlikti svarbiausias Europos Sąjungos institucijų darbotvarkės prioritetas.

3.7. Siekiant didinti pasitikėjimą naujuoju EVF turėtų būti imamasi krizių prevencijos ir mokesčių mokėtojų apsaugos nuo atsakomybės už nemokių bankų skolas priemonių.

3.8. EVF turėtų bendradarbiauti su Europos Centrinio Banku (ECB), nes pirmasis gali padėti išvengti spekuliacinių išpuolių prieš valstybes nares, o pastarasis gali tik aktyvinti finansinius išteklius siekiant atremti išpuolius prieš didelės apimties ekonomikos sistemas. Šiuo atžvilgiu EESRK apgailestauja, kad šiame dokumentų rinkinyje Komisija nepasiūlė pradėti diskusijos dėl ECB statuto tobulinimo siekiant ekonomikos augimą ir visišką užimtumą nustatyti kaip antrąjį pinigų politikos tikslą (pirmasis – kainų stabilumas).

3.9. EESRK pritaria tam, kad Europos Parlamentui suteiktas patariamasis vaidmuo EVF vykdomojo direktoriaus paskyrimo procese ir kad Parlamentui, Tarybai ir Komisijai nustatyta pareiga kasmet teikti ataskaitas.

3.10. Šiuo metu pateiktame pasiūlyme visiškai nekalbama apie Europos indėlių garantijų sistemą (tiesa, 2015 m. lapkričio mėn. Komisija šiuo klausimu pateikė pasiūlymą, tačiau teisės aktų leidėjams iki šiol nepavyko dėl jo susitarti), nors EESRK šiuo klausimu jau pateikė nuomonę⁽¹⁰⁾.

4. Sutarties dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje įtraukimas į ES teisinę sistemą

4.1. EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad Sutartis dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje (SSKV) buvo sudaryta ir ESM buvo sukurtas krizės įkarštyje kaip tarpvyriausybiniai sprendimai, kuriais ES lygmeniu iš esmės įtvirtinami atsakomybės ir solidarumo principai. Komitetas mano, kad šie principai yra neatskiriamai susiję ir kad nepasieksime pažangos, jei taikysime tik kurį nors vieną iš jų. Todėl juos reikia kartu įtraukti į dokumentų rinkinį ir pagal ES teisės aktus laikyti lygiaverčiais, nesuteikiant valstybėms narėms galimybės išsirinkti vien to, kas joms palanku. Atsakomybės ir solidarumo principai turėtų būti neatsiejamai taikomi kartu.

4.2. Nors siūlomoje direktyvoje, kuria siekiama SSKV įtraukti į ES teisės aktus, atsižvelgiama į tai, kaip lanksčiai Komisija aiškina Stabilumo ir augimo pakto taisykles, EESRK jau pareiškė, kad tokio lankstumo nepakanka ir kad ES lygmeniu reikėtų pradėti diskusijas dėl visapusiškos taisyklės, paprastai vadinamos subalansuoto biudžeto taisykle, pagal kurią į Stabilumo ir augimo pakto taikymo sritį nebūtų įtrauktos pridėtinės vertės teikiančios viešosios investicijos.

⁽¹⁰⁾ Europos indėlių garantijų sistema (OL C 177, 2016 5 18, p. 21).

4.3. Todėl EESRK mano, kad pasiūlymas įtraukti SSKV, ypač fiskalinį susitarimą, į ES teisinę sistemą nenumatant jokio papildomo lankstumo, visų pirma susijusio su viešosiomis investicijomis arba socialiniais reikalavimais, yra problemiškas. Prireikus tokio pobūdžio investicijos turėtų būti skiriamos našumui ir konkurencingumui didinti finansuojant projektus, susijusius su moksliniais tyrimais ir technologine plėtra, fizine ir socialine infrastruktūra, ekonomikos skaitmeninimu ir nuolatiniu įgūdžių tobulinimu, kad būtų galima reaguoti į technologinius pokyčius ir pasaulinį atvirumą.

4.4. Subalansuotas biudžetas, kuriuo užkertamas kelias skolintomis lėšomis finansuojamoms viešosioms investicijoms, turės neigiamo poveikio ekonominei plėtrai, nes bus didinami mokesčiai ir mažinamos viešosios išlaidos. Viešosios investicijos (kurių lygis šiuo metu Europos Sąjungoje yra mažiausias per pastaruosius 20 metų) turėtų būti laikomos ne išlaidomis, dėl kurių didėja valstybių biudžeto deficitas, o būsimų pajamų šaltinių, padedančių sukurti sklandų verslo ciklą ir užtikrinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.

4.5. EESRK pritaria aukšto lygio darbo grupės, kuriai pirmininkavo Romano Prodi ir Christian Sautter, ataskaitai dėl investicijų į Europos socialinę infrastruktūrą skatinimo siekiant paspartinti darbo vietų kūrimą ir užtikrinti didesnę žmonių gerovę, geresnę sveikatą, aprūpinimą būstu ir įgūdžių tobulinimą⁽¹¹⁾.

4.6. Jeigu bus pritaria tam, kad perspektyvoms pelningoms viešosioms investicijoms reikia sudaryti palankesnes sąlygas, įtraukiant SSKV ir EVF į ES teisinę sistemą, bus galima sustiprinti mūsų fiskalinių priemonių rinkinį ir skatinti veiksmingesnį, teisėtesnį ir demokratiškesnį EPS valdymą.

5. Naujos biudžeto priemonės stabiliai euro zonai užtikrinti

5.1. Makroekonominio stabilizavimo funkcija yra ypač svarbi, nes jos nebuvimas buvo viena iš ES patiriamos strateginės krizės atsiradimo priežasčių. Nors valstybės narės turi mažiau galimybių veikti nepriklausomai ir daryti poveikį darbo rinkai ir socialinės gerovės sistemai, ES lygmeniu nebuvo sukurti socialinės apsaugos tinklai, leidžiantys visiems piliečiams pasinaudoti augimu ir pasauline konkurencija⁽¹²⁾.

5.2. EESRK visiškai pritaria pasiūlymui nustatyti specialiąją konvergencijos priemonę valstybėms narėms, kurios rengiasi prisijungti prie euro zonos, remti. Tai tarptautiniu mastu sustiprintų euro zonos vaidmenį ir padidintų euro kaip valiutos naudojimą. Siekiant pašalinti ir sumažinti bet kokią riziką bendrai piliečių gerovei ir euro zonos šalių kandidačių ekonomikai, techninė parama turi būti nukreipta į tikros konvergencijos siekį.

5.3. Turi būti siekiama formuoti pagrįstą fiskalinę politiką, o išlaidos turi būti skiriamos investicijoms, atsižvelgiant į tai, kad didelis valstybės skolos ir BVP santykis dažnai atsiranda dėl ekonomikos krizės ir nuosmukio. Todėl EESRK ragina nustatyti sklandų mechanizmą, kurį ekonomikos nuosmukio atveju būtų galima nedelsiant taikyti, ir mano, kad siūloma 1 proc. BVP norma yra tinkama.

5.4. EESRK pritaria euro zonos biudžeto, kuris būtų ES biudžeto dalis, sukūrimui. Tokiu atveju nereikėtų steigti naujų institucijų, kurios gali įvairyti politinį pleišta tarp euro zonai priklausančių ir nepriklausančių valstybių narių. Bet kuriuo atveju reikia didelių ES biudžeto reformų.

5.5. EESRK jau yra pareiškęs, kad turint nepriklausomą ir didelį euro zonos biudžetą, į kurį būtų įtraukiamos paskirtosios mokestinės pajamos, būtų galima iš jo perkelti laikinus, bet nemažus išteklius regioninių sukrėtimų atveju, neutralizuoti didelius ekonomikos nuosmukius visoje euro zonoje ir užtikrinti reikiamą finansinį stabilumą, taip pat užtikrinti makroekonominio stabilizavimo funkciją siekiant apsaugoti investicijas ir spręsti nedarbo ir mažų garantijų darbo problemą⁽¹³⁾.

⁽¹¹⁾ L. Fransen, G. del Bufalo ir E. Reviglio, *Investicijų į Europos socialinę infrastruktūrą didinimas. Investavimo į Europos socialinę infrastruktūrą klausimų aukšto lygio darbo grupės ataskaita*, Europos diskusijoms ekonomikos klausimais skirtas dokumentas, Nr. 74, 2018 m. sausio mėn.

⁽¹²⁾ ES finansai iki 2025 m., 3.3.1 punktas (OL C 81, 2018 3 2, p. 131).

⁽¹³⁾ ES finansai iki 2025 m., 3.3 punktas (OL C 81, 2018 3 2, p. 131).

6. Europos ekonomikos ir finansų ministras

6.1. EESRK ne kartą teigė⁽¹⁴⁾, kad būtina sukurti EPS ekonomikos ir finansų ministro pareigybę, nes tai būtų pirmas žingsnis siekiant padidinti šiuo metu dėl didelio dalyvaujančių institucijų skaičiaus suskaidytos politikos nuoseklumą. Toks asmuo turėtų atstovauti EPS tarptautinėse institucijose. Jam arba jai būtų patikėtas nuosavas biudžetas, kuriam būtų taikomi paprastumo, skaidrumo, teisingumo ir demokratinės atskaitomybės principai. Ministras taip pat turėtų būti atsakingas už pageidaujamos bendros euro zonos fiskalinės krypties nustatymą ir būdų jai įgyvendinti apibrėžimą.

6.2. Komisijos komunikate aprašytos šio ministro funkcijos ir ypatumai yra labiau suderinami su euro zonos, o ne visos ES finansų ministro funkcijomis ir ypatumais. Tačiau pagal Komisijos pasiūlymą ši pareigybė nėra susijusi su tikromis ir veiksmingomis finansų ministro pareigomis, todėl neteisingai vartojant terminą galėtų atsirasti klaidingų lūkesčių ir painiavos.

6.3. EESRK mano, kad už atstovavimą euro zonai ES lygmeniu atsakingo pareigūno funkcijas sujungus su Euro grupės pirmininko, naujojo EVF valdytojų tarybos pirmininko ir Komisijos pirmininko pavaduotojo funkcijomis į vieno asmens rankas būtų sutelkta pernelyg daug vykdomosios valdžios. Be to, EESRK mano, jog būtų nedemokratiška siūlyti, kad Euro grupės pirmininkas automatiškai galėtų eiti dvi kadencijas tam, kad Euro grupės pirmininko įgaliojimus būtų galima suderinti su Europos Komisijos pirmininko įgaliojimais.

6.4. EESRK baiminasi, kad dėl dabartinės siūlomos struktūros gali būti painiojamas Komisijos ir Tarybos vaidmuo, o dėl to sutriktų tinkama Bendrijos ir nacionalinių interesų pusiausvyra, kuria pagrįsta ES. Todėl EESRK ragina išsamiau apsvarstyti siūlomo ministro demokratinės atskaitomybės ir jos didinimo klausimus.

6.5. Be to, komunikate nėra aiškiai nurodyta, ar bus steigiama ir daugiau ministrų pareigybių ar tik ši konkreti pareigybė. Šią pareigybę tikslinga steigti tik tuo atveju, jei ES turėtų savo biudžetą ir rinktų savo pajamas iš mokesčių, taikytų šiam biudžetui valdyti skirtas priemones ir vykdytų atitinkamą politiką ir taip galėtų skatinti ekonomikos augimą ir socialinę lygybę.

2018 m. balandžio 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽¹⁴⁾ Augimo atnaujinimas, 3.2 punktas (OL C 143, 2012 5 22, p. 10); Ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) sukūrimas. Politinis ramstis, 4.3.1 ir 4.3.4 punktai (OL C 332, 2015 10 8, p. 8); Euro zonos ekonominė politika (2016 m.), 3.5 punktas (OL C 177, 2016 5 18, p. 41); Euro zonos ekonominė politika (2017 m.), 1.13 punktas (OL C 173, 2017 5 31, p. 33) ir „EPS stiprinimas iki 2025 m., 1.11 punktas (OL C 81, 2018 3 2, p. 124).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento dėl pradžios reikalavimų investicinėms įmonėms, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 575/2013/ES, (ES) Nr. 600/2014 ir (ES) Nr. 1093/2010

[COM(2017) 790 *final* – 2017/0359 (COD)]

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos dėl investicinių įmonių pradžios priešžiūros, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2013/36/ES ir 2014/65/ES

[COM(2017) 791 *final* – 2017/0358 (COD)]

(2018/C 262/06)

Pranešėjas: **Jarosław Mulewicz**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas: COM(2017) 790 <i>final</i> , 2018 1 18 ir COM(2017) 791 <i>final</i> , 2018 1 18 Europos Sąjungos Taryba: COM(2017) 790 <i>final</i> , 2018 2 14 ir COM(2017) 791 <i>final</i> , 2018 2 14
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniai
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2018 3 26
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	193/2/3
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina Komisijos pasiūlymus ir tikisi, kad jie veiksmingai prisidės įgyvendinant Komisijos nustatytus tikslus.

1.1.1. ES reikia stipresnių kapitalo rinkų, kad būtų galima skatinti investicijas, išnaudoti esamus finansavimo šaltinius ir rasti naujų finansavimo šaltinių bendrovėms, suteikti namų ūkiams geresnių finansinių galimybių ir stiprinti ekonominę ir pinigų sąjungą. Komisija yra įsipareigojusi iki 2019 m. suformuoti visas kapitalo rinkų sąjungos (KRS) sudedamąsias dalis, kad ji būtų baigta kurti.

1.1.2. Antrasis tikslas yra susijęs su „Brexit“ ir ES poreikiu pritraukti investicines įmones. Dėl Jungtinės Karalystės sprendimo pasitraukti iš ES būtina atnaujinti ES reguliavimo sistemą, siekiant paskatinti finansų įmones rinktis ES. Jungtinė Karalystė – svarbus kapitalo rinkų ir investicinės veiklos centras – turi daugiausiai investicinių įmonių Europos ekonominėje erdvėje (EEE). Beveik pusė šių įmonių ten turi ir savo buveinę, po jos seka Vokietija, Prancūzija, Nyderlandai ir Ispanija. Dauguma EEE investicinių įmonių yra mažos arba vidutinės. Europos bankininkystės institucijos (angl. EBA) skaičiavimais, maždaug aštuonios Jungtinėje Karalystėje įsikūrusios investicinės įmonės kontroliuoja apie 80 proc. visų EEE investicinių įmonių turto.

1.1.3. Trečiasis tikslas yra nustatyti specialią investicinių įmonių reguliavimo sistemą. Dabartinė pradžios sistema yra visų pirma orientuota į kredito įstaigas ir su jomis susijusią riziką. Investicinės įmonės nepriima indėlių ir neteikia paskolų. Tai reiškia, kad joms kyla gerokai mažesnė kredito rizika ir rizika, kad indėlininkai skubiai atsiims savo pinigus. Jų paslaugos sutelktos į finansines priemones, ir, kitaip nei indėliai, už jas nemokama nominaliųjų vertė, jų vertė priklauso nuo rinkos

pokyčių. Tačiau su kredito įstaigomis jos konkuruoja dėl investicinių paslaugų, nes kredito įstaigos savo klientams pagal turimą banko licenciją gali teikti ir investicines paslaugas. Todėl kredito įstaigos ir investicinės įmonės yra skirtingo pobūdžio subjektai. Sisteminės svarbos investicinės įmonės vis dėlto patenka į Kapitalo reikalavimų reglamento bei direktyvos (KRR ir KRD IV) ⁽¹⁾ taikymo sritį ir laikomos finansų įstaigomis. Todėl tapusios kredito įstaigomis šios įmonės turėtų toliau taikyti Reglamentą (ES) Nr. 575/2013 ir Direktyvą 2013/36/ES, jų priežiūrą toliau turėtų vykdyti už kredito įstaigas atsakingos kompetentingos institucijos, įskaitant ECB pagal bendrą priežiūros mechanizmą.

1.1.4. Ketvirtasis Komisijos siekiamas tikslas yra integruotos ir visa apimančios investicinėms įmonėms skirtos europinės pradžinės sistemos sukūrimas. Kadangi investicinės įmonės atitinka įvairius verslo modelius, priklausomai nuo to, kokioje valstybėje narėje jos įsisteigusios, egzistuoja daug teisinių išimčių. Dėl to daugeliui įmonių, visų pirma veiklą vykdančių kelete šalių, reglamentavimas tampa labai sudėtingas. Dėl to kyla papildoma rizika. Valstybėms narėms įgyvendinant dabartinę reguliavimo sistemą bendra investicinių įmonių reglamentavimo aplinka tampa fragmentuota, dėl to esama žalingo reglamentavimo arbitražo galimybių. Tai gali kelti pavojų bendrosios rinkos vientisumui ir veikimui. Komisijos siūlomos pradžinės taisyklės investicinėms įmonėms taikomos daugumai mažųjų ir vidutinių įmonių visose ES valstybėse narėse.

1.2. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad Jungtinėje Karalystėje įsteigta investicinė įmonė, savo noru arba nenoromis, savo veiklą perkeltų į bankų sąjungai ir (arba) euro zonai priklausančią valstybę narę, visų pirma į euro zonos šalių, pavyzdžiui, Vokietijos, Prancūzijos, Liuksemburgo, Nyderlandų ir Airijos finansų centrus. Euro zonai nepriklausančios ES-valstybės liktų nepastebėtos.

1.3. EESRK palankiai vertina tai, kad direktyva ir reglamentas turėtų būti naudingiausi mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Joms taikoma proporcingesnė ir tinkamesnė pradžinė sistema turėtų padėti pagerinti veiklos vykdymo sąlygas, be to, turėtų sumažėti kliūtys joms patekti į rinką. Tai visų pirma taikoma kapitalo reikalavimams ir administracinėms išlaidoms. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad šios taisyklės galėtų suteikti naujų postūmių inovatyvioms įmonėms, siekiančioms augti skaitmeninėmis priemonėmis. Tai apima ir geresnių sąlygų sudarymą MVĮ, kurios pačios nėra bankai arba investicinės įmonės, gauti finansavimą. Tinkamesnė pradžinė sistema taip pat turėtų padėti išlaisvinti nenašų reguliavimo procedūrų užblokuotą kapitalą ir leisti mažoms investicinėms įmonėms teikti savo klientams, įskaitant kitas MVĮ, geresnes paslaugas. Tai turėtų suteikti galimybę investicinėms įmonėms veikti kaip tarpininkams visoje ES sutelkiant santaupas iš indėlininkų ir tokiu būdu Europos įmonėms sudaryti galimybes gauti finansavimą iš alternatyvių nebankinių finansavimo šaltinių.

1.4. Siūloma Direktyva ir Reglamentu dėl pradžinių reikalavimų ir investicinių įmonių priežiūros numatomos būtinos taisyklės ir reikalavimai, susiję su pradiniu ir turimu kapitalu, priežiūros įgaliojimais, informacijos skelbimo reikalavimais ir atlygiu. Taip sumažinama su investicinių įmonių finansiniais sandoriais susijusi rizika. Neatsakytas lieka klausimas, kokiu mastu savo patiriamą riziką investicinė įmonė perkelia savo klientams – pavieniams investuotojams ir įmonėms. Jei investicinės įmonės veikia tik kaip savo klientų tarpininkės ir jų veikla apsiriboja konsultacijomis dėl investicijų arba portfelio valdymo paslaugomis, su finansine priemone susijusi rizika iš esmės tenka klientui.

1.5. Neatsakytas liko klausimas, ar Sąjungai vienašališkai, nepaisant tokių rinkų, kaip JAV, Japonijos, Kinijos ir Indijos, įdiegus specialią teisinę sistemą ES veikiančioms investicinėms įmonėms, ir atsižvelgiant į globalizaciją ir elektroninę prekybą, investuotojai nebus paskatinti pasitraukti iš Europos. Labai sudėtinga FPRD II teisinė sistema ir finansinių produktų registravimo reikalavimas lėmė tai, kad 20–50 proc. produktų jau nebesiūloma. Dėl šios priežasties, nustačius specialią investicinių įmonių reguliavimo sistemą reikėtų stebėti naujas nuostatas ir jas lanksčiai koreguoti esant neigiamai finansų rinkų reakcijai. EESRK pritaria požiūriui, kad finansiniai sandoriai, kurie sudaro iki 54 proc. pasaulinio BVP, kelia

⁽¹⁾ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl pradžinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 176, 2013 6 27, p. 1). Šis Reglamentas ir Direktyva 2013/36/ES (IV-oji kapitalo reikalavimų direktyva, KRD IV) (OL L 176, 2013 6 27, p. 338) nustato dabartinę investicinių įmonių priežiūros sistemą.

didelį pavojų. Tačiau jie taip pat suteikia puikią galimybę finansuoti vystymąsi. Jei reguliavimo sistema nebus lanksčiai pakoreguota, investicinės įmonės iš Jungtinės Karalystės, nepaisant gerų ketinimų, persikels ne į ES, bet į JAV.

2. Bendroji informacija

2.1. ES veikia įvairių rūšių investicinės įmonės, kurios įvairiems klientams teikia skirtingas paslaugas. Remiantis EBA informacija, 2015 m. pabaigoje Europos ekonominėje erdvėje (EEE) buvo 6 051 investicinė įmonė. Dauguma jų yra MVĮ. EBA skaičiavimais, maždaug aštuonios investicinės įmonės, savo buveines turinčios Jungtinėje Karalystėje, kontroliuoja apie 80 proc. visų EEE investicinių įmonių turto. Remiantis EBA informacija, apie 40 proc. EEE investicinių įmonių vykdo tik konsultacijas dėl investicijų, 80 proc. EEE investicinių įmonių vykdo tik šią veiklą: teikia konsultacijas dėl investicijų, priima ir perduoda pavedimus, valdo portfelius ir vykdo pavedimus. Apie 20 proc. iš jų vykdo sandorius savo sąskaita arba organizuoja emisijas. Šioms paslaugoms šiuo metu yra taikomi griežčiausi prudenciniai reikalavimai.

2.2. Jungtinė Karalystė – svarbus kapitalo rinkų ir investicinės veiklos centras – turi daugiausiai EEE investicinių įmonių, ir beveik pusės jų buveinė yra būtent Jungtinėje Karalystėje, po jos seka Vokietija, Prancūzija, Nyderlandai ir Ispanija. Dauguma EEE investicinių įmonių yra mažos arba vidutinės. Šiuo metu sisteminės svarbos pripažintos investicinės įmonės dažniausiai yra JAV, Šveicarijoje arba Japonijoje išsikūrusių bankų grupių arba brokerių prekiautojų patronuojamosios įmonės.

2.3. EBA investicines įmones šiuo metu skirsto į 11 kategorijų, visų pirma atsižvelgiant į investicines paslaugas, kurias jos gali teikti pagal Direktyvą dėl finansinių priemonių rinkų ⁽²⁾, ir pagal tai, ar jos laiko klientų pinigus ar jų klientams priklausančius vertybinius popierius. Įvairias paslaugas teikiančioms investicinėms įmonėms taikomi tokie patys kredito įstaigoms taikomi reikalavimai, susiję su kapitalo reikalavimais kredito, rinkos ir operacinei rizikai padengti, potencialiu likvidumu, atlygiu ir valdymo reikalavimais. Įmonėms, turinčioms ribotą veiklos leidimą (kurios paprastai laikomos mažiau rizikingomis, t. y. konsultacijos dėl investicijų, pavedimų priėmimas ir perdavimas), daugelis šių reikalavimų netaikomi. EBA siūlo naują investicinių įmonių klasifikavimą, jas suskirstant ne į 11 kategorijų, o į tris. Laikantis pirminių rekomendacijų sisteminės investicinės įmonės sudarytų 1 klasę ir joms toliau būtų taikoma KRR ir KR D IV sistema. 2 klasei priskiriamos įmonės, atitinkančios vieną iš šių kriterijų: vykdo sandorius savo sąskaita ir patiria rinkos bei sandorio šalies kredito riziką; saugo ir administruoja klientų turtą; laiko klientų pinigus arba viršija numatytas ribines vertes (įmonės, turinčios turto, valdomo pagal portfelį valdymo savo nuožiūra susitarimus ir teikiant konsultacijas be galimybės veikti savo nuožiūra, kuris viršija 1,2 mlrd. EUR, tvarkančios klientų pavedimus dėl neatidėliotinių sandorių, kurių vertė ne mažesnė nei 100 mln. EUR per dieną, ir (arba) išvestinių finansinių priemonių atveju – ne mažiau kaip 1 mlrd. EUR, jų turtas yra didesnis kaip 100 mln. EUR, o visos bendrosios pajamos iš investicinės veiklos yra didesnės kaip 30 mln. EUR). Šios įmonės savo kapitalo reikalavimų apskaičiavimui turi taikyti naujus rizikos parametrus (K veiksniais). 3 klasei priskiriamos įmonės, kurios nevykdo nė vienos nurodytos veiklos ir nesiekia nurodytų ribinių verčių. Joms nereikia atitikti kapitalo reikalavimų, apskaičiuotų remiantis K veiksniais.

2.4. ES investicinių įmonių reguliavimo sistemą sudaro dvi pagrindinės dalys: pirma, Finansinių priemonių rinkų direktyva (FPRD) ir, nuo 2018 m. sausio mėn. – FPRD II ir FPRR ⁽³⁾, kuriuose nustatomos veiklos leidimų ir organizacinės bei veiklos sąlygos. Antra, joms, kaip ir kredito įstaigoms, taikoma KRR ir KR D IV prudencinė sistema, nes teikdamos investicines paslaugas investicinės įmonės gali konkuruoti su kredito įstaigomis, nes kredito įstaigos savo klientams pagal turimą banko licenciją gali teikti ir investicines paslaugas. Tuo tarpu kredito įstaigos reguliuojamos pagal Finansinių

⁽²⁾ Finansinių priemonių rinkų direktyva (FPRD I) 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinanti Tarybos direktyvą 93/22/EEB (OL L 145, 2004 4 30, p. 1).

⁽³⁾ 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/65/ES dėl finansinių priemonių rinkų, kuria iš dalies keičiamos Direktyva 2002/92/EB ir Direktyva 2011/61/ES (OL L 173, 2014 6 12, p. 349) ir 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 600/2014 dėl finansinių priemonių rinkų, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 173, 2014 6 12, p. 84).

priemonių rinkų direktyvos pagrindines nuostatas, tokiu būdu suderinamos investicinės įmonės ir kredito įstaigoms taikomos investicinių paslaugų teikimo sąlygos, tiek atsižvelgiant į investuotojų apsaugą ir veiklos vykdymo reikalavimus pagal FPRD, tiek ir pagal pagrindinius KRR ir KRД IV prudencinius reikalavimus.

2.5. Vadovaujantis KRR nuostatomis buvo atlikta investicinės įmonės taikomos prudencinės sistemos peržiūra konsultuojantis su EBA, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (angl. ESMA) ir nacionalinėmis kompetentingomis institucijomis. Komisijai 2014 m. gruodžio mėn. paprašius teikti rekomendacijas, EBA 2015 m. gruodžio mėn. paskelbė dabartinės investicinės įmonės taikomos prudencinės sistemos ataskaitą ir paragino keisti dabartinius metodus. Komisijai 2016 m. birželio mėn. paskelbus antrąjį kvietimą teikti rekomendacijas, EBA 2016 m. lapkričio mėn. paskelbė diskusijų dokumentą, kuriame kalbama apie galimą naują prudencinę tvarką, taikytiną didžiajai daugumai investicinių įmonių. Pastabas dėl šio dokumento buvo galima teikti tris mėnesius. Atsižvelgdama į atsiliepimus ir papildomus duomenis, kartu su nacionalinėmis kompetentingomis institucijomis surinktus iš investicinių įmonių, EBA savo galutinės rekomendacijas paskelbė 2017 m. rugsėjo mėn. ir pakvietė suinteresuotąsias šalis teikti pastabas. Tikslus rekomendacijų dėl naujų kapitalo reikalavimų sukalibravimas buvo pagrįstas išsamia duomenų rinkimo veikla, į šią veiklą buvo įtrauktos ir investicinės įmonės. Duomenis EBA vardu dviem etapais 2016 ir 2017 m. rinko nacionalinės kompetentingos institucijos.

2.6. EBA ataskaitą sudaro išsami ir viešai prieinama esamos padėties analizė, kurioje pateikta duomenų apie valstybėse narėse veikiančių investicinių įmonių skaičių ir rūšis. Ataskaitoje taip pat siūloma nauja tvarka, taikytina didžiajai daugumai investicinių įmonių; pagal šią tvarką toms įmonėms visiškai nebetaikoma KRR ir KRД IV sistema – į pastarųjų taikymo sritį, laikantis šiame pasiūlyme nustatyto patikslinto sisteminių investicinių įmonių nustatymo metodo, ir toliau patenka tik sisteminės investicinės įmonės. Pasiūlymas taip pat suderinamas su FPRD, FPRD II ir FPRR. Nustatant prudencinius reikalavimus, specialiai pritaikytus investicinių įmonių verslui ir rizikai, pasiūlymu paaiškinama, kada ir kodėl taikomi šie reikalavimai. Taigi, pasiūlymu pašalinami keli atvejai, kai dabartinėje sistemoje prudenciniai reikalavimai taikomi savo nuožiūra, o tai nutinka dėl to, kad reikalavimai pirmiausia nustatyti FPRD išvardytų bankų teikiamų investicinių paslaugų atžvilgiu, o ne atsižvelgiant į investicinių įmonių veiklą.

2.7. EBA peržiūros rezultatai⁽⁴⁾ aptarti ir su valstybėmis narėmis – 2017 m. kovo ir spalio mėn. Finansinių paslaugų komitete, o 2017 m. birželio ir rugsėjo mėn. Bankininkystės, mokėjimų ir draudimo ekspertų grupėje. Buvo atsižvelgta į atsiliepimus, iš suinteresuotųjų šalių gautus dėl 2017 m. kovo mėn. paskelbto Komisijos įžanginio poveikio vertinimo. Galiausiai, Komisija taip pat atsižvelgė į anksčiau gautus atsiliepimus, kai buvo paskelbtas plataus masto kvietimas teikti informaciją apie bendros ES finansinių paslaugų reglamentavimo sistemos veiksmingumą, atitiktį, nuoseklumą ir derėjimą. Atsižvelgdama į tai, kad išsamias viešas konsultacijas ir duomenų rinkimą surengė EBA, Komisija laikėsi nuomonės, kad buvo nebūtina lygiagrečiai rengti bendrąsias viešas konsultacijas. Vietoje to Komisijos tarnybos rengė tikslines konsultacijas su suinteresuotais šalimis. Šios konsultacijos apėmė:

- 2017 m. sausio 27 d. surengta apskritojo stalo diskusija su sektoriaus suinteresuotais šalimis (investicinėmis įmonėmis, investuotojais, teisės įmonėmis, konsultantais) dėl EBA būsimos tvarkos pasiūlymų projektų,
- 2017 m. gegužės 30 d. surengtas praktinis seminaras esamos tvarkos išlaidų klausimais ir
- 2017 m. liepos 17 d. surengtas praktinis seminaras EBA galutinių rekomendacijų projekto klausimais.

2.8. EBA įvertino, kad dėl naujų taisyklių visų nesisteminių ES investicinių įmonių kapitalo reikalavimai bendrai padidėtų 10 proc., palyginti su dabar taikomais reikalavimais, o palyginti su visais reikalavimais, taikomais atsižvelgiant į tai, kad pagal 1 ramstį reikalaujama papildomo kapitalo, jie sumažėtų 16 proc. Tai, kaip šis poveikis pasiskirstytų tarp investicinių įmonių, priklauso nuo jų dydžio, jų teikiamų investicinių paslaugų ir to, kaip joms bus taikomi nauji kapitalo reikalavimai. Kalbant apie nuosavas lėšas, EBA daro išvadą, kad tik keletui įmonių pritrūktų kapitalo, kad būtų galima laikytis naujųjų reikalavimų, – tai būtų vos keletas konsultantų investicijų klausimais, vertybiniais popieriais prekiaujančių įmonių ir

⁽⁴⁾ EBA investicinių įmonių ataskaita, pateikta atsakant į Komisijos 2014 m. gruodžio mėn. kvietimą teikti rekomendacijas (EBA/Op/2015/20). Kaip reikalaujama atitinkamuose KRR straipsniuose, ši peržiūra vykdyta pasikonsultavus su EBA, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (angl. ESMA) ir nacionalinėmis kompetentingomis institucijomis, kurioms atstovaujama šiose Europos priežiūros institucijose.

įmonių, kurios teikia daug paslaugų. Tačiau, šios grupės įmonėms – joms reikalavimai, palyginti su dabar taikomais, padidėtų daugiau kaip dvigubai – keletą metų galėtų būti taikoma viršutinė riba.

2.9. Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo ES suteikiama kompetencija nustatyti tinkamas nuostatas, kurių tikslas – vidaus rinkos sukūrimas ir veikimas (SESV 114 straipsnis). Direktyvos yra priimamos, kad asmenims būtų lengviau imtis komercinės veiklos ir verstis ja ES (SESV 53 straipsnis). Tai apima ir teisės aktus, susijusius su prudencine finansinių paslaugų teikėjų (šiuo atveju – investicinių įmonių) priežiūra. Šios siūlomos direktyvos nuostatomis pakeičiamos KRD IV nuostatos dėl investicinių įmonių, kurios taip pat pagrįstos SESV 53 straipsniu. Reglamento, kuriuo šis pasiūlymas remiasi, nuostatos pakeičia su investicinėmis įmonėmis susijusias Reglamento (ES) Nr. 575/2013 nuostatas, kurios taip pat yra pagrįstos SESV 114 straipsniu.

2.10. Naujos taisyklės neturės poveikio ES biudžetui.

3. Pastabos ir komentarai

3.1. EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlymu nustatomi prudencinės priežiūros institucijų skyrimo, investicinių įmonių pradinio kapitalo ir turimo kapitalo, likvidumo, koncentracijos rizikos, kompetentingų institucijų vykdomos investicinių įmonių prudencinės priežiūros įgaliojimų ir priemonių reikalavimai, ataskaitų rengimo ir informacijos skelbimo, priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo, valdymo ir atlygio reikalavimai. Tokiu būdu Direktyvoje nustatomos investicinių įmonių stebėjimo ir kontrolės taisyklės ir sumažinama visų rūšių rizika, kuri gali atsirasti dėl įmonių veiklos. Direktyva taikoma visoms investicinėmis įmonėms, kurioms nuo 2018 m. sausio mėn. taikomos FPRD II nuostatos.

3.2. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pasiūlyme numatyta, kad valstybės narės paskirtų instituciją, kuri pagal šią direktyvą vykdytų prudencinės priežiūros įgaliojimus. Valstybės narės gali tuos įgaliojimus pagal KRD IV perduoti esamai institucijai arba naujai institucijai. Kompetentingos institucijos turėtų turėti įgaliojimus tikrinti ir vertinti investicinių įmonių prudencinę padėtį, o prireikus – naudotis įgaliojimais reikalauti pokyčių tokiose srityse, kaip įmonės vidaus valdymas ir kontrolė, rizikos valdymo procesai, taip pat nustatyti papildomus reikalavimus, įskaitant konkrečius kapitalo ir likvidumo reikalavimus, jeigu to prireikia.

3.3. EESRK nuomone, svarbu, kad kompetentingos institucijos glaudžiai bendradarbiautų su viešojo sektoriaus institucijomis ar įstaigomis, jų valstybėje narėje atsakingomis už kredito įstaigų ir finansų įstaigų priežiūrą. Valstybės narės turės užtikrinti, kad kompetentingos institucijos, kaip EFPIŠ šalys, bendradarbiautų ir, visų pirma, užtikrintų, kad tarpusavyje ir su kitomis EFPIŠ šalimis būtų keičiamasi tinkama ir patikima informacija. Institucijos visų pirma turėtų užtikrinti keitimąsi informacija šiose srityse: investicinių įmonių valdymo ir nuosavybės struktūra, kapitalo reikalavimų laikymasis, investicinės įmonės koncentracijos rizika ir likvidumas, investicinės įmonės administracinės bei apskaitos procedūros ir vidaus kontrolės mechanizmai, taip pat visi kiti svarbūs veiksniai, dėl kurių gali būti daroma įtaka investicinės įmonės keliamai rizikai. EESRK nuomone, tokiu būdu Europos investicijų rinka taps skaidresnė.

3.4. Kompetentingos institucijos gali EBA, ESMA, Europos sisteminės rizikos valdybai (ESRV), valstybių narių centriniams bankams, Europos centrinių bankų sistemai (ECBS) ir ECB, kaip pinigų institucijoms ir tam tikrais atvejais viešojo sektoriaus institucijoms, atsakingoms už mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų priežiūrą, teikti konfidencialią informaciją, kai ta informacija būtina jų užduotims vykdyti. EESRK nuomone, tokiu būdu būtų sukurta Europos investicinių įmonių informacinė sistema, kuri, teoriškai, užkirstų kelią nesąžiningoms įmonėms vykdyti finansinius sandorius.

3.5. Būtiną pradinį investicinės įmonės kapitalą, visų pirma MVĮ atveju, kai investicinė įmonė neturi leidimo laikyti klientų pinigų ar jos klientams priklausančių vertybinių popierių, šiek tiek padidinamas nuo 50 000 EUR iki 75 000 EUR. Sisteminiams investicinėms įmonėms taikytini reikalavimai dėl pradinio kapitalo nustatomi KRR ir KRD IV. EESRK dar kartą pabrėžia, kad pasiūlymas dėl Direktyvos dėl investicinių įmonių prudencinės priežiūros sukuria galimybių MVĮ – visų pirma toms, kurios auga pasitelkdamos skaitmenines priemones.

3.6. Remiantis duomenimis, surinktais apie daugiau kaip 1 200 bendrovių, tampa akivaizdu, kad 80 proc. įmonių atitinka pasiūlytus likvidumo reikalavimus. Apie 70 proc. įmonių turima suma daugiau nei tris kartus viršija reikalaujamą sumą. Dėl šių priežasčių EESRK mano, kad naujosios taisyklės nebus priežastis didžiai daugumai esamų investicinių įmonių pasitraukti iš rinkos.

3.7. Investicinių įmonių atlygio politika turi būti skaidri ir susieta su rizika bei gautu pelnu. Atlygio sistemos turi būti tikrinamos ir patvirtintos prudenčios priežiūros institucijų. Valstybės narės paragins investicines įmones atskleisti informaciją apie savo atlygio politiką ir užtikrins, kad gavusios prašymą investicines įmones kompetentingoms institucijoms pateiktą informaciją apie fizinių asmenų, kurių atlygis per finansinius metus sudaro 1 mln. EUR ar daugiau, skaičių. Tokiais atvejais institucijoms turi būti pateikiama ir informacija apie jų atsakomybės sritis, taip pat apie susijusių verslo sritį ir pagrindinius darbo užmokesčio bei premijos, ilgalaikės premijos ir pensijos įmokos elementus. Ši informacija perduodama EBA ir skelbiama viešai. EESRK mano, kad šis požiūris, kuriuo siekiama investicinių įmonių ekonominės veiklos rezultatus susieti su atlygiu, yra visiškai pateisinamas.

3.8. EESRK palankiai vertina tai, kad užsienio investicinių įmonių filialai bus kontroliuojami ir privalo kasmet teikti informaciją apie visų patronuojamųjų įmonių ir filialų pavadinimą, veiklos pobūdį ir vietą, apyvartą, darbuotojų skaičių visos darbo dienos ekvivalentais, pelną arba nuostolius nesumokėjus mokesčių, pelno arba nuostolių mokesčių bei gautas valstybės subsidijas.

3.9. EESRK taip pat pritaria, kad siūlomos direktyvos 33 straipsnyje numatyta, kad kompetentingos institucijos imasi tinkamų veiksmų, kai atlikus 1 dalies e punkte nurodytą tikrinimą ir vertinimą nustatoma, kad įmonės nuosavo kapitalo ekonominė vertė sumažėjo daugiau kaip 15 proc. jos 1 lygio kapitalo. Tai iš esmės taikoma ir investiciniams įmonėms, siekiančioms padidinti savo nuosavą kapitalą.

4. Konkrečios pastabos

4.1. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad 2007 m. FPRD pradėjus taikyti visoms išvestinių finansinių priemonių rinkoms, kai kurios investicines įmonės, kurių specializacija – prekyba biržos prekių išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, buvo visiškai pašalintos iš FPRD ir prudenčios taisyklių sistemos. Daugelio šių su finansinėmis priemonėmis dirbančių įmonių veikla paprastai būna skirta apsidrausti nuo jų patronuojančioms įmonėms kylančios rizikos, susijusios su pagrindinių fizinių prekių fizine gamyba, perdavimu, saugojimu arba išigijimu. Priklausomai nuo sektoriaus (pavyzdžiui, energetikos, žemės ūkio) apsaugos priemonių apimtis gali būti labai didelė ir, taikant dabartinę teisinę sistemą, turi didesnę poveikį kapitalo reikalavimams. Šioms įmonėms dabar bus taikoma siūloma Direktyva dėl investicinių įmonių prudenčios priežiūros.

4.2. EESRK nuomone, svarbu, kad pasiūlymu dėl direktyvos ir reglamento sukuriami nauji rizikos parametrai (K veiksniai) ir galimybė laipsniškai nustatyti ir apriboti didesnius reikalavimus. -K veiksniais atsižvelgiama į riziką klientams (angl. „risks to customer“, RtC), o vertinant prekybą savo sąskaita ir savo vardu klientų pavedimus vykdančias įmones, šiais veiksniais atsižvelgiama į riziką rinkai (angl. „risks to market“, RtM) ir riziką įmonei (angl. „risks to firm“, RtF).

4.3. EESRK primena, kad savo nuomonėse „Bankų reforma. Kapitalo reikalavimų ir pertvarkymo sistemos pakeitimai“ (ECO/424) ⁽⁵⁾ ir „FPRD ir FPRR“ (INT/790) ⁽⁶⁾, taip pat ankstesnėse nuomonėse dėl KRD IV ir KRR visada pasisakė už prudenčios taisyklių taikymą ES kapitalo rinkoms.

2018 m. balandžio 19 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

⁽⁵⁾ OL C 209, 2017 6 30, p. 36.

⁽⁶⁾ OL C 303, 2017 8 19, p. 91.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos dėl kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos

[COM(2017) 563 final – 2017/0244 (NLE)]

(2018/C 262/07)

Pranešėja: **Imse SPRAGG NILSSON**

Bendrapranešėję: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2017 11 17
Teisinis pagrindas	SESV 29 straipsnio 1 dalis
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2017 10 17
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2018 3 27
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	194/0/4
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK pripažįsta šios rekomendacijos savalaikiškumą, nes daugumoje valstybių narių vyksta esminės pameistrystės sistemos reformos, ir palankiai vertina Europos Komisijos siekį, kad Europoje išsigalėtų bendras suvokimas, kas yra kokybiška ir veiksminga pameistrystė.

1.2. Komitetas sutinka, kad Europos Komisijos pasirinkta teisinė priemonė skatina koordinuoti bendras pastangas gerinti pameistrystės kokybę ir veiksmingumą. Tuo pat metu užtikrinamas lankstumas nacionaliniu lygmeniu.

1.3. EESRK pažymi, kad Europos Komisija, pasiūlyme dėl Tarybos rekomendacijos nustatydamą apibrėžtį ir kriterijus, atsižvelgia į nacionalinių sistemų įvairovę pameistrystės srityje.

1.4. EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlyme dėl rekomendacijos valstybės narės raginamos skatinti aktyvų socialinių partnerių dalyvavimą rengiant, valdant ir įgyvendinant pameistrystės sistemas, atsižvelgiant į nacionalines darbo santykių sistemas ir švietimo bei mokymo praktiką.

1.5. Komitetas įsitikinęs, kad kuriant, valdant ir įgyvendinant pameistrystės sistemas taip pat turėtų aktyviai dalyvauti tie, kurie paprastai nėra laikomi savaime suprantamais šios srities suinteresuotaisiais subjektais, tačiau šiam procesui yra ne mažiau svarbūs, pavyzdžiui, jaunimo ir tėvų organizacijų, besimokančiųjų sąjungų atstovai ir patys pameistriai.

1.6. EESRK pripažįsta teigiamą pameistrystės vaidmenį stiprinant visų pirma jaunimo įgūdžius ir galimybes įsidarbinti, tačiau pabrėžia, kad nedarbas yra sudėtingas reiškinys ir būtinas visa apimantis požiūris siekiant pašalinti pagrindines jo priežastis neapsiribojant įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties klausimu.

1.7. EESRK įsitikinęs, kad pasiūlyme dėl rekomendacijos reikėtų labiau pabrėžti būdus, kaip pameistriai galėtų sustiprinti atsakomybę už savo pameistrystės galimybių kūrimą ir valdymą. Pameistriams suteikus galimybę formuoti savo mokymosi patirtį, ne tik būtų užtikrinta našesnė mokymosi patirtis, bet ir būtų naudinga pameistrystės paslaugų teikėjui.

1.8. Komitetas ragina nustatyti aiškius ryšius ir užtikrinti veiksmingą koordinavimą ir sinergiją su EQAVET⁽¹⁾ tinklo jau pradėtomis ir su EURES⁽²⁾ susijusiomis iniciatyvomis.

1.9. EESRK ragina įgyvendinti iniciatyvas, skirtas išanalizuoti tarptautinio pameistrių judumo ES galimybes. Jas įgyvendinant reikėtų atsižvelgti į valstybėse narėse padarytą pažangą, ypač atkreipti dėmesį į sunkumus kuriant būtinas sąlygas pameistrių judumui remti.

1.10. EESRK palankiai vertina ketinimą stebėti rekomendacijos įgyvendinimą padedant Profesinio mokymo patariamajam komitetui (ACVT), taip pat vykdant Europos semestro veiklą ir siūlo parengti rodiklius poveikiui nacionaliniu lygmeniu įvertinti. Komitetas pasirengęs įvertinti rekomendacijos įgyvendinimą valstybėse narėse iš pilietinės visuomenės organizacijų perspektyvos.

2. Pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos bendrosios aplinkybės

2.1. Pasiūlymu dėl kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos pratęsiama 2016 m. nauja Europos įgūdžių darbotvarkė⁽³⁾ ir prisidedama prie ES prioriteto – kurti darbo vietas, užtikrinti ekonomikos augimą ir investicijas – įgyvendinimo. Pasiūlymas papildo Europos socialinių teisių ramsčiu įtvirtintus principus ir remia jo įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu. Kokybiška ir veiksminga pameistrystė taip pat labai svarbi sėkmingam Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimui, be to, pasiūlymu reaguojama į vis primygtinesnį raginimą užtikrinti geresnės kokybės stazuotes pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą.

2.2. Pagal 2014–2016 m. ES integruotų projektų socialinio dialogo programą Europos socialiniai partneriai įgyvendino atskirus pameistrystės projektus: ETUC dėmesį sutelkė į pameistrystės kokybę, o BusinessEurope, UEAPME ir CEEP daugiausia dėmesio skyrė sąnaudų veiksmingumui. Jų darbo rezultatas – bendras pareiškimas „Siekiant bendro požiūrio į pameistrystę“⁽⁴⁾, kuriame parodoma tiek pameistrystės kokybės, tiek sąnaudų veiksmingumo svarba.

2.3. 2013 m. liepos mėn. buvo įsteigtas Europos pameistrystės aljansas (EaFA) – unikali platforma, suburianti vyriausybes ir suinteresuotuosius subjektus (įmones, socialinius partnerius, pramonės, prekybos ir amatų rūmus, profesinio rengimo ir mokymo paslaugų teikėjus, regionus, jaunimo atstovus ir ekspertų grupes), kurios tikslas padidinti pameistrystės Europoje kokybę, pasiūlą ir patrauklumą⁽⁵⁾.

2.4. Siūloma priemonė – Tarybos rekomendacija nepažeidžia nei subsidarumo, nei proporcingumo principų. Kaip teisinė priemonė rekomendacija rodo valstybių narių išpareigojimą įgyvendinti joje nustatytas priemones ir suteikia tvirtą politinį Europos lygmens bendradarbiavimo šioje srityje pagrindą. Kadangi pameistrystė paprastai grindžiama darbo sutartimi ar kitais sutartiniais santykiais, pameistriai yra laikomi tiek besimokančiais darbo vietoje, tiek ir darbuotojais. Todėl teisinis šios iniciatyvos pagrindas – SESV 153, 166 ir 292 straipsniai.

2.5. Bendras šios rekomendacijos tikslas – „padidinti pameistrių įsidarbinimo galimybes, prisidėti prie jų asmeninio tobulėjimo, padėti ugdyti reikiamų įgūdžių įgijusių ir kvalifikuotą darbo jėgą, atitinkančią darbo rinkos reikmes“⁽⁶⁾. Konkretus tikslas – „parengti nuoseklią pameistrystės sistemą, grindžiamą vienodu kokybės ir veiksmingumo supratimu, atsižvelgiant į profesinio mokymo sistemų įvairovę valstybėse narėse“.

⁽¹⁾ EQAVET – Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinė sistema.

⁽²⁾ EURES – Europos darbo mobilumo portalas.

⁽³⁾ COM(2016) 381 final.

⁽⁴⁾ Europos socialinių partnerių bendras pareiškimas „Siekiant bendro požiūrio į pameistrystę“, 2016 m. gegužės 30 d.

⁽⁵⁾ Europos pameistrystės aljansas

⁽⁶⁾ COM(2017) 563 final.

2.6. Šioje rekomendacijoje pameistrystė suprantama kaip „formalaus profesinio mokymo sistema, kurioje mokymasis darbo vietoje (įmonėse ir pan.) derinamas su mokymusi švietimo įstaigose ir pagal kurią igyjama nacionaliniu lygmeniu pripažįstama kvalifikacija. Šioms sistemoms būdingi sutartiniai pameistrinio, darbdavio ir (arba) profesinio mokymo įstaigos santykiai, o pameistriui už jo darbą yra apmokama arba kompensuojama“.

2.7. Siekiant užtikrinti, kad pameistrystės sistemos atitiktų darbo rinkos poreikius ir būtų naudingos tiek besimokantiejiems, tiek ir darbdaviams, pasiūlyme nustatomi ir siūlomi kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės kriterijai dviejose viena kitą papildančiose srityse. Pirmojoje srityje „Mokymosi ir darbo sąlygos“ nustatyti šie konkretūs kriterijai: rašytinė darbo sutartis, mokymosi rezultatai, pedagoginė parama, patirtis darbo vietoje, užmokestis ir (arba) kompensacija, socialinė apsauga ir sveikatos bei saugos sąlygos. Antrojoje srityje „Bazinės sąlygos“ nustatyti šie konkretūs kriterijai: reglamentavimo sistema, socialinių partnerių dalyvavimas, parama įmonėms, lanksčios galimybės ir judumas, profesinis orientavimas ir informuotumo didinimas, skaidrumas, kokybės užtikrinimas ir absolventų karjeros stebėseną.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK palankiai vertina ir remia siūlomą rekomendaciją, kuri grindžiama pastarojo meto iniciatyvomis, įgyvendintomis visais lygmenimis, skirtomis iš naujo pradėti taikyti kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės sistemą Europos Sąjungoje, ir kuri jas papildo.

3.2. 2017 m. Romos deklaracijoje Europos valstybių ir vyriausybės vadovai ragino siekti Sąjungos, „kurioje jauni žmonės igyja geriausią išsilavinimą bei gauna geriausią mokymą ir gali studijuoti ir rasti darbą visame žemyne“. Neatsiejama šio raginimo dalis – suteikti jaunimui įgūdžių, galinčių palengvinti kelią į darbo rinką. Veiksmingas būdas tai padaryti yra pameistrystė.

3.3. Akivaizdu, kad pameistrystė neišspręs nedarbo problemos. Pameistrystė gali būti naudinga tobulinant įvairaus amžiaus bedarbių įgūdžius arba perkvalifikuojant darbo neturinčius asmenis siekiant juos sugrąžinti į darbo rinką. Pameistrystė taip pat turėtų būti pasiūlyta migrantų kilmės asmenims kaip veiksminga politinė priemonė skatinti socialinę įtrauktį ir darbo jėgos integraciją. Tuo pat metu reikėtų vengti pameistrystės susiejimo su nekvalifikuotu darbu ir menku parengimu, nes dėl to gali nukentėti pameistrystės įvaizdis.

3.4. Pameistrystė, kuri yra mokymosi darbo vietoje forma, leidžia asmenims įgyti formalią kvalifikaciją ir specialių profesinių įgūdžių bei kompetenciją, kurie atitinka darbo rinkos poreikius, taigi padidina jų galimybes įsidarbinti ir užimtumo perspektyvas⁽⁷⁾. Mokymosi patirtis turi suteikti tvirtų įgūdžių ir kompetencijos, kuriuos būtų galima naudoti ne tik konkrečioje pameistrystės vietoje. Tai yra būdas remti asmeninį tobulėjimą ir kompleksiskai padėti asmenims įgyti techninių, skaitmeninių, socialinių emocinių ir socialinių įgūdžių.

3.5. Pameistrystė gali būti ypač veiksminga priemonė, palengvinanti perėjimą nuo švietimo ir mokymosi įstaigos į darbo rinką⁽⁸⁾. Vis dažniau šis pereinamasis laikotarpis daugeliui jaunų žmonių yra pernelyg ilgas, todėl daugiau dėmesio reikėtų skirti jo sutrumpinimui. Dėl šios priežasties tokioms mokymosi galimybėms kaip pameistrystė reikėtų suteikti didesnę reikšmę nustatant kokybės standartus ir veiksmingas sistemas.

3.6. Pameistrystės dažniausiai mokosi jauni asmenys, todėl Komitetas norėtų pabrėžti, kad pameistrystės sistemos turėtų būti parengtos taip, kad būtų patrauklios suaugusiesiems. Pameistrystė subrendusiems besimokantiejiems suteikia galimybę įgyti kvalifikaciją, padidinančią jų galimybes įsidarbinti ir atveriančią naujų karjeros raidos galimybių.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė „Nacionalinių dualinio mokymo sistemų tobulinimas“ (OL C 13, 2016 1 15, p. 57).

⁽⁸⁾ Esama įrodymų, kad 60–70 proc. pameistrių, baigę pameistrystės programą, iš karto gauna darbą, o tam tikrais atvejais šis skaičius siekia 90 proc. (EK interneto svetainė, skirta pameistrystei).

3.7. Darbdaviams vis dažniau trūksta darbuotojų, kurie turėtų reikiamų įgūdžių, kad atitiktų darbdavių poreikius ir padėtų jiems išlaikyti konkurencingumą. Pameistrystė gali pameistriams suteikti įgūdžių, kurie padidina jų galimybes įsidarbinti, be to jie yra reikalingi darbo rinkai. Kai įgūdžiai, kurių reikia pameistriams, atitinka darbdavių poreikius, pameistrystės sistemos gali būti patrauklios abiem šalims. Be to, pameistrystė leidžia darbdaviams mokyti asmenis, į juos investuoti ir po kurio laiko pasilikti kvalifikuotus ir motyvuotus darbuotojus⁽⁹⁾.

3.8. EESRK pripažįsta, kad įmonės analizuoja, kaip galėtų dalyvauti pameistrystės sistemose, kad jos taptų jiems patrauklesnės ir naudingesnės. Be to, Komitetas pabrėžia, kad pameistrystės veiksmingumas yra daugialypė sąvoka, tai nėra tik sąnaudų ir naudos analizė. Viena vertus, veiksmingumas reiškia pripažinimą, kad pameistrystės paslaugų teikėjai investuoja į mokymosi patirties kūrimą ir tikisi per tam tikrą laiką investicijų gražos geresnių įgūdžių forma, o tai savo ruožtu skatinta pameistrystės vietų pasiūlą⁽¹⁰⁾. Kita vertus, svarbus veiksmingas ir kokybiškas asmenų perėjimas į darbo rinką.

4. Pameistrystės sistemų kūrimas ir įgyvendinimas – partneryste grindžiamas požiūris

4.1. Daugelyje šalių reikia tobulinti esamas pameistrystės sistemas ir didinti jų patrauklumą. Neigiamas visuomenės požiūris į pameistrystę, mokymosi vertę, nepakankamas patrauklumas darbdaviams ir menka arba nesama partnerystė su organizuota pilietine visuomene kuriant, įgyvendinant ir vertinant sistemas – tai iššūkiai, kuriuos reikia įveikti.

4.2. Pameistrystė pirmiausia yra mokymosi galimybė, todėl turėtų būti grindžiama į besimokantįjį orientuotu požiūriu ir formuojama kuo geriau atsižvelgiant į besimokančiojo interesus, jo gebėjimus ir galimybes, taip pat į darbo rinkos poreikius. Tai reikštų užtikrinimą, kad pameistriai atskleis visą savo potencialą ir pasieks savo mokymosi tikslus, kurie taip pat būtų naudingi darbdaviams.

4.3. Į pameistrių nuomonę turėtų būti atsižvelgiama priimant sprendimus, turinčius tiesioginio poveikio jiems ar jų teisėms, prieš prasidedant pameistrystės programai, jos metu ir po jos. Pameistriams turėtų būti suteikta teisė pareikšti savo nuomonę dėl praktikos tikslų ir galimybė teikti grįžtamąją informaciją apie pameistrystės kokybę ir veiksmingumą. Atstovaujamosios struktūros nebuvimas sumažina pameistrių galimybes būti išgirstiems.

4.4. Pameistrystė gali padėti jaunimui ir suaugusiesiems įgyti visapusišką profesinės veiklos ar profesijos kompetenciją ir pajėgumus ir taip padidinti galimybes įsidarbinti. Tačiau daugeliu atvejų tokios galimybės neišnaudojamos, nes pameistrystė yra nepakankamos kokybės, pirmenybė nėra teikiama jos mokymosi vertei ir nesilaikoma pameistrių teisių taip, kaip reikėtų.

4.5. Be to, EESRK mano, kad dinamiškai darbo rinkai labiau reikia kompetencijos nei įgūdžių. Todėl siekiant mokymosi rezultatų dėmesys veikia turėtų būti sutelktas į tvarią kompetenciją, o ne į trumpalaikius įgūdžius.

4.6. Pameistrystė turėtų apimti mokymosi darbo vietoje matmenį, ne mažiau kaip pusę mokymosi laiko skiriant praktiniam profesijos mokymuisi ir, jei įmanoma, tai susieti su tarptautine patirtimi.

4.7. Praktikos meistrai, mentoriai ir prižiūrėtojai turėtų būti atitinkamai atestuoti ir įgiję būtinų tiek pedagoginių, tiek ir profesinių įgūdžių, kad galėtų mokyti pameistrius. Be to, jiems turėtų būti sudarytos galimybės nuolat mokytis pagal mokymosi visą gyvenimą principą.

4.8. Pameistrystės kokybės, veiksmingumo ir patrauklumo sinergiją galima užtikrinti tik glaudžiai bendradarbiaujant visiems suinteresuotiesiems subjektams – mokymo paslaugų teikėjams, socialiniams partneriams ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms, pameistriams – nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis.

4.9. Visais valdžios lygmenimis turėtų būti sukurtos struktūros dalyvaujant visiems susijusiems suinteresuotiesiems subjektams (pavyzdžiui, pameistrystės paslaugų teikėjams, darbdavių organizacijoms, profesinėms sąjungoms, pramonės, prekybos ir amatų rūmams, jaunimo organizacijoms, besimokančiųjų sąjungoms, pameistriams), aiškiai nustatant procesus ir vaidmenis, kuriais siekiama daryti poveikį sprendimams, susijusiems su pameistrystės sistemų kūrimu, įgyvendinimu ir stebėseną, ir dalyvauti šiame procese.

⁽⁹⁾ Cedefop, 2015 m., Informacinis pranešimas – Veiksmingos pameistrystės skatinimas mažosiose ir vidutinėse įmonėse.

⁽¹⁰⁾ Profesinio mokymo patariamojo komiteto nuomonė „Bendra kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės ir mokymosi darbo vietoje vizija“, 2016 m. gruodžio 2 d.

5. Pameistrystės skatinimas

5.1. Siekiant paneigti nuomonę, kad pameistrystė nėra itin patrauklus ir prestižinis mokymosi kelias, ypač jaunimui, būtina propaguoti pameistrystę kaip vertingą pasirinkimą ir nemenkesnės kokybės mokymosi galimybę, o ne kaip aktyvią darbo rinkos priemonę.

5.2. Pameistrystės skatinimas turėtų būti derinamas su pastangomis šalinti lyčių stereotipus, grindžiamus tradiciniais vaidmenimis visuomenėje, kurie vis dar daro neigiamą poveikį pameistrystės galimybėms, didinti susidomėjimą praktika, ją skatinti ir reklamuoti.

5.3. Visi susiję suinteresuotieji subjektai – nuo politikos formuotojų iki socialinių partnerių, pilietinės visuomenės organizacijų ir mokymo įstaigų, atlieka itin svarbų vaidmenį didinant pameistrystės patrauklumą, todėl būtina, kad jie bendradarbiautų. Geresnis požiūris į pameistrystę turi būti skatinamas kartu gerinant sistemų kokybę ir veiksmingumą ir nuo to priklausyti.

5.4. Viešosios valdžios institucijos turėtų investuoti daugiau išteklių į įgyvendinimo priemones, skirtas vietos lygmeniu didinti pameistrystės patrauklumą potencialiems pameistriams, ir skatinti darbdavius sudaryti pameistrystės galimybes.

5.5. EESRK mano, kad egzistuoja galimybė naudotis ESF siekiant padėti sukurti arba toliau plėtoti kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės sistemas valstybėse narėse, o tam reikia didesnės finansinės ir techninės pagalbos, kad būtų pasiekti sistemos tikslai.

5.6. Labai svarbu darbdaviams, ypač MVĮ ir labai mažoms įmonėms, suteikti finansinę ir nefinansinę paramą, kuri jiems reikalinga kuriant kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės vietas ir sistemas.

5.7. Naujo pameistrystės įvaizdžio kūrimas turėtų remtis teisingu, įtraukiu, nediskriminuojančiu ir novatorišku požiūriu. Nepalankiausioje padėtyje esantiems mūsų visuomenės nariams reikėtų sudaryti galimybes gauti geriausią paramą ir konsultacijas dėl kokybiško švietimo ir mokymosi darbo vietoje, atitinkančio jų interesus ir siekius. Visais lygmenimis reikėtų įgyvendinti priemones, skirtas kovai su diskriminacija dėl migranto statuso, socialinių ir ekonominių aplinkybių, priklausymo etninei grupei, religijos, amžiaus, lyties ar kito statuso, neleidžiančių lygiomis teisėmis pasinaudoti pameistrystės galimybėmis.

6. Mokymosi ir darbo sąlygos

6.1. EESRK mano, kad pameistrystė turėtų būti įtvirtinta rašytiniu ir teisiškai privalomu dokumentu, pavyzdžiui, susitarimu dėl mokymosi ar rašytine sutartimi, sudaryta tarp darbdavio, pameistrio ir švietimo ar mokymo įstaigos. Šiame dokumente turėtų būti aiškiai išdėstytos visų šalių teisės ir pareigos ir aprašyti mokymosi tikslai, uždaviniai, taip pat pateikta kita su praktika susijusi informacija (įskaitant, bet ne tik, pameistrystės trukmę, darbo valandas, atlygį ir kt.).

6.2. EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad pameistriai turi teisę gauti deramą atlygį ir (arba) kompensaciją, dėl kurios susitariama sudarant kolektyvines sutartis arba laikantis nacionalinių ar sektorių reikalavimų. Atitinkamas užmokestis ar kompensacija gali paskatinti daugiau asmenų, ypač iš nedideles pajamas gaunančių šeimų, tapti pameistriais ir padėti išvengti piktnaudžiavimo pameistryste kaip nemokamo, pernelyg lankstaus darbo forma.

6.3. EESRK pakartoja, jog svarbu užtikrinti, kad pameistriai būtų tinkamai ir laiku informuoti apie visus pavojus sveikatai ar saugumui dalyvaujant pameistrystės programoje, ir jiems būtų visapusiškai taikomos sveikatos ir saugos taisyklės.

7. Pameistrystės sistemų stebėseną ir vertinimas

7.1. Visi pameistrystės paslaugų teikėjai turėtų laikytis kokybės standartų. Kompetentingas prižiūrėtojas turėtų visada patarti pameistriams: prieš prasidedant pameistrystės programai, jos metu ir po jos, siekiant užtikrinti, kad mokymosi tikslai būtų pasiekti, būtų laikomasi pameistrystės teisių ir garantuojama kokybė.

7.2. Reikėtų numatyti stebėsenos sistemą, padedančią sekti pameistrių daromą pažangą siekiant mokymosi tikslų, taip pat mokymosi patirties kokybę ir veiksmingumą. Su tokio vertinimo rezultatais reikėtų supažindinti pameistrius ir pameistrystės paslaugų teikėjus, kad, prireikus, būtų galima padėti pagerinti. Kai galima, ši stebėsenos sistema galėtų būti naudojama kaip metodas įvertinti pameistrystės, po kurių besimokantieji gavo darbą, skaičių.

8. Kvalifikacijų pripažinimas

8.1. Pagal pameistrystės sistemas turėtų būti įgyjama oficiali, nacionaliniu, Europos ir tarptautiniu lygmeniu pripažįstama kvalifikacija, laikanti Europos kvalifikacijų sandaros. Pripažinta kvalifikacija padidintų pameistrinio galimybes įsidarbinti ir judumą savo šalyje bei Europos Sąjungoje. Tokia programa turėtų suteikti galimybę mokytis toliau ir leisti pameistriams pabaigus pameistrystės programą siekti aukštojo mokslo.

2018 m. balandžio 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1073/2009 dėl bendrųjų patekimo į tarptautinę keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką taisyklių

[COM(2017) 647 final – 2017/0288 (COD)]

(2018/C 262/08)

Pranešėjas: **Raymond HENCKS**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2017 11 29 Taryba, 2017 11 22
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 91 straipsnio 1 dalis
Komiteto biuro sprendimas	2017 10 17
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 5
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	200/0/4
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK remia Komisijos tikslą sudaryti geresnes piliečių judumo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais didesniais atstumais sąlygas, paskatinti daugiau naudoti tvaraus transporto rūšis ir padėti kurti piliečių, ypač mažesnes pajamas gaunančių asmenų, poreikius labiau atitinkančias paslaugas.

1.2. Tačiau pasiūlymas išplėsti bendrųjų patekimo į tarptautinę keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką taisyklių taikymo sritį apimant visas reguliarias paslaugas, kurias už atlygį teikia vežėjas nerezidentas, kai kuriose valstybėse narėse yra laikomas probleminiu.

1.3. Naujų taisyklių dėl teisės patekti į tarptautinę ir šalies reguliarių paslaugų rinką vežant tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais trumpesniais nei 100 ar 120 kilometrų (matuojant tiesia linija) atstumais taikymas vežimo mieste ir priemiesčiuose paslaugoms gali, šių šalių nuomone, turėti labai neigiamo poveikio visuotinės ekonominės svarbos paslaugų (VESP) viešųjų paslaugų užduoties ir įsipareigojimo vykdymui.

1.4. Pasiūlyme dėl reglamento neatsižvelgiama į didelius valstybių narių skirtumus, susijusius su keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais paslaugų organizavimu, kainų nustatymu, visų pirma mieste ir priemiesčiuose teikiamų paslaugų, kurios dažnai teikiamos nemokamai arba joms taikomi sumažinti bendri arba tam tikrų kategorijų keleiviams skirti tarifai, siekiant, kad būtų patenkinti socialiniai ir aplinkosaugos poreikiai, kuriems būtini specifiniai ir įvairūs teisės aktai. Tačiau yra ir tokių valstybių narių, kuriose prieiga prie viešojo transportu rinkų yra labiau liberalizuota.

1.5. Siūlomą nuostatą, pagal kurią gali būti atmetas prašymas patekti į rinką teikiant vežimo tarptautiniais ir šalies maršrutais (įskaitant vežimo mieste ir priemiesčiuose paslaugas) paslaugas trumpesniais nei 100 kilometrų (matuojant tiesia linija), jei siūloma paslauga keltų pavojų viešųjų paslaugų sutarties ekonominei pusiausvyrai, tam tikrais atvejais gali būti sunku suderinti su visuotinės svarbos paslauga, kuri turi būti visiems finansiškai prieinama ir tinkamos kokybės. Laikantis teisės aktų dėl sąžiningos konkurencijos, rinka gali tik pasiūlyti kainą, nustatomą atsižvelgiant į sąnaudas. Tačiau kai kurios valstybės narės turi visiškai arba iš dalies nereguliuojamą rinką ir rezultatai yra pakankamai geri. Tokiais atvejais šis pasiūlymas gali būti žingsnis atgal.

1.6. EESRK abejoja, ar pasiūlymas dėl reglamento atitinka Europos Sąjungos sutarties (ES sutarties) 5 straipsnio 3 dalies nuostatas dėl subsidiarumo principo, nes pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) protokolą Nr. 26 nacionalinėms, regionų ir vietos valdžios institucijoms suteikiama didelė veiksmų laisvė teikti, pavesti teikti ir organizuoti VESP siekiant užtikrinti aukštą kokybę, saugos ir prieinamumo lygį, lygias galimybes ir propaguoti visuotinį prieinamumą bei vartotojų teises. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad kai kuriose valstybėse narėse jau liberalizuotos nacionalinės keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais paslaugos didesniu nei 100 km atstumu, nereikėtų kvestionuoti siekio užtikrinti laisvą patekimo į autobusų transporto paslaugų rinką.

1.7. EESRK pabrėžia, kad pagal tokį subsidiarumo principo taikymą valstybėms narėms paliekama Sutartimi suteikta didelė veiksmų laisvė organizuoti savo visuotinės svarbos paslaugas atsižvelgiant į gyventojų poreikius. Žinoma, tai reikš, kad valstybės narės, kuriose miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų rinkos liberalizuotos, gali toliau eiti šia linkme ir kad Komisijos tikslas sukurti bendrą tokių paslaugų rinką nebus pasiektas.

1.8. Galiausiai EESRK pabrėžia, kad nauji maršrutai tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais gali turėti neigiamo poveikio tvaresnio transporto rūšių paslaugoms. Todėl EESRK laiko pagrįsta tai, jog valdžios institucijos gali užtikrinti, kad paslaugos būtų teikiamos efektyviai naudojantis mažu anglies dioksido kiekiu transporto priemonėmis, kurios nedidina išmetamųjų teršalų kiekio, ypač geležinkelių transporto paslaugomis. Dėl šios priežasties EESRK primygtinai ragina Komisiją susieti kelių transporto rinkos liberalizavimą su aiškesniu principo „teršėjas moka“ taikymu visų rūšių transportui.

2. Įžanga

2.1. Remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 4 straipsnio 2 dalies g punktu, Europos Sąjunga dalijasi kompetencija su valstybėmis narėmis transporto srityje, ir, be kita ko, kaip numatyta SESV 91 straipsnyje, nustato:

a) *bendras taisyklės, taikomas tarptautiniam transportui, vykstančiam į valstybės narės teritoriją ar iš jos arba vykstančiam per vienos ar keleto valstybių narių teritoriją;*

b) *sąlygas, kuriomis vežėjai nerezidentai gali valstybėje narėje teikti transporto paslaugas; [...]*

2. *Patvirtinant 1 dalyje nurodytas priemones, atsižvelgiama į atvejus, kai jų taikymas gali turėti didelės įtakos gyvenimo ir užimtumo lygiui tam tikruose regionuose bei transporto įrangos eksploatavimui.*

2.2. Komisija, iš dalies keisdama Reglamentą (EB) Nr. 1073/2009 dėl patekimo į tarptautinę keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką, jos teigimu, siekia sudaryti geresnes piliečių judumo didesniais atstumais sąlygas, paskatinti labiau naudoti tvaraus transporto rūšis ir padėti kurti piliečių, ypač mažesnes pajamas gaunančių asmenų poreikius labiau atitinkančias paslaugas.

2.3. Kai kuriose Europos kalbose nėra skirtumo tarp žodžių „tolimojo susisiekimo autobusas“ ir „miesto autobusas“. Dažnai atstumas yra vienas iš pagrindinių kriterijų reglamentuojant vežimo tolimojo susisiekimo autobusais paslaugas. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje jis turi būti didesnis nei 50 mylių, Prancūzijoje ir Švedijoje – 100 km.

2.4. Kai kuriose valstybėse narėse vežimo tolimojo susisiekimo autobusais paslaugų rinka yra jau bent iš dalies liberalizuota. Pavyzdžiui, Vokietijoje keliamos dvi rinkos liberalizavimo sąlygos: maršruto atstumas turi būti ne mažesnis nei 50 km ir neturi būti konkuruojama su geležinkelių transportu. Prancūzijoje pagal E. Macron įstatymą bet kuris ekonominės veiklos vykdytojas gali teikti reguliarias paslaugas 100 km atstumo maršrutais.

3. Šiuo metu galiojančios Bendrijos taisyklės

3.1. 2009 m. spalio 21 d. Reglamentas (EB) Nr. 1073/2009 taikomas daugiau nei 9 asmenų reguliarioms tarptautinio keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais paslaugoms ir, tam tikromis sąlygomis, vežėjams nerezidentams valstybėje narėje laikinai teikiantiems keleivių vežimo kelių transportu paslaugas.

3.2. Vežant iš valstybių narių į trečiąsias šalis, dažniausiai taikomi valstybių narių ir trečiųjų šalių dvišaliai susitarimai. Tačiau ES taisyklės taikomos valstybės narės, per kurią vykstama tranzitu, teritorijoje.

3.3. ES taisyklės netaikomos keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais paslaugoms mieste ir priemiesčiuose. Kabotažo operacijos, kurias priimančiojoje valstybėje narėje teikia vežėjas nerezidentas, leidžiamos, išskyrus transporto paslaugas, kuriomis patenkinami miesto centro ar aglomeracijos poreikiai arba susisiekimo tarp miesto centro ir aplinkinių rajonų poreikiai. Kabotažo operacijos negali būti atliekamos atskirai nuo tokios tarptautinės paslaugos.

3.4. Tačiau darbuotojų komandiravimo tvarka paslaugų teikimo tikslais yra taikoma tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais kabotažo operaciją atliekančioms transporto įmonėms.

3.5. Kiekvienais metais valstybės narės turi informuoti Europos Komisiją apie vežėjų, kuriems iki ankstesnių metų gruodžio 31 d. buvo išduotos Bendrijos licencijos, skaičių ir apie patvirtintų kopijų, atitinkančių tą dieną naudojamų transporto priemonių kiekį, skaičių. 2016 m. gruodžio 31 d. ES iš viso buvo 34 390 keleivių vežimo kelių transporto priemonėmis licencijų ir 300 155 – vežimo miesto ir tolimojo susisiekimo autobusais, iš kurių apie 46 000 daugiausia buvo naudojamos keleivių vežimui dideliais atstumais.

4. Naujos Komisijos siūlomos priemonės

4.1. Reglamento taikymo sritis yra gerokai išplėsta ir jis taikomas visoms reguliarioms keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais paslaugoms (tarptautinėms ir nacionalinėms) visoje Sąjungoje, kai reguliarias paslaugas teikia vežėjas nerezidentas.

4.2. Dabartinis reglamentas, kuriame „kabotažo operacijos“ apibrėžiamos kaip vidaus keleivinio kelių transporto paslauga, už atlygį laikinai teikiama priimančiojoje valstybėje narėje, buvo iš dalies pataisytas išbraukiant žodį „laikiniai“. Todėl kabotažo veikla yra reguliarių paslaugų dalis.

4.3. Nuo šiol leidžiama vykdyti reguliarias kabotažo operacijas, tik reikia turėti Bendrijos licenciją. Laikiniai vykdyti kabotažo operacijas galima tik su sąlyga, kad šios paslaugos teikiamos pagal organizatoriaus ir vežėjo sudarytą sutartį ir jos yra vienkartinės.

4.4. Naujajame reglamente išskiriamos dvejopo pobūdžio reguliarios paslaugos: pirma, keleivių vežimo trumpesniais nei 100 kilometrų (matuojant tiesia linija) tarptautiniais ir šalies maršrutais ir, antra, keleivių vežimo ne trumpesniais kaip 100 kilometrų (matuojant tiesia linija) maršrutais.

4.5. Patekimas į keleivių vežimo trumpesniais nei 100 kilometrų (matuojant tiesia linija) tarptautiniais ir šalies maršrutais reguliarių paslaugų rinką yra visiškai liberalizuotas.

4.6. Prašymas patekti į rinką teikiant reguliarias vežimo tarptautiniais ir šalies maršrutais (įskaitant keleivių vežimą mieste ir priemiesčiuose) paslaugas trumpesniais nei 100 kilometrų (matuojant tiesia linija), gali būti atmestas, jei siūloma paslauga keltų pavojų viešųjų paslaugų sutarties ekonominei pusiausvyrai. Mažesnis nei 100 km atstumas gali būti pailgintas iki 120 kilometrų, jei reguliarią paslaugą ketinama pradėti teikti išvykimo ir atvykimo punktuose, kuriuose vežimo paslaugos jau teikiamos pagal daugiau nei vieną viešųjų paslaugų sutartį.

4.7. Vežimo greitaisiais autobusais paslaugos, t. y. paslaugos, kai keleiviai vežami nustatytais laiko tarpais nustatytais maršrutais be tarpinių sustojimo punktu, nuo šiol laikomos reguliariomis paslaugomis, kaip ir vežimo paslaugos įlaipinant ir išlaipinant keleivius iš anksto numatytuose sustojimo punktuose.

4.8. Keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais sektoriui sukurta nešališka reguliavimo institucija, kuri:

— atlieka ekonominę analizę, kad nustatytų, ar siūloma nauja paslauga keltų pavojų viešųjų paslaugų sutarties ekonominei pusiausvyrai. Leidimus išduodančios valdžios institucijos, atsakingos už teisę patekti į tarptautinę ir šalies rinką, privalo laikytis reguliavimo institucijos išvadų. Reguliavimo institucijos priimti sprendimai peržiūrimi teismine tvarka;

— renka ir teikia informaciją apie teisę naudotis terminalais;

— priima sprendimus, susijusius su skundais dėl terminalų operatorių sprendimų.

4.9. Techniniai pakeitimai dėl Bendrijos licencijų išdavimo, teisės patekti į rinką ir kitų sertifikatų atliekami Komisijai priimant deleguotuosius aktus.

4.10. Vežėjai turi teisę naudotis stovėjimo aikštelėmis, kuriomis naudojasi tolimojo susisiekimo ir miesto autobusai (terminalai), sąžiningomis ir pagrįstomis sąlygomis ir nediskriminuojant.

5. Bendrosios pastabos

5.1. Nuomonėje nagrinėjamo reglamento taikymo srities išplėtimas jį taikant visoms reguliarioms paslaugoms, kurias už atlygį teikia vežėjas nerezidentas reiškia, kad pastarasis gali turėti galimybę vidaus reguliarias paslaugas teikti tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir vežėjai rezidentai, ir kad kabotažo operacijos, kai jos yra tęstinės ir nuolatinės, laikomos reguliaria paslauga. Taigi nagrinėjamas reglamentas taikomas visoms reguliarioms keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais vežimo paslaugoms.

5.2. Keleivių vežimo ne trumpesniais kaip 100 kilometrų (matuojant tiesia linija) tarptautiniais ir šalies maršrutais paslaugų rinka yra visiškai liberalizuota ir galimos viešųjų paslaugų sutartys nebegali būti motyvas atmesti prašymą patekti į rinką.

5.3. Leidimas dėl teisės patekti į keleivių vežimo trumpesniais nei 100 arba 120 kilometrų (matuojant tiesia linija) tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais tarptautinę ir šalies reguliarių paslaugų rinką gali būti atmestas, jei kiltų pavojus viešųjų paslaugų sutarties ekonominei pusiausvyrai ir jei tam pritaria nešališka reguliavimo institucija, kuriai pavesta atlikti ekonominę analizę.

5.4. Skirtingai nei šiuo metu galiojančiame reglamente, naujajame Komisijos pasiūlyme aiškiai nebeišskiriamos vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais paslaugos miesto ir priemiesčio maršrutais, kurioms visgi bus taikomos naujos taisyklės.

5.5. Be to, institucijos, priimančios sprendimą dėl teisės patekti į rinką, negali atmesti prašymo tik dėl to, kad vežėjas siūlo mažesnes kainas negu kiti vežėjai. Tačiau nustatyta, kad privačiojo sektoriaus vežėjai, neturintys viešųjų paslaugų įsipareigojimų, siūlo akivaizdžiai dempingo kainas (pvz., 1 EUR už kelionę tolimojo susisiekimo maršrutu). Bendra šios nuostatos formuluotė, netaikant jokių apribojimų, gali būti suprantama kaip *carte blanche* nesąžiningai konkurencijai.

5.6. Pasiūlyme dėl reglamento neatsižvelgiama į didelius valstybių narių skirtumus, susijusius su keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais paslaugų organizavimu, kainų nustatymu, visų pirma mieste ir priemiesčiuose teikiamų paslaugų, kurios dažnai teikiamos nemokamai arba joms taikomi sumažinti bendri arba tam tikrų kategorijų keleiviams skirti tarifai, siekiant, kad būtų patenkinti socialiniai ir aplinkos apsaugos poreikiai, kuriems būtini konkretūs ir įvairūs teisės aktai. Tačiau yra ir tokių valstybių narių, kuriose prieiga prie viešojo transportu rinkų yra labiau liberalizuota.

5.7. EESRK abejoja, ar pasiūlymas dėl reglamento atitinka Europos Sąjungos sutarties (ES sutarties) 5 straipsnio 3 dalies nuostatas dėl subsidiarumo principo, ir mano, kad argumentai, nustatyti Protokolo Nr. 2 dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo 5 straipsnyje, nėra visiškai įtikinantys. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad kai kuriose valstybėse narėse jau liberalizuotos nacionalinės keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais paslaugos didesniu nei 100 km atstumu, nereikėtų kvestionuoti siekio užtikrinti laisvą patekimo į autobusų transporto paslaugų rinką.

5.8. Tačiau keleivių vežimas taip pat yra visuotinė ekonominės svarbos paslauga, numatyta SESV 106 straipsnio 2 dalyje, kurioje nurodyta, kad *įmonėms, kurioms yra patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, arba pajamų gaunančioms monopolinėms įmonėms Sutartyse nustatytos taisyklės, ypač konkurencijos taisyklės, yra taikomos, jei jų taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti joms patiktų specialių uždavinių.*

5.9. Šiame straipsnyje pirmenybė teikiama tinkamam užduočių įgyvendinimui, kuris nepriklauso nuo ekonomine pusiausvyra grindžiamo metodo.

5.10. Bendros su visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis susijusios vertybės, nurodytos Protokole Nr. 26 dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų (VSP, remiantis SESV 14 straipsniu), be kita ko, apima: svarbų nacionalinių, regioninių ir vietos valdžios institucijų vaidmenį ir didelę veiksmų laisvę teikiant, pavedant teikti ar organizuojant VSP, aukštą kokybę, saugos ir prieinamumo lygį, lygias galimybes ir visuotinio prieinamumo bei vartotojų teisių propagavimą.

5.11. Taigi, ekonominė pusiausvyra, nėra viena iš vertybių, kurią turi būtina apimti VESP. Kai kuriais atvejais ekonominė pusiausvyra gali būti sunkiai suderinama su paslauga, kuri turi būti visiems prieinama. Rinka gali tik pasiūlyti kainą, nustatomą atsižvelgiant į sąnaudas, o tai negali užtikrinti visuotinės prieigos prie paslaugų už prieinamą kainą. Tačiau taip pat reikėtų pažymėti, kad kai kurios valstybės narės turi visiškai arba iš dalies nereguliuojamą rinką ir rezultatai yra pakankamai geri. Tokiais atvejais šis pasiūlymas gali būti žingsnis atgal.

5.12. Todėl nuomonėje nagrinėjamu reglamentu įsteigta reguliavimo institucija galėtų tik įvertinti, ar įvykdytos SESV 106 straipsnio 2 dalies ir Protokolo Nr. 26 sąlygos, ar ne – teisė (konstatuojama akivaizdi klaida), kurią iki šiol turėjo tik Komisija, numatant galimybę apskusti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui.

5.13. Skirtingai nuo naujo Komisijos pasiūlymo, šiuo metu galiojančio Reglamento (EB) Nr. 1073/2009 8 straipsnio 4 dalies d punktas (kurį Komisija siūlo panaikinti) atitinka Sutarties nuostatas, nurodant, kad: *valstybė narė, remdamasi išsamia analize, nustato, kad atitinkama paslauga, padarytų didelę įtaką palyginamų paslaugų, teikiamų pagal vieną ar kelias viešosios paslaugos sutartis pagal Bendrijos teisę dėl atitinkamų tiesioginių ruožų, perspektyvumui.*

5.14. Todėl EESRK mano, kad nereikia keisti 8 straipsnio nuostatos, o, vadovaujantis subsidiarumo principu, suteikti valstybėms narėms Sutartyje joms numatytą didelę veiksmų laisvę organizuoti savo visuotinės svarbos paslaugas pagal savo poreikius, išskyrus Komisijos nustatytus akivaizdžios klaidos atvejus.

5.15. EESRK pabrėžia, kad nauji maršrutai tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais gali turėti neigiamo poveikio tvaresnio transporto rūšių, visų pirma geležinkelių transporto, paslaugoms. Todėl vien tik dėl ekonominių priežasčių negalima tame pačiame ruože atsisakyti vežimo geležinkeliais paslaugų.

5.16. Tokiomis aplinkybėmis EESRK primena, kad bendros Europos geležinkelių erdvės reguliavimo tikslas – sukurti Europos geležinkelių erdvę, kuri būtų pajėgi tvariai konkuruoti su kitomis transporto rūšimis.

5.17. Tačiau akivaizdu, kad geležinkelių ir kelių transporto konkurencija iš esmės yra nesąžininga dėl geležinkelių veiklos vykdytojų mokamų geležinkelių mokesčių ir dėl maždaug tris kartus už tolimojo susisiekimo autobusais veiklos vykdytojų didesnių patiriamų sąnaudų. Iki šiol nesiumta jokių svarbesnių tolesnių veiksmų dėl Komisijos skelbto ketinimo nustatyti priemones, kuriomis siekiama koordinuotai ir subalansuotai įvairioms transporto rūšims internalizuoti išorines transporto sąnaudas, kad mokesčiai atitiktų išorinių plačiosios visuomenės patiriamų sąnaudų lygį.

5.18. Todėl EESRK primygtinai ragina Komisiją kelių transporto rinkos liberalizavimą susieti su aiškesniu principo „teršėjas moka“ taikymu visų rūšių transportui.

Briuselis, 2018 m. balandžio 19 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 92/106/EEB dėl tam tikrų kombinuoto krovinių vežimo tarp valstybių narių tipų bendrųjų taisyklių nustatymo

[COM(2017) 648 final – 2017/0290 (COD)]

(2018/C 262/09)

Pranešėjas: **Stefan BACK**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2017 11 29 Europos Vadovų Taryba, 2017 12 4
Teisinis pagrindas	SESV 91 straipsnio 1 dalis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 5
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	159/1/3
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK pritaria iniciatyvai atnaujinti Direktyvą 92/106/EEB (toliau – Direktyva) siekiant mišriojo krovinių vežimo koncepciją padaryti veiksmingesnę ir patrauklesnę, o transportą – darnesnę, atsižvelgiant į 2011 m. Transporto politikos baltojoje knygoje nustatytus tikslus ir pagal Paryžiaus susitarimą priisiimtus įsipareigojimus.

1.2. EESRK pritaria, kad reikia išplėsti Direktyvos taikymo sritį įtraukiant į ją šalies viduje vykdomą veiklą, siekiant dar labiau sumažinti vežimą automobilių keliais.

1.3. EESRK taip pat palankiai vertina pastangas supaprastinti direktyvą, kad ši koncepcija taptų patrauklesnė ir būtų padidintas teisinis tikrumas.

1.4. EESRK mano, kad ypač naudinga supaprastinti vežimo automobilių keliais atkarpų nustatymą, įskaitant valstybėms narėms suteiktą lankstumo galimybę, kuria naudodamosi jos gali prisitaikyti prie vietos sąlygų. Vis dėlto EESRK pažymi, kad nustačius 20 proc. atstumo nuo pradinio pakrovimo iki galutinio iškrovimo vietos ribą, vežimo automobilių keliais atstumai galėtų gerokai viršyti 300 km. Tokiu atveju 2011 m. Transporto baltojoje knygoje rekomenduojama naudoti ne vežimą automobilių keliais, o kitas transporto rūšis.

1.5. Siekdamas sudaryti palankesnes sąlygas gauti informacijos apie direktyvos įgyvendinimą kiekvienoje valstybėje narėje ir planuoti mišriojo krovinių vežimo operacijas, EESRK siūlo kiekvieną valstybę narę įpareigoti pateikti visą susijusią informaciją apie direktyvos įgyvendinimą tam skirtoje interneto svetainėje.

1.6. EESRK pritaria išaiškinimui ir supaprastinimui išsamiai išvardijus dokumentus, kurie turėtų būti pateikiami atliekant atitikties tikrinimus, ir nustačius, kad šie dokumentai gali būti pateikiami elektronine forma. EESRK mano, kad prireikus visi nacionaliniai sprendimai, kuriais leidžiama nustatyti ilgesnes vežimo automobilių keliais atkarpas, taip pat turėtų būti įtraukti į dokumentus, kuriuos reikia pateikti.

1.7. EESRK palankiai vertina pasiūlymą įpareigoti valstybes nares investuoti į perkrovimo terminalus, visų pirma įpareigoti jas koordinuoti investicijas kartu su kaimyninėmis valstybėmis narėmis. Vis dėlto EESRK abejoja, ar didžiausias 150 kilometrų atstumo nuo bet kokios ES vietos iki artimiausio terminalo tikslas yra realus, atsižvelgiant į vietovių, kuriose gyventojų tankis mažas, o geležinkelių ir uostų tinklai menkai išvystyti, padėtį, todėl siūlo nustatyti aiškia lankstumo galimybę.

1.8. Siekiant padidinti paskatų užtikrintumą ir paspartinti jų poveikį šio pobūdžio vežimui, EESRK savo nuomoneje mišriajam vežimui taikomas paramos priemonės laiko suderinamomis su vidaus rinka ir joms neturi būti taikomas reikalavimas pranešti pagal valstybės pagalbos taisykles, jei parama yra mažesnė už iš anksto nustatytą viršutinę ribą.

1.9. EESRK abejoja, ar naudinga yra 1 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje siūloma nuostata, pagal kurią rengiant mišriojo krovinių vežimo operacijas į tam tikrų vežimo vidaus vandens keliais ir jūrų transporto kelių atkarpas neturėtų būti atsižvelgiama. EESRK mano, kad šis pasiūlymas yra neaiškus ir jį galima įvairiai interpretuoti, taip pat abejoja, ar jis naudingas, nes geležinkelių transporto atveju nebuvo svarstyta apie galimybę taikyti panašų atrankos kriterijų, kuris akivaizdžiai grindžiamas idėja, kad reikia neįtraukti pasirinkimų, kurių nereikia skatinti.

1.10. EESRK taip pat mano, kad sunku suprasti, kodėl Direktyvos 4 straipsnyje numatyta vadinamoji kabotažo išimtis yra nepakeista. Transporto politikos klausimu EESRK pirmiausia norėtų paminėti šiuo metu dar nepriimtus pasiūlymus dėl patekimo į tarptautinio krovinių vežimo keliais rinką atliekant kabotažo operacijas, taip pat vykstančias diskusijas dėl patekimo į rinką ir konkurencijos, įskaitant socialinius aspektus. Be to EESRK atkreipia dėmesį į bendrąjį principą, pagal kurį paslaugos kitoje šalyje nei ta, kurioje paslaugų teikėjas yra įsisteigęs, turėtų būti teikiamos laikinai. EESRK mano, kad niekas nedraudžia taikyti nuostatos, pagal kurią atliekant mišriojo krovinių vežimo operacijas krovinių vežimo automobilių keliais atkarpose atliekamos operacijos būtų laikomos atskiromis transporto operacijomis, išskyrus tuos atvejus, kai visa transporto operacija atliekama naudojant vieną sunkvežimį arba vieną transporto priemonių junginį, įskaitant vilkiką, ir visoms operacijoms būtų taikomas Reglamentas (EB) Nr. 1072/2009. Šiuo tikslu turėtų būti iš dalies pakeistas Direktyvos 4 straipsnis.

1.11. EESRK stebina tai, kad direktyvos 2 straipsnio nuostata, kuria iš valstybių narių reikalaujama liberalizuoti 1 straipsnyje nurodytas mišriojo krovinių vežimo operacijas, kurioms nuo 1993 m. liepos 1 d. panaikintos visos kvotų ir leidimų sistemos, nėra įtraukta į pasiūlymus iš dalies pakeisti direktyvą. Atsižvelgiant į dabartinę padėtį ir išplėstą direktyvos taikymo sritį, galėtų būti aiškinama, kad šio straipsnio poveikis yra didesnio masto, nei galimai numatyta, visų pirma kiek tai susiję su patekimu į rinką. Todėl EESRK mano, kad ši straipsnį reikėtų perfrazuoti arba išbraukti.

1.12. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pateiktame pasiūlyme iš dalies pakeisti direktyvą nekalbama apie Direktyvos 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo taikymą mišriojo krovinių vežimo srityje. EESRK daro prielaidą, kad ši direktyva taip pat bus taikoma mišriojo krovinių vežimo operacijoms ir kad tai taip pat pasakytina apie Komisijos pasiūlytą *lex specialis* dėl komandiravimo kelių transporto srityje (COM(2017) 278).

1.13. EESRK taip pat norėtų atkreipti dėmesį į dideles skaitmeninio teikiamas galimybes sudaryti palankesnes sąlygas mišriajam krovinių vežimui ir jį skatinti. Keletas galimų tolesnių veiksmų pavyzdžių paminėta pirmiau. Šios srities plėtros potencialas, susijęs su transportu apskritai, įskaitant mišrųjų krovinių vežimą, yra didelis.

1.14. EESRK rekomenduoja Komisijai apsvarstyti galimybę rasti sprendimą dėl transporto išlaidų Maltai ir Kiprui, atsižvelgiant į Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1405/2006.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1. 2017 m. lapkričio 8 d. Europos Komisija pristatė antrąją savo judumo dokumentų rinkinio dalį, pradėdama nuo pagrindinio komunikato „Mažataršio judumo įgyvendinimas“ (COM(2017) 675).

2.2. Pristatant antrąją dokumentų rinkinio dalį pateikti šie pasiūlymai:

— pasiūlymas nustatyti naujus lengvųjų automobilių ir furgonų išmetamo CO₂ kiekio standartus laikotarpiui po 2020 m. kartu su pateiktu pasiūlymu peržiūrėti Reglamentą (EB) Nr. 715/2007 siūlant aukštesnius išmetamųjų teršalų standartus,

- pasiūlymas peržiūrėti Netaršių transporto priemonių direktyvą 2009/33/EB siekiant sustiprinti nuostatas, kuriomis skatinami tokių transporto priemonių viešieji pirkimai,
- pasiūlymas iš dalies pakeisti Direktyvą 92/106/EEB dėl kombinuoto krovinių vežimo siekiant toliau skatinti tokį vežimą ir skatinti kurti vežimo koncepcijas, kurios mažintų vežimą automobilių keliais,
- pasiūlymas iš dalies pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 1073/2009 dėl bendrųjų patekimo į tarptautinę keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką taisyklių, siekiant labiau atverti šią rinką ir taip skatinti pigesnę viešojo transporto paslaugų teikimą autobusais, kad būtų mažiau keliaujama automobiliais,
- šiame dokumentų rinkinyje taip pat pateiktas veiksmų planas dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros siekiant paskatinti investuoti į tokios infrastruktūros kūrimą ir taip sudaryti palankesnes sąlygas tarpvalstybiniam judumui Europos Sąjungoje naudojant tokius degalus.

2.3. Šiame rinkinyje nurodytos įvairios į pasiūlą ir paklausą orientuotos priemonės, kuriomis Europa nukreipiama mažataršio judumo kryptimi ir kuriomis stiprinamas Europos automobilių ir judumo ekosistemos konkurencingumas. Juo siekiama užtikrinti aiškesnę politikos ir reglamentavimo tvarką ir sudaryti vienodas sąlygas.

2.4. Šioje nuomonėje pateiktu pasiūlymu iš dalies keičiama Direktyva 92/106/EEB dėl tam tikrų kombinuoto krovinių vežimo tarp valstybių narių tipų bendrųjų taisyklių nustatymo (toliau – Direktyva) (COM(2017) 648) (toliau – pasiūlymas). Pasiūlymą sudaro šie pagrindiniai aspektai:

- mišrusis vežimas nebeturi būti tarpvalstybinio pobūdžio. Komisija nustatė, kad valstybėse narėse vidaus mišrusis vežimas turi nemažą potencialą,
- panaikintas būtino mažiausio nuotolio reikalavimas ne kelių transportui. Kita vertus, nauja nuostata numatoma, kad į jūrų transportą ar vežimą vidaus vandens keliais gali būti neatsižvelgiama, jei nėra alternatyvų,
- kiekvienas krovinio vienetas, atitinkantis ISO 6346 ar ENI 1 3044 nustatytus kriterijus, arba kelių transporto priemonė, gabenama geležinkeliu, vidaus vandens keliais ar jūra, gali būti naudojami atliekant mišriojo krovinių vežimo operacijas,
- dabartinė taisyklė, susijusi su kelių transporto apribojimais, yra pakeista: pirmoji ir (arba) galutinė automobilių keliais einanti atkarpa Europos Sąjungoje gali būti ne ilgesnė kaip 150 km tiesi linija arba 20 proc. atstumo, matuojant tiesia linija, nuo pirmos pakrovimo vietos iki paskutinės iškrovimo vietos. Šis apribojimas netaikomas tuščioms krovinių vežimo priemonėms ir vežimui į paėmimo ar pristatymo vietą arba iš jos,
- valstybės narės gali leisti nustatyti didesnius atstumus, nei nurodyta ankstesniame punkte, kad būtų galima pasiekti artimiausią terminalą su atitinkama įranga ir pajėgumais,
- kad vežimas automobilių keliais būtų laikomas mišriojo krovinių vežimo operacijų dalimi, vežėjas turi įrodyti, kad šis vežimas yra mišriojo krovinių vežimo operacijų dalis. Pasiūlyme nurodyta, kokią informaciją reikėtų pateikti apie visą krovinių vežimo operaciją ir atskiras jos dalis. Negalima prašyti pateikti papildomos informacijos. Informacija gali būti pateikiama įvairiuose su transportu susijusiuose dokumentuose, taip pat elektronine forma. Turi būti suteikta galimybė pateikti informaciją atliekant patikrinimą kelyje,
- pripažįstami tinkamai pagrįsti nukrypimai nuo suplanuoto maršruto,
- valstybės narės privalo imtis reikiamų priemonių, kad galėtų bendradarbiaudamos su kaimyninėmis valstybėmis narėmis remti reikalingas investicijas į perkrovimo terminalus,
- kiekviena valstybė narė privalo paskirti vieną ar keletą valdžios institucijų, kurios būtų atsakingos už Direktyvos įgyvendinimą ir veiktų kaip kontaktiniai punktai įgyvendinimo klausimais,
- be to, pasiūlyme iš valstybių narių reikalaujama laikytis įsipareigojimo teikti ataskaitas apie mišriojo krovinių vežimo plėtojimą,

- šiuo metu taikoma kabotažo taisyklių išimtis tebegalioja atliekant tas krovinių vežimo automobilių keliais operacijas (automobilių keliais einančiose atkarpose), kurios yra keletą valstybių narių apimančios tarpvalstybinės krovinių vežimo operacijos dalis ir kurios atliekamos vienos valstybės narės teritorijoje. Komisija pateisina šią išimtį teigdama, kad, remiantis surengtomis konsultacijomis, ši nuostata padeda mišriojo krovinių vežimo sprendimus padaryti patrauklesnius. Komisija taip pat nurodo Teisingumo Teismo sprendimą *Komisija / Italija*, 2/84, kuriame laikomasi nuomonės, kad mišrusis krovinių vežimas turėtų būti laikomas viena bendra tarpusavyje susijusia tarptautinio krovinių vežimo operacija,
- nurodydama pasiūlymo motyvus Komisija taip pat pažymi, kad darbuotojų komandiravimo taisyklės bus taikomos nacionaliniam mišriajam krovinių vežimui, kaip šiuo metu jos taikomos kabotažui. Tačiau nėra aiškiai nurodyta, kad darbuotojų komandiravimo taisyklės bus taikomos ir tarptautinio mišriojo krovinių vežimo operacijoms.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK pritaria iniciatyvai atnaujinti Kombinuoto krovinių vežimo direktyvą siekiant mišriojo krovinių vežimo koncepciją padaryti veiksmingesnę ir patrauklesnę. Tai padės užtikrinti, kad transportas taptų tvaresnis, sumažinti vežimą automobilių keliais ir išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, siekti 2011 m. Transporto politikos baltojoje knygoje nustatytų tikslų ir vykdyti ES ir jos valstybių narių pagal Paryžiaus susitarimą prisiimtus įsipareigojimus.

3.2. EESRK pritaria veiksmams, kuriais siekiama išplėsti Direktyvos taikymo sritį įtraukiant į ją vidaus operacijas ir šiuo metu dar neišnaudotas galimybes plėtoti mišrųjį krovinių vežimą ir taip sumažinti vežimą automobilių keliais.

3.3. EESRK taip pat palankiai vertina pastangas supaprastinti mišriojo krovinių vežimo reglamentavimo sistemą siekiant minėtą koncepciją padaryti prieinamesnę ir padidinti teisinį tikrumą, nes dėl to ši koncepcija turėtų tapti patrauklesnė.

3.4. Šiomis aplinkybėmis ypač naudingi aiškiau apibrėžti kriterijai, kuriais remiantis nustatomos automobilių keliais einančios atkarpos: kriterijai yra paprasti, aiškūs ir, regis, nėra galimybių juos aiškinti skirtingai. Vis dėlto EESRK daro išvadą, kad nustačius 20 proc. atstumo, matuojant tiesia linija, nuo pradinio pakrovimo iki galutinio iškrovimo vietos ribą krovinių vežimo keliais atstumai galėtų viršyti 300 km ribą. Tokiu atveju 2011 m. Transporto baltojoje knygoje rekomenduojama pereiti prie kitų nei vežimas automobilių keliais transporto rūšių, visų pirma regionuose, kuriuose tinklai menkai išvystyti arba dideli atstumai tarp terminalų. Tačiau EESRK mano, kad pirmenybę teikia teikti bendram interesui, t. y. mišriojo krovinių vežimo koncepcijos patrauklumo naudotojams didinimui, ir papildomai naudai, kurią teikia aiški ir paprasta apibrėžtis, todėl pritaria pasiūlytam sprendimui.

3.5. EESRK taip pat palankiai vertina tai, kad valstybėms narėms suteikta teisė prirėkus lanksčiai prailginti automobilių keliais einančias atkarpas, kad krovinyms būtų nuvežtas į geografiškai artimiausią transporto terminalą, kuriame būtų būtinos krovinių perkrovimo priemonės – perkraunamų krovinių pakrovimo arba iškrovimo įranga, užtikrinamas tinkamas terminalo pajėgumas ir teikiamos reikiamos krovinių vežimo geležinkeliais paslaugos.

3.5.1. EESRK pažymi, jog panašu, kad palikta valstybėms narėms pačioms nuspręsti, ar šis leidimas turėtų būti išduodamas taikant bendrą nuostatą, ar atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį. EESRK pabrėžia skaidrumo svarbą, todėl mano, kad pagal pasiūlymo 1 straipsnio 7 dalyje nurodyto naujojo 9a straipsnio antrą pastraipą su šiuo klausimu susijusios nacionalinės nuostatos ir, kai taikytina, konkrečiais atvejais priimami sprendimai turėtų būti pateikiami tam skirtoje interneto svetainėje.

3.6. Tam, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos planuoti mišriojo krovinių vežimo operacijas ir minėtai koncepcijai suteikti patrauklumo, EESRK norėtų pasiūlyti visą reikiamą informaciją apie Direktyvos įgyvendinimą kiekvienoje valstybėje narėje skelbti tam skirtoje kiekvienos valstybės narės interneto svetainėje ir šiuo tikslu į pasiūlymo 9a straipsnio antrą pastraipą įtraukti nuostatą.

3.7. EESRK pritaria pasiūlymo 3 straipsnio patikslinimui dėl dokumentų, kurie turi būti pateikiami per atitiktus patikrinimus, dėl draudimo reikalauti pateikti daugiau dokumentų ir galimybės reikiamus dokumentus pateikti elektronine forma. Šia nuostata sudaromos palankesnės sąlygos vežimo operacijoms ir didinamas teisinis tikrumas. Vis dėlto EESRK kelia klausimą, ar neturėtų būti suteikta galimybė susipažinti ir su priimto sprendimo kopija tais atvejais, kai valstybė narė leidžia nustatyti ilgesnes automobilių keliais einančias atkarpas pagal 1 straipsnio 3 dalies trečią pastraipą ir kai šis leidimas yra pateikiamas kaip specialus sprendimas.

3.8. EESRK su pasitenkinimu pažymi, kad akcentuojamos investicijos į perkrovimo terminalus ir atkreipia dėmesį į įpareigojimą koordinuoti tokias investicijas su kaimyninėmis valstybėmis narėmis ir Komisija, siekiant užtikrinti subalansuotą ir pakankamą geografinį pasiskirstymą, visų pirma transeuropiniame transporto tinkle (TEN-T), ir pirmenybę teikti siekiui užtikrinti, kad nė viena vieta Europos Sąjungoje nebūtų nutolusi daugiau kaip 150 km nuo tokio terminalo. Tačiau EESRK abejoja, ar šį tikslą galima praktiškai įgyvendinti vietovėse, kuriose gyventojų tankis yra mažas, o geležinkelių ir uostų tinklas menkai išvystytas.

3.9. Apie paramą mišriajam vežimui reikia informuoti Europos Komisiją ir ją skiriant reikia gauti leidimą pagal valstybės pagalbos taisykles. Dėl ilgai trunkančių procedūrų pagalbą gavėjas dažniausiai pagalbą gauna praėjus 3 metams nuo to momento, kai nacionalinė valdžios institucija nusprendžia pagalbą skirti, o kartais, kai programas tenka keisti, naudos gavėjas gali prarasti visas išmokas. Kad sumažėtų neuztikrintumas ir procesas vyktų sparčiau, EESRK mano, jog pagalbą, kurios dydis nesiekia tam tikros ribos, pavyzdžiui, 35 proc. visų išlaidų, reikėtų automatiškai laikyti atitinkančia Sutarties reikalavimus ir tokiu atveju netaikyti prievolės apie tokią pagalbą pranešti.

3.10. EESRK taip pat norėtų atkreipti dėmesį į pasiūlytas galimybes toliau plėtoti mišrųjų krovinių vežimą pasitelkiant skaitmeninimą. Šiuo pasiūlymu imamasi iniciatyvos, nes leidžiama naudoti elektroninius dokumentus ir kurti specialias interneto svetaines visose valstybėse narėse.

4. Konkrečios pastabos

4.1. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pasiūlymo 1 straipsnio antroje pastraipoje mišriojo krovinių vežimo koncepcijai nepriskirtas vidaus vandens keliais ar jūrų transportas, kuris neturi lygiavertės vežimo automobilių keliais alternatyvos arba kurio išvengti neįmanoma, kad kroviniai būtų vežami rentabiliai. Ši nuostata, regis, yra susijusi su būtino mažiausio nuotolio reikalavimo, taikomo vežimui vidaus vandens keliais ir jūrų transportui, panaikinimu, ja įgyvendinamas toks 9 konstatuojamosios dalies teiginys: „Todėl būtų naudinga panaikinti būtino mažiausio nuotolio reikalavimą ir toliau daryti išimtis kai kuriam krovinių vežimui, pavyzdžiui, okeaninei laivybai arba trumpoms keltų perkėloms.“ EESRK abejoja dėl šios nuostatos esmės ir formulotės.

4.1.1. Atrodo, kad pagal šiuo metu galiojančią Direktyvą, vienas iš 100 km reikalavimo, taikomo vežimui vidaus vandens keliais ir jūrų transportui, rezultatų yra neįtraukti trumpų vežimo keltais atstumų ir gelminės laivybos, atskiriant ją nuo trumpųjų nuotolių laivybos. Tai matyti iš to, kad 100 km reikalavimas taikomas vežimo operacijoms ES viduje. 2 straipsnio antroje pastraipoje pateiktu pasiūlymu akivaizdžiai siekiama to paties poveikio.

4.1.2. Tačiau atrodo, kad taikant dabar siūlomą nuostatą gali kilti neaiškumų dėl to, kada ją reikia taikyti, ir gali atsirasti reglamentavimo kliūčių įgyvendinti mišriojo krovinių vežimo projektus.

Taigi taikant „vežimo ne automobilių keliu“ kriterijų lieka neatsakytas klausimas, ar lygiavertiškumas turėtų būti vertinamas pagal reikalingą laiką, atstumą kilometrais ar išlaidas. Be to, kriterijų „išvengti neįmanoma, kad kroviniai būtų vežami rentabiliai“ galima aiškinti įvairiai.

4.1.3. Todėl EESRK abejoja, ar pasiūlyta nuostata yra naudinga, ypač todėl, kad geležinkelių transporto atveju nebuvo manoma, kad reikia taikyti panašius atrankos kriterijus, kurie akivaizdžiai grindžiami idėja, jog reikia neįtraukti pasirinkimų, kurių nereikia skatinti.

4.2. EESRK taip pat mano, kad sunku suprasti, kodėl Direktyvos 4 straipsnyje numatyta vadinamoji kabotažo išimtis yra nepakeista. Transporto politikos klausimu EESRK pirmiausia norėtų paminėti dar nepriimtus pasiūlymus dėl patekimo į tarptautinio krovinių vežimo keliais rinką atliekant kabotažo operacijas, taip pat šiuo metu skiriamą dėmesį patekimui į rinką ir konkurencijai, įskaitant socialinius aspektus. EESRK taip pat turi omenyje bendrąjį principą, pagal kurį paslaugos kitoje šalyje nei ta, kurioje paslaugų teikėjas yra įsisteigęs, turėtų būti teikiamos laikinai.

4.2.1. EESRK atkreipia dėmesį į du Komisijos pateiktus argumentus už pasirinktą sprendimą. Pirmas argumentas – iš įmonių per konsultacijas pateiktų atsakymų matyti, jog manoma, kad dėl dabartinio sprendimo mišrusis krovinių vežimas tampa patrauklesnis. Antras argumentas – mišriojo krovinių vežimo operaciją, remiantis dabartine Direktyvoje pateiktos apibrėžties formuluoote, reikia vertinti kaip vientisą tarptautinio krovinių vežimo operaciją. Pagrįsdama šį argumentą, Komisija remiasi Teisingumo Teismo praktika, visų pirma byla C-2/84 (*Komisija / Italija*).

4.2.2. EESRK nuomone, Teisingumo Teismo praktika grindžiamas argumentas yra paremtas tik tuo, kad pagal teisės aktų leidėjo pasirinktą sprendimą Teisingumo Teismas privalėjo mišrųjų vežimą apibrėžti taip, kad jį būtų galima vertinti kaip vieną operaciją ar kelionę. Todėl tai priklauso tik nuo to, ar teisės aktų leidėjas nusprendžia mišriojo krovinių vežimo operaciją vertinti kaip visumą arba kaip keletą skirtingų operacijų, kurios vykdomos pagal krovinių vežimo koncepciją. Bet kuriuo atveju EESRK pažymi, kad tuo metu, kai buvo priimta Direktyva, teisės aktų leidėjas manė esant reikalinga suteikti vežėjams galimybę laisvai patekti į rinką pradinėje ir (arba) galutinėje krovinių vežimo keliais atkarpoje, kuri yra neatskiriama mišriojo krovinių vežimo operacijos dalis ir kurioje gali būti kertama arba nekertama valstybės siena.

4.2.3. EESRK mano, kad niekas nedraudžia taikyti nuostatos, pagal kurią atliekant mišriojo krovinių vežimo operacijas krovinių vežimo keliais atkarpose atliekamos operacijos būtų laikomos atskiromis transporto operacijomis, o visoms vežimo automobilių keliais operacijoms būtų taikomas Reglamentas (EB) Nr. 1072/2009. Šiuo tikslu turėtų būti iš dalies pakeistas Direktyvos 4 straipsnis.

4.3. Šiomis aplinkybėmis taip pat stebėtina tai, kad Direktyvos 2 straipsnio nuostata, kuria iš valstybių narių reikalaujama liberalizuoti 1 straipsnyje nurodytas mišriojo krovinių vežimo operacijas, kurioms nuo 1993 m. liepos 1 d. panaikintos visos kvotų ir leidimų sistemos, nėra įtraukta į pasiūlymą, visų pirma atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos taikymo sritis bus išplėsta taip, kad apimtų nacionalinį mišrųjų krovinių vežimą.

4.3.1. Išplėtus Direktyvos taikymo sritį taip, kad ji apimtų nacionalines mišriojo krovinių vežimo operacijas, ši nuostata taip pat bus taikoma tokioms operacijoms. Šios nuostatos formuluotė yra gana plati ir galėtų būti aiškinama, kad pagal šią nuostatą mišriajam krovinių vežimui netaikomos Reglamente (EB) Nr. 1071/2009 nustatytos taisyklės dėl leidimo užsiimti profesine veikla ir visi su mišriuojų krovinių vežimu susiję apribojimai patekti į rinką.

4.3.2. EESRK mano, jog tokio poveikio nesiekama, todėl norėtų pasiūlyti išbraukti arba reformuluoti šį straipsnį siekiant paaiškinti, kad kiekvienos rūšies transporto atžvilgiu nuo kvotų sistemų atleidžiama ir leidimų nereikalaujama nepažeidžiant taisyklių dėl galimybės užsiimti profesine veikla arba patekti į rinką.

4.4. EESRK taip pat pažymi, kad pasiūlyme nekalbama apie Darbuotojų komandiravimo direktyvos taikymą mišriojo krovinių vežimo operacijoms, išskyrus tai, jog aiškinamajame memorandume nurodyta, kad taikomas pasiūlytas *lex specialis* dėl darbuotojų komandiravimo kelių transporto srityje. Tai reikštų, kad pagal Direktyvą 96/71/EB taisyklės dėl darbuotojų komandiravimo būtų taikomos kelių transporto srityje atliekant nacionalines mišriojo krovinių vežimo operacijas.

4.4.1. EESRK mano, kad darbuotojų komandiravimo taisyklės taip pat taikomos bet kokiam komandiravimui atliekant mišriojo krovinių vežimo operacijas, kuris atitinka Direktyvos 96/71/EB 1 straipsnyje ir *lex specialis* pasiūlyme išdėstytus kriterijus, kai ir jei jis bus patvirtintas.

4.5. EESRK atkreipia dėmesį į nuogastavimus dėl išlaidų, susijusių su ilgomis jūrų jungtimis su periferinėmis salomis, pavyzdžiui, Kipru ir Malta, ir, šiuo atžvilgiu, į Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1405/2006 nustatytos paramos schemos siekiant kompensuoti transporto išlaidas žemės ūkiui kai kuriose mažosiose Egejo jūros salose, aktualumą. EESRK yra jau anksčiau kėlęs šį klausimą. Komitetas siūlo Komisijai apsvarstyti galimybę ieškoti panašaus sprendimo dėl Kipro ir Maltos.

2018 m. balandžio 19 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/33/ES dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones

(COM(2017) 653 final – 2017/0291 (COD))

(2018/C 262/10)

Pranešėjas: **Ulrich SAMM**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2017 11 30 Europos Sąjungos Taryba, 2017 12 4
Reglamentavimo pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 5
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	206/0/2
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK pritaria Netaršių transporto priemonių direktyvos – kuri yra „Netaršaus judumo dokumentų rinkinio“ dalis – loginiam pagrindimui, nors ji turės tik nedidelį poveikį, palyginti su bendromis pastangomis, kurios reikalingos norint pasiekti ES klimato tikslus, visų pirma mažinti transporto priklausomybę nuo iškastinio kuro, kadangi direktyva skirta tik **viešajam pirkimui**. Direktyva siekiama propaguoti tam tikrų kategorijų transporto priemones (kurių per išmetimo vamzdį išmetamų teršalų kiekis yra nulinis), kurios yra švariausios (ne vien tik švarios) technologijos, nustatant būtinuosius viešojo pirkimo tikslus tokioms transporto priemonėms.

1.2. EESRK kritiškai vertina aiškumo trūkumą šioje direktyvoje ir ypač **padriką informacijos išdėstymą** pateikiant skirtingas apibrėžtis bei sudėtingus „netaršių transporto priemonių“ skaičiavimo metodus dviem skirtingiems laikotarpiams, kurių metu išmetamųjų teršalų kiekio ribinės verčių apibrėžtys greičiausiai vėl pasikeis. Dėl šio sudėtingumo kils nemažų **neaiškumų** suinteresuotiesiems subjektams.

1.3. EESRK abejoja, ar, atsižvelgiant į su išmetamųjų teršalų kiekio ribinėmis vertėmis susijusius neaiškumus, iki 2025 m. numatytas **pereinamasis laikotarpis** iš tikrųjų padės sumažinti technologinį atotrūkį iki to laiko, kai transporto priemonės, kurių per išmetimo vamzdį išmetamų teršalų kiekis yra nulinis, taps plačiai prieinamos, ir mano, kad labiau tikėtina, kad tai nepatiks viešųjų pirkimų sprendimus priimantiems asmenims. Dėl to, gali būti labai delsiama arba netgi skubama rengti viešąjį pirkimą, tačiau perkant senas technologijas, kurios vėliau blokuotų galimas investicijas į naujas nulines taršos technologijas.

1.4. **Sunkiųjų transporto priemonių** srityje neaiškumų yra daugiausia. Nėra numatyta išmetamųjų teršalų normų, kurias būtų galima taikyti pereinamuoju laikotarpiu, o nulinio per išmetimo vamzdį išmetamų teršalų kiekio technologija yra ne tokia brandi kaip lengvųjų transporto priemonių. Pirmuoju pereinamojo laikotarpio etapu gamtinių dujų, papildytų biometanu, naudojimas yra priimtinas, tačiau taikant sumažintą svertinį daugiklį; tačiau tolesniam etapui nenumatoma jokių ribų ar apibrėžčių bei nepateikiama jokios informacijos, kaip apskaičiuoti naujas išmetamųjų teršalų kiekio ribines vertes. Atsižvelgdamas į šiuos faktus, EESRK daro išvadą, kad sunkiasvorėms transporto priemonėms skirta direktyvos dalis yra **pernelyg ankstyva** ir rekomenduoja atskirti šią dalį nuo dabartinio pasiūlymo ir aptarti ją vėlesniame etape.

1.5. EESRK palankiai vertina bendrą **technologijų atžvilgiu neutralų** požiūrį, atvirą naujiems pokyčiams, kurių galime tikėtis atsižvelgiant į nuolat dedamas dideles ES remiamas mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros pastangas. Vis dėlto EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad šio požiūrio direktyvoje nėra visapusiškai laikomasi. Greta baterinių elektrinių transporto priemonių, didelį potencialą skatinant netaršų judumą turi ir kitos varymo sistemų technologijos. EESRK apgailestauja, kad direktyvoje tai nėra pakankamai pripažįstama, kaip, pavyzdžiui, vien iš neiškastinių žaliavų gaminami degalai arba galbūt ateityje sintetiniai degalai iš atliekų arba CO₂, gaminami naudojant perteklinę elektros energiją.

1.6. Atsižvelgdamas į vykstančius šiuolaikinės transporto technologijos pokyčius, EESRK rekomenduoja ateityje taikyti **lankstesnį požiūrį**, o ne, pavyzdžiui, nustatyti išmetamųjų teršalų kiekio ribines vertes ir viešųjų pirkimų tikslus. Pavyzdžiui, būtinųjų tikslų laikotarpio vidurio peržiūra, regis, yra mažiausia, ką reikia padaryti tam, kad vertes būtų galima pakoreguoti vėliau.

1.7. Didelė viešojo pirkimo dalis yra susijusi su **vietos viešojo transporto** organizacijomis, kurias valdo miestai ir savivaldybės, o jų finansinės galimybės yra gana ribotos. EESRK norėtų išreikšti didelį susirūpinimą dėl šio požiūrio **proporcingumo**, nes jis visiškai neatspindi viešosioms institucijoms tenkančios papildomos finansinės naštos ir neatliekamas pasiūlymo palyginimas su kitomis pramonės politikos priemonėmis. Todėl nėra akivaizdu, kad papildoma našta viešųjų pirkimų srityje, visų pirma miestams ir savivaldybėms, yra veiksmingiausias būdas paskatinti pramonės veiklą ir rinkos pokyčius.

1.8. EESRK pabrėžia, kad bet kokios papildomos išlaidos gali iš esmės padidinti **naštą piliečiams** – tai gali būti didesnės bilietų kainos, didesni vietos mokesčiai arba net sumažinta viešojo transporto paslaugų pasiūla. Be to, didesni miestų ir savivaldybių jau įdėtas pastangas gerinti oro kokybę, be kita ko, didinant naudojimąsi viešuoju transportu, reiktų pripažinti, o ne stabdyti taikant naujas viešojo pirkimo taisykles, kuriomis nustatomi būtinieji tikslai valstybių narių lygmeniu, tačiau kurias yra sunku įgyvendinti ir kontroliuoti savivaldybių lygmeniu, atsižvelgiant į didelę jose veikiančių mažų ir didelių viešojo transporto organizacijų įvairovę.

1.9. Kadangi Komisijos pasiūlymas taikomas ir subrangai, EESRK susirūpinimą kelia galimos pasiūlymo pasekmės **mažosioms ir vidutinėms įmonėms**; reikia pažymėti, kad daug mažų vietos autobusų bendrovių, būdamas vietinio viešojo transporto įmonių subrangovėmis, prisideda prie transporto paslaugų teikimo didelėse miesto teritorijose; šios bendrovės gali neturėti šioje direktyvoje reikalaujamų transporto priemonių ir gali nebebūti laikomos subrangovėmis.

1.10. EESRK daro išvadą, kad pagrindinė viešojo transporto modernizavimo ir netaršių transporto priemonių viešojo pirkimo kliūtis yra **finansinės paramos stoka**, ir ragina Komisiją iš naujo persvarstyti dabartinį pasiūlymą, atkreipiant dėmesį į finansavimą, visų pirma atsižvelgiant į esamas priemones. Skiriant konkrečią finansinę paramą reikia atsižvelgti į šalių, miestų ir regionų įvairovę, susijusią su ekonomine galia ir miestuose gyvenančių gyventojų skaičiumi, kartu siekiant svarbiausio tikslo – suderinti netaršių transporto priemonių viešąjį pirkimą visose valstybėse narėse.

1.11. EESRK pažymi, kad greta būtinybės turėti daugiau netaršių viešojo transporto priemonių labai svarbu įtikinti daugiau piliečių naudotis šiuo transportu, iš esmės didinant jo patrauklumą (jungtys, patogumas), užuot dėmesį telkus į žemas bilietų kainas.

2. Įžanga

2.1. ES įsipareigojusi sukurti **nuo iškastinio kuro nepriklausomą energetikos sistemą**, kaip nurodyta dokumentų rinkinyje „**Švari energija visiems europiečiams**“, kuriuo, laikantis ES 21-osios Klimato kaitos konferencijos įsipareigojimų, siekiama paspartinti, transformuoti ir konsoliduoti ES ekonomikos perėjimą prie švarios energijos, bet kartu toliau siekti svarbių ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslų.

2.2. ES jau daug nuveikė siekdama šių tikslų. Nuo 1990 m. iki 2016 m. **išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis** ES sumažintas 23 %, o per tą patį laikotarpį ekonomika išaugo 53 % Tokios sėkmės pasiekta daugelyje sektorių, išskyrus **transporto** sektorių, kuriame išmetama apie 24 % Europos šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio (2015 m. duomenimis) ir kuriame Europos ekonomikai atsigauant išmetamųjų teršalų kiekis netgi išaugo. Be to, dėl būtinybės mažinti oro taršą miestuose dar labiau didėja netaršaus transporto poreikis.

2.3. Todėl EESRK pritarė **Europos mažataršio judumo strategijai**⁽¹⁾,⁽²⁾ taip pat jos tikslams ir metodams, kurie atitinka 2011 m. **ES transporto politikos baltąją knygą**⁽³⁾. Be to, į 2016 m. lapkričio mėn. dokumentų rinkinį „**Švari energija visiems europiečiams**“ ir strategiją „**Europa kelyje**“ (2017 m.) įtraukti veiksmai, kuriais siekiama spartinti netaršių transporto priemonių diegimą, kuriam pritaria EESRK⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ COM(2016) 501 final.

⁽²⁾ OL C 173, 2017 5 31, p. 55.

⁽³⁾ COM(2011) 144 final.

⁽⁴⁾ OL C 246, 2017 7 28, p. 64.

⁽⁵⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 195.

2.4. Naujausias **Netaršaus judumo dokumentų rinkinys**⁽⁶⁾ dabar apima konkrečias teises iniciatyvas, pavyzdžiui, **Netaršių transporto priemonių direktyvą** (aptariamą šioje nuomonėje), naujus CO₂ standartus transporto priemonėms, veiksmų planą, skirtą alternatyviųjų degalų infrastruktūrai visoje Europoje įrengti, Mišriojo krovinių vežimo direktyvos persvarstymą, Keleivių vežimo tolumo susisiekimo ir miesto autobusais reglamentą ir baterijų iniciatyvą, kuri yra svarbi strategija įgyvendinant ES integruotą pramonės politiką.

2.5. Tarp daugelio priemonių, kuriomis siekiama sumažinti transporto priklausomybę nuo iškastinio kuro, netaršių transporto priemonių **viešasis pirkimas**, kaip svarbi paklausos paskata, gali atlikti svarbų vaidmenį. Viešasis pirkimas gali paskatinti rinkos pokyčius, pavyzdžiui, miesto autobusų rinkos segmente. Viešojo pirkimo metu išgyjant netaršias transporto priemones viešojo transporto parkui taip pat galėtų būti paskatintas netaršių transporto priemonių išsigijimas privačiam naudojimui.

3. Dabartinės (senosios) direktyvos trūkumai

3.1. Siekdama skatinti netaršių transporto priemonių viešąjį pirkimą, 2009 m. Komisija paskelbė **Direktyvą 2009/33/ES** dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones, kurią palankiai įvertino EESRK⁽⁷⁾,⁽⁸⁾.

3.2. Tačiau Europos viešojo sektoriaus institucijos pagal Netaršių transporto priemonių direktyvą nupirko gana nedaug mažataršių, netaršių ir kitų alternatyviaisiais degalais varomų transporto priemonių. Pavyzdžiui, 2009–2015 m. vidutiniškai tik 1,7 % visų naujų autobusų buvo baterinės elektrinės, elektrinės su kuro elementais, į lizdą jungiamos hibridinės arba gamtinėmis dujomis varomos transporto priemonės.

3.3. Kai kurios valstybės narės, atskiri regionai ar miestai jau įgyvendina plataus užmojo viešojo pirkimo programas, kuriose nustatyti būtinausi netaršių transporto priemonių viešojo pirkimo reikalavimai mažataršėms, netaršioms ir kitoms alternatyviaisiais degalais varomoms transporto priemonėms. Tačiau to nepakanka sukurti pakankamai paskatų ir rinkos impulsų visoje Sąjungoje.

3.4. 2015 m. atliktas *ex-post* vertinimas parodė didelius direktyvos trūkumus. Direktyva menkai tepaveikė netaršių transporto priemonių paplitimą rinkoje visoje ES, nes ji neskatino netaršių transporto priemonių viešojo pirkimo. Nustatyti pagrindiniai trūkumai yra šie:

- Direktyvoje nėra aiškiai apibrėžtos „netaršios transporto priemonės“.
- Direktyva netaikoma jokiai kitai praktikai, išskyrus tiesioginį viešojo sektoriaus institucijų vykdomą pirkimą ir netaikoma, kai transporto priemonės išsinuomojamos, išgyjamos išperkamosios nuomos būdu arba perkamos išsimokėtinai, ji netaikoma ir transporto paslaugų sutartims, išskyrus viešojo keleivinio transporto paslaugų sutartis.
- Viešojo sektoriaus institucijos retai naudojo direktyvoje aprašytą piniginės vertės nustatymo metodiką, nes ji yra pernelyg sudėtinga.

3.5. Atliekant poveikio vertinimą, 2016 m. ir 2017 m. konsultuotasi su suinteresuotosiomis šalimis dėl įvairių pasiūlytų galimybių direktyvai patobulinti. Taigi, buvo pasiūlytas pakeitimų rinkinys, kuriuo siūloma nustatyti netaršių transporto priemonių apibrėžtį, nustatyti būtinuosius lengvųjų ir sunkiųjų transporto priemonių viešojo pirkimo tikslus. Tokių suderintų, ES lygmeniu taikomų kriterijų dar nenustatyta.

4. Pasiūlymai dėl persvarstytos direktyvos

4.1. Persvarstymu užtikrinama, kad naujoje direktyvoje būtų nustatyta netaršių transporto priemonių apibrėžtis ir ji būtų taikoma visai atitinkamai pirkimo praktikai, pasitelkiant supaprastintas ir veiksmingas procedūras. Svarbūs nauji elementai yra:

- netaršių transporto priemonių apibrėžtis, lengvųjų transporto priemonių atveju grindžiama tuo, kad per išmetimo vamzdį išmetamų teršalų kiekis yra nulinis, o sunkiųjų transporto priemonių apibrėžtis yra grindžiama alternatyviaisiais degalais,

⁽⁶⁾ COM(2017) 675 final.

⁽⁷⁾ OL C 51, 2011 2 17, p. 37.

⁽⁸⁾ OL C 424, 2014 11 26, p. 58.

- pereinamasis laikotarpis iki 2025 m., kurio metu mažataršės transporto priemonės, taip pat laikomos netaršiomis transporto priemonėmis, tačiau tik taikant 0,5 svertinį daugiklį,
- nuostata, numatanti galimybę priimti deleguotąjį aktą pagal šią direktyvą siekiant sunkiosioms transporto priemonėms pritaikyti tą patį principą kaip ir lengvosios transporto priemonės, kai ateityje ES lygmeniu bus priimti teisės aktai dėl tokių transporto priemonių išmetamų teršalų lygio,
- taikymo srities išplėtimas, kad direktyva būtų taikoma ir kitoms nei viešasis pirkimas įsigijimo formoms, būtent transporto priemonių išperkamajam nuomai, viešojo automobilių kelių transporto, nereguliaraus keleivinio transporto ir miesto bei tolimojo susisiekimo autobusų nuomos su vairuotoju viešųjų paslaugų pirkimo sutartims,
- valstybių narių lygmeniu nustatomi viešajam pirkimui taikomi būtinieji tikslai, suskirstyti pagal valstybes nares ir transporto priemonių segmentų kategorijas,
- atsisakoma išorinio poveikio pinigines vertės nustatymo metodikos,
- nustatoma pranešimų sistema, pagal kurią valstybės narės turės kas trejus metus teikti šios direktyvos įgyvendinimo ataskaitas; pirmoji tarpinė ataskaita turės būti pateikta 2023 m., o išsami 2025 m. tikslo įgyvendinimo ataskaita – 2026 m.

5. Konkrečios pastabos

5.1. EESRK pritaria Netaršių transporto priemonių direktyvos loginiam pagrindimui, nors ji turės tik nedidelį poveikį, palyginti su bendromis pastangomis, kurių reikia norint pasiekti ES klimato tikslus, kadangi ši direktyva skirta tik viešajam pirkimui, o ne transporto priemonių įsigijimui privačiais ar komerciniais tikslais. Tačiau direktyva gali atlikti svarbų vaidmenį, nes viešosios investicijos gali tapti pavyzdžiu ir padėti plėtoti infrastruktūrą, kuria galėtų naudotis ir privatus sektorius, tokiu būdu taip pat skatinant privačias investicijas. Viešosios investicijos į netaršias transporto priemones taip pat daro tiesioginį poveikį gerinant oro kokybę piliečiams, ypač miestų centruose (pavyzdžiui, aplink autobusų stotis).

5.2. EESRK kritiškai vertina **aiškumo trūkumą** šioje direktyvoje⁽⁹⁾, visų pirma, padriką informacijos išdėstymą, naudojant skirtingas apibrėžtis, ir sudėtingus „netaršioms transporto priemonėms“ taikomus apskaičiavimo metodus dviem skirtingiems laikotarpiams (iki 2025 m. ir 2025–2030 m.), kurių metu išmetamųjų teršalų kiekio ribinių verčių apibrėžtis greičiausiai vėl pasikeis. Dėl šio sudėtingumo kils nemažų neaiškumų suinteresuotiesiems subjektams.

5.3. Vienintelė nesudėtinga direktyvos taisyklė yra transporto priemonių, kurių **per išmetimo vamzdį išmetamų teršalų kiekis yra nulinis**, apibrėžtis ir skaičiavimas. Tai daugiausia taikoma 100 % elektrinėms transporto priemonėms; tačiau tai leidžia nukrypti nuo šio principo ir „netaršiomis“ laikyti dujomis varomas sunkiasvores transporto priemones, jei šios dujos yra 100 % biometanas. Visos kitos taisyklės yra daug sudėtingesnės, pavyzdžiui, tam tikrų transporto priemonių skaičiavimas tik kaip pusė transporto priemonės ir degalų rūšių įvairovė, priklausomai nuo transporto kategorijos ir išmetamųjų teršalų normų, kurios artimiausiu metu gali būti pakeistos.

5.4. **Pereinamuoju laikotarpiu** (iki 2025 m.) **lengvosios transporto priemonės**, kurių per išmetimo vamzdį išmetamų teršalų kiekis yra mažesnis nei tam tikros ribinės vertės taip pat laikomos „netaršiomis transporto priemonėmis“; tačiau tuomet joms taikomas 0,5 svertinis daugiklis. Ribinės vertės yra 40 g CO₂/km furgonams ir 25 g CO₂/km keleiviniams mikroautobusams – šiuo metu tai galima pasiekti tik į lizdą jungiamų hibridinių transporto priemonių atveju. Šios ribinės vertės bus keičiamos iš karto pradėjus taikyti naująją pasaulinę suderintą lengvųjų transporto priemonių bandymų procedūrą (WLTP), o tai įvyks gerokai prieš 2025 m. Todėl šis pereinamasis laikotarpis suskaidomas į dvi dalis. Remiantis šioje direktyvoje pateikiama informacija tokių pokyčių padariniai suinteresuotiesiems subjektams yra nenuspėjami. EESRK abejoja, ar, atsižvelgiant į šiuos neaiškumus, iki 2025 m. numatytas pereinamasis laikotarpis iš tikrųjų padės sumažinti technologinį atotrūkį iki to laiko, kai transporto priemonės, kurių per išmetimo vamzdį išmetamų teršalų kiekis yra nulinis, taps plačiai prieinamos, ir mano, kad labiau tikėtina, kad tai nepatiks viešųjų pirkimų sprendimus priimančioms asmenims. Dėl to, gali būti labai delsiama arba netgi skubama rengti viešąjį pirkimą, tačiau perkant senas technologijas, kurios vėliau blokuotų galimas investicijas į naujas, nulines taršos technologijas.

⁽⁹⁾ COM(2017) 653 final 1 priedas.

5.5. **Sunkiųjų transporto priemonių** srityje neaiškumų yra dar daugiau. Nėra numatyta išmetamųjų teršalų normų, kurias būtų galima taikyti pereinamuoju laikotarpiu, o nulinio per išmetimo vamzdį išmetamų teršalų kiekio technologija yra ne tokia brandi kaip lengvųjų transporto priemonių. Pirmojo pereinamojo laikotarpio etapo metu gamtinių dujų, papildytų biometanu, naudojimas yra priimtinas, tačiau taikant sumažintą svertinį daugiklį; tačiau tolesniam etapui nenumatoma jokių ribinių verčių ar apibrėžčių. Komisija ketina diegti šias ribines vertes priimdama deleguotąjį aktą po to, kai jos bus apibrėžtos, tačiau nepateikiama jokios informacijos apie šių naujų išmetamųjų teršalų kiekio ribinių verčių nustatymo kriterijus. Atsižvelgdamas į šiuos faktus, EESRK daro išvadą, kad sunkiasvorėms transporto priemonėms skirta direktyvos dalis yra **pernelyg ankstyva** ir rekomenduoja atskirti šią dalį nuo dabartinio pasiūlymo ir aptarti ją vėlesniu etapu.

5.6. EESRK palankiai vertina bendrą **technologijų atžvilgiu neutralų**, naujiems pokyčiams atvirą požiūrį, kurio galime tikėtis atsižvelgiant į nuolat dedamas dideles mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros pastangas, kurias remia ES. Vis dėlto EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad šio požiūrio direktyvoje nėra visapusiškai laikomasi, nes, pavyzdžiui, neįtraukiami vien iš neiškastinių žaliavų gaminami skystieji degalai.

5.7. Baterinių **elektrinių transporto priemonių** naudojimas šiuo metu yra labai skatinamas daugelyje pasaulio šalių, prie to prisideda ir vis didesnis automobilių gamintojų skaičius. Tačiau elektra varomų transporto priemonių patekimo į rinką skatinimas priklauso nuo daugelio veiksnių, kuriems automobilių gamybos pramonė turi ribotą poveikį, pavyzdžiui, baterijų kaina, baterijų perdirbimas, baterijų įkrovimo infrastruktūra, degalų kainos ir viešojo sektoriaus viešieji pirkimai, kurie skatinami šia direktyva.

5.8. Greta baterinių elektrinių transporto priemonių, didelį potencialą skatinant netaršų judumą turi ir kitos varymo sistemų technologijos. EESRK apgailestauja, kad direktyvoje tai nėra pakankamai pripažįstama. Pavyzdžiui, **vien iš neiškastinių žaliavų gaminami degalai** (kaip antai, biodyzelinas HVO100, kuris plačiai naudojamas Švedijoje ir kitose šalyse) arba galbūt ateityje **sintetiniai degalai** iš atliekų arba CO₂, gaminami naudojant perteklinę elektros energiją, kurios yra vis daugiau, atsižvelgiant į didėjančias energijos gamybos iš nepastovių atsinaujinančiosios energijos išteklių apimtis.

5.9. Atsižvelgdamas į vykstančius šiuolaikinės transporto technologijos pokyčius, EESRK rekomenduoja ateityje taikyti **lankstesnį požiūrį**, o ne, pavyzdžiui, nustatyti išmetamųjų teršalų kiekio ribines vertes ir viešųjų pirkimų tikslus. Pavyzdžiui, būtinųjų tikslų laikotarpio vidurio peržiūra, regis, yra mažiausia, ką reikia padaryti tam, kad vertės būtų galima pakoreguoti vėlesniu etapu.

6. Klimato apsauga ar pramonės politika

6.1. Akivaizdu, kad pagrindinis šios direktyvos – nepaisant jos pavadinimo – tikslas nėra netaršios transporto priemonės, klimato apsauga ar oro kokybės gerinimas; ji veikia skirta viešajam pirkimui ir pramonės politikai, siekiant propaguoti tam tikrų kategorijų transporto priemones, kurios yra švariausios (ne vien tik švarios) įperkamos technologijos. Ši neatitinkimą atskleidžia išsamesnė įvairių šioje direktyvoje apibrėžtų „netaršių transporto priemonių“ ir alternatyviųjų degalų rūšių analizė. Tam tikrų rūšių degalai gali padėti gerinti oro kokybę miestuose, bet yra nepalankūs klimatui, pavyzdžiui, kai elektros energija arba vandenilis baterinėms elektrinėms transporto priemonėms yra gaminami anglimi kūrenamose elektrinėse. Kita vertus, mažataršės transporto priemonės, varomos iš biometano išgaunamomis gamtinėmis dujomis, nekenkia klimatui, tačiau gali didinti vietos oro taršą. Direktyvoje nurodytu laikotarpiu iki 2030 m. vien iš neiškastinių žaliavų gaminamiems biodegalams – nors į šią direktyvą jie ir neįtraukti – teks esminis vaidmuo siekiant ES kovos su klimato kaita tikslų. Be to, taikant nulinio per išmetimo vamzdį išmetamų teršalų kiekio požiūrį nevisiškai atsižvelgiama į transporto priemonės visu jos eksploatavimo laikotarpiu paliekamą anglies pėdsaką.

6.2. Direktyvoje didžiausias dėmesys skiriamas **pramonės politikai**, pasitelkiant netaršių transporto priemonių **viešąjį pirkimą** kaip paklausos paskatą siekiant paskatinti rinkos pokyčius, pavyzdžiui, miesto autobusų rinkos segmente. Komisija mano, kad viešojo pirkimo metu išsigyjant netaršias transporto priemones viešojo transporto parkui taip pat būtų skatinamas netaršių transporto priemonių išsigijimas privačiam naudojimui, nes vartotojams poveikį darys didėjantis piliečių pasitikėjimas technologijų branda ir patikimumu, ir, svarbiausia, geresnė viešoji įkrovimo ir degalų papildymo infrastruktūra (pažangusis įkrovimas) privatiems vartotojams, ypač nuosavo garažo neturintiems asmenims.

6.3. Vis dėlto EESRK norėtų išreikšti didelį susirūpinimą dėl **šio požiūrio proporcingumo**. Pasiūlyme teigiama, kad ji atitinka proporcingumo principą. Tačiau jis visiškai neatspindi viešojo sektoriaus institucijoms tenkančios **papildomos finansinės naštos** ir neatliekamas pasiūlymo palyginimas su kitomis galimomis pramonės politikos priemonėmis. Todėl nėra akivaizdu, kad papildoma našta viešųjų pirkimų srityje, visų pirma miestams ir savivaldybėms, yra veiksmingiausias

būdas paskatinti pramonės veiklą ir rinkos pokyčius. Didelį susirūpinimą išreiškė vietinio viešojo transporto organizacijos bei miestų ir savivaldybių atstovai. Pagrindiniai suinteresuotųjų subjektų iškelti klausimai yra šie:

- didelės investicijoms reikalingos papildomos lėšos, kurios gerokai viršija jų pajėgumus,
- daugelis miestų jau įdėjo nemažai pastangų netaršaus transporto srityje, tačiau direktyvoje į šias pastangas neatsižvelgiama,
- direktyvoje neatsižvelgiama į modernius (euro VI) standartus atitinkančius dyzelinu varomus autobusus, nors 2011 m. jie buvo įdiegti kaip nauji standartai ⁽¹⁰⁾ ir gali ekonomiškai efektyviai sumažinti viešojo transporto išmetamų teršalų kiekį,
- po 2025 m. į lizdą jungiamos hibridinės transporto priemonės nebebus priimtinos,
- autobusų ir sunkvežimių elektros įkrovimo infrastruktūra labai skiriasi nuo skirtos lengvosios transporto priemonėms, pavyzdžiui, privatiems automobiliams, todėl sinergija yra gana ribota,
- priešgaisrinės apsaugos tarnybos, policijos, greitosios pagalbos tarnybos transporto priemonėms turi būti taikomos išimtys,
- kai kuriose savivaldybėse viešojo pirkimo metu įsigyjama gana nedaug transporto priemonių (mažiau nei 10), su kuriomis vargu ar įmanoma pasiekti būtinuosius tikslus,
- išvengiant pernelyg didelės administracinės naštos siūlomą reikalavimą teikti pranešimus galima įgyvendinti tik „netaršios transporto priemonės“ kategoriją įtraukus į oficialius transporto priemonių registrus.

6.4. Didelė dalis viešųjų pirkimų yra susiję su **vietos viešojo transporto** organizacijomis, kurios priklauso miestams ir savivaldybėms, o jų finansinės galimybės yra gana ribotos. Bet kokios su didesnėmis išlaidomis (ir rizika) susijusios papildomos investicijos į pažangiausias technologijas gali iš esmės padidinti našlą piliečiams – tai gali būti didesnės bilietų kainos, didesni vietos mokesčiai arba net sumažinta viešojo transporto paslaugų pasiūla. Be to, didelės miestų ir savivaldybių jau įdėtas pastangas gerinti oro kokybę, be kita ko, didinant naudojamą viešuoju transportu, reikėtų pripažinti, o ne stabdyti taikant naujas viešojo pirkimo taisykles, kuriomis nustatomi būtinieji tikslai valstybių narių lygmeniu, tačiau kurias yra sunku įgyvendinti ir kontroliuoti savivaldybių lygmeniu, atsižvelgiant į didelę jose veikiančių mažų ir didelių viešojo transporto organizacijų įvairovę.

6.5. Kadangi Komisijos pasiūlymas taikomas ir subrangai, EESRK susirūpinimą kelia galimos pasiūlymo pasekmės **mažosioms ir vidutinėms įmonėms**; reikia pažymėti, kad daug mažų vietos autobusų bendrovių, būdamos vietinio viešojo transporto įmonių subrangovėmis, prisideda prie transporto paslaugų teikimo didelėse miesto teritorijose; šios bendrovės gali neturėti šioje direktyvoje reikalaujamų transporto priemonių ir gali nebebūti laikomos subrangovėmis.

6.6. EESRK daro išvadą, kad pagrindinė viešojo transporto modernizavimo ir netaršių transporto priemonių viešojo pirkimo kliūtis yra **finansinės paramos stoka**, ir ragina Komisiją iš naujo persvarstyti dabartinį pasiūlymą, atkreipiant dėmesį į finansavimą, visų pirma atsižvelgiant į esamas priemones, kaip antai strateginius ir struktūrinius fondus (ESIF, ESI fondus) ir Europos infrastruktūros tinklų priemonę (EITP) bei, svarbiausia, apibrėžti tinkamus būsimos daugiametės finansinės programos (DFP) prioritetus. Skiriant šią konkrečią finansinę paramą reikia atsižvelgti į šalių, miestų ir regionų įvairovę, susijusią su ekonomine galia ir miestuose gyvenančių gyventojų skaičiumi, kartu siekiant svarbiausio tikslo – suderinti netaršių transporto priemonių viešąjį pirkimą visose valstybėse narėse. EESRK taip pat pažymi, kad greta būtinybės turėti daugiau netaršių viešojo transporto priemonių labai svarbu įtikinti daugiau piliečių naudotis šiuo transportu, iš esmės didinant jo patrauklumą (jungtys, patogumas), užuot dėmesį telkus į žemas bilietų kainas.

2018 m. balandžio 19 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ Komisijos reglamentas (ES) Nr. 582/2011.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių

(COM(2017) 660 final – 2017/0294 (COD))

(2018/C 262/11)

Pranešėja: **Baiba MILTOVIČA**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2017 11 29 Europos Sąjungos Taryba, 2017 11 22
Reglamentavimo pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 straipsnis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 5
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinės sesijos Nr.	534
Balsavimo rezultatai	149 / 1 / 3
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Pilietinė visuomenė gali klestėti tik nuosekliai taikant teisinės valstybės principus. Todėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pritaria siūlomų 2009 m. Dujų Direktyvos pakeitimų ketinimui didinti rinkos integraciją ir tiekimo saugumą, nors keletu punktų ir laikosi kitokios nei Komisija nuomonės bei apskritai apgailestauja, kad iš pradžių atsirado teisinės spragos, kurias šia Direktyva siekiama pašalinti.

1.2. Dėl šių siūlomų dalinių Dujų direktyvos pakeitimų⁽¹⁾ valstybėse narėse vyko išsamios diskusijos ir kilo daug nesutarimų. Komiteto nuomone, tai susiję ir su svarbiais principais bei solidarumu, kuriuos aiškinant neturėtų būti naudojami skirtingi standartai.

1.3. Būtina visapusiškai pripažinti keblius politinius ir ekonominius aspektus – to šiuo metu pasigendama – tačiau kartu ES turės nuspręsti, ar tikslas sukurti susietą, tvarią ir teisingą visų valstybių narių energetikos rinką dabartinėmis politinėmis aplinkybėmis yra įgyvendinamas. Artimiausiu metu kai kurioms valstybėms narėms teks priimti iššūkį ir, nepaisant savo nacionalinių interesų, remti aiškius ir nuoseklius reglamentavimo principus, bendrojoje rinkoje taikomus energijos tiekimo saugumui. Kitaip ilguoju laikotarpiu laukia kitas iššūkis: pavojus prisirišti prie brangios iškastinio kuro infrastruktūros, kuri skatina priklausomybę ir gali apriboti ES gebėjimus įvykdyti savo įsipareigojimus klimato srityje.

1.4. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad priklausomybės nuo išorės tiekėjų pašalinimas yra ilgalaikė programa, kuriai reikia toliau plėtoti dujų tiekimo jungtis tarp valstybių narių, gerinti laikymo pajėgumus ir didinti alternatyvaus tiekimo galimybių, pavyzdžiui, suskystintų gamtinių dujų (SGD), pajėgumus ir pripažinti didėjančią atsinaujinančiųjų išteklių energijos vaidmenį.

1.5. Komitetas mano, kad reguliavimo neapibrėžtumas konkrečioje srityje (dėl trūkstanto aiškumo taikant pasiūlytas leidžiančias nukrypti nuostatas būsimiems statybų projektams) gali kelti pavojų investicijų saugumui ir užkirsti kelią nacionalinių ir regionų valdžios institucijų konkurencijai laisvoje rinkoje pritraukiant investicijas. Tai reikia įvertinti atsižvelgiant į per pastaruosius du dešimtmečius reguliavimo priemonėmis pasiektą reikšmingą pažangą dujų rinkoje.

⁽¹⁾ OL L 211, 2009 8 14, p. 94.

1.6. Ankstesnėse Komiteto pozicijose, kurias jis pastaraisiais metais išreiškė įvairiose nuomonėse dėl energetikos ir klimato politikos ⁽²⁾, buvo pabrėžiama, kad šiuos keblius energijos tiekimo klausimus galima išspręsti tik taikant aiškų ir veiksmingą valdymą ir pasitelkiant didelį politinį pragmatizmą bei gerą valią. Šis Komisijos pasiūlymas atitinka Komiteto poziciją ir turėtų būti sparčiai nagrinėjamas.

1.7. EESRK vis dėlto pažymi, kad dėl pakeitimų gali kilti teisinių problemų ir kad tikrai bus nemažų politinių nesutarimų, o kai kuriems pramonės suinteresuotiesiems subjektams iškilis ir komercinio pobūdžio nuogastavimų. Todėl apgailestaujama, kad, atsižvelgiant į šias aplinkybes, nebuvo atliktas poveikio vertinimas.

1.8. Komitetas pritaria siūlomiems Dujų direktyvos pakeitimams, kuriais siekiama užtikrinti, kad ES jurisdikcijoje ES jungiamiesiems dujotiekiams su trečiosiomis šalimis bus taikomi tokie ES energetikos teisės aktų pagrindiniai principai kaip trečiosios šalies prieiga, tarifų reguliavimas, nuosavybės atskyrimas ir skaidrumas. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas mano, kad būtini Dujų direktyvos pakeitimai turėtų būti nedelsiant priimti ir neturėtų likti jokio teisinio netikrumo dėl visapusiško ES teisės taikymo esamiems ir planuojamiems jungiamiesiems dujotiekiams.

1.9. Komitetas laikosi nuomonės, kad bet kokia galimybė netaikyti Direktyvos pagrindinių nuostatų turėtų būti griežtai apribota ir taikoma ribotą laiką (pavyzdžiui, ne daugiau kaip dešimt metų). Ji turėtų būti suteikiama tik išimtiniais atvejais, Komisijai atlikus išsamų vertinimą, siekiant užtikrinti, kad bet kokia išimtis neprieštarautų energetikos sąjungos tikslams ir neturėtų neigiamo poveikio konkurencijai ir veiksmingam Sąjungos dujų vidaus rinkos veikimui arba Sąjungos dujų tiekimo saugumui.

2. Įvadas

2.1. Dujos išlieka vienu pagrindinių ES pirminės energijos šaltinių ir veiksmingas dujų vidaus rinkos veikimas yra labai svarbus daugelio ES valstybių narių ekonomikai ir energetiniam saugumui. Tiesa yra ir tai, kad ES priklausomybė nuo visų rūšių energijos importo per pastaruosius 25 metus nuolat didėjo – nuo 44 % 1990 m. iki 53 % 2015 m. Beveik 70 % ES sunaudojamų gamtinių dujų importuojama, 90 % iš jų atgabenamos dujotiekiais iš trečiųjų šalių. Stambiausia tiekėja yra Rusija, kuri tiekia apie 40 % visų importuojamų dujų, nors kai kuriose Rytų Europos šalyse ši dalis yra daug didesnė.

2.2. Pripažįstant, kad dėl šios priklausomybės taip pat gali atsirasti pažeidžiamumas, vienas iš pagrindinių Dujų direktyvos aspektų buvo patobulinti dujų tiekimo jungtis tarp valstybių narių, siekiant pagerinti saugojimo pajėgumus ir padidinti alternatyvaus tiekimo galimybių, pavyzdžiui, suskystintų gamtinių dujų, pajėgumus. Energetikos sąjungos tikslas buvo ir tebėra didinti vidinį atsparumą, kartu pripažįstant, kad priklausomybės nuo išorės tiekėjų panaikinimas yra ilgalaikė programa.

2.3. Dujų direktyva valstybėms narėms buvo nustatytos bendros gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, tiekimo ir laikymo tarpusavyje taisyklės, tačiau ji netaikoma dujotiekiams, jungiantiems ES valstybes nares su trečiosiomis šalimis. Siūlomais šios Direktyvos pakeitimais siekiama išplėsti Dujų direktyvos principų taikymą esamiems ir būsimiems dujotiekiams iki pat ES sienų. Kai kuriems iš šių dujotiekų, pavyzdžiui, nutiestiems iš Energijos bendrijos, Dujų direktyva jau taikoma, tačiau esama dujų vamzdynų, kuriems šis pasiūlymas turės poveikio – tai vamzdynai nutiesti į ES iš Norvegijos, Alžyro, Libijos, Tuniso, Maroko ir Rusijos, be to, įvykus „Brexit“, pasiūlymas taip pat gali daryti poveikį dujotiekiams, jungiantiems JK su ES valstybėmis narėmis.

2.4. ES teisė taikoma tik ES, o ne trečiojoje šalyje, tačiau šiais pakeitimais užtikrinamas jos taikymas visiems teisiniams ir sutartiniams susitarimams tarp valstybės narės ir trečiosios šalies nuo dujotiekio įleidimo taško ES teritorijoje. Nepaisant to, individualios valstybės narės, pasirašančios tokius susitarimus su trečiųjų šalių tiekėjais, galės taikyti nuostatas, leidžiančias nukrypti nuo daugelio pagrindinių Dujų direktyvos principų, galiojančių esamiems dujotiekiams. Naujiems, šios Direktyvos įsigaliojimo metu planuojamiems arba statomiems dujotiekiams bus taikomi visi gamtinių dujų vidaus rinkos reikalavimai. Nacionalinėms institucijoms ir Komisijai nustačius, kad prašymas suteikti išimtį konkrečiam projektui yra pagrįstas, vis tiek būtų galima nustatyti su konkrečiu projektu susijusią reglamentavimo sistemą. Praktiškai, tai suteiktų

⁽²⁾ OL C 487, 2016 12 28, p. 70; OL C 487, 2016 12 28, p. 81; OL C 246, 2017 7 28, p. 34.

Europos Komisijai svarbų – jei ne lemiamą vaidmenį, susijusį su bet kokio susitarimo dėl naujo dujotiekio reglamentavimo ir patekimo į rinką sąlygomis. Šie įgaliojimai galėtų būti laikomi būtinu atitikties mechanizmu formuojant bendrą energijos tiekimo rinką ir išlaikant įperkamumo, saugumo ir tvarumo pusiausvyrą. Komitetas tokį požiūrį pripažįsta atitinkančiu energetikos sąjungos valdymo sistemą ir jos bendruosius tikslus.

3. Svarbiausios Komisijos pasiūlymo nuostatos

3.1. Dujų direktyvos principų taikymo išplėtimas yra laikomas svarbiu, kadangi kuriant ES gamtinių dujų vidaus rinką reikia atsižvelgti į tai, kad dujų perdavimo sistemos iš tiesų yra panašios į natūraliąją monopoliją. Milžiniškos investicijos, reikalingos įgyvendinant tokios didelės apimties infrastruktūros projektus, yra ypač didelė kliūtis patekti į rinką kitiems rinkos dalyviams. Todėl nustatomas reikalavimas taikyti priemones, užtikrinančias privalomą trečiosios šalies prieigą, įpareigojimas atskirti dujų gavybos ir tiekimo veiklą nuo dujų perdavimo atskiriant perdavimo sistemos operatorius, ir reikalavimai nacionalinėms reguliavimo institucijoms nustatyti arba patvirtinti nediskriminuojančius ir išlaidas atspindinčius tarifus perdavimo sistemų naudojimui.

3.2. Pasiūlyme išdėstyti Dujų direktyvos pakeitimus galima suskirstyti į keturias plačias kategorijas:

- **išplečiama taikymo sritis:** apibrėžtis „jungiamasis vamzdynas“ taikoma dujotiekiams iš trečiųjų šalių ir į jas,
- **atskyrimo taisyklės:** palengvinamas alternatyvių atskyrimo modelių taikymas,
- **konsultavimosi reikalavimai:** ES reguliavimo institucijos konsultuojasi su atitinkamomis trečiųjų šalių institucijomis dėl Dujų direktyvos taikymo iki ES jurisdikcijos sienos,
- **nukrypti leidžiančios nuostatos:** valstybės narės turės teisę taikyti nuo kai kurių Dujų direktyvos straipsnių nuostatų nukrypti leidžiančią nuostatą esantiems dujotiekiams į trečiąsias šalis ir iš jų.

4. Bendrosios nuostatos

4.1. Svarbu atsižvelgti į tai, kad, nors pagrindinis pasiūlymo tikslas – pagerinti vidutinės trukmės ir ilgalaikę energijos vidaus rinkos veiksmingumą, tačiau faktiškai artimiausiu metu šie pakeitimai gali sukurti tam tikrą reguliavimo neapibrėžtumą. Taip yra todėl, kad esamiems dujotiekiams valstybės narės gali siekti galimybės taikyti įvairias nuo kai kurių Dujų direktyvos reikalavimų nukrypti leidžiančias nuostatas. Kartu reikėtų pažymėti, kad toks netikrumas būtų įveikiamas visapusiškai ir nuosekliai taikant Dujų direktyvos reikalavimus, įskaitant pagrindinius šios direktyvos principus, t. y. atskyrimą, trečiosios šalies prieigą ir visomis statybų ir eksploatacijos sąnaudomis grindžiamus tarifus.

4.2. Šiuo metu taip pat rengiama keletas naujų dujotiekių projektų, visų pirma didelį kai kurių ES valstybių narių pasipriešinimą sukėlęs „Nord Stream II“ dujotiekio projektas. Šis naujas reguliavimo neapibrėžtumas gali daryti poveikį statybos programoms ir lemti vėlavimus. Nurodoma ir tai, kad pakeitimai gali užkirsti kelią nacionalinių ir regionų valdžios institucijų konkurencijai laisvoje rinkoje pritraukiant užsienio investicijas. Tačiau kuriant bendrąją rinką buvo daug atvejų, kai bendro ES piliečių intereso labai buvo atsisakoma nacionalinės kontrolės, pripažįstant, kad solidarūs veiksmai atneša didelių rezultatų.

4.3. Aukšto slėgio, ilgų nuotolių vamzdynai yra sudėtinga ir brangi infrastruktūra, į kurią investuotos išlaidos susigrąžinamos tik per daugelį metų. Nors tokia įranga gali būti kažkiek naudojama inovatyvių mažo anglies dioksido dujų (biodujų, vandenilio) transportavimui, tačiau kyla didelis pavojus prisirišti prie brangios iškastinio kuro infrastruktūros, kuri skatina priklausomybę ir gali apriboti ES gebėjimus įvykdyti savo įsipareigojimus klimato srityje.

4.4. Gali būti, kad kai kurios valstybės narės galėtų manyti, kad pakeitimai tam tikru mastu apriboja jų suverenitetą. Taip yra dėl to, kad valstybės narės negalės nukrypti nuo ES teisės aktų pasitelkdamos dvišalėmis derybomis pasiektą tarpvyriausybinių susitarimų Dujų direktyvos reglamentuojamoje srityje, kuri anksčiau nebuvo reglamentuojama ES lygmeniu. Komitetas sutinka, kad yra logiška ir tikslinga panaikinti šią teisinę spragą.

4.5. Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytus punktus, Komitetas yra susirūpinęs dėl to, kad Komisija nemanė esant reikalinga atlikti poveikio vertinimą. Akivaizdu, kad šioje politiniu požiūriu keblioje srityje, kurią ima formuoti ekonominiai veiksniai, argumentai, kuriais grindžiami pateikiami pakeitimai turi būti paremti faktais. Reikia pažymėti, kad kai kurie šių faktų pateikiami tarnybų darbiname dokumente arba Komisijos atliktoje išsamioje analizėje, kaip antai, Dujų direktyvos poveikio vertinime.

4.6. Komisija turėtų taip pat išsamiau paaiškinti, koku būdu pakeitimai bus naudingi vidaus rinkai. Vis dar yra didelių trūkumų įgyvendinant trečiąją energetikos dokumentų rinkinį kelete valstybių narių, bet nėra aišku, kokį poveikį šie pakeitimai turės įgyvendinimui.

4.7. Vis dėlto, akivaizdu ir tai, kad pasiūlymu siekiama sukurti galimybę, prireikus ir suderintu ES politikos lygmeniu, imtis didelių intervencinių veiksmų, kurie galėtų užkirsti kelią dar didesnei priklausomybei nuo Rusijos dujų ir tokiu būdu skatinti tiekimo įvairovę. Komitetas mano, kad šis tikslas geriausiai atitinka ES interesus.

5. Konkrečios pastabos

5.1. Šis pasiūlymas turėtų būti laikomas programos, kuria siekiama sustiprinti ES energetikos politikos, kurią įkūnija energetikos sąjunga, nuoseklumą, solidarumą, saugumą, konkurencingumą ir rinkos reguliavimą, dalimi. Atsižvelgiant į tai, nustatytas vidutinės trukmės tikslas – sumažinti priklausomybę nuo dominuojančio dujų tiekėjo labiau naudojant EEE vietinius dujų šaltinius ir SGD terminalus, gerinant energijos vartojimo efektyvumą ir didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių vaidmenį. Artimiausiu metu yra mažai galimybių pakeisti gamtines dujas kai kuriose energijos gamybos srityse, pavyzdžiui, kai kuriose kogeneracinėse jėgainėse. Tai ypač pasakytina apie centralizuoto šildymo sistemas. Greitai valdomos dujomis kūrenamos elektrinės ir kogeneracinės jėgainės taip pat naudojamos siekiant sušvelninti natūralius svyravimus atsinaujinančios energijos srityje, taip svariai prisidedant prie tiekimo saugumo elektros energijos sektoriuje ir užtikrinant tiekimo saugumą šildymo sektoriuje. Yra mažai galimybių pakeisti gamtines dujas gyvenamųjų namų ir prekybos sektoriuje, nes šiame sektoriuje nerealu eksploatuoti alternatyvią įrangą ir (arba) infrastruktūrą.

5.2. Taip pat pažymėtina, kad valstybių narių Vyriausybės ne kartą yra paskelbusios, kad „sujungiamumas“ (integracija su kaimyninėmis šalimis, bendros gamtinių dujų rinkos kūrimas, regioninės gamtinių dujų infrastruktūros, pvz., „Balticconnector“, kūrimas, ir kt.) užtikrins sąlygas sąžiningai konkurencijai tarp dujų tiekėjų, geresnei paslaugų kokybei ir didesnėms gamtinių dujų pasirinkimo galimybėms vartotojams. Rinkose, kuriose gamtinių dujų suvartojimas kasmet mažėja, tik nedaugelis tiekėjų yra pasirengę teikti paslaugas namų ūkių vartotojams.

5.3. Šiuo metu vykstančiose diskusijose dėl gamtinių dujų tiekimo į ES „energetinio saugumo“ sąvoka yra aiškinama dviem skirtingais būdais. Viena vertus, teigiama, kad labai padidinus dujas į Europą tiekiančių dujotiekių pajėgumus padidės energetinis atsparumas, nes bus leista papildomo gamtinių dujų tiekimo pagalba įveikti bet kokį energijos trūkumą, atsiradusį dėl besitęsiančio visų rūšių iškastinio kuro (anglies, naftos ir dujų) gavybos mažėjimo Europoje. Dujos taip pat gali atlikti svarbų vaidmenį įveikiant trūkumus, kuriuos lėmė iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintos energijos tiekimo nepastovumas, ir gali atlikti svarbų vaidmenį energetikos pertvarkos procese. Gamtinės dujos, turinčios mažiausią anglies pėdsaką iš iškastinio kuro rūšių, akivaizdžiai yra prioritetas tais atvejais kai, energija iš atsinaujinančių šaltinių arba branduolinė energija yra netinkamos arba jų nėra.

5.4. Kita vertus, teigiama, kad Europos pažeidžiamumas gali padidėti, jei gamtinių dujų pajėgumų didinimas skatins didesnę priklausomybę nuo gamtinių dujų tiekimo iš trečiosios šalies (Rusijos), kurios interesai gali ženkliai skirtis nuo ES ir kuri gali pasinaudoti dujų tiekimu, kaip ekonomikos ir užsienio politikos derybų svirtu. Šiuo klausimu valstybių narių ekonominiai ir politiniai interesai tam tikru mastu prieštarauja vieni kitiems ir neaišku, kaip artimiausiu metu ir vidutinės trukmės laikotarpiu galima suderinti šiuos skirtingus aiškinimus.

5.5. Apskritai, EESRK nuomone, pastaraisiais metais išreikšta daugelyje nuomonių, ypač susijusių su energetikos sąjungos sukūrimu ir valdymu, tik taikant veiksmingą ir suderintą valdymo mechanizmą galima pasiekti sutartus ES kovos su klimato kaita ir energetinio saugumo tikslus. Tai apima ir pernelyg didelės priklausomybės nuo vieno energijos tiekėjo mažinimą.

5.6. Šia direktyva siekiama panaikinti tam tikrą pilkąją zoną teisėkūros srityje ir užtikrinti bendrosios rinkos taisyklių ir principų taikymą bei įtraukti nereglamentuotą sritį į Sąjungos teisės taikymo sritį, ir kartu paraginti Europos Komisiją aktyviau dalyvauti sprendžiant bendro intereso klausimus.

5.7. Dujų direktyvos pakeitimais siekiama užtikrinti, kad ES jurisdikcijoje ES jungiamiesiems dujotiekams su trečiosiomis šalimis bus taikomi tokie ES energetikos teisės aktų pagrindiniai principai kaip trečiosios šalies prieiga, tarifų reguliavimas, nuosavybės atskyrimas ir skaidrumas. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas mano, kad būtini Dujų direktyvos pakeitimai turėtų būti nedelsiant priimti ir neturėtų likti jokio teisinio netikrumo dėl visapusiško ES teisės taikymo esamiems ir planuojamiems jungiamiesiems dujotiekams.

5.8. Komitetas laikosi nuomonės, kad bet kokia galimybė netaikyti Direktyvos pagrindinių nuostatų turėtų būti griežtai apribota ir taikoma ribotą laiką (pavyzdžiui, ne daugiau kaip dešimt metų). Ji turėtų būti suteikiama tik išimtiniais atvejais, Komisijai atlikus išsamų vertinimą, siekiant užtikrinti, kad bet kokia išimtis neprieštarautų energetikos sąjungos tikslams ir neturėtų neigiamo poveikio konkurencijai ir veiksmingam Sąjungos dujų vidaus rinkos veikimui arba Sąjungos dujų tiekimo saugumui.

Briuselis, 2018 m. balandžio 19 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Alternatyviųjų degalų naudojimo didinimas. Pagal Direktyvos 2014/94/ES 10 straipsnio 6 dalį priimtas alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimo veiksmų planas, kuriame pagal Direktyvos 2014/94/ES 10 straipsnio 2 dalį pateikiamas nacionalinių politikos sistemų įvertinimas“

(COM(2017) 652 final)

(2018/C 262/12)

Pranešėjas: **Séamus BOLAND**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2018 1 18
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 5
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	170/1/3
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Ši nuomonė yra iš esmės susijusi su alternatyviųjų degalų infrastruktūros sukūrimu ES, atsižvelgiant į ES išsipareigojimus pagal Paryžiaus susitarimą. Taigi ji papildo daugelį ankstesnių EESRK priimtų nuomonių dėl transporto. EESRK primygtinai rekomenduoja, kad ES ir visi suinteresuotieji subjektai prioritetą teiktų veiksmų plano dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros įgyvendinimui.

1.2. EESRK labai palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvas, skirtas mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro transporto sektoriuje, visų pirma jos pasiryžimą spartinti alternatyviųjų degalų infrastruktūros kūrimą, kad iki 2050 m. išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis ir oro taršos lygis prilygtų nuliui.

1.3. Tačiau EESRK yra susirūpinęs, kad kiekvienos valstybės narės patvirtintos nacionalinės politikos sistemos, kaip priemonės priklausomybei nuo iškastinio kuro mažinti, šiuo metu labai atsilieka nuo užsibrėžtų tikslų ir uždavinių. Todėl tikėtina, kad veiksmų planas dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros žlugs. EESRK primygtinai rekomenduoja Komisijai ir valstybėms narėms tai pripažinti neatidėliotinu klausimu.

1.4. Todėl EESRK rekomenduoja Komisijai nedelsiant peržiūrėti nacionalines politikos sistemas siekiant užtikrinti, kad jos atitiktų užsibrėžtus tikslus.

1.5. EESRK rekomenduoja visoms valstybėms narėms nustatyti ir pašalinti visas kliūtis, įskaitant mokestinių pajamų iš iškastinio kuro praradimą.

1.6. EESRK atkreipia dėmesį į didelius ES finansinius išsipareigojimus alternatyviųjų degalų infrastruktūrai diegti. Tačiau jis yra susirūpinęs, kad reikiamo finansavimo šaltiniai yra pernelyg mažos ir nepakankamai sutelkiamas finansavimas iš privačiojo sektoriaus. EESRK rekomenduoja skubiai peržiūrėti finansavimą, kurį numatoma didinti, ir, jei reikia, imtis atitinkamų veiksmų siekiant ištaisyti padėtį, kai nepasiekiami būtini finansiniai tikslai.

1.7. EESRK atkreipia dėmesį į laivybos ir aviacijos pramonės išipareigojimus pasiekti visų suinteresuotųjų subjektų sutartus priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslus. Tačiau jis rekomenduoja trumpuoju laikotarpiu sustiprinti būtiną Komisijos, valstybių narių ir šių dviejų pramonės šakų dialogą.

1.8. EESRK reiškia itin didelį susirūpinimą dėl žemo vartotojų dalyvavimo ir sąveikos su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais lygio. Todėl jis primygtinai rekomenduoja vartotojams suteikti daug reikšmingesnį vaidmenį visais alternatyviųjų degalų plėtojimo aspektais.

1.9. EESRK rekomenduoja vykdyti mokslinius tyrimus naujiems retųjų žemių elementų šaltiniams nustatyti. Jis taip pat rekomenduoja, kad Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, nuolat atnaujinti informaciją apie naujausias transporto technologijas.

1.10. Nors EESRK palankiai vertina prioritetinių priemonių nustatymą miestuose, taip pat reikia rengti kaimo transportui tinkamas programas. Todėl EESRK rekomenduoja, kad į tokias programas būtų galima įtraukti galimybę diegti infrastruktūrą, pagrįstą biodegalų, dažniausiai gaminamų iš žemės ūkio atliekų ir kitų šaltinių atliekų, vartojimu ir biogeneratoriais grindžiamų technologijų naudojimu. Tokios programos galėtų apimti infrastruktūros, pagrįstos pažangiųjų biodegalų iš žemės ūkio, miškininkystės ir kitų šaltinių atliekų naudojimu, diegimą.

2. Įžanga

2.1. Šioje nuomonėje daugiausiai dėmesio skiriama veiksnių planui, taikomam alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimui ES. EESRK jau priėmė keletą nuomonių dėl platesnio judumo dokumentų rinkinio ir kitų transporto aspektų. Todėl šioje nuomonėje nenagrinėjama platesnė transporto sritis klimato kaitos požiūriu. Negalima nuvertinti infrastruktūros, kuri palengvins perėjimą nuo tradicinių prie tvarių degalų pagal Europos Komisijos strategiją, kuria siekiama laikytis Paryžiaus susitarimo nuostatų, diegimo svarbos.

2.2. 2017 m. lapkričio mėn. Komisija ėmėsi ryžtingų žingsnių įgyvendinti ES išipareigojimus pagal Paryžiaus susitarimą, kuriame nustatytas privalomas ne mažesnis nei 40 % CO₂ kiekio sumažinimas ES viduje iki 2030 m. Į mažataršio judumo dokumentų rinkinį įtrauktas veiksnių planas ir pateikta investicijų sprendimų dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros transeuropinio įgyvendinimo. Jo tikslas – remti nacionalines politikos sistemas remiant investicijas į transporto tinklą (transeuropinį transporto tinklą arba TEN-T) miestuose. Tai užtikrins, kad kelių naudotojai galėtų naudotis alternatyviųjų degalų infrastruktūra.

2.3. Be to, veiksnių plane valstybėms narėms nurodoma įtraukti tikslus sumažinti laivybos ir aviacijos pramonės išmetamų teršalų kiekį.

2.4. EESRK mažiausiai 15-oje neseniai priimtų nuomonių dėl transporto priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo, COP 21 ir daugelio kitų aplinkos tvarumo klausimų nuosekliai pritarė viešos prieigos prie alternatyviųjų degalų infrastruktūros gerinimui.

2.5. ES reiškiant pasiryžimą tapti pasauline lydere priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo srityje, Europos Komisija pateikė pasiūlymų, kaip iki 2025 m. transporto sektoriuje sparčiai pereiti nuo labai taršių degalų prie mažataršių ar netaršių degalų.

2.6. Veiksnių planas dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros yra pasiūlymų, kaip sklandžiai ir visiškai sumažinti teršalų išmetimą transporto sektoriuje laikantis tvarkaraščio, orientuoto į 2020 m., 2025 m. ir 2030 m., rinkinys.

2.7. Dabartiniams ES skaičiavimais, net 95 % kelių transporto priemonių ir laivų naudoja tradicinius degalus. Taip yra nepaisant keleto esamų ES finansavimo priemonių (iškastiniam kurui ar biodegalams), kurios nėra minimos šiame veiksnių plane.

2.8. Tačiau dėl turimo ES finansavimo padaryta nedidelė alternatyviųjų degalų infrastruktūros kūrimo pažanga. Europos alternatyviųjų degalų observatorija užregistravo 118 000 viešai prieinamų elektromobilių įkrovimo punktų. Įrengti 3 458 suslėgtų gamtinių dujų papildymo punktai, o 2017 m. rugsėjo mėn. pabaigoje buvo įrengti 82 vandeniliu varomų transporto priemonių degalų papildymo punktai. Tačiau tik dvi valstybės narės įrengė daugiau kaip 100 elektromobilių įkrovimo punktų, tenkančių 100 000 miesto gyventojų.

2.9. Iki 2017 m. pabaigos apie padarytą pažangą turėjo pranešti visos valstybės narės. Dvi nesugebėjo to padaryti (Malta ir Rumunija). Didžioji dauguma likusių valstybių narių nurodė, kad jos atsilieka siekdamas savo tikslų ir, atsižvelgiant į dabartines prognozes, nesugebės jų įgyvendinti.

3. Nacionalinės politikos sistemos

3.1. Vadovaudamosi Direktyva 2014/94/ES, valstybės narės sukūrė nacionalines politikos sistemas, kurios, atsižvelgiant į degalų rūšį, turi užtikrinti minimalią infrastruktūros aprėptį iki 2020 m., 2025 m. ir 2030 m. Kiekvienoje nacionalinėje politikos sistemoje nustatomi tikslai ir uždaviniai, o valstybės narės iki 2017 m. turėjo pateikti ataskaitą Komisijai.

3.2. Direktyvoje daugiausiai dėmesio skiriama degalams, kurių rinkoje esama koordinavimo problemų, pavyzdžiui, elektros energijai, vandeniliui ir gamtinėms dujoms (SkGD ir SGD). Taip pat manoma, kad biodegalai yra svarbi alternatyva, ir tikėtina, kad jie sudarys didžiąją dalį rinkoje esančių alternatyviųjų degalų trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu. Pagrindiniai komponentai, reikalingi biodegalų naudojimo apsaugos infrastruktūrai sukurti, jau egzistuoja.

3.3. Nacionalinės politikos sistemos yra parengtos taip, kad iki 2020 m., 2025 m. ir 2030 m. užtikrintų minimalią alternatyviųjų degalų infrastruktūros aprėptį. Pagrindiniai šios infrastruktūros elementai yra elektros energija, suslėgtosios gamtinės dujos (SGD), suskystintos gamtinės dujos (SkGD) ir vandenilis.

Remiantis kiekvienos valstybės narės infrastruktūros investicijų poreikių sąmatomis pagal Direktyvą 2014/94/ES, numatomos šios sumos:

- *elektros energija*: iki 904 mln. EUR iki 2020 m. (Nacionalinėse politikos sistemose reikia nustatyti tikslus tik 2020 m.),
- *SGD*: iki 357 mln. EUR iki 2020 m. ir iki 600 mln. EUR iki 2025 m. SGD varomoms kelių transporto priemonėms (remiantis bendromis 937 (iki 2020 m.) ir 1 575 (iki 2025 m.) sąnaudomis, planuojami nauji SGD papildymo punktai pagal nacionalines politikos sistemas),
- *SkGD*: iki 257 mln. EUR iki 2025 m. SkGD varomoms kelių transporto priemonėms. Kalbant apie SkGD vandens transporto srityje, iki 945 mln. EUR į TEN-T pagrindinio tinklo koridoriaus jūrų uostus ir iki 1 mlrd. EUR į TEN-T pagrindinio tinklo koridoriaus vidaus vandenų uostus iki 2030 m.,
- *vandenilis*: iki 707 mln. EUR iki 2025 m. (žr. COM(2017) 652 final).

3.4. Tik 8 iš 25 valstybių narių buvo įvertintos kaip visiškai atitinkančios reikalavimus savo tikslų pasiekimo požiūriu, o dvi valstybės narės iki 2017 m. lapkričio mėn. ataskaitų nepateikė. Komisijos vertinime itin kritiškai vertinama padaryta pažanga ir užmojų mastas, kaip rodo keletas viena kitai prieštaraujančių politikos sričių skirtingose šalyse, nesilaikančiose savo įsipareigojimų pasiekti savo pačių tikslų diegiant alternatyviųjų degalų infrastruktūrą.

3.4.1. EESRK nurodo, kad paskelbus šiuos duomenis kai kurios iš šių šalių pradėjo dėti daugiau pastangų.

3.5. Bendra Komisijos išvada – nacionalinės politikos sistemos visiškai nesugebėjo parodyti realios pažangos reikšmingo alternatyviųjų degalų infrastruktūros įdiegimo požiūriu.

3.6. Neigiamas įvertinimo pobūdis ir Komisijos tarnybų darbiniam dokumente atkreipiamas dėmesys į ribotą nacionalinių politikos sistemų poveikį rodo, kad nepasiekti tikslai tokie ir liks ir kad mažų mažiausiai reikėtų nedelsiant atlikti peržiūrą.

4. Bendrosios aplinkybės ir Komisijos komunikato santrauka

4.1. Šiuo veiksmų planu siekiama padėti nacionalinėms politikos sistemoms „iki 2025 m. sukurti sąveikią pagrindinę ES infrastruktūrą“. Siekiama sukurti pagrindinius transporto koridorius, kuriais būtų galima naudotis tolimajam ir tarptautiniam susisiekimui, jei dėl to susitartų visi suinteresuotieji subjektai.

4.2. ES pageidauja paspartinti įgyvendinimą dviejose srityse. Pirma, tai padaryti TEN-T pagrindiniuose ir visa apimančiuose tinkluose. Antra, pirmenybę teikti geresniam infrastruktūros poreikių tenkinimui miestuose ir priemiesčiuose.

4.3. Priemonės turi būti naudingos vartotojams, pramonei ir vietos valdžios institucijoms remiantis tuo, kad atsakomybe dalijasi valdžios institucijos ir pramonė. Reikėtų užtikrinti tvarų turimų transporto priemonių ir laivų lygį, kad būtų garantuotas tiekimo ir paklausos tęstinumas.

4.4. Elektros energija, kaip alternatyviųjų degalų infrastruktūra, tapo pagrindiniu prioritetu visoje ES. Tačiau būtinos elektromobilių infrastruktūros diegimo iki 2020 m. pažanga yra nedidelė; apskaičiuota, kad 2020 m. skirtingose valstybėse narėse ši transporto priemonių parko dalis sieks nuo 0,1 % iki 9,2 % (SWD(2017) 365 final).

4.5. Komunikate aiškiai nurodoma, kad reikalingas integruotas požiūris į bendrą politikos sistemą, skirtą transporto priemonėms, elektros energijos tinklams, ekonominėms paskatoms ir skaitmeninėms paslaugoms visoje ES. Priešingu atveju perėjimas prie mažataršio ir netaršaus judumo bus netolygus ir valstybėse narėse bus pradedamas taikyti „skirtingų greičių“ požiūris.

4.6. Plane pabrėžiama didelių viešųjų ir privačių investicijų būtinybė. Jame rekomenduojamas „negrąžintinių dotacijų derinimas su grąžintinos skolos finansavimu“, kaip būdas patenkinti aukšto lygio finansavimo poreikį.

4.7. Komisija įsteigė du skirtingus forumus – Darniojo transporto forumą ir Europos tvarios laivybos forumą, – atliekančius panašias funkcijas; jie siekia valstybių narių, pilietinės visuomenės ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo.

5. Alternatyvios infrastruktūros diegimo iššūkiai

5.1. EESRK atkreipia dėmesį į įvairias problemas, susijusias su alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimu, ir apgailestauja, kad visi suinteresuotieji subjektai neskuba jų spręsti.

5.2. Visoje ES itin trūksta įkrovimo infrastruktūros transporto priemonėms ir laivams įkrauti ir degalams papildyti. EESRK mano, kad vienas iš prie šios padėties prisidedančių veiksnių yra nepakankama pažangiojo elektros energijos tinklo plėtra, dėl kurios susidaro tokia padėtis, kad vartotojai negali dalyvauti perėjimo procese.

5.3. Atsižvelgdamas į lėtą visų suinteresuotųjų subjektų pažangą įgyvendinant priemones, EESRK daro išvadą, kad valstybės narės yra nevienodai įsipareigojusios diegti alternatyviųjų degalų infrastruktūrą, kaip patvirtina Komisijos vertinimai. EESRK mano, kad tai yra pagrindinė kliūtis siekiant ES tvarumo tikslų. Tačiau ES, ypač kelete valstybių narių, padaryta nemaža pažanga kuriant biodegalus (neįtrauktus į 2014 m. direktyvą).

5.4. Vis dar kyla tam tikrų neaiškumų dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros technologijos. Tai pasakytina apie elektromobiliams reikalingų akumuliatorių gamybą atsižvelgiant į augančias reikiamų pirminių žaliavų gavybos sąnaudas. Vadovaujantis žiedinės ekonomikos principais reikėtų skatinti naudoti antrines regeneruotas žaliavas. Be to, vartotojai yra nepakankamai informuojami suslėgtųjų dujų saugos ir vandenilio naudojimo bei prieinamumo klausimais. Į tai turėtų būti atsižvelgta.

5.5. Vartotojų jaučiamas netikrumas dėl technologijos ir nedelsiant pateikiamos informacijos dėl kainų palyginimo stoka buvo įvardyti kaip didelė problema norint, kad vartotojai ja naudotųsi (ES tyrimo dėl direktyvos dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimo 7 straipsnio 3 dalis, 2017 m. sausio mėn.). Jie taip pat mato rimtų apribojimų keliaujant ilgu atstumus, visų pirma kaimo vietovėse. Tai didžiulė kliūtis sėkmei.

5.6. Didelė perėjimo kaina kaimo vietovėse yra reikšmingas alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimui trukdantis veiksnys. Be to, neatidėliotinu klausimu reikėtų pripažinti suinteresuotųjų subjektų nesugebėjimą aktyviai skatinti kurti alternatyviųjų degalų infrastruktūrą, tinkamą skirtingiems žemės ūkio poreikiams ir ilgų nuotolių kelionėms vietovėse, kuriose plačiai išsibarsčiusios kaimo gyvenvietės.

5.7. Noras derinti viešąsias ir privačias finansavimo priemones priklausys nuo to, kaip bus tenkinami įvairūs viešųjų ir privačių investuotojų poreikiai. Šių poreikių suderinimas, ypač kai viešųjų ir privačių šaltinių lūkesčiai iš esmės skiriasi, gali stabdyti pažangą.

5.8. Veiksmų planas iš esmės yra susijęs su perėjimo įgyvendinimu didžiuosiuose miestuose. Tai iš dalies galima paaiškinti tuo, kad įkrovimo technologija vis dar yra netobula, ir, kadangi kelionės kaimo vietovėse dažniausiai būna ilgesnės, ten reikėtų įrengti daugiau įkrovimo punktų. Be to, EESRK nurodo, kad infrastruktūros diegimui kaimo vietovėse reikia skirti daug daugiau dėmesio.

5.9. Veiksmų planas priklauso nuo kiekvienos valstybės narės aukšto lygio įsipareigojimo užtikrinti, kad jų atitinkamos nacionalinės politikos sistemos būtų įgyvendinamos laiku ir veiksmingai.

5.10. Siekdamą tai skatinti, Komisija įsteigė Darniojo transporto forumą, kuris suburia valstybių narių, transporto sektoriaus ir pilietinės visuomenės atstovus siekiant veiksmingo politikos, susijusios su alternatyviųjų degalų infrastruktūra, įgyvendinimo.

6. EESRK pastabos

6.1. EESRK susirūpinimą kelia akivaizdus nacionalinių politikos sistemų nesugebėjimas užmojo požiūriu parodyti jokios reikšmingos pažangos diegiant alternatyviųjų degalų infrastruktūrą. Nuogastavimai, kad visi tikslai veikiausiai liks nepasiekti, rodo, kad reikia nedelsiant peržiūrėti šią strategiją ir pateikti rekomendacijų dėl modelio, kuris būtų sėkmingas. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į valstybių narių nevienodą požiūrį į skirtingas degalų rūšis ir rinkas. Pavyzdžiui, SkGD ir SGD nėra laikomos tinkama naujos infrastruktūros galimybe šiaurinėse šalyse, kuriose labai sėkmingai naudojami ir propaguojami biodegalai. Kitose ES dalyse pirmenybė teikiama visai kitiems degalams.

6.2. Taip pat reikia atsižvelgti į techninę brandą. Pavyzdžiui, vandenilis daugelyje rinkų dar yra bandymo etape. Tą patį galima pasakyti apie elektrinius akumulatorius sunkiasvorėms transporto priemonėms, važiuojančioms ilgesnius atstumus, pavyzdžiui, TEN-T koridoriais. Akumuliatorių įkrovimas tokioms transporto priemonėms vidutinės trukmės laikotarpiu turbūt būtų ne toks perspektyvus. Tačiau kelete valstybių narių bandoma elektrinė varymo sistema sunkvežimiams pasinaudojant kontaktiniais laidais arba bėgiais kelio paviršiuje (e.- greitkeliai ir kt.). Veiksmų plane visiškai neužsimenama apie šią infrastruktūrą, tačiau šiuo metu reikėtų ją laikyti technologiškai brandesne nei vandenilio elementas.

6.3. Investicijų, kurių reikia norint iki 2020 m. sukurti viešai prieinamą alternatyviųjų degalų infrastruktūrą, sąmatos svyruoja nuo 5,2 mlrd. EUR iki 6 mlrd. EUR. Numatoma, kad iki 2025 m. ši suma pasieks ne mažiau kaip 22 mlrd. EUR. Nepaisant šių preliminarinių skaičiavimų, vis dar yra nedaug įrodymų, kad to pakaks siekiant užtikrinti sėkmingą būtinų tikslų įgyvendinimą.

6.4. Gali būti, kad šie skaičiavimai yra pernelyg konservatyvūs ir juos gali tekti peržiūrėti atsižvelgiant į technologijų raidą. Todėl EESRK palankiai vertina Komisijos norą glaudžiau bendradarbiauti su automobilių pramone siekiant kurti įvairias finansines priemones privačioms investicijoms skatinti.

6.5. Tačiau EESRK nurodo, kad tokios priemonės turi užtikrinti, kad infrastruktūros diegimas būtų labai naudingas visuomenei prieigos ir įperkamumo požiūriu. Prieiga kaimo ir atokiose vietovėse kelia ypač didelį susirūpinimą.

6.6. EESRK nurodo, kad šiuo metu degalų apmokestinimas yra didelis nacionalinių pajamų šaltinis visose ES valstybėse narėse. Akivaizdu, kad sumažinus šias pajamas dėl aplinkosaugos tikslų įgyvendinimo kiltų sunkumų visų valstybių narių mokesčių politikai. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad į judumo dokumentų rinkinį įtraukta Komisijos pasiūlyme dėl kelių rinkliavų (Eurovinjetė, žr. TEN/640) nurodyta keletas galimybių internalizuoti išorės sąnaudas per infrastruktūros mokesčius.

6.7. EESRK nurodo, kad vyrauja įsitikinimas, jog reguliuoti laivybos sektorių yra sunku dažniausiai dėl to, kad taisyklės ir įstatymai rengiami tarptautiniame kontekste. Nors laivybos sektorius turėtų aktyviau bendradarbiauti alternatyviųjų degalų infrastruktūros srityje, akivaizdu, kad yra galimybių vietos lygmeniu tiekti alternatyviuosius degalus (pvz., metano dujas ir SkGD), visų pirma trumpųjų nuotolių laivybos laivams ir keltams. Taip pat būtų galima paminėti elektros energijos infrastruktūrą prieplaukos operacijoms ir pan.

6.8. Be to, nors tai ne taip tiesiogiai susiję su veiksmy planu, iki 2050 m. turėtų eksponentiškai išaugti oro transportas. Siekiant priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslų, reikės pradėti naudoti didelį kiekį alternatyviųjų degalų, turinčių didelį šiltnamio efektą sukeliančių dujų mažinimo potencialą. Reikėtų apsvarstyti galimybę šioje srityje naudoti biodegalus ir užtikrinti būtinas investicijas po prasmingo dialogo su visais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais ir Europos Komisija.

6.9. Būtina racionaliai nukreipti viešąsias ir privačias investicijas į alternatyviųjų degalų infrastruktūrą. Todėl EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą stiprinti ES finansavimo priemonių koordinavimą ir siekti sąveikos, kad nacionalinio ir vietos lygmens priemonės galėtų padidinti ES finansavimo poveikį.

6.10. Norint sėkmingai įdiegti šią infrastruktūrą, itin svarbus vartotojų informuotumas. Jie turėtų žinoti apie kainų palyginimą, naudą sveikatai ir aplinkai ir konkrečias intervencines priemones, kuriomis padedama mažesnes pajamas gaunančioms šeimoms.

2018 m. balandžio 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Mažataršio judumo įgyvendinimas. Planetą sauganti, vartotojams galių suteikianti ir pramonę bei darbuotojus ginanti Europos Sąjunga“

[COM(2017) 675 final]

(2018/C 262/13)

Pranešėjas **Ulrich SAMM**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2018 1 18
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 5
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	201/0/3
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Šiame komunikate dėl kelių transporto daugiausia dėmesio skiriama pramonei, kuri **pirmauja pasaulyje** gamybos ir paslaugų teikimo srityse. Reikia išlaikyti šią tvirtą poziciją ir ja pasinaudoti siekiant paspartinti, pertvarkyti ir sustiprinti ES ekonomikos perėjimą prie švarios energijos, taip pat pasiekti svarbų tikslą – **pirmauti** pasaulio rinkoje **naujų technologijų srityje**.

1.2. EESRK palankiai vertina bendrąjį **technologijų atžvilgiu neutralų**, naujiems pokyčiams atvirą požiūrį. Vis dėlto EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad iniciatyvose šio požiūrio nėra visapusiškai laikomasi. Negalime būti visiškai tikri, kad ateityje judėsime vien tik elektra varomomis transporto priemonėmis – didelio nedaršaus judumo potencialo turi ir kitos varymo technologijos, pavyzdžiui, vandenilis ar vien iš neišskastinių žaliavų gaminami skystieji degalai, kaip antai HVO100. EESRK apgailestauja, kad tai nėra pakankamai pripažįstama.

1.3. EESRK palankiai vertina iniciatyvas, kuriomis siekiama atkurti **vartotojų pasitikėjimą** automobilių pramone ir reglamentavimo sistema, nustatant realistiškas išmetamųjų teršalų normas ir naujas bandymų procedūras. Atsižvelgiant į tai būtinas paties sektoriaus rūpestingumas ir atsakingumas.

1.4. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad dabar kiekvienais metais pradeda eksploatuoti apie keturiolika milijonų naujų automobilių, kuriais pakeičiama tik apie 5 % viso ES automobilių parko, kurį sudaro 253 mln. automobilių. Esant tokiam **atnaujinimo rodikliui** teršalų kiekis mažės, tačiau to nepakanka ir EESRK palankiai vertintų kiekvieną iniciatyvą, kuri galėtų paspartinti esamo automobilių parko atnaujinimo tempą Europoje, nes tai padėtų greičiau mažinti išmetamųjų teršalų kiekį. Vis dėlto reikėtų atkreipti Komisijos dėmesį į tai, kad transporto priemonių atšaukimas iš tam tikrų Europos rinkų neturi tapti našta kitoms rinkoms, kuriose šios transporto priemonės bus toliau naudojamos (žr. 4.7 punktą).

1.5. Turime suprasti, kad norint užtikrinti didelę mažataršių transporto priemonių dalį, reikalingas **pereinamasis laikotarpis**, kurio trukmė priklauso nuo automobilių pramonės sektoriaus daromų pokyčių, vartotojų naujų technologijų įsisavinimo spartos, susijusių išlaidų ir kitų veiksnių, pavyzdžiui, įkrovimo infrastruktūros. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pereinamasis laikotarpis nėra priežastis leisti viršyti dyzelinių automobilių išmetamųjų teršalų ribines vertes ir kad greitai turi būti sprendžiamas galimybių modifikuoti dyzelinius automobilius ir su tuo susijusios atsakomybės dėl išlaidų padengimo klausimas.

1.6. EESRK prašo Europos Komisijos geriau ir aiškiai skirti **klimate apsaugą** ir geresnę **vietos oro** kokybę. Tai svarbu norint įtikinti žmones viešųjų ir privačių investicijų nauda. Tam tikrų rūšių degalai gali padėti gerinti oro kokybę miestuose, tačiau jie nėra naudingi klimatui, pavyzdžiui, kai elektromobiliams skirta elektros energija ar vandenilis gaminami anglimis kūrenamose elektrinėse. Kita vertus, mažataršės transporto priemonės, varomos gamtinėmis dujomis (iš esmės tai reiškia, kad metanas bus išgaunamas iš bet kokių šaltinių – požeminių, organinių medžiagų ar sintetinių cheminių procesų arba visų šių procesų derinio), išgaunamomis iš biometano, nekenkia klimatui, tačiau gali didinti vietos oro taršą.

1.7. EESRK ragina Komisiją atkakliau siekti sudaryti palankesnes sąlygas vartotojams naudotis naujomis įperkamosiomis mažiau taršiomis judumo formomis ir užtikrinti, kad šių naujų judumo paslaugų nauda būtų prieinama visiems ir vienodai paskirstoma visoje Sąjungoje. Šiai problemai spręsti gali būti naudingos kelios siūlomos **finansavimo priemonės**, tačiau, Komiteto manymu, jų nepakanka.

1.8. EESRK palankiai vertina Komisijos atliekamą svarbų vaidmenį sudarant visos Europos pramonės įmonių aljansą, taip siekiant sukurti visą pažangių **baterijų** kūrimo ir gamybos ES vertės grandinę. Didesnė gamybos dalis ES vertės grandinėje yra labai svarbi mūsų darbo vietoms užtikrinti, o netaršių baterijų gamybą galima geriausiai garantuoti taikant ES aplinkos apsaugos standartus ir taisykles, kaip tai daroma, pavyzdžiui, taikant žiedinės ekonomikos principą.

2. Įžanga

2.1. **Švarios energijos dokumentų rinkinyje**, kuriuo siekiama paspartinti, pertvarkyti ir sustiprinti ES ekonomikos perėjimą prie švarios energijos laikantis 21-ojoje Klimato kaitos konferencijoje (COP 21) priimtų savo įsipareigojimų, kartu toliau siekiant svarbių ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslų, nurodyta, kad ES yra įsipareigojusi pereiti prie **nuo iškastinio kuro nepriklausomos energetikos sistemos**.

2.2. ES jau daug nuveikė siekdama šių tikslų. Nuo 1990 m. iki 2016 m. ES **išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis** sumažintas 23 %, o per tą patį laikotarpį ekonomika išaugo 53 % Tokių gerų rezultatų pasiekta daugelyje sektorių, išskyrus **transporto sektorį** – sektorių, kuriam tenka apie 24 % Europoje išmetamo ŠESD kiekio (2015 m. duomenys) ir kurio išmetamas teršalų kiekis Europos ekonomikai atsigaunant netgi didėjo. **Europos mažataršio judumo strategija** ⁽¹⁾ padės spręsti šią problemą.

2.3. EESRK pažymi, kad ES jau padarė didelę pažangą pereidama prie netaršaus judumo: 2009 m. nustatyta, kad nuo 2015 m. naujų automobilių ir lengvųjų komercinių transporto priemonių vidutinės **išmetamo CO₂ kiekio** vertės neturi viršyti 130 g CO₂/km, o nuo 2020 m. – 95 g CO₂/km. Tai labai svarbu norint pasiekti ES klimato politikos tikslus. Nuo 1992 m., kai buvo įvestas „euro“ standartas, teisės aktų leidėjai, pereidami nuo „euro 1“ iki „euro 6“, lengvųjų automobilių išmetamo azoto oksidų kiekio ribines vertes sumažino 97 %, o dalelių – 98 % Tai labai padeda mažinti vietos oro taršą miestuose.

2.4. Tačiau, atsižvelgiant į COP 21 priimtus įsipareigojimus ir neatidėliotiną būtinybę miestuose užtikrinti švarų orą, šių kelių transportui skirtų priemonių nepakanka. Nors vidutinis vieno automobilio per vieną nuvažiuotą kilometrą išmetamas teršalų kiekis mažėja, nemažėja bendras kelių transporto išmetamas teršalų kiekis, nes didėja bendras eismas, o ES transporto priemonių parkas atnaujinamas lėtai.

2.5. Todėl Europos Komisija pristatė iniciatyvą „**Europa kelyje**“, į kurią įtraukta keletas teisinių iniciatyvų, pateikiamų trimis rinkiniais. **Pirmasis** 2017 m. pristatytas **dokumentų rinkinys** susijęs su Europos užmoju užtikrinti sparčią pažangą siekiant iki 2025 m. įdiegti netaršaus, konkurencingo ir susietojo judumo sistemą, apimančią visas transporto priemones ir aprėpiančią visą Sąjungą. EESRK palankiai įvertino šį dokumentų rinkinį ⁽²⁾ ⁽³⁾, nes jis labai svarbus siekiant tinkamai veikiančios **bendros Europos transporto erdvės**, turinčios atitinkamą reguliavimo sistemą.

⁽¹⁾ COM(2016) 501 final.

⁽²⁾ OL C 246, 2017 7 28, p. 64.

⁽³⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 195.

2.6. Komunikate⁽⁴⁾ dėl strategijos „Europa kelyje“ **antrojo dokumentų rinkinio**, kuris nagrinėjamas šioje nuomonėje, daugiau dėmesio skiriama kelių transporto išmetamo teršalų kiekio mažinimo priemonėms, pavyzdžiui, Netaršių transporto priemonių direktyvai⁽⁵⁾, naujiems transporto priemonių CO₂ standartams⁽⁶⁾, alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimo visoje Europoje veiksmų planui⁽⁷⁾, Kombinuoto vežimo direktyvos peržiūrai⁽⁸⁾, Keleivių vežimo tolimojo susisiekimo autobusais paslaugų reglamentui⁽⁹⁾ ir baterijų iniciatyvai. Konkretūs pasiūlymai išsamiai išdėstyti atskirose Komiteto nuomonėse. **Trečiasis dokumentų rinkinys**, kuriame bus svarstomi saugos klausimai, bus parengtas pirmąjį 2018 m. pusmetį.

3. Svarbiausios komunikato nuostatos

3.1. Į antrąjį dokumentų rinkinį įtraukta keletas teisinių iniciatyvų, kuriomis siekiama nustatyti aiškias, tikroviškas ir įvykdomas taisykles, padėsiančias Europoje veiklą vykdančioms pramonės subjektams užtikrinti vienodas sąlygas. Plečiant alternatyviųjų degalų infrastruktūrą ir teikiant tarpvalstybiniu mastu sąveikias paslaugas, vartotojai bus skatinami pereiti prie netaršių transporto priemonių ir naudotis kitomis netaršaus judumo galimybėmis.

3.2. Laikotarpiu po 2020 m. siūlomas naujas lengvųjų automobilių ir lengvųjų komercinių transporto priemonių **išmetamo CO₂ kiekio reglamentas**. Pagal šį reglamentą lengvųjų automobilių ir lengvųjų komercinių transporto priemonių gamintojai turi iki 2025 m. 15 % sumažinti savo naujų transporto priemonių parko ES išmetamą CO₂ kiekį, o iki 2030 m. – 30 % Kai tik bus gauti naujosios pasaulinės suderintos lengvųjų transporto priemonių bandymų procedūros (angl. WLTP) duomenys (ne anksčiau kaip 2020 m.), šie santykiniai išmetamųjų teršalų mažinimo tikslai bus pakeisti absoliučiomis išmetamo CO₂ kiekio vertėmis.

3.3. Siekiant įveikti didelę vartotojų pasitikėjimo krizę ir atkurti pasitikėjimą, bus labai svarbu įdiegti pasaulinę suderintą lengvųjų transporto priemonių bandymų procedūrą, kaip patikimą ir tikroviškesnę automobilių **tipo patvirtinimo bandymų sistemą**. Taip pat bus atliekami realiomis važiavimo sąlygomis išmetamo teršalų kiekio (angl. RDE) bandymai – ne bandymo stende, o kelyje.

3.4. Siūloma įgyvendinti veiksmų planą, kuriuo siekiama didinti investicijas į **alternatyviųjų degalų infrastruktūrą** ir visoje Sąjungoje sukurti greito ir sąveikaus įkrovimo punktų ir degalinių tinklą. Bus naudojamos keletu finansavimo priemonių, pavyzdžiui, netaršaus transporto priemone, Europos infrastruktūros tinklų priemone, Europos strateginių investicijų finansavimo fondu ir Europos regioninės plėtros fondu.

3.5. Siekiant skatinti naudotis įvairių rūšių krovinių vežimo priemonėmis (pvz., sunkvežimiais ir traukiniais), peržiūrima **Kombinuoto vežimo direktyva**.

3.6. **Keleivinių tolimojo susisiekimo autobusų paslaugų direktyva** bus skatinama plėtoti susisiekimą nacionaliniais autobusais ir susisiekimą autobusais ilgais nuotoliais visoje Europoje, suteikiant didesnę transporto rūšių pasirinkimą visiems piliečiams ir alternatyvų asmeninių automobilių naudojimui.

3.7. **Netaršių transporto priemonių direktyva** bus skatinama, rengiant viešųjų pirkimų konkursus, rinkti netaršaus judumo metodus siekiant didinti paklausą automobilių pramonėje.

3.8. **Baterijų iniciatyva** padeda Europos pramonės įmonių aljansui tapti labiau nepriklausomu ir didinti elektromobilių gamybos vertės grandinėje užimamą dalį. Europos Komisija, be jau skirtų 150 mln. EUR, pagal programą „Horizontas 2020“ (2018–2020 m. darbo programa) baterijų moksliniams tyrimams ir inovacijoms tiesiogiai skirs 200 mln. EUR.

⁽⁴⁾ COM(2017) 675 *final*.

⁽⁵⁾ TEN/652 „Netaršios ir efektyviai energiją vartojančios transporto priemonės“, pranešėjas Ulrich Samm (žr. šio OL p. 58).

⁽⁶⁾ INT/835 „Reglamentų dėl keleivinių automobilių ir lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamo CO₂ kiekio peržiūra“, pranešėjas Dirk Bergrath (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje).

⁽⁷⁾ TEN/654 – „Alternatyviųjų degalų infrastruktūros veiksmų planas“ (komunikatas), pranešėjas Séamus Boland (žr. šio OL p. 69).

⁽⁸⁾ TEN/651 – „Kombinuotas krovinių vežimas“, pranešėjas Stefan Back (žr. šio OL p. 52).

⁽⁹⁾ TEN/650 – „Pateikimas į tarptautinę keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką“, pranešėjas Raymond Hencks (žr. šio OL p. 47).

4. Bendrosios pastabos

4.1. Šiame komunikate dėl kelių transporto daugiausia dėmesio skiriama pramonei, kuri **pirmauja pasaulyje** gamybos ir paslaugų teikimo srityse. Su gamyba susijusioje šio sektoriaus dalyje dirba 11 % visų ES gamybos pramonės darbuotojų ir sukuriama 7 % ES BVP. Reikia išlaikyti šią tvirtą poziciją ir ja pasinaudoti siekiant paspartinti, pertvarkyti ir sustiprinti ES ekonomikos perėjimą prie švarios energijos, taip pat pasiekti svarbų tikslą – **pirmauti** pasaulio rinkoje **naujų technologijų srityje**.

4.2. EESRK palankiai vertina bendrą **technologijų atžvilgiu neutralų**, naujiems pokyčiams atvirą požiūrį, kurio galime tikėtis atsižvelgiant į nuolat dedamas dideles mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros pastangas, kurias remia ES. Vis dėlto EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad šio požiūrio iniciatyvose nėra visapusiškai laikomasi. Priklausomai nuo technologijų pažangos negalime būti tikri, kad ateityje judėsime vien tik elektra varomomis transporto priemonėmis. Kitos varymo technologijos taip pat turi didelio netaršaus judumo potencialo. Atsižvelgdamas į tai, kad šiuolaikinės transporto technologijos ateityje sparčiai keisis, EESRK rekomenduoja taikyti **lankstesnį požiūrį**, o ne, pavyzdžiui, nustatyti išmetamųjų teršalų ribines vertes ar viešųjų pirkimų tikslus. Pavyzdžiui, išmetamųjų teršalų ribinių verčių ir minimalių rodiklių laikotarpio vidurio peržiūra, regis, yra mažiausia, ką reikia padaryti tam, kad būtų galima juos pakoreguoti vėliau.

4.3. EESRK palankiai vertina iniciatyvas, skirtas atkurti **vartotojų pasitikėjimą** automobilių pramonės sektoriumi ir reguliavimo sistema. Labai svarbu atkurti pasitikėjimą nustatant tikroviškus išmetamųjų teršalų standartus ir naujas bandymų procedūras. EESRK pažymi, kad tikroviškesnės išmetamųjų teršalų vertės priklausys ne vien tik nuo automobilių technologijų, bet ir didele dalimi nuo vairuotojų elgesio ir nuo oro bei kelio sąlygų. Todėl vartotojai susidurs su gana dideliais netgi vieno tipo automobilių duomenų svyravimais.

4.4. Kiekvienais metais pradedama eksploatuoti apie keturiolika milijonų naujų automobilių, kuriais pakeičiama tik apie 5 % viso ES automobilių parko, kurį sudaro 253 mln. automobilių. NET ir esant vien tokiam **atnaujinimo tempui** – remiantis esamais išmetamųjų teršalų standartais – iki 2030 m. išmetamas CO₂ kiekis, palyginti su 2005 m., sumažės daugiau kaip 30 % (VDA ataskaita), EESRK palankiai vertintų visas iniciatyvas, kurios padėtų sparčiau atnaujinti automobilių parką ir taip dar labiau sumažinti išmetamą teršalų kiekį. Šalyse, turinčiose ne tokias galias automobilių pramonės tradicijas ir mažesnį šios srities potencialą, šiuo metu pastebimas inovacinio pajėgumo sustiprėjimas ir aktyvesnė naujų gamybos sprendimų paieška. Ši teigiama tendencija stiprina konkurencingumą mažataršio judumo plėtojimo srityje.

4.5. EESRK norėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad Komisija turėtų ne tik sutelkti dėmesį į naujas technologijas, pavyzdžiui, elektromobilius, bet ir apsvarstyti dideles galimybes tobulinti **esamą automobilių parką**. Pavyzdžiui, sumažinti išmetamą CO₂ kiekį 1 gramu sudarant papildomą galimybę visam automobiliui parkui naudoti iš neiškastinių žaliavų gaminamus degalus yra tiek pat veiksminga kaip ir 20 gramų sumažinti naujų automobilių parko išmetamą CO₂ kiekį (VDA ataskaita).

4.6. Turime suprasti, kad norint užtikrinti didelę mažataršių transporto priemonių dalį, reikalingas **pereinamasis laikotarpis**, kurio trukmės neįmanoma numatyti. Jis priklauso nuo automobilių pramonės daromų pokyčių, vartotojų naujų technologijų įsisavinimo spartos, susijusių išlaidų ir kitų veiksnių, pavyzdžiui, įkrovimo infrastruktūros, degalų kainų ar viešojo sektoriaus vykdomų viešųjų pirkimų.

Tačiau šis pereinamasis laikotarpis neturi būti vertinamas kaip galimybė toliau nekludomai viršyti dyzelinių automobilių išmetamųjų teršalų ribines vertes ir vengti modifikuoti tokius automobilius įdiegiant selektyviosios katalizinės redukcijos (SCR) sistemą siekiant atitikti „euro 6“ standartą. Komisija turėtų užtikrinti, kad valstybių narių nacionaliniai teisės aktų leidėjai kuo skubiau įteisintų pagal „euro 6“ atliktiną modifikavimą ir kad būtų išaiškinti su išlaidų apmokėjimu susiję įsipareigojimai ir atsakomybė.

4.7. EESRK ragina automobilių pramonę pereinamuju laikotarpiu naudotis taip, kad Europos Sąjungoje būtų padidinta **sanglauda**, priimant teisingus pasirinkimus dėl pramoninių objektų vietos ir kad visose valstybėse narėse būtų vienodos netaršių transporto priemonių naudojimo galimybės. Būtų nepriimtina, jei, pavyzdžiui, senesni dyzeliniai automobiliai būtų uždrausti kai kuriose valstybėse narėse ir tada parduodami tose valstybėse narėse, kurių ekonomika silpnesnė. Be to, svarbų vaidmenį atlieka už ES ribų vykstantys pokyčiai, nes Europos automobilių pramonės sektorius iš esmės dirba **pasaulinei rinkai**. Labai svarbu, kad įgyvendinant ES politiką būtų remiami tarptautiniai susitarimai, kuriais Europos automobilių pramonės sektoriui, palyginti su jo konkurentais JAV ar Azijoje, būtų sudaromos sąžiningos sąlygos.

4.8. Tai, ar ateityje įvyks technologijų proveržis, pavyzdžiui, baterijų veikimo srityje, priklauso nuo **mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros**. Toks proveržis galėtų įvykti ne tik elektros baterijomis varomų transporto priemonių, bet ir degalų, kurie bus naudojami vidaus degimo varikliuose arba kuro elementuose, srityje. Nors kai kuriose šalyse (pvz., Švedijoje) jau plačiai naudojami klimatui nekenkiantys vien iš neišskastinių žaliavų gaminami degalai, pavyzdžiui, HVO100, taip pat gali atsirasti **naujų rūšių degalų**, pavyzdžiui, sintetiniai degalai ar vandenilis, kuriuos būtų galima pradėti gaminti už priimtina kainą naudojant perteklinę elektros energiją, kurios yra vis daugiau, atsižvelgiant į didėjančias energijos gamybos iš nepastovių atsinaujinančiosios energijos išteklių apimtis.

4.9. EESRK prašo Europos Komisijos geriau ir aiškiai atskirti skirtingus netaršių transporto priemonių naudojimo tikslus. Siekiama dviejų tikslų: **apsaugoti klimatą** ir gerinti **vietos oro** kokybę. Svarbu pažymėti, kad tam tikrų rūšių degalai gali padėti gerinti oro kokybę miestuose, tačiau jie nėra naudingi klimatui, pavyzdžiui, kai elektromobiliams skirta elektros energija ar vandenilis gaminami anglimis kūrenamose elektrinėse. Kita vertus, mažataršės transporto priemonės, varomos iš biometano išgaunamomis gamtinėmis dujomis, nekenkia klimatui, tačiau gali didinti vietos oro taršą. Vietos oro taršos mažinimas miestuose yra itin aktualus klausimas, kurį sprendžiant reikia imtis veiksmų regionų ir vietos lygmeniu, o klimato apsauga yra visuotinė problema – pokyčius šioje srityje galima padaryti (ir pastebėti) tik per keletą dešimtmečių. Norint įtikinti žmones viešųjų ir privačių investicijų nauda, svarbu aiškiai atskirti šiuos tikslus.

4.10. EESRK ragina Komisiją būti griežtesne sudarant palankesnes sąlygas vartotojams naudotis naujomis įperkamos ir mažiau taršiomis judumo formomis ir užtikrinti, kad šių naujų judumo paslaugų nauda būtų prieinama visiems ir vienodai paskirstoma visoje Sąjungoje. Susirūpinimą kelia galimos problemos, visų pirma papildomos **išlaidos vartotojams**. Šiai problemai spręsti gali būti naudingos kai kurios siūlomos finansavimo priemonės, tačiau, Komiteto manymu, jų nepakanka. Atsižvelgdamas į tai, EESRK palankiai vertina Komisijos iniciatyvą gerinti vartotojų gebėjimus įsigyjant arba naudojant transporto priemones rinktis pažangesnius sprendimus. Tai bus daroma užtikrinant daugiau skaidrumo ir pasiūlant naudotis kainų palyginimo metodika.

4.11. EESRK palankiai vertina Komisijos atliekamą svarbų vaidmenį sudarant visos Europos pramonės įmonių aljansą, taip siekiant sukurti visą pažangių **baterijų** kūrimo ir gamybos ES vertės grandinę. Šis tikslas grindžiamas keliomis prielaidomis: strategiškai svarbu užsitikrinti didesnę nepriklausomybę nuo už ES ribų įsisteigusių baterijų gamintojų; užimti didesnę gamybos dalį ES vertės grandinėje labai svarbu mūsų darbo vietoms užtikrinti, o netaršių baterijų gamybą galima geriausiai garantuoti taikant ES aplinkos apsaugos standartus ir taisykles, kaip tai daroma, pavyzdžiui, taikant žiedinės ekonomikos principą. Šiam tikslui pasiekti būtinos didelio masto pramonės investicijos, o Komisija turėtų sudaryti tinkamas ribines sąlygas, pavyzdžiui, techninius standartus.

4.12. EESRK pritaria netaršioms transporto priemonėms apibrėžti taikomam per išmetimo vamzdį išmetamo teršalų kiekių įvertinimo metodui, nes jis yra paprastas. Vis dėlto jis taip pat norėtų pabrėžti, kad taikant šį metodą neatsižvelgiama į transporto priemonės visu jos eksploatavimo laikotarpiu paliekamą **anglies pėdsaką**. Siekiant išvengti nepagrįstų reikalavimų taikymo tam tikrų rūšių transporto priemonėms, reikalingos didesnės teisėkūros pastangos siekiant neapsiriboti per išmetimo vamzdį išmetamų teršalų kiekio įvertinimo metodu, bet taip pat atsižvelgti į gamybos klausimus arba švarios energijos tiekimą.

4.13. EESRK daro išvadą, kad pagrindinė **viešojo transporto** modernizavimo kliūtis yra finansinės paramos stoka, ir ragina Komisiją iš naujo persvarstyti direktyvą dėl viešųjų pirkimų atkreipiant dėmesį į finansavimą. EESRK pažymi, kad greta būtinybės turėti daugiau netaršių viešojo transporto priemonių labai svarbu įtikinti daugiau piliečių naudotis šiuo transportu, iš esmės didinant jo patrauklumą (jungtys, patogumas), užuot dėmesį telkus į žemas bilietų kainas.

2018 m. balandžio 19 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos energetikos tinklų stiprinimas“

(COM(2017) 718 final)

(2018/C 262/14)

Pranešėjas **Andrés BARCELÓ DELGADO**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2018 2 12
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 5
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	157 / 1 / 2

1. Išvados ir rekomendacijos

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

1.1. **pritaria** nuomonei, kad tarpusavyje tinkamai susietas Europos energetikos tinklas yra būtinas norint pasiekti energetikos sąjungos tikslą užtikrinti saugų ir darnų įperkamos energijos tiekimą, kuris sudarytų sąlygas konkurencingam perėjimui prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos;

1.2. **dar kartą patvirtina**, kad visi ES klimato ir energetinio saugumo tikslai yra neatsiejamai tarpusavyje susiję, todėl nė vienas iš jų neturėtų būti laikomas mažiau svarbiu už kitus, nors kai kurie ir nėra privalomi valstybėms narėms;

1.3. **mano**, kad investicijos į tinklų infrastruktūrą turi būti vystomos taip pat intensyviai kaip ir kitos investicijos į energetiką, visų pirma jas derinant su atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtra, todėl ragina Komisiją ir valstybes nares užtikrinti tinkamą tiek tarptautinių, tiek nacionalinių energetikos tinklų plėtrą, kad būtų sudarytos sąlygos bendram vystymuisi, kuris leistų pasiekti Sąjungos tikslus;

1.4. **ragina** Komisiją ir valstybes nares kas dvejus metus rengti stebėsenos ataskaitas, kuriose būtų įvertintas tiek atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros, tiek nacionalinių ir tarptautinių tinklų kūrimo tikslų įgyvendinimas siekiant užtikrinti darnią atsinaujinančiųjų išteklių ir tinklų plėtrą ypatingą dėmesį skiriant kliūčių, kurios trukdo atsinaujinančiųjų išteklių energijos perdavimui, nustatymui;

1.5. **tvirtina**, kad iki 2020 m. 10 % jungiamųjų linijų pralaidumo planinio rodiklio nepavyks pasiekti kelete valstybių narių ir dėl su šių projektų vystymu susijusių sunkumų (sudėtingų administracinių procedūrų, politinių padarinių, finansavimo, visuomenės nepritarimo) kyla pavojus 2030 m. tikslų įgyvendinimui, o tai apsunkina visos ES klimato politikos vykdymą;

1.6. **mano**, kad aktyvus organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas jungiamųjų linijų projektų rengimo etapais gali padėti sumažinti visuomenės nepritarimą kai kuriems projektams;

1.7. **ragina** daryti pažangą rengiant reglamentą dėl energetikos sąjungos valdymo sudarant galimybę imtis reikiamų priemonių, skirtų paskatinti jungiamųjų linijų plėtojimui tose vietovėse, kurios šiuo metu labiausiai nutolusios nuo 10 % tikslo;

1.8. **rekomenduoja**, be kiekvienos šalies jungiamųjų linijų procentinės dalies rodiklio, numatyti atskirų geografinių vietovių (pvz., Pirėnų pusiasalio) rodiklių stebėseną ir nustatyti kainų skirtumų didmeninėse rinkose stebėsenos rodiklius siekiant pirmenybę teikti bendro intereso projektų įgyvendinimui tose vietovėse, kur šie skirtumai yra didžiausi;

1.9. **pripažįsta**, kad finansinė parama, gauta pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę (EITP), sudaro 5 350 mln. EUR, iki 2014 m. skirtų energetikos infrastruktūrai, kartu su kitais paramos šaltiniais ir regioninių grupių darbu leidžia plėtoti vis daugiau projektų, kurie priartina ES prie energijos vidaus rinkos sukūrimo;

1.10. **ragina** persvarstyti jungiamųjų linijų projektų rėmimui numatytą biudžetą, nes dabartinių asignavimų gali nepakakti numatytiems tikslams pasiekti;

1.11. **ragina** valstybes nares ir Komisiją stiprinti solidarumo ir bendro saugumo mechanizmus, kad būtų sudarytos sąlygos įvykdyti energetikos pertvarką ir pasiekti tiekimo saugumo tikslus užtikrinant tinkamą sąnaudų ir naudos santykį, kuris turėtų įtakos pramonės konkurencingumui ir Europos piliečiams;

1.12. **rekomenduoja** Komisijai ir valstybėms narėms propaguoti valdymo (programinės įrangos) priemones, kurios padidintų jungiamųjų linijų veikimo efektyvumą.

2. Transeuropinių energetikos tinklų politika

2.1. Kad pasiektų savo klimato kaitos, konkurencingumo ir energetinio saugumo tikslus, Europos Sąjunga užsibrėžė siekį plėtoti energijos perdavimo tinklus, kurie sudarytų sąlygas perėjimui prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos.

Konkrečiai kalbant, ji nusistatė uždavinį, kad iki 2020 m. valstybės narės pasiektų 10 % tinklų sujungimo su kaimyninėmis šalimis rodiklį. Be to, siekdama užtikrinti, kad atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos tikslų būtų siekiama tinkamai plėtojant jungiamąsias linijas, Europos Vadovų Taryba sutarė 2030 m. elektros energijos jungiamųjų linijų pralaidumo planinį rodiklį padidinti iki 15 %.

2.2. Siekdama užtikrinti, kad būtų pasiektas 10 % jungiamųjų linijų pralaidumo planinis rodiklis, ES 2013 m. priėmė reglamentą dėl Transeuropinių energetikos tinklų (TEN-E reglamentas) ir pradėjo įgyvendinti Europos infrastruktūros tinklų priemonę (EITP), sukurdamą tvirtą pagrindą, kuriuo remiantis būtų galima nustatyti, remti ir prioritetine tvarka įgyvendinti bendro intereso projektus, kurie būtini atspariam transeuropiniam energetikos tinklui sukurti.

2.3. Iki 2030 m. investicijoms į Europos energetikos tinklus reikės 180 000 mln. EUR ir tikimasi, kad baigus jas vykdyti kasmet būtų sutaupoma 40 000–70 000 mln. EUR, nes sumažėtų energijos gamybos išlaidos ir dujų didmeninės kainos taptų konkurencingesnės, o tai padėtų sumažinti energetikos pertvarkos išlaidas.

Trečiajame bendro intereso projektų sąrašė, kurį dar turi patvirtinti Europos Parlamentas, nurodyti 173 projektai, skirti padėti įgyvendinti 2020 ir 2030 m. jungiamųjų linijų pralaidumo planinius rodiklius.

Nepaisant sąrašė nurodytų tikslų ir esamų paramos priemonių, tiek su projektais susiję techniniai sunkumai, tiek politinės ir administracinės pasekmės ir visuomenės nepritartimas lemia tai, kad 2020 m. bus baigta įgyvendinti mažiau kaip 30 % iš 173 projektų, įtrauktų į 2017 m. atliktą trečiąją BPI peržiūrą.

Šį vėlavimą iš dalies lėmė tai, kad TEN-E taisyklių taikymas nacionaliniu lygmeniu nebuvo visiškai užtikrintas.

2.4. Siekdama pažangos įgyvendinant tikslus, Komisija įsteigė keturias aukšto lygio grupes, kad būtų galima paspartinti infrastruktūros kūrimą keturiuose konkrečiuose regionuose.

2.4.1. Baltijos energijos rinkos jungiamųjų linijų planas

Politinis prioritetas yra sinchronizuoti Baltijos valstybių elektros energijos tinklus su žemyninės Europos tinklu ir nutraukti Baltijos valstybių ir Suomijos dujų izoliaciją ir priklausomybę nuo vieno dujų tiekimo šaltinio.

EESRK visiškai pritaria tam, kad būtų pasiektas politinis susitarimas paskatinti iki 2021 m. užbaigti daugiau dujų srities BIP, susijusių tiek su Estijos ir Suomijos, tiek su Lenkijos ir Lietuvos jungiamosiomis linijomis.

2.4.2. Pirėnų pusiasalis (Madrido deklaracija)

Deja, nepaisant to, kad pritarta Biskajos įlankos linijai, Pirėnų pusiasalio sujungimas su likusia Europa labai atsilieka nuo 2020 m. tikslų, o dar labiau – nuo 2030 m. tikslų.

Esamomis Ispanijos ir Portugalijos jungiamosiomis linijomis neišsprendžiama esminė nepakankamų jungiamųjų linijų tarp Pirėnų pusiasalio ir Prancūzijos problema, nes vienintelis būdas susieti pusiasalį su Europa ir integruoti jį į vidaus rinką yra per Prancūziją; jungiamosios linijos su šia šalimi sudaro maždaug 2,8 %.

Ši nedidelė jungiamųjų linijų procentinė dalis lemia tai, kad elektros energijos kainos Pirėnų pusiasalyje yra vienos aukščiausių Europoje, o atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimo sistemos sąnaudos taip pat labai didelės, nes reikia didelių atsarginio elektros energijos tiekimo pajėgumų ir procedūrų, kurios leistų valdyti itin didelį energijos gamybos rūšių derinio nepastovumą. Naujaisi Prezidento E. Macrono pareiškimai rodo svarbią politinę paramą dviem Pirėnų pusiasalio jungiamosioms linijoms, kurios dar tik pradėdamos kurti.

2.4.3. Vidurio ir Pietryčių Europos energetikos tinklų sujungiamumas

Šis regionas yra pažeidžiamas dėl tiekimo sutrikimų ir už dujas moka brangiau nei likusi ES dalis, nors geografiškai yra arčiau pagrindinio dujų tiekėjo.

Pagrindiniai tikslai yra pradėti Bulgarijos–Serbijos jungiamojo dujotiekio statybą, pradėti investuoti į Krko suskystintų gamtinių dujų terminalą (2018 m. pirmąjį pusmetį) ir pradėti statyti Bulgarijos–Austrijos koridorių Rumunijos dalyje.

2.4.4. Šiaurės jūros šalių energetikos srities bendradarbiavimas

Pagrindinis tikslas – suderinti elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamybą ir perdavimą, taip pat sukurti teisinę ir reguliavimo sistemą, kuri būtų palanki tokiems projektams regione, kurio vėjo energijos gamybos potencialas 2030 m. sudarys 4–12 % ES suvartojimo.

3. Infrastruktūros politikos perorientavimas į ilgesnį laikotarpį

3.1. Nors Komisija ir valstybės narės įdėjo labai daug pastangų, kad paskatintų BIP, iš tiesų tiek dėl techninių problemų, tiek dėl biurokratinių apribojimų ir finansinių suvaržymų iki 2020 m. tik nedaugelis jų bus visiškai įgyvendinta, todėl reikia skubiai peržiūrėti numatytą BIP įgyvendinimo grafiką pirmenybę teikiant vietovėms, kurioms sunkiausia pasiekti jungiamųjų linijų pralaidumo planinius rodiklius.

3.2. EESRK mano, kad į BIP reikia įtraukti kibernetinio saugumo kriterijus, kad būtų sumažinta grėsmė Europos piliečiams.

Skaitmeninimas reikš, kad sistemų dalis naujuose investicijų projektuose bus vis didesnė.

3.3. Dėl dujų jungiamųjų linijų pirmenybė turėtų būti teikiama tiems BIP, kurie iš esmės prisideda prie valstybių narių energijos tiekimo saugumo užtikrinimo turint omenyje tiek su trečiųjų šalių veiksmais susijusią riziką, tiek techninius apribojimus.

3.4. Elektros energijos tinklų jungiamųjų linijų pralaidumo planinių rodiklių trūkumas yra tas, kad kiekviena valstybė narė aptariama atskirai. Manoma, kad šiuos veiksmus būtina pakartoti pagal geografines vietas su reikiamomis valstybių narių grupėmis, kad būtų išvengta kliūčių tinklų sujungimui. Tai ypač svarbu tais atvejais, kai viena valstybė gali susijungti su likusia Europos dalimi tik per kitą valstybę, pavyzdžiui, Pirėnų pusiasalis, Kipras, Malta ir Airija.

3.5. Pirmenybę reikėtų teikti didesnę jungiamųjų linijų deficitą turinčių valstybių narių, pavyzdžiui, Pirėnų pusiasaliui priklausančių šalių, Pietryčių Europos, Lenkijos, Airijos ir kt., sujungimui, todėl EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares parengti reikiamas priemones, kad tai būtų įgyvendinta be nepagrįsto delsimo.

3.6. 10 % elektros energijos tinklų jungiamųjų linijų pralaidumo planinis rodiklis iki 2020 m. bus nepasiektas Kipre, Ispanijoje, Italijoje, Lenkijoje nei Jungtinėje Karalystėje, o Airijos ir Portugalijos įtraukimas į šį rodiklį pasiekusiųjų sąrašą yra labai abejotinas.

Atsižvelgiant į pačios Komisijos duomenis, 15 % elektros energijos tinklų jungiamųjų linijų pralaidumo rodiklis iki 2030 m. atrodo sunkiai pasiekiamas, ypač jei atliekama tinkama analizė pagal geografines kliūtis, o ne tik pagal valstybes nares.

3.7. Siekiant 2030 m. tikslų, sujungimo ir integracijos į bendrąją rinką poreikiams įvertinti nustatytos naujos ribinės vertės:

- 2 EUR/MWh skirtumo tarp kiekvienos valstybės narės, regiono ar prekybos zonos didmeninių rinkų ribinė vertė siekiant paspartinti rinkų harmonizavimą,
- elektros energijos tiekimas turi būti užtikrinamas derinant kiekvienos valstybės narės pajėgumus su energijos importu. Kai vardinis jungiamųjų linijų perdavimo pralaidumas yra mažesnis už 30 % pikinės apkrovos, reikia svarstyti galimybes tiesti naujas jungiamąsias linijas,
- trečioji ribinė vertė susijusi su optimaliu atsinaujinančiosios energijos panaudojimu: kai jungiamųjų linijų perdavimo pralaidumas (eksportas) yra mažesnis už 30 % įrengtojo elektros energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių pajėgumo, turėtų būti nagrinėjamos galimybės tiesti naujas jungiamąsias linijas.

Šios trys ribinės vertės tiesiogiai susieja atsinaujinančiųjų išteklių energijos vystymo ir integracijos į vidaus rinką tikslus su sujungimo tikslais ir taip suteikia teigiamą postūmį visų jų įgyvendinimui.

3.8. Atsižvelgiant į naujas ribines vertes ir pasirinktos analizės pagal valstybes nares trūkumus, šešios šalys neatitinka nė vienos iš trijų ribinių verčių: Kipras, Ispanija, Graikija, Airija, Italija ir Jungtinė Karalystė. Prie jų reikėtų pridurti Portugaliją ir Malta, kurios atitinka dvi ribines vertes, tačiau tik dėl išskirtinės jungties atitinkamai su Ispanija ir Italija.

Baltijos jūros šalys ir Vokietija, Bulgarija, Lenkija ir Rumunija atitinka dvi iš trijų ribinių verčių, o kitas valstybes nares galima laikyti visiškai atitinkančiomis visas tris ribines vertes.

3.9. Tiek analizuojant kiekvienos valstybės jungiamųjų linijų procentinę dalį, tiek nagrinėjant tris naujas ribines vertes tampa aišku, kad daugeliui valstybių bus labai sunku pasiekti 2030 metams nustatytus tikslus. Viena pagrindinių problemų yra ta, kad jungiamųjų linijų pralaidumo planinis rodiklis valstybėms narėms yra neprivalomas; dėl šios priežasties ir dėl tokio tipo projektams būdingo vėlavimo (politinis sutarimas, finansavimo poreikiai, ekonominė grąža, visuomenės nepritarimas) jį sunku pasiekti. Visi ES klimato ir energetinio saugumo tikslai yra neatsiejamai tarpusavyje susiję, todėl nė vienas iš jų neturėtų būti laikomas mažiau svarbiu už kitus.

3.10. ES privalo toliau rengti ir priimti savo Valdymo reglamentą vadovaudamasi plataus užmojo požiūriu, pagal kurį tinklų jungiamųjų linijų pralaidumo planinis rodiklis ir atsinaujinančių išteklių energijos planinis rodiklis būtų vertinami vienodai siekiant užtikrinti, kad valstybės narės ir Komisija skubiai sutelktų visas pastangas, kad būtų kuo greičiau pasiektas 10 % jungiamųjų linijų pralaidumo planinis rodiklis, kuris leistų patekti į Sąjungos energijos vidaus rinką.

Be to, tiems projektams, kuriuos įgyvendinus gerokai padidėtų tinklų jungiamųjų linijų pralaidumas tose vietose, kurios nesiekia 10 % planinio rodiklio, reikia pasitelkti visas turimas finansines priemones, pavyzdžiui, Europos infrastruktūros tinklų priemonę, Europos struktūrinius ir investicijų fondus ir Europos strateginių investicijų fondą. Šiems projektams turėtų būti taikomas specialus reguliavimas, sustiprinant Europos valdymo priemones tiems projektams, kurie užtikrintų spartesnę jų įgyvendinimą.

3.11. Regioninės grupės kartu su Komisija turėtų nuolat atlikti vertinimus kiekvienu konkrečiu atveju pirmenybę teikdamos bendro intereso projektams, be kita ko, imdamosi reikiamų priemonių, kurios palengvintų jų įgyvendinimą, įskaitant administracinių procedūrų supaprastinimą, ir skatindamos valstybių narių susitarimą aukščiausio lygio susitikimuose.

Visos susijusios šalys, įskaitant valstybes nares, perdavimo sistemų operatorius, propaguotojus ir reguliuotojus, turi imtis suderintų veiksmų. Tokios iniciatyvos, kaip Kopenhagoje kasmet organizuojamas energetikos infrastruktūros forumas, kuriame gali aktyviai dalyvauti visi šie subjektai, yra labai teigiama praktika siekiant rasti jungiamųjų linijų projektų vystymui kylančių problemų sprendimus.

4. Tiekimo saugumas

4.1. Dėl didelės priklausomybės nuo išorės energijos šaltinių visose ES valstybėse narėse tiekimo saugumo didinimas yra vienas pagrindinių ES tikslų. Šiuo požiūriu pastaraisiais metais padaryta didelė pažanga, ypač kuriant gamtinių dujų jungiamųjų linijų tinklus, tačiau vis tiek būtina ir toliau pirmenybę teikti tiems bendro intereso projektams, kurie būtini, kad kiekvienos šalies dujų sistema atitiktų N-1 kriterijų, apibrėžtą Reglamentu (ES) Nr. 994/2010, o vėliau kuo greičiau užsitikrinti tris alternatyvius dujų tiekimo šaltinius.

4.2. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas pastangoms, kurios reikalingos siekiant pašalinti trūkumus, kurie vis dar pastebimi kai kuriose Sąjungos teritorijose, pavyzdžiui, salose ir periferinėse teritorijose. Svarbu priminti 2011 m. vasario 4 d. Europos Vadovų Tarybos išvada, kuriose susitarta, kad po 2015 m. nė viena valstybė narė neturėtų likti atskirta nuo Europos dujų ir elektros tinklų, o jos energetinis saugumas neturėtų priklausyti nuo tinkamų jungiamųjų linijų stokos. Todėl, nors ir pavėluotai, pažanga, padaryta 2017 m. išplėtus EITP taikymo sritį, paskatinus projektus, kuriuos įgyvendinant bus išspręstos salų, pavyzdžiui, Kipro ir Maltos, izoliuotumo problemos, ir šiuo metu nagrinėjamus bendro intereso projektus, pavyzdžiui, dujotiekio „EastMed“, vidutinės trukmės laikotarpiu nutiekia optimistiškai.

4.3. Būtina sukurti valstybių solidarumo mechanizmus, kurie suteiktų galimybę imtis bendrų veiksmų siekiant pašalinti konkrečios valstybės su tiekimu susijusių riziką ekstremaliųjų situacijų atvejais.

5. Reikalavimai energetikos pertvarkai

5.1. Perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir 2030 m. (27 % atsinaujinančiųjų išteklių energijos) ir 2050 m. (80 % mažesnis išmetamo CO₂ kiekis) nustatyti tikslai paskatins transporto ir namų ūkio sektoriaus elektrifikaciją, o tai lems didesnius atsinaujinančiųjų išteklių energijos poreikius ir naujus jų panaudojimo būdus įgyvendinant projektus „Power to Gas“.

5.2. Kad būtų pasiekti 2050 m. tikslai, investicijos į perdavimo ir paskirstymo tinklus turi kasmet sudaryti 40 000–62 000 mln. EUR ⁽¹⁾, palyginti su šiuo metu numatytais 35 000 mln. EUR.

5.3. Kyla aiškus pavojus, kad 2030–2050 m. jungiamųjų linijų pralaidumo planiniai rodikliai nebus pasiekti dėl šių projektų vystymui kylančių sunkumų, dėl to gali kilti grėsmė Europos tikslams kovos su klimato kaita srityje, kartu išaugti paramos investicijoms į atsinaujinančiųjų išteklių energiją sąnaudos.

⁽¹⁾ Europos Parlamento (ITRE komiteto) tyrimas „2017 m. Europos energetikos pramonės investicijos“ (IP/A/ITRE/2013-46 – PE595.356).

5.4. Atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtra turi vykti kartu su tinkamu tiek tarptautinių, tiek nacionalinių energetikos tinklų vystymu.

6. Pažanga siekiant sukurti tikrą energijos vidaus rinką

6.1. EESRK visada pabrėžė, kad energetikos sąjunga yra pagrindinis veiksnys kuriant Europos Sąjungą, todėl jungiamosios linijos yra būtinas elementas siekiant sukurti tikrą energijos vidaus rinką, nes be jų susidarytų anomalijų situacijų, turinčių daug trūkumų.

Nesant jungiamųjų linijų, atsinaujinančių išteklių energijos skatinimo politika lemtų didelį kainų svyravimą, didesnių investicijų į paramos technologijas būtinybę ir pagamintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos švaistymą tuo metu, kai staiga padidėja elektros energijos gamyba ir sumažėja vartojimas.

6.2. Europos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra (ACER) apskaičiavo, kad rinkai tiekiami tik 31 % žemyninės Europos šalyse esančių jungiamųjų linijų pajėgumų. Todėl, siekiant baigti kurti vidaus rinką, rekomenduojama imtis priemonių, kurios kuo labiau padidintų teikimo rinkai pajėgumus, o tai užtikrintų didesnę konkurenciją, didesnę veiksmingumą ir geresnį turimų išteklių panaudojimą.

6.3. Siekiant sumažinti veiklos sąnaudas, reikia daryti pažangą susiejant einamosios paros ir tarpvalstybines balanso rinkas, sustiprinti Reglamento (ES) 2017/2195 dėl elektros energijos balansavimo priemones reikalaujant, kad valstybės narės bendradarbiautų regionų lygmeniu, kad jungiamosiose linijose sukurtų balansavimo zonas, kurios padėtų išspręsti spūsčių problemą, optimizuoti valstybių narių energijos atsargas ir padidinti rinkų konkurencingumą⁽²⁾.

7. Ekonomikos optimizavimas

7.1. EESRK mano, kad reikia skatinti priemones, kurios leistų užtikrinti, kad turimos Europos lėšos visų pirma būtų skiriamos tiems projektams, kuriems tiekimo saugumo požiūriu jos labiausiai reikalingos, ir tiems, kurie užtikrina didesnę ekonominę grąžą arba leidžia daryti pažangą siekiant Sąjungos tikslų klimato kaitos srityje.

7.2. Kainų skirtumo riba (1) ekonominiu požiūriu turėtų būti lemiamas veiksnys skiriant lėšas projektams.

7.3. Elektros energijos kaupimo projektams (be kita ko, naudojant suspausto oro technologiją), kurie padeda sumažinti gamybos sistemos poreikius, turi būti teikiama didesnė pirmenybė nei kitiems projektams, kurie šiuo metu negauna pakankamos technologinės paramos ir kurie turėtų būti finansuojami pagal mokslinių tyrimų ir inovacijų programas; taip yra, pavyzdžiui, kai kurių su CO₂ transportavimu susijusių projektų atveju. Tačiau reguliavimas neturėtų užbėgti technologijoms už akių.

Bruselis, 2018 m. balandžio 19 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽²⁾ OL L 312, 2017 11 28, p. 6.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Trečioji energetikos sąjungos būklės ataskaita“

(COM(2017) 688 final)

(2018/C 262/15)

Pranešėjas **Toni VIDAN**

Bendrapranešėjis **Christophe QUAREZ**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2018 1 18
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 5
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	159 / 5 / 5
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina trečiąją energetikos sąjungos būklės ataskaitą, pritaria energetikos sąjungos projekto tikslams ir teigiamai vertina tai, kad pabrėžiamas ES visuomenės dalyvavimas ir sutelkimas prisiimti visą atsakomybę už energetikos sąjungą. Jis pakartoja savo pasiūlymus dėl veiksmingo dialogo energetikos klausimais su organizuota pilietine visuomene ES, nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis.

1.2. EESRK visada manė, jog sumanymas kurti energetikos sąjungą yra itin svarbus, kad Europos Sąjungą lydėtų sėkmė. Jis pritaria Komisijos nuomonei, kad energetikos sąjungos tikslas – ne tik spręsti energetikos ir klimato kaitos klausimus. EESRK mano, kad energetikos pertvarka yra proga imtis veiksmų, kad Europa taptų demokratiškesnė, darnesnė, konkurencingesnė ir teisingesnė. Bendros pastangos sukurti energetikos sąjungą turi sustiprinti Europos Sąjungos aplinkos, politinį, ekonominį ir socialinį tvarumą atsižvelgiant į ES pagrindines vertybes.

1.3. EESRK palankiai vertina švarios energijos dokumentų rinkinį kaip žingsnį teisinga linkme, tačiau apgailestauja, kad trečiojoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje nepripažįstama, jog rinkinyje nustatytų tikslų nepakanka. EESRK pritaria Europos Parlamento iniciatyvoms sustiprinti teisinę sistemą ir yra susirūpinęs dėl Tarybos mėginimų susilpninti būsimas nuostatas. EESRK ragina ES aktyviau imtis veiksmų, kad Europa ir pasaulis priartėtų prie Paryžiaus susitarime įtvirtinto ir visų valstybių narių ratifikuoto anglies dioksido poveikio neutralizavimo tikslo.

1.4. EESRK apgailestauja, kad trečiojoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje neplėtojama jokia ilgalaikė energetikos sąjungos perspektyva ir ragina Europos Komisiją visapusiškai įtraukti 2050 m. perspektyvą į energetikos sąjungą ir pateikti pasiūlymą atnaujinti 2050 m. veiksmų planą pagal Paryžiaus susitarimą. Tai atitinka Europos Parlamento rezoliuciją iki 2018 m. parengti ES strategiją, pagal kurią iki šimtmečio vidurio būtų pasiekta nulinė tarša (2017/2620 (RSP)).

1.5. Atsižvelgdamas į tai, EESRK norėtų atkreipti dėmesį, kad itin svarbus yra energetikos sąjungos valdymas. Kaip jau anksčiau buvo išdėstyta nuomonėje dėl Energetikos sąjungos valdymo ⁽¹⁾, labai svarbu užtikrinti, kad valdymas paskatintų sprendimus priimančius asmenis visais lygmenimis parengti ilgalaikius planus laikotarpiui po 2030 m., atsižvelgti į visų visuomenės suinteresuotųjų subjektų interesus ir nuomones, pirmiausia įskaitant pažeidžiamas grupes, prisitaikyti prie reguliavimo ir technologinių pokyčių ir suteikti visuomenei galimybę užtikrinti, kad sprendimus priimančios asmenys būtų atskaitingi.

1.6. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad energetikos pertvarka Europoje jau prasidėjo: veiksmingos technologijos ir visuomenės teikiama pirmenybė švariai energijai mažina energijos vartojimą, kartu didindama atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą. Tačiau tam tikru požiūriu trečioji energetikos sąjungos būklės ataskaita atrodo pernelyg optimistiškai vertindama padarytą pažangą. EESRK palankiai vertina trečiosios energetikos sąjungos būklės ataskaitos išvadas dėl 2018 m. Talano dialogo klimato klausimais svarbą ir pabrėžia, kad reikia dėti daugiau pastangų inovacijų, investicijų, pasaulinio bendradarbiavimo ir prekybos srityse, siekiant tapti norima pasauline lydere.

1.7. EESRK apgailestauja, kad trečiojoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama techninės infrastruktūros kliūtimis. Ateityje kur kas daugiau dėmesio turėtų būti skiriama kitoms rinkos ir institucinėms kliūtimis, trukdančioms plačiau visuomenei, vartotojams, bendruomenėms ir MVĮ dalyvauti pereinant prie švarios energijos ir gauti naudos iš jos bei iš susijusių ES paramos priemonių. Neapsvarstyti kliūčių pavyzdžiai – tai išlaidų kapitalo investicijoms į atsinaujinančiųjų išteklių energiją ES skirtumai, menkas teisinės valstybės principų įgyvendinimas, korupcija, nepakankami administraciniai pajėgumai, sunkumai, susiję su prieiga prie tinklo, ir nepakankamas skaitmeninimas ir demokratizacija energetikos sistemoje.

1.8. EESRK palankiai vertina tai, kad trečiojoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje pažymimos mažėjančios atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir kitų švarios energijos technologijų kainos. Jis ragina Komisiją šiuos laimėjimus įtraukti į savo būsimą politiką ir investicines priemones bei užtikrinti, kad visuomeninė perspektyva taptų svarbiausia atnaujinto 2050 m. veiksmų plano dalimi.

2. Pagrindiniai faktai ir svarstymai apie ankstesnes EESRK rekomendacijas

2.1. ES visuomenė tvirtai ir vis labiau remia energetikos sąjungos tikslus ir platesnio užmojo klimato ir energetikos politiką. Naujausia 2017 m. kovo mėn. atlikta „Eurobarometro“ apklausa apie klimato kaitą ⁽²⁾ parodė, kad 74 % respondentų mano, kad klimato kaita yra labai rimta problema, 79 % mano, kad kova su klimato kaita ir efektyvesnis energijos vartojimas gali paskatinti ES ekonomiką ir darbo vietų kūrimą, 77 % teigia, kad ES kompetencijos naujų švarių technologijų srityje propagavimas trečiosiose šalyse gali būti naudingas ES ekonomikai, ir 65 % taip pat pritaria teiginiui, kad iškastinio kuro importo iš trečiųjų šalių sumažinimas gali būti ekonomiškai naudingas ES. Didžioji dauguma respondentų taip pat pritaria tam, kad didesnė viešoji finansinė parama turėtų būti teikiama perėjimui prie švarios energijos, net jei tai reiškia, jog turi būti mažinamos subsidijos iškastiniam kurui (79 %), ir kad, sumažinus iškastinio kuro importą, gali padidėti ES energijos tiekimo saugumas (64 %).

2.2. Be to, vis dažniau Europos verslo bendruomenė, tiek už energetikos sektoriaus ribų, tiek jame, remia energetikos sąjungos tikslus. Geras tokios paramos pavyzdys yra naujoji Europos elektros pramonės asociacijos „Eurelectric“ ⁽³⁾ vizija. Eurelectric teigia, kad „atsižvelgiant į Paryžiaus susitarimą ir nedelsiamą klimato kaitos, oro taršos ir gamtinių išteklių eikvojimo problemos sprendimą“, ji išsipareigoja: „investuoti į švarios energijos gamybą ir sprendimus, leisiančius pereiti prie švarios energijos, sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį ir aktyviai dėti pastangas, kad iki šimtmečio vidurio būtų pasiekta nulinė tarša anglies dioksidu“, propaguoti „taip reikalingą perėjimą nuo išteklių pagrįstos ekonomikos prie Europos technologijomis pagrįstos ekonomikos“, sudaryti galimybes „socialiniam ir aplinkosauginiam tvarumui“ ir „įtvirtinti tvarumą visose mūsų vertė grandinės dalyse bei imtis priemonių paremti esamo turto pertvarką į nulinio dioksido išskyrimo visuomenę“.

⁽¹⁾ OL C 246, 2017 7 28, p. 34.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/clima/news/eu-citizens-increasingly-concerned-about-climate-change-and-see-economic-benefits-taking-action_lt

⁽³⁾ <https://cdn.eurelectric.org/media/2189/vision-of-the-european-electricity-industry-02-08-2018-h-864A4394.pdf>

2.3. Vis daugiau ekspertų ir mokslinių tyrimų rezultatų patvirtina, kad ES elektros energijos ir energetikos sektorius gali pasinaudoti labai sparčiai mažėjančiomis saulės fotovoltų, vėjo energijos ir sistemos balansavimo technologijų kainomis. Neseniai Tarptautinė atsinaujinančiosios energijos agentūra (IRENA) paskelbė pranešimą⁽⁴⁾, kuriame teigia, kad ES savo atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį energijos rūšių derinyje iki 2030 m. gali padidinti iki 34 %, du kartus daugiau nei 2016 m., esant grynajam teigiamam ekonominiam rezultatui. Šis padidėjimas leistų iki 2030 m. sutaupyti nuo 44 mlrd. iki 113 mlrd. EUR per metus – būtų sutaupytos lėšos, susijusios su energijos kaina, ir išvengta išlaidų aplinkosaugai ir sveikatai. Kituose, neseniai *Energy Union Choices* paskelbtuose moksliniuose tyrimuose⁽⁵⁾ teigiama, kad ekonomiškai efektyviausia būtų, jeigu ES elektros energijos derinyje kur kas didesnę elektros energijos dalį sudarytų atsinaujinančiųjų išteklių energija, o ne taip, kaip yra numatę Europos Komisija – 61 %, palyginti su 49 %, iki 2030 m. Laikydamosi tokio scenarijaus, ES išvengtų papildomai išmetamų 265 Mt CO₂ ir iki 2030 m. per metus sutaupyti 600 mln. EUR energetikos sistemų išlaidų bei sukurtų 90 000 papildomų darbo vietų (grynųjų).

2.4. Buvo imtasi svarbių iniciatyvų, įskaitant 2017 m. gegužės mėn. Maltos deklaraciją, siekiant paspartinti perėjimą prie švarios energijos salose, įskaitant atokiausius Europos regionus, Pramonės konkurencingumo švarios energetikos forumą, komunikatą dėl Europos pramonės strategijos ir pastangas sukurti Europos baterijų aljansą. Visos šios iniciatyvos yra labai svarbios skatinant integruotą pramonės politiką, kuri padėtų energetikos pertvarkai, kartu paspartindama kokybiškų darbo vietų kūrimą, ir turėtų būti vertinama kaip puiki galimybė pramonei parodyti Europos gebėjimą kurti tinkamus sprendimus dabartiniams sunkumams įveikti.

2.5. EESRK ne kartą yra pažymėjęs, kad energetikos sąjunga turi užtikrinti stabilią ir palankią aplinką Europos įmonėms, siekiant sudaryti joms sąlygas ir skatinti jas investuoti bei samdyti darbuotojus, ypatingą dėmesį skiriant MVĮ galimybėms. Tam reikia bendrai sukurti tvirtą energetikos sąjungos valdymo sistemą, kuri bus tokia tik tuo atveju, jei bus padaryti plataus masto Energetikos sąjungos valdymo reglamento, kurį pasiūlė Europos Komisija, pakeitimai.

2.6. EESRK visuomet manė, kad galimybė gauti ir fiziškai naudotis energija prieinamomis kainomis yra labai svarbi siekiant išvengti energijos nepritekliaus, kuris žmonėms taip pat trukdo pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų. Todėl jis palankiai vertina veiklą pradėjusią Energijos nepritekliaus observatoriją, kuri yra pirmas žingsnis vystant platesnio užmojo europinio masto veiksmus energijos nepritekliui Europoje panaikinti.

2.7. EESRK paprašė, kad kitoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje socialinis aspektas būtų įtrauktas į vertinimo kriterijus. Todėl Komitetas labai palankiai vertina Europos Komisijos socialines iniciatyvas, kurios susijusios su regionais, kuriuose išskiriama daug anglies dioksido ir yra energijos nepriteklis, taip pat sukurtą specialų energetikos sąjungos būklės ataskaitos poskirsnį, skirtą energetikos sąjungos socialiniam aspektui. Ateityje reikėtų remti tokių puikų pirmąjį žingsnį, pavyzdžiui, bendrai parengiant „Socialinį paktą dėl piliečių skatinamos energetikos pertvarkos“.

2.8. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad energetikos pertvarkai nereikia daug investicijų, palyginti su tomis, kurių reikia siekiant išlaikyti esamą, daugiausia importuojamą iškastiniu kuru pagrįstą elektros energijos sistemą. Vis dėlto reikėtų nemažai įvairių rūšių investicijų, įskaitant investicijas, kuriomis siekiama mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, skirtas skaitmeninimui, demokratizacijai ir decentralizacijai. Svarbiausias uždavinys – perskirstyti kapitalą iš daug anglies dioksido į mažai anglies dioksido išskiriančią turtą ir infrastruktūrą. Toks perskirstymas turėtų būti veiksmingas naudojant ES ir nacionalines viešąsias lėšas, pavyzdžiui, laipsniškai panaikinant visas subsidijas iškastiniam kurui (įskaitant ES viešąją paramą dujotiekiams), nedarant neigiamo poveikio pramonės konkurencingumui ir darbo vietų kūrimui bei neiškreipiant bendrosios rinkos.

2.9. Siekiant padėti privatiems investuotojams atlikti šį kapitalo perskirstymą, valdžios institucijos turėtų užtikrinti veiksmingas ir nuspėjamas anglies dioksido kainas visai ekonominei veiklai. Galimos sudedamosios dalys, be kita ko, yra apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemai taikoma apatinė anglies dioksido kainos riba, kartu su energijos mokesčių suderinimu. Šiuo tikslu reikėtų supaprastinti ES politikos priemones ir vengti sutampančių priemonių, kurios iškreipia

⁽⁴⁾ <http://irena.org/newsroom/pressreleases/2018/Feb/EU-Doubling-Renewables-by-2030-Positive-for-Economy>

⁽⁵⁾ <http://www.energyunionchoices.eu/cleanersmartercheaper/>

investavimo signalus. EESRK taip pat ragino Komisiją aktyviai siekti pasaulinės anglies dioksido kainodaros sistemos, kuri Europos įmonėms eksporto rinkose ir importuojamų prekių atžvilgiu sudarytų vienodas sąlygas.

3. Pastabos dėl trečiosios energetikos sąjungos būklės ataskaitos ir tolesnių veiksmų

3.1. Sukurti tvirtą ir demokratinį Europos energetikos pertvarkos valdymą

3.1.1. EESRK mano, kad ES ir dauguma jos valstybių narių turi dar labiau demokratizuoti energetikos politikos formavimą, pavyzdžiui, skatindamos veiksmingai naudotis tokiais priemonėmis kaip deliberatyviosios apklausos ir Europos piliečių iniciatyvos bei užtikrindamos sistemingą organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimą ir skirdamos tam reikalingus išteklius, kad tokia visuomenė galėtų dalyvauti rengiant ir įgyvendinant nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus.

3.1.2. EESRK pripažįsta, kad stipriam ir demokratiniam energetikos sąjungos valdymui Europos aplinkos agentūroje reikia sukurti „Europos energetikos informacijos tarnybą“, kad būtų galima užtikrinti valstybių narių pateiktų duomenų kokybę, sukurti pagal vieno langelio principą veikiančią sistemą visiems duomenų rinkiniams, kurių reikia norint įvertinti energetikos sąjungos pažangą, kartu su suinteresuotaisiais subjektais parengti prielaidas pagal skirtingus scenarijus, sukurti atvirojo kodo modelius, kad būtų galima išbandyti įvairias prielaidas ir patikrinti, ar dera tarpusavyje skirtingos prognozės. Turėtų būti sudarytos galimybės visiems sprendimus priimančioms asmenims, įmonėms ir plačiajai visuomenei susipažinti su jos darbu.

3.1.3. Kad būtų sukurta stabili ir palanki verslo aplinka Europos įmonėms, visų pirma MVĮ, ES ir visos valstybės narės turėtų parengti ilgalaikius energetikos planus Paryžiaus susitarime suderintiems anglies dioksido poveikio neutralizavimo tikslams pasiekti. Tokie planai turėtų būti rengiami kuo įtraukiau ir įtraukti į Energetikos sąjungos valdymo reglamente numatytus 2030 m. ir ilgalaikius planus. Su sektoriais susijusios ir regionų priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo strategijos turėtų būti taip pat parengtos, kad būtų galima nustatyti verslo ir vietos galimybes ir iš anksto numatyti, kiek bus sukurta ir prarasta darbo vietų, siekiant užtikrinti sklandų perėjimą.

3.1.4. EESRK palankiai vertina iniciatyvas, skirtas padėti regionams ir saloms, kuriuose išskiriama daug anglies dioksido, įgyvendinti energetikos pertvarką. Jis prašo Europos Komisijos toliau remti regioninį požiūrį į energetikos pertvarką. Todėl Europos Komisija turėtų įtraukti visas valstybes nares ir regionus, kurie dalyvauja bendrai nustatant kiekvieno Europos regiono stiprybes ir silpnybes vykdant energetikos pertvarką. Taip nustatytos stiprybės ir silpnybės turėtų būti įtrauktos į jų pramonės strategijas, taip pat jos turėtų padėti iš anksto numatyti galimą poveikį darbo vietų kūrimui, praradimui ir naujam jų apibrėžimui, kurį lemia pertvarka.

3.1.5. EESRK taip pat ragina Komisiją toliau kurti rodiklius, kuriais remiantis būtų galima stebėti energetikos pertvarkos poveikį su energija susijusioms pramonės šakoms bei jų plėtrai, gerinti socialinius rodiklius, įskaitant patobulintą duomenų rinkimą ir naujus su plačiąja visuomene ir pilietine visuomene susijusius rodiklius, kaip nurodyta EESRK nuomonėse šiais klausimais ⁽⁶⁾.

3.2. Kartu parengti socialinį paktą dėl piliečių skatinamos energetikos pertvarkos

3.2.1. EESRK mano, kad Europai reikalingas „Socialinis paktas dėl piliečių skatinamos energetikos pertvarkos“, dėl kurio turi susitarti ES, valstybės narės, regionai, miestai, socialiniai partneriai ir organizuota pilietinė visuomenė, siekiant užtikrinti, kad niekas neliktų pertvarkos nuošalyje. Jis turėtų tapti šeštuoju energetikos sąjungos aspektu ir apimti visus socialinius aspektus, įskaitant kokybiškų darbo vietų kūrimą, profesinį rengimą, vartotojų švietimą ir mokymą, socialinę apsaugą, konkrečius, pereinamojo laikotarpio regionams, kuriuose prarandamos darbo vietos, skirtus planus, sveikatą ir energijos nepriteklių.

3.2.2. EESRK mano, kad energetikos sąjungai sukurti reikalingas Europos prisitaikymo prie energetikos pertvarkos fondas, skirtas darbuotojams, kuriems kyla pavojus netekti darbo dėl energetikos pertvarkos. Tai parodytų Europos valią užtikrinti, kad niekas neliktų energetikos pertvarkos nuošalyje.

⁽⁶⁾ OL C 264, 2016 7 20, p. 117; OL C 288, 2017 8 31, p. 100.

3.2.3. EESRK energetikos pertvarką laiko galimybe panaikinti energijos nepriteklių Europoje ir pagerinti gyvenimo kokybę, kurti darbo vietas ir skatinti socialinę įtrauktį. Remiantis Europos energijos nepritekliaus observatorijos išvadomis, Europos veiksmų planas siekiant panaikinti energijos nepriteklių turėtų būti rengiamas bendradarbiaujant su suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant vartotojų organizacijas, siekiant užtikrinti, kad viešieji veiksmai būtų vis labiau nukreipti į pagrindines energijos nepritekliaus priežastis. Atkreipdamas dėmesį į tai, kad savo nuomonėje dėl Dokumentų rinkinio „Švari energija visiems“⁽⁷⁾ jis nurodė, kad energijos nepriteklius yra susijęs su investicijomis ir kad pažeidžiami namų ūkiai pirmiausia susiduria su sunkumais gauti finansavimą, EESRK pabrėžia, kad reikia laipsniškai pereiti nuo palaikomųjų prie tokių prevencinių priemonių kaip senų pastatų renovavimas juos pertvarkant į energijos nevartojančius pastatus. Atsižvelgiant į tai, socialiniai tarifai tegali būti laikina pagalba, kuri turėtų būti palaipsniui pakeičiama tokiais mechanizmais kaip energijos čekiai arba subsidijos, skirtomis pertvarkyti pastatus iš esmės ir pirkti elektros energija varomas transporto priemonės.

3.2.4. Siekiant užtikrinti piliečių skatinamą energetikos pertvarką ir didžiausią socialinę ir ekonominę naudą plačiajai visuomenei, labai svarbu pripažinti ir remti piliečių ir bendruomenių atsakomybės jausmą už vietos atsinaujančiųjų išteklių energiją. Visi paramos mechanizmai ir energijos rinkos reformos turėtų suteikti vietos bendruomenėms galimybę aktyviai dalyvauti energijos gamyboje ir užtikrinti sąžiningas galimybes patekti į energijos rinką. Valstybės narės, kurios neturi institucinių gebėjimų užtikrinti tokių aktyvų visuomenės dalyvavimą energetikos pertvarkoje, visų pirma institucinių gebėjimų skirti paramą ir vykdyti bendruomenių projektus siekiant pasinaudoti ES finansiniais mechanizmais, turėtų būti aktyviai remiamos.

3.2.5. EESRK mano, kad Europos Komisija turėtų parengti „Žaliąją Erasmus Pro programą“, kuri remtųsi „Erasmus Pro“ bandomuoju projektu, taip pat kitais projektais, kurie gali padėti pritraukti daugiau jaunimo į augančius energetikos pertvarkos sektorius, pagerinant tokių darbo vietų įvaizdį ir darbo sąlygas.

3.2.6. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos ketinimą iki 2030 m. perpus sumažinti ankstyvų mirčių dėl oro taršos skaičių (2015 m. Europoje užregistruota 400 000 ankstyvų mirčių atvejų). EESRK mano, kad ES ir visos jos valstybės narės turėtų kovą su oro tarša laikyti aukštu politiniu prioritetu. Reguliavimo priemonės, kuriomis siekiama sumažinti oro teršalų kiekį, kurį išmeta transporto priemonės ir elektrinės, turėtų būti sustiprintos ir įgyvendintos priemonės, kurios galiausiai palaipsniui nutrauks iškastinio kuro naudojimą transporto sektoriuje ir elektros energijos gamyboje.

3.2.7. EESRK palankiai vertina trečiosios energetikos sąjungos būklės ataskaitą dėl informacijos apie ES investavimo priemones ir jų poveikį plačiajai visuomenei, bendruomenėms ir MVĮ, tačiau pažymi, kad būtina pagerinti į piliečius ir bendruomenes orientuotų projektų sąlygas naudotis šiais ištekliais (pvz., parama finansų platformoms, visų pirma tose valstybėse narėse, kuriose trūksta tokių subjektų).

3.2.8. EESRK norėtų atkreipti dėmesį į Tyrimo dėl energijų gaminančių namų ūkių Europos Sąjungoje kaip vieno iš dokumentų, pridėtų prie trečiosios energetikos sąjungos būklės ataskaitos, išvadas ir nustatytus faktus, ypač vieną iš faktų, kad „nėra suderintos reguliavimo sistemos ES energijų gaminantiems namų ūkiams ir kad valstybės narės taiko skirtingus požiūrius“, ir rekomendaciją, kad „bendra, išsami energijų gaminančių namų ūkių apibrėžtis galėtų paskatinti kurti aiškų ir tvirtą ES politiką ir reglamentavimo sistemą, kuria būtų remiama vartotojų savarankiška energijos gamyba [...]“⁽⁸⁾.

3.3. Transportas

3.3.1. Energetikos pertvarkos elektrifikavimo aspektas reikalauja didinti politikos ir teisinį nuoseklumą tarp tradiciškai atskirtų energetikos sektoriaus segmentų. Padidėjusi sąveika tarp elektros energijos ir transporto sektoriaus jau akivaizdi ir EESRK palankiai vertina pastangas užtikrinti nuoseklumą tarp teisės aktų rinkinių „Švari energija visiems europiečiams“ ir „Netaršus judumas“.

⁽⁷⁾ OL C 246, 2017 7 28, p. 64.

⁽⁸⁾ Tyrimas JUST/2015/CONS/FW/COO6/0127.

3.3.2. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad trečiojoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje nesvarstomas laipsniškas iškastinio kuro naikinimas lengvųjų automobilių pardavimo ir (arba) naudojimo srityje, apie kurį neseniai paskelbė keletas valstybių narių ir miestų, pavyzdžiui, Nyderlandai ir Paryžius. Incidentai, susiję su transporto priemonių išmetamųjų teršalų skandalu ir padariniais klimato kaitai, oro taršai, sveikatai ir aplinkai, rodo, kad reikia skubiai imtis veiksmų. EESRK mano, kad ES turėtų užtikrinti suderintą sistemą, skirtą laipsniškai atsisakyti lengvuosiuose automobiliuose naudoti benzina ir dyzeliną, kad būtų išvengta nesuderintų ir nenuspėjamų sprendimų nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmenimis, kurie gali padaryti neigiamą poveikį pramonės konkurencingumui ir darbo vietų kūrimui bei iškreipti bendrąją rinką.

3.3.3. Siekiant, kad mažas pajamas gaunantys taršių transporto priemonių savininkai neliktų nuošalyje, kuriems vis labiau ribojamas patekimas į daug miesto teritorijų, turėtų būti įgyvendintos ES masto teisėkūros ir finansinės paskatos, siekiant sudaryti galimybes pigiai modifikuoti arba pertvarkyti transmisijas esamose transporto priemonėse iš iškastinio kuro į visiškai netaršias technologijas. Tokios priemonės taip pat padėtų iki minimumo sumažinti išteklių naudojimą ir socialines perėjimo nuo iškastinį kurą naudojančių transporto priemonių prie elektromobilių sąnaudas bei galėtų prisidėti prie pertvarkos užtikrinant didesnę sanglaudą tarp regionų ir valstybių narių, turinčių mažesnes ir didesnes pajamas.

3.3.4. EESRK palankiai vertina tai, kad trečiojoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje pripažįstama, kad „baterijos yra <...> inovacijų prioritetų strateginė dalis“, ir tai, kad tai bus esminės technologijos, padedančios įgyvendinti energetikos sąjungos tikslus, dalis. EESRK remia iniciatyvas, kuriomis siekiama „baterijoms ir baterijų elementų technologijoms suteikti nemažą paramą“ ir užtikrinti, kad ES atliktų svarbų vaidmenį pasaulinėje rinkoje.

3.4. *Infrastruktūros ir pramonės vystymas siekiant energetikos pertvarkos*

3.4.1. Energetikos pertvarka daro didelį poveikį nemažai pramonės šakų: pirma, energijos gamintojams arba pačiam energetikos sektoriui; antra, toms pramonės šakoms, kurios energiją naudoja kaip gamybos veiksnį, ypač energijai imlioms pramonės šakoms, ir, trečia, pramonės šakoms, kurios užtikrina energetikos ir klimato technologijas bei sprendimus. Bendrovės susiduria su rizika, tačiau gauna ir naudos, todėl ES labai svarbu padėti įmonėms pasinaudoti galimybėmis ir įveikti iššūkius.

3.4.2. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad trečiojoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje nepakankamai dėmesio skiriama istorinei galimybei, kuri atsivėrė Europos įmonėms, naujovių diegėjams, darbuotojams ir investuotojams JAV paskelbus apie savo pasitraukimą iš Paryžiaus susitarimo, kad įtvirtintų savo vadovaujantį vaidmenį pasaulyje sparčiai augančiose švarios energijos rinkose. ES turėtų sustiprinti savo siekį visose švarios energijos srityse, pradėdant energijos vartojimo efektyvumu ir baigiant elektromobilumu, siekiant Europos įmonėms užtikrinti tvirtą vidaus rinką, kurioje inovacijos gali būti saugiai naudojamos, taip pat parengti integruotą pramonės strategiją, skirtą švarios energijos sprendimų eksportui į kitas pasaulio šalis.

3.4.3. EESRK dar kartą ragina Komisiją atlikti išsamų dabartinių mažo anglies dioksido kiekio technologijų politikos priemonių vertinimą, siekiant užtikrinti, kad yra naudojamos tinkamos priemonės, padedančios veiksmingiausiai pasiekti tikslus tinkamai reguliuojamose rinkose. Reikėtų vengti nepagrįstos naštos ir kitų kliūčių, pavyzdžiui, sudėtingų sąskaitų energijos vartotojams dėl rinkos konkurencijos ir skaidrumo nebuvimo.

3.4.4. Naujas ES viešųjų subsidijų reikalavimus atitinkančių „bendro intereso projektų“ sąrašas, pridėtas prie trečiosios energetikos sąjungos būklės ataskaitos, rodo, kad sumažėjo iškastinio kuro projektų iki 53 dujų projektų, palyginti su 77, įtrauktas į ankstesnį sąrašą. Tačiau kai kurie analitikai teigia, kad taip yra tik dėl kelių projektų suskirstymo į grupes ir kad į naują sąrašą įtraukta apie 90 dujų projektų, ir tai iš tikrųjų reiškia dujų projektų skaičiaus padidėjimą. Atsižvelgiant į didelę aplinkosauginę ir ekonominę turto nuvertėjimo riziką, kai investuojama į iškastinio kuro infrastruktūrą, šie projektai ir priskyrimas bendro intereso projektams turėtų būti kuo skubiau iš naujo įvertinti.

3.5. *Energetinis saugumas ir energetikos sąjungos geopolitinis aspektas*

3.5.1. EESRK pasisako už tai, kad, kaip nurodyta jo praėjusių metų nuomonėje, energetinis saugumas išliktų labai svarbus energetikos sąjungos tikslas. Efektyvaus energijos vartojimo ekonomika ir tvari bei patikima vietos energijos gamybos, perdavimo ir saugojimo infrastruktūra, tinkamai veikiančios energijos rinkos ir prekybos santykiai, kurie visiškai atitinka ES *acquis*, yra pagrindiniai veiksniai, kurie turi būti užtikrinti. Energetinio saugumo tikslą būtina geriau apibrėžti, neapsiribojant tik energijos importo ir vidaus gamybos aspektais – atkreipiant dėmesį į didesnę visos energetikos sistemos atsparumą, socialines inovacijas, elgesio pokyčius ir kibernetinį saugumą.

3.5.2. Komitetas palankiai vertina energetikos sąjungos išorinį aspektą, kuris išdėstytas trečiojoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje, ir pritaria tam, kad „ES išorės ir vystymosi politikos priemonės yra būtinos norint pasaulio mastu remti švarią energiją bei perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų, taip pat stiprinti ES energetinį saugumą ir konkurencingumą“. Deja, vis dažniau pastebima, kad kai kurios valstybės ir įmonės, importuojančios iškastinį kurą į ES, užsiima netinkama praktika, prieštaraujanti įprastai verslo praktikai, o kartais ir agresyviai mėgina daryti įtaką valstybių narių ir kitų susijusių suinteresuotųjų subjektų energetikos ir klimato politikai. Siekiant užtikrinti patikimą, demokratinę aplinką politiniams debatams dėl energetikos sąjungos įgyvendinimo, reikalinga nuolatinė tokios veiklos stebėseną, viešas informacijos atskleidimas ir aktyvus reagavimas.

3.5.3. Atsižvelgiant į energetikos sistemų skaitmeninimą, būtina pažangi skaitmeninė infrastruktūra, kad priemonės kibernetiniam saugumui sustiprinti būtų svarbi pastangų energetiniam saugumui užtikrinti dalis. Atsižvelgiant į pažangiųjų elektros energijos perdavimo tinklų ir elektra varomų transporto priemonių sąveiką, elektros energijos infrastruktūra taip pat taps vienu svarbiausių transporto sistemos elementų. Todėl sujungtų energetikos ir transporto sektorių ir jų skaitmeninės infrastruktūros kibernetinis saugumas bus dar svarbesnis.

3.5.4. Europos energetikos sąjungos sėkmė priklauso nuo gebėjimo laikytis Europos teisės aktų ir užtikrinti, kad energijos projektai Europoje būtų vykdomi pagal Europos teisės aktus. Investiciniai projektai, kurie gali prieštarauti ir dažnai akivaizdžiai prieštarauja energetikos sąjungos tikslams, kelia ypatingą susirūpinimą. Tai kai kurioms valstybėms narėms kelia politinių ir ekonominių nuogąstavimų ir jie, savo ruožtu, prisideda prie to, kad šių šalių visuomenės praranda pasitikėjimą vertybėmis, dėl kurių jos siekė ES narystės Teisinės valstybės principo nesilaikymu naudojasi ir priešiška Europos integracijos atžvilgiu nusiteikę politikai, norėdami parodyti Sąjungos integracijos trūkumus, o tai dar labiau kenkia ES vienybei ir vientisumui. Todėl Komitetas labai rekomenduoja tokį projektą kaip Nord Stream 2 ir kitus strategiškai svarbius projektus vykdyti laikantis energetikos sąjungos taisyklių.

4. Pilietinės visuomenės dalyvavimas ir EESRK indėlis

4.1. EESRK yra įsitikinęs, kad, siekis užtikrinti, kad 2018-ieji taptų energetikos sąjungos sėkmingais „darbo metais“, labai svarbus ne tik dėl su demokratija susijusių priežasčių, bet ir dėl pačios energetikos pertvarkos veiksmingumo. Europos energetikos sistemos pertvarka vyks kur kas greičiau, pigiau ir demokratiškiau, jei ją skatins žmonės, kurie vis dažniau tampa aktyviais vartotojais, energiją gaminančiais vartotojais, darbuotojais, energetikos pertvarkos visuomenės patalkos ir sutelktinio finansavimo atstovais. Mikrofinansų priemonės, pvz., skiriamos per vietos paskolas, ir investicijų palengvinimas yra itin svarbūs siekiant demokratizacijos, platesnio visuomenės dalyvavimo ir energetikos pertvarkos socialinio tvarumo. Europos Sąjunga turėtų siekti, kad energetikos politika, net ir nacionaliniu lygiu, pereitų nuo politikos, kai „sprendimus priima keletas asmenų“ prie politikos, kuri veiksmingai skatinama visų pastangomis.

4.2. EESRK palankiai vertina tai, kad trečiojoje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje raginama sutelkti visą visuomenę. Vis dar neaišku, kaip Komisija užtikrins, kad taip atsitiktų, kadangi nėra jokio realaus pasiūlymo, kaip tai padaryti, ir šioje ataskaitoje netgi pateikiama itin problematiškų pavyzdžių, susijusių su perėjimo prie švarios energijos „iniciatoriais“. EESRK ragina Europos Komisiją aktyviau bendrauti su sprendimų priėmėjais ir suinteresuotaisiais subjektais ir ypač su nacionalinėmis ir regioninėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis bei organizuota pilietine visuomene, kartu užtikrinant švarios energijos tiekimą visiems europiečiams.

4.3. EESRK yra susirūpinęs dėl menko visuomenės ir bendruomenių dalyvavimo rengiant pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų po to, kai pernai buvo paskelbti ir surengti „platūs vieši debatai“. Jis siūlo, kad būsimose energetikos sąjungos būklės ataskaitose atspindėtų ir būtų aiškiai išdėstyti energetikos sąjungos politikos ir praktikos patobulinimai, atlikti remiantis viešosiomis diskusijomis ir dalyvaujant visuomenei.

4.4. Atsižvelgdamas į tai EESRK pritaria neseniai Europos Parlamento priimtai ataskaitai, kurioje teigiama, kad „valstybės narės turėtų sukurti nuolatinę daugiapakopę dialogo energetikos klausimais platformą, suburiančią vietos valdžios institucijas, pilietinės visuomenės organizacijas, verslo bendruomenę, investuotojus, bet kokius kitus susijusius suinteresuotuosius subjektus, kad jie aptartų įvairias numatytas energetikos ir klimato politikos galimybes“, ir pakartoja, kaip svarbu į tokias platformas įtraukti profesines sąjungas, vartotojų organizacijas ir aplinkosaugos pilietinės visuomenės organizacijas ir užtikrinti, kad būtų skirta reikalingų išteklių veiksmingam jų dalyvavimui užtikrinti.

4.5. EESRK pageidautų aktyviai prisidėti toliau plėtojant sinergiją ir bendradarbiavimą tarp ES institucijų, organizuotos pilietinės visuomenės, vietos ir regionų valdžios institucijų ir jų institucijų, svarbių siekiant energetikos sąjungos tikslų. Vietos ir regionų valdžios institucijos, būdamos arčiausiai plačiosios visuomenės ir susipažinusios su konkrečiomis vietos sąlygomis, yra itin svarbios siekiant veiksmingai pritaikyti ir įgyvendinti su energetika susijusią politiką. Jos yra svarbus sprendimų priėmimo lygmuo tokiuose sektoriuose kaip transporto, miestų planavimo, pastatų ir gerovės, dėl to jos yra ypač svarbios suderintų priemonių energijos vartojimo efektyvumui ir atsinaujinančiųjų išteklių energijai užtikrinti požiūriu.

4.6. EESRK mano, kad socialiniams ir humanitariniams mokslams tenka labai svarbus vaidmuo suteikiant ekonominius ir politinius sprendimus priimančioms asmenims, taip pat visuomenei, tinkamas priemones suprasti, kas lemia galutinių vartotojų, įskaitant MVĮ ir visuomenės narių, energijos sprendimus. Todėl energetikos sąjungai reikalinga atitinkamai orientuota ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programa laikotarpiui po 2020 m., kad būtų visapusiškai integruojami socialiniai ir humanitariniai mokslai, kaip siūloma Europos Komisijos nepriklausomos aukšto lygio darbo grupės ataskaitoje dėl kuo didesnio ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programų poveikio (P. Lamy ataskaita).

Briuselis, 2018 m. balandžio 19 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma tiesioginių užsienio investicijų į Europos Sąjungą tikrinimo sistema

(COM(2017) 487 final – 2017/0224 (COD))

(2018/C 262/16)

Pranešėjas **Christian BÄUMLER**

Bendrapranešėjis **Gintaras MORKIS**

Konsultavimasis	Taryba, 2017 11 15
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 207 straipsnis
Atsakingas skyrius	Išorės santykių skyrius
Priimta skyriuje	2018 3 28
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	203 / 1 / 3
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pabrėžia, kad tiesioginės užsienio investicijos yra svarbus augimo, darbo vietų ir inovacijų šaltinis. Tiesioginės užsienio investicijos visada buvo svarbios teigiamam Europos Sąjungos ekonominiam ir socialiniam vystymuisi. EESRK palaiko investicijoms atvirą aplinką ir palankiai vertina tiesiogines užsienio investicijas.

1.2. EESRK pažymi, kad užsienio investicijos gali būti ne tik naudingos, bet ir kartu rizikingos ir kelti pavojų nacionaliniam saugumui ir viešajai tvarkai vienoje ar kelete valstybių narių.

1.3. EESRK ragina, kad ES atvirumas tiesioginėms užsienio investicijoms būtų papildytas tvirtomis ir veiksmingomis politikos priemonėmis.

1.4. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma tiesioginių užsienio investicijų į Europos Sąjungą tikrinimo sistema, tačiau atkreipia dėmesį, jog problemos mastas iki galo nėra žinomas, nes Komisija, pradėdama teisėkūros procesą, neatliko investicijų šrautų bei poveikio analizės.

1.5. Investicijų į įmones ir objektus, kurie turi strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui ir ES viešajai tvarkai, tikrinimas yra fragmentuotas ir nekoordinuotas: kai kurios šalys turi tikrinimo procedūrą, o kitos visai jos neturi ir investicijų tikrinimas ten neatliekamas. ES mastu kuriama sistema turi pašalinti šiuos trūkumus bei skirtumus tarp valstybių narių ir garantuoti nacionalinių ir ES interesų apsaugą.

1.6. Turėtų būti numatyta, kad valstybės narės, kuriose taikomos tiesioginių užsienio investicijų tikrinimo procedūros, ir valstybės, kuriose šių procedūrų nėra, galėtų teikti ir gauti vienodai patikimą informaciją, taip pat metinių ataskaitų forma, kuri bus teikiama Europos Komisijai, kai valstybės narės ar Komisija nustato, kad planuojamos ar padarytos užsienio investicijos valstybėje narėje galėtų turėti įtakos saugumui ar viešajai tvarkai.

1.7. EESRK palankiai vertina tai, kad siūlomu reglamentu nustatomi tikrinimo mechanizmas keliami pagrindiniai procedūriniai reikalavimai, tokie kaip skaidrumas, skirtingų trečiųjų šalių nediskriminavimas ir teisminės teisių gynimo priemonės, ir taip didinamas investicijų ir teisinis tikrumas.

1.8. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad ES turi išimtinę kompetenciją tiesioginių užsienio investicijų srityje. Nacionalines užsienio investicijų tikrinimo sistemas turinčioms ES valstybėms narėms būtina sukurti teisinį pagrindą šioms sistemoms siekiant išvengti teisinio netikrumo.

1.9. EESRK susirūpinimą kelia tai, kad Komisija pasilieka sau teisę tikrinti tik tas investicijas, kurios galėtų daryti poveikį projektams ar programoms, susijusiems su Sąjungos interesais. Jei tiesioginės užsienio investicijos turi tarpvalstybinį poveikį visai ES arba jos dalims, ES turi pasinaudoti savo kompetencija investicijų tikrinimo srityje.

1.10. „Saugumo“ ir „viešosios tvarkos“ sąvokų reikšmė Komisijos pasiūlyme nėra pakankamai aiški. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad ekonomikos sektoriams, kurie galėtų būti įtraukti į tikrinimą, kils abejonių dėl to, ar ši sąvoka taikoma ir strateginiams sektoriams ir svarbioms technologijoms. EESRK ragina Europos Komisiją toliau dėti pastangas paaiškinti šį klausimą.

1.11. EESRK palankiai vertina prievolę valstybėse narėse įsteigti ryšių palaikymo punktus ir pritaria, kad būtų sukurta investicijų ES tikrinimo koordinavimo grupė. Tačiau jų abiejų vaidmuo nėra iki galo aiškus, kaip ir atstovavimo lygmuo bei ryšys tarp jų abiejų. Komisija turėtų paaiškinti šį klausimą.

1.12. EESRK rekomenduoja tinkamu būdu įtraukti socialinius partnerius ir pilietinę visuomenę.

1.13. EESRK siūlo investicijų tikrinimą taikyti ir didesnės rizikos infrastruktūros sritims ir objektams, svarbiems visuomeninėms funkcijoms atlikti. Tai apima energijos ir vandens tiekimą, transportą, skaitmeninę infrastruktūrą, finansų rinkos paslaugas, finansų rinką ir sveikatos sektorių.

1.14. EESRK pritaria investicijų tikrinimo taikymui svarbioms technologijoms, jei investuotojus kontroliuoja trečiosios šalies Vyriausybė arba jie turi glaudžių ryšių su ja. EESRK siūlo reglamente numatyti atskirą tikrinimo procedūrą trečiųjų šalių Vyriausybių arba glaudžių ryšių su Vyriausybėmis turinčių investuotojų tiesioginėms užsienio investicijoms.

1.15. EESRK yra įsitikinęs, kad tikrinimo procedūra bus veiksmingesnė, jei ji bus taikoma planuojamoms, o ne jau padarytomis tiesioginėms užsienio investicijoms, ir todėl prašo Komisijos įtraukti šį raginimą į pasiūlymą dėl reglamento. Ypač Komitetas rekomenduoja vykdyti įgyvendintų investicijų stebėseną.

1.16. Siekiant užtikrinti investicijų saugumą EESRK rekomenduoja nustatyti terminus tiek priimti sprendimui, ar bus atliekamas investicijų tikrinimas, tiek ir pačiam išsamiam tikrinimui.

1.17. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad tikrinimo procedūros metu būtina užtikrinti konfidencialios bendrovės informacijos apsaugą, siekiant neatgrasyti potencialių investuotojų.

1.18. EESRK rekomenduoja investicijų tikrinimo srityje bendradarbiauti su JAV ir kitais prekybos partneriais, taip pat tarptautiniu mastu suderinti taisykles dėl tiesioginių užsienio investicijų. Tai atliekant būtų galima imti pavyzdį iš JAV užsienio investicijų komiteto (CFIUS).

1.19. Nors abipusiškumo principo klausimas pasiūlyme dėl reglamento nenagrinėjamas, EESRK ragina Komisiją abipusiškumo principą taikyti visose ES derybose su trečiosiomis šalimis dėl tiesioginių užsienio investicijų, nes vis daugiau ES šalims nepriklausančių investuotojų perka ES įmones ir objektus, o ES investuotojai dažnai susiduria su kliūtimis norėdami investuoti kitose šalyse. Komitetas ypač ragina paspartinti derybas dėl investicijų susitarimo su Kinija.

2. Bendrosios pastabos

2.1. EESRK iš esmės sutinka su Europos Komisijos pasiūlyme priimti reglamentą, kuriuo nustatoma tiesioginių užsienio investicijų į Europos Sąjungą tikrinimo sistema, esmine nuostata, kad Europos Sąjunga yra atvira užsienio investicijoms, tiesioginės užsienio investicijos prisideda prie Sąjungos ekonomikos augimo, jomis skatinamas konkurencingumas, kuriamos darbo vietos ir pritraukiama kapitalo, technologijų, inovacijų, patirties ir atveriamos naujos rinkos eksportui.

2.2. Tačiau susirūpinimą kelia tai, kad užsienio investuotojai, ypač valstybinės įmonės, strateginiais sumetimais įsigyja svarbių technologijų turinčias Europos bendroves, pretenduoja perimti infrastruktūrą, svarbias ateities technologijas ar kitą turtą, kurie yra svarbūs valstybių narių ir visos ES saugumui užtikrinti.

2.3. Per pastaruosius dešimt metų trečiųjų šalių investicijos į ES ženkliai išaugo. Europos Komisijos komunikate „Skatinti tiesiogines užsienio investicijas kartu apsaugant svarbiausius interesus“ pateikta statistika rodo, kad didžiausios investicijos ateina iš JAV, Kanados, Šveicarijos, toliau seka Brazilija, Kinija, Rusija. 2008 m. finansų krizės metu Kinijos investicijos ES valstybėse narėse padidėjo dešimt kartų! Jos padidėjo nuo 2 mlrd. EUR 2009 m. iki beveik 20 mlrd. EUR 2015 m. Vien 2016 m. Kinijos tiesioginės užsienio investicijos ES siekė 35 mlrd. EUR. Palyginti su 2015 m., padidėjimas siekė 77 %, o palyginti su netolimais 2010 m. padidėjimas sudaro 1 500 procentų. Tuo tarpu 2016 m. ES verslo investicijos Kinijoje sumažėjo 25 %.

2.4. 2017 m. vasario mėn. trys valstybės narės – Prancūzija, Vokietija ir Italija – paragino Europos Komisiją persvarstyti tiesioginių investicijų į Europos Sąjungą reglamentavimo nuostatas. Priežastis – susirūpinimas dėl technologinių žinių nutekėjimo į užsienį, nes vis daugiau ES nepriklausančių šalių investuotojų perka ES technologijas strateginiais šių šalių tikslais, o ES investuotojai dažnai susiduria su kliūtimis investuodami kitose šalyse. Minėtos trys valstybės narės nurodė, jog tais atvejais, kai ES investuotojams suteikiamos tik ribotos galimybės patekti į ES nepriklausančių šalių rinkas, turėtų būti išlaikytas abipusiškumo principas. Šios trys valstybės narės paragino Europos Komisiją parengti europinę priemonę, kuria būtų užtikrinta, kad „užsienio pirkėjai strateginėmis tiesioginėmis investicijomis į saugumo ir pramonės politikos požiūriu pažeidžiamas sritis nepadarytų žalos, ir kuria būtų užtikrintas abipusiškumas. Valstybės priemonių, kurios šiuo metu yra taikomos ES valstybių narių lygmeniu, neužtenka, kad būtų užtikrinta tokia apsauga.“

2.5. 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento rezoliucijoje Komisija ir valstybės narės raginamos tikrinti trečiųjų šalių tiesiogines užsienio investicijas į ES strateginę pramonę, infrastruktūrą ir svarbias ateities technologijas.

2.6. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl reglamento, kuriuo siūloma sukurti teisinę užsienio investicijų iš trečiųjų šalių tikrinimo sistemą.

2.7. Europos Komisija nusprendė šį pasiūlymą taikyti tik „saugumo“ ir „viešosios tvarkos“ sritims, kad būtų pasiektas minimalus susitarimas tarp valstybių narių. Pagal Komisijos paaiškinimą tai apima, pavyzdžiui, elektroninius ryšius, kibernetinį saugumą, ypatingos svarbos infrastruktūros objektų apsaugą, kibernetinio saugumo produktų ir paslaugų pramonės konkurencingumą.

2.8. Pati „saugumo“ ir „viešosios tvarkos“ sąvokų reikšmė šiame kontekste yra nepakankamai aiški, todėl gali kilti problemų ir pasitaikyti skirtingo aiškinimo atvejų. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad ekonomikos sektoriams, kurie gali būti įtraukti į tikrinimą, kils abejonių dėl to, ar ši sąvoka taikoma ir strateginiams sektoriams ir svarbioms technologijoms. EESRK ragina Europos Komisiją toliau dėti pastangas paaiškinti šį klausimą.

2.9. EESRK atkreipia dėmesį į tai, Europos Komisija visiškai pripažįsta, kad valstybės narės turi išlaikyti būtiną lankstumą tikrinant tiesiogines užsienio investicijas (žr. COM(2017) 494). Tai reikštų, kad tik valstybės narės gali priimti sprendimus dėl tiesioginių užsienio investicijų iš trečiųjų šalių.

2.10. EESRK visada laikėsi nuomonės, kad ES prekybos ir investicijų politika turi būti nuosekli, atitikti Sąjungos ekonomikos ir kitų sričių politiką, įskaitant aplinkos apsaugos, deramo darbo vietų kūrimo, sveikatos ir saugos darbe politiką. Veiksminga ES investicijų strategija atlieka lemiamą vaidmenį išlaikant ES konkurencingumą sparčių ekonominių pokyčių metu ir vykstant svarbiems santykinės ekonominės galios poslinkiams visame pasaulyje.

2.11. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad ES ekonomika yra viena atviriausių tiesioginėms užsienio investicijoms. Tokių investicijų į ES srautas nuolat auga. Vis dažniau investuojama į strategiškai atrinktus sektorius ir didesnes nei vidutinės įmonės ir vis dažniau jų šaltinis yra valstybinės įmonės arba investuotojai, turintys glaudžių ryšių su Vyriausybėmis.

2.12. Tačiau pasaulio mastu, Komisijos vertinimu, nuo 2016 m. auga tiesioginių užsienio investicijų apribojimai. Dažnai ES investuotojai trečiojoje šalyje neturi tokių pačių teisių investuoti kitose šalyse, kokias investuotojai turi ES. Dar 2011 m. EESRK išreiškė savo apgailėstą, kad rengdama komunikatą „Visapusiškos Europos tarptautinės investicijų politikos kūrimas“ Komisija nutylėjo strategiškai svarbių įmonių perėmimo klausimą ir paragino apmąstyti abipusiškumo klausimą.

2.13. EESRK pabrėžia, kad jau minėtosios trys valstybės narės, inicijavusios europinės priemonės parengimą dėl investicijų tikrinimo, nurodė, jog tais atvejais, kai ES investuotojams suteikiamos tik ribotos galimybės patekti į ES nepriklausančių šalių rinkas, turėtų būti išlaikytas abipusiškumo principas. Reglamento projekte abipusiškumo tema nenagrinėjama. Vis dėlto tiek, kiek tai yra susiję su tiesioginėmis užsienio investicijomis, abipusiškumo principas turėtų būti taikomas visose ES derybose su trečiosiomis šalimis dėl tiesioginių užsienio investicijų.

2.14. Be to, strateginis užsienio investuotojų tikslas ES yra įsigyti Europos bendroves, turinčias svarbių technologijų arba prižiūrincias infrastruktūros objektus, būtinus ypatingos svarbos funkcijoms atlikti visuomenėje ir ekonomikoje. Dėl taip susiklosčiusių įvykių pagrįstai susirūpino Europos piliečiai, bendrovės ir valstybės narės. Šiuos susirūpinimą keliančius klausimus reikia tinkamai išspręsti; apie tai buvo pranešta 2017 m. gegužės 10 d. paskelbtame Komisijos diskusijoms skirtame dokumente dėl globalizacijos ir 2017 m. rugsėjo 13 d. **Pranešime apie Sąjungos padėtį**.

2.15. EESRK ragina, kad Sąjungos atvirumas tiesioginėms užsienio investicijoms būtų papildytas tvirtomis ir veiksmingomis politikos priemonėmis.

2.16. EESRK pabrėžia, kad kai kurios valstybės narės jau gerokai anksčiau suprato, kad užsienio investicijos gali būti ne tik naudingos, bet ir kelti pavojų nacionaliniam saugumui ir viešajai tvarkai. Tai ypač aktualu, kai investicijos yra orientuotos į strateginės svarbos įmones ir objektus. Todėl šios valstybės narės sukūrė nacionalines užsienio investicijų tikrinimo sistemas.

2.17. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad investicijų į įmones ir objektus, kurie turi strateginę reikšmę nacionaliniam ir ES saugumui, tikrinimas yra fragmentuotas ir nekoordinuotas: kai kurios šalys turi tikrinimo procedūras, o kitos jų visai neturi ir investicijų tikrinimas ten neatliekamas. Akivaizdu, kad tokia padėtis negali apsaugoti nei valstybių narių, nei pačios ES nuo investicijų, kuriomis siekiama perimti svarbias įmones bei objektus, jei trečioji šalis kruopščiai suplanavo įgyti galimybę manipuliuoti, turėdama tiek politinių, tiek ekonominių tikslų. ES kuriama sistema turi pašalinti skirtumus tarp valstybių narių ir garantuoti nacionalinių ir ES interesų apsaugą.

2.18. EESRK nuomone, Europos Komisijos pasiūlytas „investicijų tikrinimas“ yra pirmasis žingsnis teisinga kryptimi, tačiau apskritai šių reikalavimų netenkina. Pasiūlymu valstybės narės netgi neįpareigojamos įdiegti savo nuosavą „investicijų tikrinimo“ mechanizmą.

2.19. EESRK pripažįsta, jog nacionalinius investicijų tikrinimo mechanizmus sukūrusioms valstybėms narėms šiuo reglamentu Komisija siekia suteikti teisinį tikrumą.

2.20. EESRK palankiai vertina tai, kad siūlomu reglamentu nustatomi tikrinimo mechanizmas keliami pagrindiniai procedūriniai reikalavimai, tokie kaip skaidrumas, skirtingų trečiųjų šalių nediskriminavimas ir teisminės teisių gynimo priemonės ir taip didinamas tikrumas investuotojams.

2.21. Nors reglamentu siekiama surinkti ES daugiau informacijos apie tiesiogines užsienio investicijas ir stebėti, kaip valstybės narės naudoja atrankos mechanizmus, praktiškai bus labai sunku užtikrinti suderintą įgyvendinimą ES lygmeniu. Valstybės narės, kuriose taikomos tiesioginių užsienio investicijų patikrinimo procedūros, ir valstybės, kuriose šių procedūrų nėra, privalo teikti ir gauti vienodai patikimą informaciją, taip pat metinių ataskaitų forma, kuri bus teikiama Europos Komisijai, kai valstybės narės ar Komisija nustato, kad planuojamos ar padarytos užsienio investicijos valstybėje narėje gali turėti įtakos saugumui ar viešajai tvarkai.

2.22. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui įpareigoti valstybes nares įsteigti ryšių palaikymo punktus ir sukurti koordinavimo grupę iš valstybių narių atstovų. Tačiau jų abiejų vaidmuo nėra iki galo aiškus, kaip ir atstovavimo lygmuo bei ryšys tarp jų abiejų. Komitetas rekomenduoja tinkamu būdu įtraukti socialinius partnerius ir pilietinę visuomenę.

2.23. EESRK susirūpinimą kelia tai, kad Komisija pasilieka sau teisę tikrinti tik investicijas, kurios galėtų daryti poveikį su Sąjungos interesais susijusiems projektams ar programoms. Jei didžiausia atsakomybė už tiesioginių užsienio investicijų kontrolę tenka valstybėms narėms, egzistuoja galimybė, kad užsienio investuotojas, siekiantis perimti svarbias įmones ir objektus, investavimo pradžia išsirinks silpniausiai apsaugotas nuo tokių investicijų valstybes ir tada per vidaus rinką turės prieigą prie šalių su griežtesne investicijų apsauga.

2.24. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad tiesioginės užsienio investicijos priklauso išimtinai Europos Sąjungos kompetencijai ir Lisabonos sutartimi nustatyta išimtinai kompetencijai bendros prekybos politikos srityje. Pagal SESV 207 straipsnį tiesioginės užsienio investicijos priklauso ES bendrai prekybos politikai. SESV 206 straipsnyje numatyta, kad ES siekia „laipsniško tarptautinės prekybos ir tiesioginių užsienio investicijų apribojimų panaikinimo“.

2.25. EESRK mano, kad ES turėtų pasinaudoti savo kompetencija tiesioginių užsienio investicijų srityje, kai investicijos daro tarpvalstybinį poveikį visai ES arba jos daliai. Komisija turi būti atsakinga tiek už investicijų tikrinimą, tiek ir už sprendimus, ar šios investicijos atitinka reikalavimus. Valstybės narės turi turėti privalomas konsultavimosi teises ir, pasitelkiant būsimą koordinavimo grupę, turi būti įtrauktos į sprendimų priėmimo procesą, susijusį su tiesioginėmis užsienio investicijomis.

2.26. EESRK pažymi, kad ir Ypatingos svarbos infrastruktūros objektų direktyvoje, ir Kibernetinio saugumo direktyvoje ES apibrėžė pažeidžiamas sritis, susijusias su esminiais saugumo interesais. Ypatingos svarbos infrastruktūros objektams pagal Ypatingos svarbos infrastruktūros objektų direktyvą priskiriami objektai ir sistemos, turintys lemiamą reikšmę gyvybiškai svarbių visuomeninių funkcijų, sveikatos, saugumo išlaikymui ir ekonominei bei socialinei gerovei. Kibernetinio saugumo direktyva susijusi su paslaugų teikėjais, sudarančiais sąlygas vykdyti ypatingos svarbos socialinę ir ekonominę veiklą. Šioms sritims priklauso energetika, transportas, finansinės paslaugos ir finansų rinka, taip pat sveikatos sektorius ir vandens tiekimas.

2.27. EESRK jau 2011 m.⁽¹⁾, pabrėžė, kad prekybos partnerės, pavyzdžiui, Kanada ir JAV turi tiesioginių užsienio investicijų kontrolės mechanizmus ir, kad investicijos turėtų būti platesnės ES išorės politikos dalis.

2.28. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad JAV turi išsamų ir labai lanksčiai taikomą priemonių rinkinį investicijoms tikrinti. JAV užsienio investicijas federaliniu lygmeniu tikrina tarpžinybinis komitetas CFIUS. Šis komitetas gali sustabdyti arba uždrausti savo atmetamą sandorį arba nustatyti jam sąlygas. Pagrindinė jo užduotis – nustatyti nacionaliniam saugumui kylančią grėsmę, susijusią su įmonių susijungimais ir perėmimais, galinčiais lemti tai, kad JAV įmonės kontrolę perims

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl Visapusiškos Europos tarptautinės investicijų politikos kūrimo, pranešėjas Peel (OL C 318, 2011 10 29, p. 150).

užsienio subjektas. Grėsmė nacionaliniam saugumui apibrėžiama kaip JAV saugumui kylantis pavojus, kurį kelia ypatingos svarbos technologijos arba infrastruktūros sudėtinių dalių perėmimas. Komitetas pats nustato atliekamos kontrolės taisyklės, o tai suteikia CFIUS galimybę priderinti šią apibrėžtį. Toks investicijų tikrinimas galėtų būti naudingas ir ES.

2.29. Kinija užsienio investicijoms taiko sektoriaus apribojimus. Kinijos Nacionalinė plėtros ir reformų komisija (NDRC) ir Prekybos ministerija (MOFCOM) paskelbė apie 2017 m. katalogo užsienio investicinių pramonės šakų valdymui įsigaliojimą. Jame pateiktas neigiamas nacionalinis sąrašas su išvardytais sektoriais, kuriuose užsienio investicijos yra apribotos arba draudžiamos. „Apribotos“ reiškia, kad joms reikalingas išankstinis MOFCOM leidimas. Toks sąrašas suteikia Vyriausybei galimybę taikyti savo apribojimus ir nustatyti savo sąlygas. Į šį neigiamą sąrašą įtrauktos tiek politiniu požiūriu svarbios sritys, pavyzdžiui, spausdintos žiniasklaidos priemonės, tiek ir visas automobilių sektorius, kuriam taikoma speciali bendrosioms įmonėms numatyta tvarka. Sektoriuose, kuriems apribojimai netaikomi, Vyriausybė reikalauja tik užregistruoti užsienio investicinius projektus.

2.30. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad Kinijos gamybos strategijoje („Made in China 2025“) nurodomi pagrindiniai sektoriai: naujos kartos informacinės technologijos, aukščiausios klasės skaitmeninio valdymo mechanizmai ir robotika, erdvėlaivių ir aviacijos įranga, jūrų inžinerijos įranga ir aukštųjų technologijų jūrinių laivų gamyba, pažangi geležinkelio įranga, energiją taupančios transporto priemonės ir naujų rūšių energiją naudojančios automobiliai (angl. NEV), elektros įranga, žemės ūkio technika ir įrenginiai, naujos medžiagos, biomedicina ir didelio našumo medicinos priemonės. Ypač šiuose sektoriuose galima tikėtis Europos įmonių perėmimo.

2.31. EESRK pastebi, kad abejonių kyla ne tik dėl Kinijos, bet ir daugiau šalių tiesioginių užsienio investicijų. Rusijos investicijos, ypač energetikos sektoriuje, kelia nerimą susijusiose šalyse dėl galimos priklausomybės šiame strateginės svarbos sektoriuje.

2.32. EESRK mano, kad pasiūlyto investicijų tikrinimo taikymo sritis yra pernelyg siaura ir siūlo ją išplėsti, investicijų kontrolę taikant strateginėms sritims ir, visų pirma, svarbioms technologijoms. Nustatant šias strategines sritis reikėtų atsižvelgti į Kinijos gamybos strategiją „Made in China 2025“.

2.33. EESRK mano, kad toks investicijų tikrinimas, kuris apima ir strateginės svarbos pagrindines technologijas, yra suderinamas su Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) taisyklėmis. ES yra įgyvendinusi Sutartį dėl subsidijų ir kompensacinių priemonių (angl. *Agreement on Subsidies and Countervailing Measures*, ASCM). Pagal šią sutartį tiesioginių užsienio investicijų galima nepriimti tada, kai tai susiję su esminiais saugumo interesais. EESRK nuomone, esminiams saugumo interesams pavojus kyla tuomet, kai tai susiję su socialinių vertybių išsaugojimu. Plačiau apriboti tiesiogines užsienio investicijas galima tada, kai investuotojas yra kontroliuojamas Vyriausybės arba palaiko glaudžius ryšius su ja.

2.34. EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad per tikrinimo procedūrą turi būti atsižvelgiama į tai, ar užsienio investuotoją kontroliuoja trečiosios šalies Vyriausybė, įskaitant ir didelę finansinę paramą. EESRK siūlo reglamente numatyti atskirą tikrinimo procedūrą trečiųjų šalių valstybinių įmonių arba glaudžių ryšių su Vyriausybėmis turinčių investuotojų tiesioginėms užsienio investicijoms.

2.35. EESRK yra įsitikinęs, kad tikrinimo procedūra bus veiksmingesnė, jei ji bus taikoma planuojamoms, o ne jau įgyvendintoms tiesioginėms užsienio investicijoms, ir todėl prašo Komisijos įtraukti šį raginimą į pasiūlymą dėl Reglamento. Visų pirma Komitetas rekomenduoja padarytų investicijų stebėseną.

2.36. EESRK sveikina Komisiją inicijavus reglamentą, bet akivaizdu, jog problemos mastas iki galo nėra žinomas. Komisija, pradėdama teisėkūros procesą, neatliko srautų ir poveikio analizės ir tik vėliau inicijavo investicijų srautų analizės rengimą.

3. Konkretios pastabos

3.1. EESRK rekomenduoja bendradarbiauti su JAV ir kitais prekybos partneriais. Tarptautiniu mastu suderintos taisyklės dėl tiesioginių užsienio investicijų tikrinimo sumažintų konfliktus ir didintų tikrumą investuotojams. Bent jau su tokiomis šalimis kaip Kinija reikėtų siekti užmegzti dialogą apie jų vidaus ir užsienio investavimo politiką. Turėtų būti siekiama investicijų apsaugos ir prekybos sutarčių, kuriomis būtų orientuojamasi į ES standartus ir abipusiškumo principą. Komitetas ypač ragina paspartinti derybas dėl investicijų susitarimo su Kinija.

3.2. Vykdomo tikrinimo trukmė galėtų tapti svarbia kliūtimi galimiems investuotojams ir apskritai galėtų pakenkti šalies konkurencingumui. Siekiant sumažinti šiuos neigiamus padarinius, ES investicijų tikrinimo trukmė neturėtų būti ilgesnė negu pagal nacionalines procedūras nustatyta trukmė.

3.3. Siekiant išvengti papildomos administracinės naštos, reikėtų apvarstyti, ar turi būti nustatyta mažiausia investuojama suma, nuo kurios privaloma atlikti tikrinimą. Tai darant būtina atsižvelgti į tai, kad naujų įmonių sukūrimas taip pat gali būti reikšmingas svarbioms technologijoms.

3.4. Nors reglamentu siekiama surinkti daugiau informacijos apie tiesiogines užsienio investicijas ES ir stebėti, kaip valstybės narės taiko tikrinimo mechanizmus, praktiškai bus labai sunku ES lygmeniu užtikrinti suderintą įgyvendinimą. Priežastis – skirtumai tarp valstybių narių, kuriose taikomi tiesioginių užsienio investicijų tikrinimo mechanizmai, ir valstybių narių, kuriose jie netaikomi. Sistema neturėtų sukurti nelygių teisių ir įpareigojimų, susijusių su šalių ir Europos Komisijos bendradarbiavimu keičiantis informacija atvejais, kai tam tikros planuojamos ar padarytos užsienio investicijos galėtų turėti poveikio saugumui arba viešajai tvarkai.

3.5. Reglamentu valstybės narės, kurios gauna pastabų iš kitų valstybių narių, neįpareigojamos į tas pastabas atsižvelgti privaloma tvarka. Ta pati nuostata taikytina Komisijos nuomonėms, susijusioms su valstybe nare, kuri ne visada galėjo šia nuomone vadovautis. Tokie atvejai turi būti išsamiau paaiškinami. Neaišku, kokie yra galimi padariniai (jeigu apskritai jų yra), kai Komisija valstybės narės paaiškinimą laiko netinkamu.

3.6. Toliau plėtojant investicijų tikrinimo mechanizmą reikėtų bent jau atsižvelgti ir į kitus veiksnius, galinčius turėti poveikio saugumui ir viešajai tvarkai: sąžiningą prekybą iškreipiančią praktiką, konkurencijos apribojimą ir trūkstantį investicijų skaidrumą. Investicijų ir prekybos politika turi būti ES pramonės politikos dalis.

Bruselis, 2018 m. balandžio 19 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „2017–2019 m. ES veiksmų planas.
Kovoti su vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumu“**

(COM(2017) 678 final)

(2018/C 262/17)

Pranešėja **Anne DEMELENNE**

Bendrapranešėję V **Iadimíra DRBALOVÁ**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2017 12 13
Teisinis pagrindas	SESV 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2018 3 27
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 4 19
Plenarinė sesija Nr.	534
Balsavimo rezultatai	194 / 3 / 4
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK apskritai palankiai vertina Europos Komisijos pastangas spręsti vis dar neišnykstančio vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo problemą pasiūlant daugiau ir nuoseklesnių veiksmų šioje nuomonėje aptariamame veiksmų plane. Tačiau mano, kad visos aštuonios veiksmų kryptys turėtų būti labiau išplėtos.

1.2. EESRK rekomenduoja daugiausia dėmesio skirti kultūrinėms šaknims ir švietimo ir mokymosi sistemose įsitvirtinusiems stereotipams, turintiems įtakos profesijos pasirinkimui. Be to, Komitetas rekomenduoja išsamiau išnagrinėti segregacijos darbo rinkoje priežastis ir taikyti griežtesnes priemones su ja kovoti.

1.3. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui užtikrinti darbo užmokesčio skaidrumą ir užmokesčio auditus sektoriuose ir įmonėse siekiant palengvinti individualizuotų duomenų (statistinių) rinkimo sąlygas ir parengti tinkamus veiksmų planus. Europos semestras – tai veiksmingas būdas skatinti valstybes nares imtis skubių tinkamų priemonių ir sukurti tvirtą prieinamų ir įperkamų vaikų priežiūros ir ilgalaikės sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūrą.

1.4. EESRK rekomenduoja toliau dėti pastangas siekti strategijoje „Europa 2020“ užsibrėžto 75 % moterų ir vyrų užimtumo (pageidautina visą darbo dieną) tikslo.

1.5. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija pripažįsta esminį socialinių partnerių kaip svarbių darbo rinkos dalyvių vaidmenį šiame procese. Jis atkreipia dėmesį į pilietinės visuomenės organizacijų indėlį ir partnerystės principus, grindžiamus aiškiai apibrėžta atsakomybe.

1.6. EESRK teigiamai vertina Komisijos įvairiems projektams skirtus finansinius išteklius, bet pabrėžia, kad, visam veiksmų planui įgyvendinti, daugiametėje finansinėje programoje būtina numatyti kitus išteklius, visų pirma vaikų priežiūros ir sveikatos priežiūros infrastruktūrai finansuoti, kad valstybės narės nepatirtų didelių išlaidų (t. y. turi būti laikomasi subalansuoto biudžeto taisyklės).

2. Įžanga

2.1. Vienodo darbo užmokesčio principas įtrauktas į ES sutartis nuo 1957 m. Užtikrinti vienodą darbo užmokestį remiant moterų teises – naudinga visiems, nes tai būdas sukurti teisingą, sąžiningą ir visiems patrauklią visuomenę⁽¹⁾. Kova už moterų teises atskleidė moterų ir vyrų nelygybę ir paskatino teisės aktų leidėjus (visų lygmenų) imtis priemonių šioje srityje. Tačiau nelygybė vis dar išlieka įvairiuose socialiniuose ryšiuose, šeimose, mokyklose, visuomenėje, politikoje ir darbo pasaulyje.

2.2. Panaikinti „neišlygintą“ vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą vis dar neišspręstas uždavinys. ES, valstybės narės ir socialiniai partneriai, padedami pilietinės visuomenės, raginami derinti veiksmus kuriant tikslines strategijas, derinant teisėkūros ir ne teisėkūros procedūra priimamas priemones, kuriomis siekiama vienu metu pašalinti įvairias vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo priežastis tiek nacionaliniu, tiek Europos lygmeniu, taigi ir įgyvendinti strategiją „Europa 2020“.

2.3. Vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas yra mažesnis tose šalyse, kuriose apskritai yra didesnė lygybė ir išvystyta kolektyvinių derybų kultūra. Apskaičiuota, kad jei socialinio dialogo aprėptis padidėja 1 %, tai vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas sumažėja 0,16 %, be to, kuo labiau koordinuojamas darbo užmokesčio nustatymas, tuo vienodžiau paskirstomas darbo užmokestis⁽²⁾.

3. Aplinkybės ir skaičiai

3.1. Vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas rodo, kad ES moterys vis dar uždirba vidutiniškai 16,3 % mažiau nei vyrai. Suprasti šio reiškinio priežastis ir padarinius yra pirmasis žingsnis siekiant panaikinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą. Visi toliau aprašyti veiksniai yra tiek pačios problemos, tiek ir jos sprendimo sudėtinė dalis.

3.2. Užimtumo lygis: strategijoje „Europa 2020“ nustatytas tikslas iki 2020 m. pasiekti 75 % moterų ir vyrų užimtumo lygį. Tačiau 2014 m. bendras užimtumo lygis ES siekė 64,9 %, o moterų užimtumo lygis buvo ypatingai žemas (59,6 %, palyginti su 70,1 % 20–64 m. amžiaus vyrų užimtumo lygiu). Moterų dalyvavimas tampa ypač svarbus ir darbo rinkoje turi įvykti esminiai pokyčiai užtikrinant, kad ji būtų prieinama moterims. Eurofound ataskaitoje dėl vyrų ir moterų užimtumo skirtumo nurodyta, kad šis skirtumas per metus Sąjungai kainuoja maždaug 370 mlrd. EUR, t. y. 2,8 % jos BVP.

3.3. Darbas ne visą darbo dieną: 2015 m. apie 8 iš 10 ES dirbančių asmenų dirbo visą darbo dieną ir 2 iš 10 – ne visą darbo dieną. Iš šių 44,7 mln. ne visą darbo dieną dirbančių asmenų 10 mln. dirbo nepakankamai valandų ir jie norėtų dirbti daugiau. Tai sudaro daugiau nei penktadalį (22,4 %) visų darbuotojų, dirbančių ne visą darbo dieną, ir 4,6 % visų ES darbo vietų. Du trečdalius šių ne visą darbo dieną ir nepakankamai valandų dirbančių darbuotojų sudarė moterys (66 %). Tokia padėtis daro neigiamą poveikį mokymosi galimybėms, karjeros perspektyvoms, bedarbio pašalpoms ir teisėms į pensiją.

3.4. Vadovaujamas pareigas einančių asmenų lyčių pusiausvyra: remiantis 2017 m. lyčių lygybės indeksu, kurį paskelbė labai veiksmingai dirbantis Europos lyčių lygybės institutas (EIGE), aštuoniose indekse vertintose srityse vyrų ir moterų, dalyvaujančių politinių, socialinių ir ekonominių sprendimų priėmimo procese, skaičius skyrėsi labiausiai. Vis dėlto, kalbant konkrečiai apie ekonomikos sritį, pagal indeksus nuo 2013 m. iki 2017 m. pastebima, kad įmonių valdybose dalyvaujančių moterų skaičius nuolat augo: nuo 2003 iki 2015 m. jis išaugo nuo 9 iki 21 %. Tokia padėtis užfiksuota valstybėse narėse, kurios priėmė privalomus teisės aktus, pavyzdžiui, Prancūzijoje ir Nyderlanduose. Šie duomenys apima tik didžiąsias biržines bendroves.

3.5. Nors didžioji dauguma darbdavių atstovauja labai mažoms įmonėms ir mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) (2014 m. MVĮ sudarė 99,8 % visų ES 28 įmonių, kuriose dirbo beveik 90 mln. žmonių, t. y. 67 % visų darbuotojų), rodikliai ir politikos priemonės dažniausia skirti didžiųjų bendrovių valdyboms. Pastarojo dešimtmečio teisinėmis priemonėmis buvo pasiekta sviri pažanga, tačiau reikia dar daugiau pastangų. Valstybės narės gali taikyti įvairias priemones: įgyvendinti savanoriškas strategijas, nustatyti kvotas, sankcijas ir t. t.

⁽¹⁾ Bendrai apžvalgai žr. 2017 m. Pasaulio lyčių nelygybės ataskaitą: <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2017>.

⁽²⁾ 2015 m. birželio 17 ir 18 d. priimta Europos profesinių sąjungų konfederacijos vykdomojo komiteto rezoliucija „Kolektyvinės derybos – veiksminga vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo mažinimo priemonė“.

3.6. Dėl krizės, o kai kuriose valstybėse narėse dėl griežto taupymo fiskalinių reformų buvo skiriama mažiau išteklių ir investicijų į socialinę ir viešąją infrastruktūrą. Nebuvo atliktas joks poveikio lytims vertinimas, o naudotis šia infrastruktūra tapo sudėtingiau. Tačiau egzistuoja tiesioginis ryšys tarp motinų skurdo ir vaikų skurdo ir jų socialinės atskirties rizikos. Be to, šiuo metu nustatyta, kad vyrų ir moterų pensijų skirtumas 2015 m. ES siekė 38 %⁽³⁾, tai reikštų, kad skurdas senatvėje labiau gresia moterims.

3.7. Profesinė ir sektorinė lyčių segregacija: Komisijos nuomone, lyčių segregacija darbo rinkoje yra vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą. Tam tikruose sektoriuose ir profesijose ir toliau dominuoja vyrai arba moterys; moterys rečiau pasirenka darbą geriau apmokamuose sektoriuose, pavyzdžiui, statybų, pramonės, transporto, mokslo ir IRT. „Jei į gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos sektorius būtų pritraukiama daugiau moterų, iki 2050 m. ES BVP vienam gyventojui padidėtų nuo 2,2 iki 3 %.“⁽⁴⁾ Komisija, be kita ko, pažymi, kad vyrai retai pasirenka darbą pagrindiniuose Europos visuomenės ir ekonomikos ateičiai svarbiuose sektoriuose, pavyzdžiui, švietimo, taip pat retai renkasi slaugos ir globos darbą sveikatos priežiūros sektoriuje.

3.8. Veiksmų plane nurodyta, kad moterys pasitraukia iš darbo rinkos, kad galėtų rūpintis vaikais ir (arba) šeimos nariais, o tuo atveju, jei jos visiškai nepasitraukia iš darbo rinkos, dažnai sutinka dirbti žemesnės kvalifikacijos darbo vietose, kad grįžusios po darbo galėtų vykdyti su šeima susijusias pareigas⁽⁵⁾. Geros kokybės, prieinamų ir ilgai dirbančių vaikų priežiūros įstaigų trūkumas ir jo neigiamo poveikio moterų dalyvavimui darbo rinkoje klausimas įtrauktas į Barcelonos tikslus, kurie dar toli gražu nepasiekti.

3.9. Turi būti skiriamas ypatingas dėmesys darbo užmokesčio įtakai tam tikroms pažeidžiamoms grupėms (pvz., moterys, išlaikančios nepilnas šeimas, žemą kvalifikaciją turinčios moterys, moterys imigrantės, moterys su negalia ir t. t.).

4. Siūlomas veiksmų planas

4.1. Neseniai pateiktame Komisijos veiksmų plane numatytos suderintos priemonės, skirtos visapusiškai, o ne sutelkiant dėmesį į atskirus veiksmus ar priežastis, panaikinti moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumą visais požiūriais. Šios priemonės viena kitą papildo. EESRK remia veiksmų planą, tačiau rekomenduoja Komisijai įvertinti šiuo metu siūlomas priemones ir pririnkus jas įgyvendinti per Europos semestrą.

4.2. Nustatytos aštuonios pagrindinės veiksmų kryptys:

- 1) gerinti vienodo darbo užmokesčio principo taikymą;
- 2) kovoti su profesine segregacija ir segregacija sektoriuose (horizontalioji segregacija);
- 3) pralaužti vadinamąsias stiklines lubas (kovoti su vertikaliąja segregacija);
- 4) spręsti priežiūros neproporcingos naštos problemą;
- 5) suteikti didesnę vertę moterų įgūdžiams, pastangoms ir atsakomybei;
- 6) aiškiai informuoti apie esamą padėtį: viešinti nelygybės apraiškas ir stereotipus;
- 7) perspėti ir informuoti apie vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą;
- 8) skatinti partnerystės ryšius vyrų ir moterų užmokesčio skirtumo problemai spręsti.

Siekiant veiksmingai įgyvendinti šiuos veiksmus, reikia užtikrinti priemonių, kurių suinteresuotieji subjektai imasi ES, nacionaliniu ir įmonių lygmenimis, sąveiką.

⁽³⁾ 2017 m. bendra užimtumo ataskaita (*Joint Employment Report 2017*).

⁽⁴⁾ COM(2017) 678 *final*.

⁽⁵⁾ OL C 129, 2018 4 11, p. 44.

4.3. EESRK laikosi nuomonės, kad dauguma priemonių, skirtų lyčių lygybei užtikrinti, yra tinkamos, ir mano, kad šis plataus užmojo veiksmų planas bus veiksmingai įgyvendintas, jei bus vienodai suprantamos vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo priežastys. Šiuo požiūriu svarbus aspektas yra Eurostato statistinių duomenų rinkimas, kuris turi būti grindžiamas individualizuotais, o ne namų ūkių duomenimis, nes pastarieji neatskleidžia moterų skurdo. Be to, aktyviai turi dalyvauti visų lygmenų suinteresuotieji viešojo ir privataus sektorių subjektai: vietos ir regionų valdžios institucijos, ES institucijos, valstybės narės, socialiniai partneriai, viešosios ir privačios įmonės, švietimo sektorius, pilietinės visuomenės organizacijos ir kt.

4.4. EESRK primena valstybėms narėms, kad reikia investuoti į nediskriminacines ir įtraukias švietimo sistemas. Turėtų būti skatinama didesnė lyčių įvairovė ateities dalykų studijose, pavyzdžiui, gamtos mokslų, technologijų, įskaitant IRT, inžinerijos ir matematikos, kad merginos ateityje galėtų užimti perspektyvesnes ir geriau apmokamas darbo vietas. Be to, moterims turi būti užtikrintos galimybės papildomai mokytis per visą karjerą (naudojantis naujų technologijų teikiamomis galimybėmis, pvz., nuotolinis mokymasis), nes tai yra puikus pagrindas siekti paaukštinimo, taigi ir didesnio darbo užmokesčio. Galiausiai, siekiant spręsti demografijos problemas, būtų naudinga nesudarant kliūčių moterims skatinti lyčių įvairovę ir socialiniuose sektoriuose, kuriuose moterų dirba daugiau.

4.5. EESRK ragina Komisiją didinti įmonių informuotumą apie vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą, visų pirma pabrėžiant, kad atsižvelgiant į demografines ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumo problemas, pačioms įmonėms būtų naudinga sudaryti moterims daugiau įsidarbinimo galimybių.

4.6. Apskritai EESRK laikosi nuomonės, kad visuomenė turėtų dėti daugiau pastangų šalinant vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą lemiančias kultūrines priežastis ir naikinti įsisenėjusius stereotipus. Komisija turėtų įvertinti sukurtas ir sustiprinti esamas priemones.

5. Svarbus socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmuo

5.1. Socialiniams partneriams yra labai svarbu siekti lyčių lygybės ir spręsti su tuo susijusias problemas.

5.2. 2005 m. Europos socialinių partnerių pasirašytame lyčių lygybės veiksmų plane jau buvo pasiūlyta, kaip spręsti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumo problemą, visų pirma taikyti esamas praktines priemones ir parengti aiškius ir naujus statistinius duomenis pagal sektorius ir šalis, kad socialiniai partneriai galėtų išnagrinėti ir suprasti sudėtingas darbo užmokesčio skirtumo priežastis ir užtikrinti, kad darbo užmokesčio sistemos, įskaitant darbo ir užmokesčio (faktinio, o ne valandinio darbo užmokesčio) įvertinimo sistemas, būtų skaidrios ir neutralios lyčių požiūriu ir kartu būtų atkreiptas dėmesys į galimą šių sistemų diskriminacinį poveikį.

5.3. Siekiant išsklaidyti darbdavių nerimą dėl papildomos administracinės naštos, būtina numatyti tinkamas paramos priemones įmonėms. Vienodas darbo užmokestis – tai bendra profesinių sąjungų ir darbdavių atsakomybė. Žinoma, turi būti sukurtos lygybę skatinančios iniciatyvos, skirtos švietimo sistemai, darbo rinkai, taip pat susijusios su vaikų priežiūros infrastruktūromis ir pan. Tačiau darbo užmokesčio sistemų skaidrumas taip pat yra vienas iš sprendimų, nes darbo užmokesčio skaidrumas ir auditas turi būti labai svarbūs šiame procese. Įmonės jau pradeda prisiimti įsipareigojimus kovoti su visų rūšių diskriminacija darbo vietoje ir spręsti šias problemas, kad būtų užtikrintos neutralios darbo užmokesčio sistemos, derančios su įvairiomis nacionalinėmis darbo santykių sistemomis. Svarbu, kad visi suinteresuotieji subjektai atliktų savo vaidmenį naikinant vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą ir paaiškintų realias šio reiškinio priežastis, rengtų nuoseklesnes ir faktais pagrįstą strategiją ir išsklaidytų klaidingus įsitikinimus.

5.4. Profesinės sąjungos savo ruožtu pripažįsta, kad lyčių lygybę palaikanti teisinė sistema gali būti svarbi paskata deryboms, visų pirma siekiant įtikinti darbdavius derybų dėl lygybės ekonomine ir socialine svarba. Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC) atliko tyrimą šiuo klausimu, kuris parodė, kad tarp darbo užmokesčio nustatymo susitarimų, kuriais siekiama mažinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą, dažniausiai pasitaiko tokių, kuriais siekiama užtikrinti minimalų darbo užmokestį ir padidinti mažai uždirbančių darbuotojų darbo užmokestį. To paties tyrimo duomenimis, tik 20 % profesinių sąjungų vedė derybas dėl susitarimų dėl kovos su profesine segregacija ir dėl didesnio darbo užmokesčio didinimo mažą atlyginimą gaunantiems darbuotojams, dirbantiems sektoriuose, kuriuos paprastai renkasi moterys.

5.5. Nors profesinėse sąjungose daug moterų, profesinių sąjungų veiklai vadovaujančių moterų skaičius auga labai lėtai. Profesinės sąjungos turėtų siekti didesnės lyčių įvairovės, kad kuriant lyčių lygybės veiksmų planą būtų užtikrinta atstovavimo lytims pusiausvyra. Panaši padėtis stebima ir darbdavių organizacijų (viešųjų ir privačių) ir pilietinės visuomenės organizacijų sprendimus priimančiuose organuose, kurie taip pat turėtų siekti didesnės lyčių įvairovės kuriant lyčių lygybės strategiją.

6. Perspektyvos

6.1. 2018 m. metinėje augimo apžvalgoje ⁽⁶⁾ turi būti siekiama pasinaudoti pakilimu, kurį rodo dabartinis ekonomikos augimas. Daugiausia dėmesio turi būti skiriama reformoms, kurių tikslas – skatinti investicijas laikantis subalansuoto biudžeto taisyklės, visų pirma į žmogiškąjį kapitalą ir socialinius sektorius, ir gerinti produktų, paslaugų ir darbo rinkų veikimą, siekiant didesnio našumo ir ilgalaikio ekonomikos augimo, taip pat didesnės įtraukties didinant viešųjų išlaidų kokybę, užtikrinant sąžiningesnį apmokestinimą ir modernizuojant viešąsias institucijas.

6.2. Be to, metinė augimo apžvalga gali paskatinti nustatyti papildomus etapus Europos semestro cikle įtraukiant visus veiksnius, turinčius įtakos moterų ir vyrų darbo užmokesčio skirtumui, į šalių ataskaitas ir konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas.

6.3. Europos socialinių teisių ramstis turėtų būti visapusiškai integruotas į Europos semestro procesą pirmenybę teikiant reformoms, kurių tikslas skatinti darbuotojus įgyti įgūdžių, lygias galimybes darbo rinkoje ir vienodas darbo sąlygas, padidinti darbo našumą, kad didėtų darbo užmokestis, visų pirma pats žemiausias, taip pat kurti labiau poreikiams pritaikytas ir tvarias socialinės apsaugos sistemas.

6.4. Todėl EESRK tikisi, kad dabartinės palankios ekonominės sąlygos, nulemtos tam tikro ekonomikos augimo ir Europos socialinių teisių ramsčio, galės suteikti naują postūmį veiksams, skirtiems sumažinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą, ir kad siūlomas veiksmų planas bus iš tikrųjų veiksmingas. Jei jo veiksmingumas nepasitvirtins iki 2019 m. pabaigos, EESRK numato rekomenduoti Komisijai pasiūlyti tinkamiausio lygmens teisėkūros ir ne teisėkūros procedūra priimamas priemonės, visų pirma susijusias su sankcijomis ir (arba) paskatomis.

Briuselis, 2018 m. balandžio 19 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽⁶⁾ COM(2017) 690 final.

Priedėlis

Toliau pateikiami pagrindiniai dokumentai, kuriais siekiama sumažinti lyčių nelygybę ir ypač vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą:

- Direktyva dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) (2006/54/EB), į kurią įtrauktas ES sutartimis nuo 1957 m. nustatytas vienodo darbo užmokesčio principas,
  - 1951 m. TDO konvencija Nr. 100 dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą,
  - Komisijos rekomendacija dėl vienodo vyrų ir moterų darbo užmokesčio principo stiprinimo didinant skaidrumą (2014/124/ES) ir ataskaita dėl Komisijos rekomendacijos C(2014) 1405 įgyvendinimo (COM(2017) 671 *final*),
  - Europos Komisijos dokumentas „Strateginė veikla siekiant lyčių lygybės 2016–2019 m.“,
  - Pasiūlymas dėl direktyvos dėl biržinių bendrovių nevykdomųjų direktorių pareigas einančių asmenų lyčių pusiausvyros gerinimo ir atitinkamų priemonių (COM(2012) 614 *final*),
  - 2017 m. Romos deklaracija,
  - 2017 m. lapkričio 17 d. tarpinstitucinė deklaracija dėl Europos socialinių teisių ramsčio, priimta Geteborge (Švedijoje) įvykusiame socialinių reikalų aukščiausiojo lygio susitikime,
  - Pasiūlymas dėl direktyvos dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros (COM(2017) 253 *final*) ir
  - 2017–2019 m. ES veiksmų planas „Kovoti su vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumu (COM(2017) 678 *final*).
-

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT